

Анатолій ВОЛОШИН

НА ОЛІМПІЙСЬКІЙ ХВИЛІ

*Художньо-документальні нариси
про участь в Олімпійських іграх
сучасності спортсменів України*

Київ – 2007

ББК 66.2 (4УКР)

В12

Волошин А.П.

В12 На олімпійській хвилі. – К.: «МП Леся», 2007. – 448 с.

ISBN 966-8126-26-2

Книга присвячена літнім Олімпійським іграм сучасності. Висвітлюючи захоплюючі події, автор висловлює свою особисту думку щодо багатьох подій, торкається не лише результатів важкої боротьби, а й розповідає про долі спортсменів.

Особливий наголос зроблено на участі в стартах представників України, наводиться аналіз їх виступів, даються порівняння, оцінки. В окремих нарисах розповідається про українців – героїв цих найпрестижніших змагань.

Рецензент:

О.М. Вацеба, професор Львівського державного університету фізичного виховання і спорту.

ISBN 966-8126-26-2

© А.П. Волошин, 2007

© «МП Леся»

**Книга видана за підтримки
Національного олімпійського комітету України**

**Сергій Бубка,
президент НОК України**

УКРАЇНЦІ НА ОЛІМПІАДАХ

Незважаючи на широту і глибину тематики, відкритість і доступність першоджерел, участь українських спортсменів в Олімпійських іграх сучасності досліджена, будемо відверті, не повно. Крім статистичних довідників і деяких подарункових видань у нашій спортивній літературі майже немає художньо-публіцистичних творів, які би розповідали про роль та участь атлетів України в боротьбі за нагороди на найвищому рівні.

Нагромадивши і проаналізувавши величезний фактологічний матеріал, оглядач “Спортивної газети”, лауреат конкурсу Національного олімпійського комітету серед спортивних журналістів Анатолій Волошин неодноразово звертається до цієї тематики.

На цей раз він подає на огляд любителям спорту свою книгу “На олімпійській хвилі”, де розповідається не лише про важку боротьбу атлетів, а й про “секрети” підготовки, особливості комплектування команд, надії та розчарування, дає можливість зазирнути у внутрішній світ спортсмена, тренера, аналізує і порівнює показники.

Олімпійський спорт в Україні має давні і славні корені. Успіхи кра- щих спортсменів – це надбання багатьох поколінь, які серед фізичних якостей понад усе цінували силу, вправність, швидкість, витривалість; були мужніми, стійкими; сповідували інші високі морально-вольові принципи.

Входячи до складу двох імперій – Австро-Угорської та Російської ще наприкінці ХІХ століття наші прадіди-українці подібно до інших народів Європи створювали фізкультурно-спортивні гуртки та інші об’єднання, які дали змогу думати про участь в Олімпійських іграх сучасності, починаючи з перших.

Відомо, що до 1952 року українці, розкидані по світах, виступали на Олімпійських іграх за команди тих країн, на чиїх теренах проживали. Ця сторінка в нашому спорті, на жаль, мало досліджена. Хто, напри- клад, знає, що кращий футболіст збірної Сполучених Штатів Америки Зенон Снилик, який успішно виступав на кількох Олімпіадах, родом із Львівської області? Що ми знаємо про плавця Юрка Коцая, який на Іграх в Амстердамі склав гідну конкуренцію Джоні Вейсмюллеру?

І таких прикладів чимало. Навіть нам, учасникам, чемпіонам і при- зерам Олімпійських ігор, гортаючи сторінки цієї книги, цікаво згадати і подумки знову поринути у вир боротьби, в якій брали участь, дізна- тися, що відбувалося на аренах, де змагалися наші спортсмени в інших видах спорту.

1952 рік став точкою відліку очок і медалей, здобутих спортсмена- ми України в складі збірної СРСР на Олімпійських іграх, починаючи з 15- тих. Статистиками й аналітиками спорту підраховано, що ця чет- верта частина складу команди (саме стільки українців здебільшого за- лучалися до збірних) приносила до скарбнички держави третину, а то й половину набраних очок і медалей.

Невмирущу славу на олімпійських аренах здобули вихованці укра- їнського спорту гімнасти Лариса Латиніна, Віктор Чукарін, Марія Гороховська, веслярі Олександр Шапаренко, Сергій Чухрай, Юрій Філатов, легкоатлети Валерій Борзов, Віктор Цибуленко, Володимир

Голубничий, Ольга Бризгіна, важкоатлет Леонід Жаботинський, борець Олександр Колчинський, вітрильник Валентин Манкін, гандболістки Зінаїда Турчина і Тетяна Макарець, плавець Яна Клочкова, володарі кількох найвищих олімпійських нагород, інші їхні товариші по збірних командах, чий імена золотими літерами вписані в історію українського спорту.

Усі ці та багато інших спортсменів-олімпійців нашої держави, які здобули, і ті, що не здобули нагород на Олімпійських іграх, стали героями нової книги А. Волошина. У ній згадується майже тисяча прізвищ. За кожним – його характеристика, результат, життєва доля.

Думається, що і ця книга про історію Олімпійських ігор, про участь українських спортсменів в цих змаганнях стане значною подією у нашій спортивній літературі, буде радо сприйнята усіма шанувальниками спорту.

ВСТУП

Здається, весь світ живе нині ідеями олімпізму, а наше життя розмірене чотирирічними циклами «від» і «до». Тільки встигай запам'ятовувати імена героїв тієї чи іншої Олімпіади, епізоди їхньої унікальної боротьби за високі нагороди, щоби при нагоді, в певному товаристві, показати свою обізнаність у подіях спортивної боротьби.

А в спортивних організаціях статисти й аналітики підраховують очки та медалі, здобуті окремими спортсменами та командами клубів, товариств, регіонів, порівнюють результати, визначають перших та останніх, щоби скласти рейтинг, оцінити.

Та Олімпіади – це не лише спортивні досягнення країн, спортсменів, не порівняння результатів переможців і невдах, це долі атлетів, які здобули визнання, або, навпаки, зазнали поразки.

Олімпійські ігри сучасності перетворилися на змагання ідеологій, політичних і соціальних систем, устроїв, способів життя. Це – огляд досягнень науки і техніки, медицини, економіки, культурного та духовного розвитку народів через призму напружених і, дійсно, цікавих спортивних змагань.

І в цьому немає нічого дивного, адже кожний спортсмен є представником того чи іншого народу, певного середовища, колективу, які його виплекали, створили умови для виступів на найвідповідальніших змаганнях сучасності.

Дарма шукати прізвища представників України у списках учасників перших Олімпіад. Тоді наша держава була розділена майже навпіл і перебувала у складі Австро-Угорської та Російської імперій. У багатьох великих містах не просто діяли спортивні клуби й осередки, а й зростали атлети високого класу.

Згадаймо наших богатирів Івана Піддубного, Івана Шем'якіна, Івана Заїкіна, Терентія Кореня, Данила Посунька, Віталія Лазаренка та багатьох інших, які вийшли з гімнастичних або важкоатлетичних клубів Кисва, Харкова, Львова, Одеси, Катеринослава, Чернігова, Вінниці, інших міст.

Тільки тепер можна вголос говорити, що після встановлення радянської влади наші спортсмени не могли зустрічатись з їх ровесниками.

Відтак, робилося усе можливе для зриву запланованих Ігор, скликалися альтернативні змагання в ті ж терміни, на що витрачалися значні сили та кошти.

Щоби показати силу і міць радянського спорту, під час проведення всенародних свят організовувалися показові виступи окремих найсильніших спортсменів. На вулицях і площах великих міст лише у заочному двобої вони били олімпійські, європейські та світові рекорди у піднятті ваги, окремих видах легкої атлетики.

І люди вірили, що, дійсно, радянські спортсмени найсильніші, тільки-от світова буржуазія окупувала усі олімпійські висоти, а графи та барони не дають змоги зустрічатися на спортивних майданчиках дітям робітників і селян.

Радянський Союз не відреагував навіть на запрошення Міжнародного олімпійського комітету й Організаційного комітету першої повенної Олімпіади 1948 року, що проводилась у Лондоні, не надіслав на ці змагання своїх спортсменів.

Твердження про те, що вони не були підготовлені, як ми побачимо, будуть спростовані, вони не піддаються жодній критиці. Радянські спортсмени, в тому числі представники України, саме у 1947- 1948 роках, коли подавалися заявки, в окремих видах спорту показали високі результати і неабияку майстерність у поєдинках на європейських і світових турнірах, у товариських зустрічах.

Але життя прорвало «залізну завісу», наші спортсмени одержали-таки можливість зустрічатися зі своїми однолітками з інших держав.

1952 рік став тим рубежем, від якого ми відміряємо нині усі подальші кроки в олімпійському русі.

Відтоді упродовж сорока років українці, становлячи 8-15 відсотків від загальної чисельності команди СРСР, здобували на Олімпіадах від 25 до 55 відсотків очок і медалей. На деяких Олімпійських іграх за завойованими очками та медалями українці посідали б четверте-шосте місце у неофіційному командному заліку.

Погодьтеся, це непогано. І це далеко не повною командою. Адже до збірної СРСР брали лише найсильніших. А скільки залишалося вдома других-третіх номерів!

Лише 1994 року на зимових Олімпійських іграх у Ліллекхаммері, а згодом і на літніх в Атланті на стадіони вперше було внесено наш синьо-жовтий прапор.

Не ведемо зараз мову про завойовані очки та медалі на літніх Олімпійських іграх в Атланті, Сідней й Афінах, підготовку команд, їхнє забезпечення, силу та можливості окремого спортсмена. Розмова про це торкнулася б багатьох аспектів – політичних, соціальних, економічних – та тих чинників, які позначаються на рівні життя усього народу.

Цікаво інше – Україна як спортивна держава навіть за підсумками цих трьох Ігор знаходиться у чільній тридцятці, а якщо додати очки та медалі за участь наших спортсменів в Олімпіадах з 1952 року, то ми виявимося попереду багатьох потужних країн.

Аналіз і детальна розповідь про це в окремих розділах нашої книги.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Розповідається про значення та роль фізичної культури і спорту в житті народів стародавнього світу, зокрема Давньої Греції, де здоров'я та краса цінувалися над усе, про системи фізичного виховання, які існували. Згадаємо про змагання, які влаштовувалися у сиву давнину. Вони стали взірцем наслідування для наступних поколінь. Цікаво дізнатися про деяких героїв тих змагань, їхню підготовку. Не останню роль в організації та проведенні олімпійських змагань відігравали моральні принципи. Отже, не лише краса та сила, а й інші якості небожителів і їхніх нащадків привернули увагу дослідників, дали путівку у життя такому дійству, як Олімпійські ігри сучасності.

Погляд у історію

- *Культ гармонії та краси*
- *Змагання небожителів*
- *“Богів – у море, статуї – в Рим!”*
- *Розкопки в долині Алтеї*

Написи та малюнки, що виявлені на стінах печер первинної людини, пізніші кам'яні плити, глиняні таблички, папіруси етрусків, хеттів, ассирійців, єгиптян донесли до нас, що певні системи фізичного виховання існували ще з незапам'ятних віків.

Однак лише за часів стародавньої Греції, де наука, освіта, культура, мистецтво та філософія досягли найвищого розквіту, фізична досконалість була проголошена основою життя і доведена до рівня культу.

Саме з цієї країни дійшли до нас такі слова, як *олімпіада*, *стадіон*, *атлет*, *гімнастика* тощо.

Найбільшою образою для жителя Еллади було, коли його зараховували до тих, хто не вміє писати чи плавати. Філософ Платон називав кульгавою кожну людину, в якій тіло і розум не були однаково розвинені.

Подейкують, що у V столітті до нової ери, коли олімпійські ігри стали вже традиційними, спартанський цар Архідам був покараний ра-

дою старійших лише за те, що обрав собі дружину невисокого зросту. Така жінка, на їхню думку, могла народжувати не царів, а царків.

Відомий історик античного світу Павсаній у своїй праці “Опис Еллади” розповідав про те, що в деяких містах-державках стародавньої Греції існував звичай умертвляти слабких дітей. Вважалося, що життя хирлявої дитини не потрібне нікому: ні суспільству, ні батькам, ні самій дитині.

Цікаво, що такі рішення схвалювали не лише державні чиновники, а й батьки.

У давньогрецьких містах-державках не існувало єдиної загальноосвітньої системи, тому і до фізичного виховання в різних місцях були різні вимоги.

В Афінах вимагали, щоби діти одночасно вчилися у трьох напрямках – граматичному, музичному та гімнастичному. В останній, наприклад, учень перебував більшу частину дня, одночасно займаючись фізичними вправами і беручи участь у змаганнях. Фізичне навантаження збільшувалося з кожним роком в міру змушнення.

Закони Спарти вимагали від громадян принесення в жертву особистих інтересів задля загального добра і збереження міцності державного устрою.

Дітей привчали до життя в суворих умовах. Їх не ніжили, не пестили, не годували досхочу. Їжу треба було добувати крадіжками, щоб виховувати у собі такі якості, як спритність, хитрість, підступність.

Одяг спартанців навіть у холодну зимову пору складався з легкої туніки і пов’язки на стегнах.

Щорічно на честь богині мистецтва, Артеміди, на вівтарі у присутності батьків хлопчиків били різками. Хто витримував, отримував нагороду, померлому ставили статую.

На відміну від зманіжених дівчаток з Афін, спартанки над усе цінували фізичні вправи, хвацько виїжджували коней, керували екіпажами, знали прийоми боротьби, влучно стріляли з лука, були прудкі та витривалі.

Грецькі діти ледь не з молоком матері пізнавали дух суперництва та боротьби. Любов до цього залишалася на все життя. Змагалися не лише атлети на аренах, а й музики, співаки, художники, актори, оратори.

Як переказують легенди, змагання греки запозичили від самих богів, життя яких було сповнене війнами, суперечками, подвигами. З ле-

генд та міфів ми знаємо про діяння могутніх Зевса, Посейдона, Плутона, Аполлона, Артеміди, Гермеса, Діоніса й інших богів. Захоплюють і вражають героїчні вчинки їхніх дітей: Геракла, Прометея, Персея, Пелопса, Паріса, Ахілла, інших міфічних персонажів.

Саме боги, за легендами, поклали початок Олімпійським іграм. Перші змагання, влаштував нібито, сам Зевс-громовержець на честь перемоги над Кроном (Кроносом), який поїдав своїх дітей, аби ті не заволоділи його троном. Коли з його черева вийшли численні діти, тоді й влаштували свято на горі Олімп.

За іншою легендою Олімпійські ігри вперше організував Геракл на честь своєї чергової перемоги.

На легендарному Олімпі перемогу здобували бог мистецтв і світла Аполлон, захисник мандрівників і торговельників Гермес, бог вина, веселий Діоніс та інші.

Серед героїв, які продовжили традиції богів, організовували Олімпійські ігри, називають Геракла Ідійського та Пелопса, який переміг сильного і підступного Енемая, батька прекрасної Гіпподамії. Стверджують, що саме на його честь один із грецьких островів дістав назву Пелопоннес.

Гомер в “Іліаді” першим розповів про те, що саме Ахілл започаткував ігри, присвячені пам’яті свого друга Патрокла, вбитого троянцем Гектором.

В основу проведення Ігор було покладено ідею перемоги, котру сформулював великий поет у безсмертному творі: “Завжди бути кращим, відрізнятися від інших”. В усіх країнах світу переможці Олімпі-

ад користуються загальною повагою і любов'ю. Проте, за більш ніж столітню історію Олімпіад сучасності, як ми дізнаємося пізніше, герої зазнавали чимало принижень.

Та перенесемося до реальної Олімпії, що знаходиться в долині ріки Алтеї. Хто перший запропонував проводити змагання, які згодом повернули до себе увагу людства?

Дарма шукати найвірогідніше джерело. Письменники та поети, історики й археологи минулого та сьогодення на це запитання однозначної відповіді дати не можуть, їхні твердження суперечливі.

Професор Вюрцбурзького університету Ульріх Зинн, який із 1985 року веде розкопки в античній Олімпії, у книзі “Антична Олімпіада. Боги, гра і мистецтво” не залишив каменя на камені в дослідженнях усіх тих, хто до нього описував події, що точилися на стадіонах стародавньої Греції.

Людство, виявляється, успадкувало традиції, яких не було. Наприклад запалення олімпійського смолоскипу. Жриць тоді взагалі не існувало, а жінкам вхід на стадіон заборонявся. На Олімпіадах спортивні змагання не були головним дійством. Спортивні змагання під час культових зібрань на початку не влаштовували.

Велике скупчення людей дослідник пояснює бажанням уклонитися величній статуї Зевса роботи Фідія – одному з чудес світу. Перший стадіон було побудовано лише в 700 році до н. е.

Одні джерела стверджують, що олімпійські ігри в стародавній Греції були популярні ще 27 віків тому. З їх початком припинялися війни і суперечки. “Священний мир” тривав близько місяця, змагання відбувалися як великі свята. Через кожні 1417 днів вони повторювалися.

Хроніка Малаласа зі Сирії згадує про царя Саула, який ще у XI ст. до н. е. був

прихильником змагань, серед яких Олімпійські ігри посідали не останнє місце.

Інше джерело сповіщає, що у 884 році до н. е. напівлегендарні правителі Еліди Іфіт і Спарти Лікурґ, занепокоєні частими війнами між своїми народами, уклали угоду про перемир'я. На честь цієї події вони й вирішили провести Олімпійські ігри. Іфіту прийняти таке рішення ніби-то підказав дельфійський оракул.

Є джерело, яке повторює цю саму дату. Однак тут згадується ще й правитель Піз Клеосфен, який теж багато воював зі сусідами. Оракул, виявляється, вимовив ще й слово “понови”. Саме на підставі цього вчені стверджують, що Ігри проводилися задовго до згаданого перемир'я.

І все ж датою проведення перших олімпійських ігор вчені обрали 776 рік до н. е. Переконав усіх елідський математик і філософ Гіппій, який жив у VI ст. до н. е. Він прочитав на мармуровій дошці ім'я, на його думку, першого олімпійського чемпіона. Це був звичайний кухар із міста-поліса Еліди Корейб, переможець змагань у бігу. До речі, внаслідок фонетичних особливостей мови різних народів і різних підходів до тлумачення знаків на камені, ім'я переможця вимовляється та пишеться по-різному – Корейб, Короібос, Корібос тощо. Незмінним лишається лише корінь слова “кор”.

Саме з 776 року до н. е. Гіппій склав список усіх переможців, які відзначені на Олімпіадах, що відбулися за два століття до нього. При цьому сам підкреслював, що веде відлік від 27-ої Олімпіади.

Пізніше у IV ст. до н. е. ці списки перевірив і доповнив великий Арістотель.

І трохи про споруди стародавньої Олімпії. Проведені вченими розкопки в середині XVIII – на початку XIX століть показали, що там, у долині ріки Алтеї, було п'ять стадіонів, послідовно споруджених один за одним. Вони мали вигляд прямокутника або видовжену підковоподібну форму. Уздовж арен розміщувались трибуни для глядачів, яких іноді збиралося до 50 тисяч.

Змагання з бігу відбувалися не на овальних доріжках, як це прийнято зараз, а по прямій – туди і назад. По сусідству розміщувалися місця для ігор із м'ячем, поєдинків борців, металників, кулачних бійців. Тут були також лазні, кімнати для масажу, інші приміщення. Неподалік бовваніло кілька приміщень “олімпійського селища”, де розміщувалися учасники ігор.

Змагання розпочиналися урочистими парадами, релігійними обрядами, жертвопринесенням, посвяченням у ранг олімпійців.

На перших Олімпіадах атлети змагалися з бігу на один стадій (звідси – стадіон). Не в усіх місцях стадії були однакові. Найдовший дорівнював 192,27 метра і знаходився саме в Олімпії. Стверджували, що він дорівнював 600 стопам Зевса і був виміряний самим Гераклом.

Нам нічого не відомо про секунди атлетів під час забігів. Досить було прийти до фінішу першим, щоб одержати лавровий вінок і здобути право запалити священний вогонь.

Літературні джерела розповідають і про таких героїв, які бігали швидше зайця. Спартанець Ладас, наприклад, бігав, не залишаючи на піску слідів. Юний Полімнестор із Мілета легко наздоганяв кіз, яких випасав на горах, і навіть ловив зайців.

Олімпійські ігри мали велике суспільно-політичне значення. На початку V століття до н. е. до Олімпії прибув македонський цар Александр I з метою взяти особисту участь у змаганнях. Однак йому в цьому було відмовлено, оскільки Македонія не належала до Греції, а її населення називали “варварами”. Організаторів змагань переконало лише те, що Александр довів своє походження із міста Аргуса і те, що він – нащадок самого Геракла. Прийшовши на фініш з іншим атлетом, цар домігся визнання Македонії складовою частиною еллінського світу.

З історії ми знаємо довжину відстані від містечка Марафон до Афін – приблизно 42 кілометри. Першим цю дистанцію подолав відомий із переказів воїн полководця Мільтіада – Фідіппід. Він повинен був повідомити своїх земляків про блискучу перемогу їх війська над персами, які несподівано зі загарбницькими намірами висадилися десантом на березі Егейського моря. 24 тисячам завойовників протистояло 11-тисячне військо греків. До того ж усі вони були чудово фізично підготовлені, загартовані, рухливі, швидкі, витривалі, були майстрами рукопашного бою. Вони так стрімко атакували супротивника, що він навіть не встиг розгорнути бойові порядки, а лучники зарядити стрілами луки. Греки зім'яли атакуючих і погнали їх у паніці, не даючи можливості оговтатись та перегрупуватися.

Було це у 480 році до н. е. Радісні звістки приносили, як правило, найкращі воїни. Коли Фідіппід прибіг на міську площу Афін, він зміг вимовити лише два слова: “Ми перемогли!”. І впав мертвий.

Не злічити кількості спортсменів, які долають сьогодні цю мара-

фонську дистанцію. Та славнозвісний Фідіппід перед тим, як виконати доручення полководця, збігав через гірський перевал у Спарту і назад, бився на полі бою в перших лавах, де, звичайно, перебували найхоробріші. Саме через це йому й доручили принести радісну звістку до Афін. Не кожному до снаги таке навантаження.

Для нагородження героїв змагань існувало чимало почестей. На їхню честь встановлювали скульптури, складали вірші, виконували пісні. Експансивні та темпераментні греки над усе цінували благородство та мужність, чесність і відвагу, виявлені у відкритому двобої. Водночас не дозволялося сміятися над переможеними.

Учасникам і глядачам Олімпійських ігор показували статуї, присвячені визначним атлетам. Як було не захоплюватися силою славнозвісного Мілона Кротонського! Він шість разів перемагав на Олімпійських іграх, десять – на Істмійських, дев'ять – на Німейських, шість – на Піфійських. Ще хлопчиком у 532 році до н. е. він здобув свою першу перемогу. А через 20 років, на 63-ій Олімпіаді, вхопивши на плечі забитого на честь його шостої перемоги здоровенного бичка, зробив із ним коло пошани. А увечері, на бенкеті, самотужки з'їв засмажену тварину.

Продовж 30 років перемагав у кулачних двобоях Феаген. На олімпійських та інших іграх тих часів він здобув 1400 перемог. Важко зараз повірити такому досягненню спортсмена. Але історичні джерела річ уперта.

На 79-ій Олімпіаді перемогу серед кулачних бійців святкував Діагор з острова Родоса. Чемпіонами ставали також три його сини та два онуки. Цей рекорд “сімейственості” не перевершено досі.

Які ж офіційні нагороди одержували чемпіони Олімпійських ігор у стародавній Греції? По-перше, як зазначалося, усіх чекали почесті та загальне визнання. У день перемоги атлет отримав із рук суддів пальмову гілку, а в останній – маслиновий вінок, скріплений стрічкою.

До рідних місць переможців Олімпіади відряджали скороходів або найвитриваліших бігунів, щоби заздалегідь повідомити громадянам про радісну звістку. Назустріч олімпійському чемпіонові вирушали представницькі процесії. Героя вносили у місто на кріслах-носілках, возили на розфарбованих колісницях.

Усе це супроводжувалося гімнами, бенкетами, що тривали по декілька днів. Олімпіоніка нагороджували цінними подарунками, грошовими

преміями. Деяким із них міста надавали постійне забезпечення, виділялися безкоштовно місця в театрі, під час інших цікавих церемоній.

Але і в далекі часи траплялися прикрі випадки. Так, борець зі Сікіона Сосрате, щоби виграти двобій, під час боротьби ламав суперникам пальці. Кревг з Епідамни загинув в одному з двобоїв від заборонених ударів, які наніс йому Дамоксен зі Сіракуз. Померлому поставлено пам'ятник, а порушника правил змагань назавжди вигнали з олімпійського селища.

Суворо засуджувались і так звані “переходи”, які сьогодні широко практикуються в спорті. Зокрема, розгнівані кротонці звалили статую свого кумира Астіла, довідавшись, що той за винагороду погодився бігти за Сіракузи. На довічне заслання був покараний Сотад із Крита, який намагався видавати себе за мешканця Ефеса.

Боягузів, злодіїв, хабарників, порушників присяги та угод, жорстоких і підступних атлетів та їхніх покровителів елліни карали не лише штрафами. Їх били різками, дошкуляли словом тощо.

Бути глядачем на Олімпійських іграх тієї пори, як свідчать деякі джерела, дорівнювалося найгіршій карі. Невільники бажали за краще крутити цілий день жорна, ніж супроводжувати господаря. Серпень, місяць змагань, був найспекотнішим. Ріки Алтея і Клодея на ту пору висихали. Існувало тільки одне питне джерело води, до якого зі самого ранку збивалася сила люду, щоб напитися. Але на цілий день води не набереш. Доводилося бігати туди по кілька разів на день.

Про те, щоби помитися, годі й думати. Лазні слугували лише учасникам. Лише для посадових осіб існували помешкання, які аж ніяк не можна було назвати готелями. Прибульці здебільшого ночували в розпечених наметах під відкритим небом, не знаходячи притулку в місцевих мешканців, бо Олімпія була невеличким поселенням.

До цього треба додати ще й сморід, який ішов від стаєнь, відкритих туалетів. Майже у самому центрі олімпійського селища розташовувалось 70 вівтарів, із яких, згідно з ритуалом, не дозволялося забирати м'ясо жертвованих тварин. Через хмари мух і гедзів, які зліталися на запах засмерділого м'яса, не видно було неба.

Монотонна музика, співи та микання голодних, спраглих та розлючених тварин, смердючий дим, запах поту та фекалій діяли на людей гніюче, непритомних виносили подалі.

Тільки в часи панування Римської імперії Герод Аттікус збудував

водогін, який багатокілометровим каналом з'єднав Олімпію з місцями, звідки потекли цілющі потоки. Більше уваги почали приділяти й санітарній очистці.

Та згодом криза рабовласницького ладу похитнула основу стародавньої могутньої Грецької елліської держави. Позначилося це і на фізичній культурі. Якщо на перших олімпіадах до ігор допускали лише вільних громадян, то згодом поруч з аристократами виступали атлети бідного походження. Рабовласники все частіше починають висловлюватися проти виснажливих фізичних вправ. На змаганнях замість них вже виступають раби, які за перемоги діставали винагороди, а часом, і волю.

Занепад фізичної культури стародавніх еллінів учені пов'язують зі завоюванням Греції військами Александра Македонського, появою величній Римської імперії, де встановлюються нові порядки, з'являються нові звичаї.

Правителі Римської імперії, до складу якої увійшла поневолена Греція, почали влаштовувати змагання на кшталт Олімпійських у багатьох містах. Відомо про змагання у Ніцці, Олександрії, Неаполі, Сіракузах. На стадіоні в Олімпії поруч зі статуями героїв давніх Олімпіад з'явилися статуї імператорів Октавіана Августа, Нерона, Германика, Тита, Тиберія, Клавдія, Адріана й інших, які особисто брали участь у змаганнях і здобували перемоги.

Та, мабуть, найважливішим чинником була поява нової християнської віри. Ставши державною релігією, вона вимагала повної заборони занять фізичними вправами, називало атлетів язичниками, суворо їх переслідувала.

Останніми виявилися 293-ті за відліком Ігри. Вони відбулися 393 року н. е. Цікаво, що останнім переможцем було проголошено вірменського князя Варздата, якого за всі виграні кулачні поєдинки після повернення додому, народ назвав царем.

Згідно з "Міланським едиктом" імператора Феодосія було заборонено вести олімпійське літочислення та проводити спортивні змагання. Долина Алтеї стає забутим місцем. Зображення еллінських богів були скинуті з п'єдесталів, вівтарі та храми зруйновані, найцінніші статуї вивезені до Риму.

Згодом два землетруси, а потім і повені рік Алтеї та Кладеї перетворили на пустку колись квітучі гаї та сади чудової долини.

Відродження

- Летаргічний сон античних стадіонів
- Розкопки Ернста Курціуса
- П'єр де Кубертен

Лише у середні віки людство знову проявляє інтерес до фізичних вправ, згадує чудові часи стародавньої Греції, закликає відновити проведення Олімпійських ігор.

Як засвідчують хроніки, у 1604 році англійський аристократ Роберт Довер запропонував місцевим спортсменам проводити змагання, які назвав Олімпійськими іграми. У Чиппінг Кампдені їх проводять до цього дня.

1723 року бенедиктинець Бернар де Монфако, повернувшись із мандрів Грецією, запропонував археологам розпочати розкопки в Олімпії.

1764 року німецький вчений Іоган Вінкельман у своїй фундаментальній праці “Історія античного мистецтва” писав про необхідність проведення ретельних досліджень в Елладі. Через два роки потому в Олімпії побував англійський археолог Чендлер. Він дійшов до тих місць, де колись вирували події, збудив інтерес до стародавніх Олімпійських ігор старожитності.

1787 року француз Л. Фувель несподівано для себе натрапив на залишки храму Зевса і склав топографічну карту цієї місцевості.

1800 року біскуп із містечка Саля у Швеції запропонував відродити Олімпійські ігри.

1824 року на Пелопонесі група археологів із Франції знайшла біля храму Зевса чимало цінних предметів, які були виставлені у Луврі.

1847 року французька археологічна школа, яка працювала в Афінах, натрапивши на цікаві фрагменти старовини, запросила в уряду додаткові кошти на активізацію пошуків.

Проте регулярні розкопки почалися лише через п'ять років. Німецький дослідник Ернст Курціус, уперше потрапивши у ці місця в 23-річному віці, усе своє життя не відступав від ідеї віднайти найвидатніші пам'ятки людства. Та зустрів серйозний супротив з боку грецьких патріотів, які перешкоджали вивезенню та вивченню історичних цінностей.

Лише 1875 року між Німеччиною та Грецією було підписано угоду про те, що вивозитимуться лише копії археологічних знахідок.

Понад чотири тисячі великих і малих предметів, вироби з бронзи, кераміки, слонової кістки, мармуру, спортивні знаряддя з каменю були видобуті зі семиметрової глибини.

Результати розкопок мали сенсаційний характер. Людство нарешті побачило колись величні руїни храмів, вівтарів, статуй. Було прочитано написи на каменях, плитах, що зробили історики тієї далекої пори.

На кошти відомого грецького промисловця і торговельника Сингро-са в Олімпії було обладнано розкішний музей із пам'ятками давньо-грецької культури. Біля входу спорудили мармурове погруддя Ернста Курціуса.

Перші спроби відродити Олімпійські ігри сучасності належать до середини XIX століття. Відомо, що змагання під назвою олімпійські організували у Швеції, Канаді, Італії, інших країнах. Не остеронь були і греки. Звільнившись від турецького поневолення, вони на честь цієї події спробували організувати гучні традиційні змагання. Однак крім перших ігор нам досі нічого не відомо. Зазначимо, що всі спроби відродити Олімпійські ігри мали регіональний характер і великого поширення не набули.

Засновником сучасного олімпійського руху по-праву вважають французького педагога і громадського діяча П'єра де Кубертена. Він

народився 1863 року у багатій дворянській сім'ї. Змалку виявив надзвичайний потяг до мистецтва, літератури, спорту. Сам охоче займався веслуванням, гімнастикою, кінним спортом. Батько влаштував для нього військову кар'єру. Освіту він здобув у офіцерській школі, проте потім присвятив себе вивченню філософії у Сорбонні.

Разом із друзями-однотумцями барон Кубертен засновує у Франції “Національну лігу фізичного виховання”, Спілку французьких атлетичних товариств. Він стверджує, що розвиток фізичної культури повинен відбуватися не шляхом воснізованого виховання, заснованого на німецькій муштрі, а за досвідом англійців, де значна увага приділялася ігровим дисциплінам.

Однак ідеї П'єра де Кубертена йдуть ще далі. Він у пошуках принципово нового. Він за шкільну реформу, хоче вийти за рамки національних, релігійних або інших інтересів, які стримують міжнародний спортивний рух.

Барон здійснює поїздки Німеччиною, Англією, Грецією, Північною Америкою, створює ще й “Комітет з пропаганди фізичного виховання”, ставить питання про організацію серії міжнародних змагань за взірцем Олімпійських ігор минувшини.

Гуманіст, педагог, людина високої культури Кубертен намагався переконати сучасників, що найбільшої шкоди світовому спорту завдає дух користолюбства, наживи, професіоналізму, що панував між представниками різних видів спорту.

Цих вад можна позбутися лише започаткувавши змагання за участю людей усіх країн незалежно від національності, кольору шкіри, віросповідання. Зразком для проведення таких змагань мали стати Олімпійські ігри за програмою і статусом Стародавньої Греції.

25 листопада 1892 року, виступаючи в Сорбонні з нагоди п'ятиріччя “Французького легкоатлетичного союзу”, П'єр де Кубертен запропонував відродити змагання олімпійців. Для керівництва організаційною роботою він висловив думку скликати Міжнародний атлетичний конгрес. На себе узяв обов'язки розробити Олімпійську хартію, скласти програму Ігор, вирішити безліч інших проблем.

Весною 1893 року за ініціативи Кубертена створюється Комітет із підготовки установчого конгресу. Це ще один рік боротьби, полум'яних суперечок, сумнівів, хвилювань. Але він приніс неабиякі результати.

Перший виконком МОК. За столом крайній справа представник Росії О.Д. Бутовський

16 червня 1894 року в Сорбонському університеті було скликано Перший олімпійський конгрес. Йому судилося стати історичним. Делегати, а їх прибуло більше двох тисяч осіб, – представники багатьох держав світу, в тому числі французи, греки, росіяни, шведи, американці, угорці одноставно проголосували за відродження Олімпійських ігор.

Через кілька днів, 23 червня 1894 року було прийнято остаточне рішення про відновлення Ігор, визначено програму, ухвалено порядок проведення змагань, а також створено Міжнародний олімпійський комітет (МОК). До його складу обрали представників Аргентини, Бельгії, Великої Британії, Угорщини, Греції, Італії, Нової Зеландії, Росії, США, Франції, Чехії та Швеції.

Членом МОК серед представників інших держав став російський генерал, українець за походженням Олексій Дмитрович Бутовський, відомий на той час діяч у галузі фізичного виховання, ініціатор створення перших атлетичних клубів.

У роботі конгресу, окрім О.Д. Бутовського, брав участь ще один виходець з України, також царський генерал, родовитий сановник

царського двору, князь Сергій Білосельський-Білозерський, а також дворянський депутат із Києва Дмитро Меленевський. З ними ми ще зустрінємось на сторінках цієї книги.

Зараз, гадаю, варто було би повніше висвітлити постать Олексія Бутовського, роль якого у створенні Міжнародного олімпійського комітету довгі роки замовчувалася, діяльність не досить чітко описана, хоча це один з 14-ти перших членів МОК.

З одного боку, діяла певна зашореність, мовляв, він царський генерал. З іншого, він українець, один з кращих представників свого народу, що досяг висот завдяки старанності, наполегливості, високій культурі, вихованню.

Чому ми соромимося говорити, що Україна дала світові чимало визначних діячів, які свого часу активно впливали на хід соціально-політичних, військових, міжнародних, спортивних та інших процесів?

Дід Олексія Петро Бутовський героїчно загинув при обороні Севастополя, а батько Дмитро воював проти військ Наполеона. Коли Д. Бутовський дослужився до чину штабс-капітана, подався на навчання до Харківського університету, який мав славу передового вузу, де вголос поширювалися народно-демократичні ідеї. Він керував також і Селянським комітетом Полтавської Думи.

Після університету оселився в селі П'ятигірці Лубенського повіту, на Полтавщині, де 1838 року й народився Олексій. Але дитинство Олексія пройшло в родовому маєтку батька у селі Пелехівщина Кременчуцького повіту, тепер це Глобинський район.

Із дитячих років хлопцеві прищепили любов до праці, фізичної культури та спорту. Він підтримував зв'язки з визначними діячами науки, культури, літератури. Недаремно інший син Д Бутовського – Микола став відомим на той час військовим письменником. В О. Д. Бутовського було ще четверо братів і сестра.

Генерал О.Д. Бутовський

Подорожуючи, Олексій вивчав досвід розвитку у світі гімнастики і фехтування та впроваджував його в навчальних закладах, особисто читав курси лекцій з історії, теорії та методики фізичного виховання.

1871 року у чині полковника його призначають на посаду педагога Санкт-Петербурзької військової академії. Блискуче веде уроки фехтування, гімнастики.

1888 року О. Бутовський – член комісії з організації позакласних занять у кадетському корпусі, веде активну роботу з відомим ученим П.Ф. Лесгафтом. Він автор 70, кажучи мовою сьогодення, друкованих праць в галузі фізичного виховання. “Навчати тілесних вправ, – писав він, – може лише людина, яка сама вміє їх виконувати і на собі випробувати”.

Олексій Дмитрович і П'єр де Кубертен, ці дві фанатично віддані справі фізичного виховання і спорту особистості, не могли не зустрітись. Вже у чині генерал-майора під час відвідин Парижа О. Бутовський познайомився з великим мрійником, як він писав, П'єром де Куберте-ном. Відомо про їхні зустрічі, бесіди, листування, полеміку з багатьох питань. Наприклад, щодо допуску до перших Олімпіад сучасності жінок. Кубертен був за те, щоби за традицією древніх їх до участі в олімпійських іграх не допускали. Проте переміг здоровий глузд і пропозиція Бутовського.

Олексій Дмитрович, який у 1917 році був у майже 80-річному віці, втратив зір. Він та його брат Микола навідріз відмовилися залишати батьківщину, в якій одна за одною вибухнули дві революції. Та вже 1918 року їхня доля невідома. Датою смерті Олексія Бутовського визнано 1917 рік. Його могилу дослідники знайшли у Петербурзі.

Останні з родичів, діти Олексія та Миколи Бутовських, начеб-то знайшлися у Таджикистані перед Другою світовою війною. Їх неодноразово викликали на допити. Далі і їхній слід втрачено. Відомо з літературних джерел, що у 1990 році всіх репресованих Бутовських реабілітували.

*Пам'ятник О.Д. Бутовському
у Полтаві*

Сьогодні відома доля усіх “дворянських гнізд” у Росії та панських маєтків в Україні. Вони спалені розлюченим пролетаріатом, а їхні колишні території нині не впізнати. Але слідопити за допомогою Полтавського регіонального відділення НОК, Національного олімпійського комітету України вже отримали першу перемогу. Зібрали кошти на гарний пам’ятник, урочисто його відкрили у Полтаві. Тепер на часі інші кроки.

...Першим президентом новоствореної міжнародної спортивної організації було проголошено грецького письменника Дімітріоса Вікеласа, а П’єра де Кубертена генеральним секретарем. Через два роки Вікелас відмовився від своєї почесної посади. Визначаючи роль і авторитет Кубертена, він запропонував саме його обрати президентом МОК.

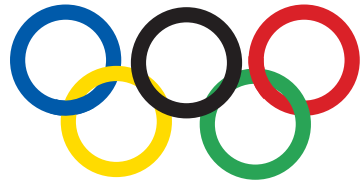
Цю посаду визначний діяч міжнародного фізкультурного руху обіймав до 1925 року. Помер він у 1937 році в Лозанні, де на той час вже було засновано штаб-квартиру олімпійського комітету. Серце Кубертена поховане в Олімпії, для відродження традицій якої він присвятив життя.

Кубертен вважав, що Олімпійські ігри повинні належати народам усієї Планети. Така його позиція знайшла підтримку у більшості членів Міжнародного олімпійського комітету і до сьогодні є єдино вірною. Визначення міста, претендента на проведення Ігор, є загальною справою.

Найперший обов’язок МОК – обговорення актуальних проблем розвитку фізичної культури і спорту, розв’язання спірних питань. МОК відповідає за регулярне проведення Олімпійських ігор, їх постійне вдосконалення. Він визнає Національні олімпійські комітети, визначає місце проведення чергової Олімпіади, терміни, умови проведення церемоній відкриття та закриття фінальних змагань. Рішення про це приймається не пізніше, ніж за 7 років до Ігор на своїй сесії, які скликаються кожного року, а в олімпійський рік – двічі.

МОК присуджує олімпійські нагороди, обирає своїх нових членів зі складу країн, які мають свої Національні комітети. Члени МОК є його представниками у своїх країнах, а не представляють країну в МОК.

У системі МОК є постійні комісії: з олімпійської солідарності, програми Ігор, допуску спортсменів до змагань, юридична, медична, фінансова, нагородження тощо.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ, В ЯКИХ УКРАЇНЦІ БРАЛИ УЧАСТЬ В СКЛАДІ КОМАНД ІНШИХ ДЕРЖАВ

Розповідається про те, як були започатковані Олімпійські ігри сучасності, про новації, що застосовували організатори, їхні успіхи та прорахунки, героїв і результати, які вони показували.

Розділ охоплює період від 1896 року, часу першої Олімпіади, яка відбулася у столиці Греції Афінах, до XIV Олімпійських ігор 1948 року.

I ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Афіни (Греція),

6-15 квітня 1896 року.

295 спортсменів із 13 країн.

43 комплекти медалей з 9 видів спорту.

- Греки починають і виграють
- Успіх Спірідона Луїса
- “У воді, Ваша величність!”

Після летаргічного сну, що тривав 1503 роки, Олімпійські ігри, нарешті, вдалося відновити. Першу Олімпіаду сучасності урочисто відкрито 6 квітня 1896 року.

Проте ця дата і місце проведення Першої Олімпіади могли бути іншими. Історія спорту не знала ще таких прикладів, коли від ідеї до її втілення минуло не більше двох років.

Не зважаючи на те, що громадськість Греції палко прийняла рішення про відновлення Ігор у їхній країні, уряд скептично поставився до цього, бо знаходився у досить критичному фінансовому становищі. Прем'єр-міністр навіть відмовився підтримати організаційний комітет, через що той швидко розпався.

За таких умов свої послуги МОК у проведенні Ігор запропонувала Угорщина, яка мала відзначати Тисячоліття заснування держави. Надходили пропозиції і від інших міст. Проте Кубертен був невблаганним.

Він особисто кілька разів відвідував Грецію, де мав зустрічі з наступним принцом Костянтином. Завдяки його посередництву вдалося дістати згоду від короля, що остаточно вирішило проблему. Знову почав діяти організаційний комітет, до складу якого увійшли відомі грецькі політичні діячі, представники культури, бізнесу.

Комітет звернувся до усіх греків незалежно від місця їхнього проживання з проханням про фінансову підтримку. Відгукнулося чимало багатіїв з Афін, Лондона, Кіпру, Оксфорда, Константинополя. Їхні гроші були використані для реконструкції старого стадіону, будівництва нових спортивних споруд. Тож не дивно, що на відкриття Ігор на батьківщину приїхало близько 6 тисяч греків, дві тисячі туристів з інших держав.

Для участі в Іграх Першої Олімпіади прибули представники далекої Австралії, Австрії, Болгарії, Великої Британії, Німеччини, Данії, США, Франції, Угорщини, Чилі, Швейцарії, Швеції. Найбільшу команду виставили, звичайно, господарі.

У цьому списку немає Росії, до складу якої входила більша частина України. Офіційне запрошення було надіслано, а про підготовку до цих стартів писали чи не усі газети. Відомо, що в багатьох містах готувалися спортсмени, формувалися до відбірних змагань окремі команди, в газетах прогнозувалися шанси провідних атлетів, які готувалися в легкоатлетичних, гімнастичних і важкоатлетичних клубах Петербурга, Москви, Києва, Одеси, Харкова, інших міст.

Та царський уряд відмовив спортсменам у фінансовій підтримці, а товстосуми не наважилися розкрити свої гаманці для якихось Ігор. І все ж знайшлися окремі сміливці, які наважилися на подорож власним коштом. Це були представники Києва й Одеси. Деякі з них заявили про участь, але їхніх прізвищ у протоколах змагань виявити не вдалося. Подейкують, що одесити допливли пароплавом до Константинополя. На подальший шлях коштів і сил не вистачило.

Зате достеменно відомо, що до заявки на участь у кількох видах спорту було включено киянина, лікаря за професією, Миколу Ріттера. До недавнього часу його участь була “білою плямою” в історії олімпійського руху України.

Спортсмен народився на Полтавщині у родині дрібнопомісних дворян. Здобувши освіту, деякий час працював у Київській казенній палаті. У вільний час, будучи від природи високим, широкоплечим і сильним,

займався боротьбою, стрільбою та фехтуванням. На початку березня 1896 року за власним бажанням подав у відставку, що свідчило про його наміри готуватися до участі в олімпійських змаганнях.

Одержавши персональне запрошення, М.Ріттер їде сам один і заявляється на участь у змаганнях з греко-римської боротьби, стрільби з карабіна та фехтування на рапірах. Ставши одночасно спеціальним кореспондентом газети “Кієвлянинъ”, він надсилає до редакції свої звіти. В одному з них він писав: “Росіян майже немає. Про себе можу повідомити, що на попередньому випробуванні зі стрільби по рухомій мішені та з боротьби я прийшов першим: усі кулі вдало лягли у мішень, а бажаючих позмагатись у боротьбі вдалося подолати.

Того самого дня вечірні газети дали звіти. На свій подив побачив власне зображення в різних позах”.

На жаль, у подальших змаганнях Ріттер участі не брав, хоча у боротьбі та стрільбі міг стати олімпійським чемпіоном. Кажуть, що він згубив натільний талісман-медальйон, без якого як віруюча людина, не знайшов можливості виступати.

Про це свідчить і лист відомого нам члена Міжнародного олімпійського комітету від Росії генерала Олексія Дмитровича Бутовського, в якому він за кілька днів до початку змагань писав: “Росіян жодного. Щоправда, тут був молодик із солідною статуєю (це про М. Ріттера) і навіть записався”.

Змагання гімнастів

М. Pimmer

До закінчення змагань Микола Ріттер надсилав до редакції кореспонденції. Ближче познайомившись з О. Д. Бутовським, домовилися про співпрацю після повернення додому.

Повернувшись з Ігор на батьківщину, М. Ріттер став палким прихильником олімпійського руху, пропагував ідеї Кубертена, читав лекції, виступав зі статтями у пресі.

1897 року він подав кілька листів до Міністерства народної освіти з пропозиціями створити Російський комітет тілесного виховання та народного оздоровлення. Однак його, як і інших пропагандистів фізичної

культури і спорту, в уряді не почули.

...Вулиці стародавніх Афін наче помолодшали. Всюди вітальні транспаранти, прапори різних країн. Газети повідомляють про приїзд високих гостей, спортсменів. Прибуває більше шести тисяч туристів.

До рангу національного героя підносять промисловця з Олександрії, грека за національністю, Георгіоса Авероффа. Його портрети скрізь. Ще б пак, у захопленні від ідей олімпізму, багатій дарує своїй батьківщині мільйон драхм на побудову спортивних об'єктів і проведення змагань.

Усіх бажаючих не в змозі вмістити античний відреставрований Мармуровий стадіон. Нове життя йому дав архітектор Метакос. Автор зберегли відомі за кресленнями форми стадіону – розкрити підкову. Понад 70 тисяч глядачів розмістилися на мармурових сходах. Ця цифра була рекордом до Олімпійських ігор 1932, що відбулися у Лос-Анджелесі (США). За вхід до арени правила розкрита частина “підкови”.

День 6 квітня було обрано не випадково. 75 років тому Греція звільнилася від турецького поневолення.

Спортсмени з'явилися на стадіоні під урочисті звуки оркестру. Після того, як король Греції Георг I оголосив Ігри відкритими, прогрімів-

Мармуровий стадіон у Афінах

ли залпи артилерійського салюту. В небо злетіли тисячі голубів. Усім настільки сподобався олімпійський гімн, написаний поетом Костіасом Паламасом і композитором Спіро Самарою, що під гучні оплески присутніх його виконали двічі.

Не можна не згадати про одяг спортсменів, які крокували повз трибуни. Деякі учасники виступали у костюмах, що віддалено нагадували спортивні. Однак було чимало атлетів одягнених у довгі брюки та чоботи. Плавці стартували у купальниках, що нагадували сучасний костюм гімнасток.

Першим олімпійським чемпіоном сучасності у потрійному срібку став студент Гарвардського університету із США Джеймс Коннолі. Цікаво, що поки він виборював на грецькій землі найвищу нагороду, вдома його відрахували з університету, бо офіційного дозволу на перерву в навчанні він не мав. Лише через кілька років, коли Коннолі став відомим письменником, суворі професори змінили гнів на милість, обравши його почесним доктором Гарварда.

Відзначимо ще одного американця – Роберта Геррета, студента Принстонського університету. Він уславився не лише тим, що здобув дві золоті медалі у штовханні ядра та метанні диска, дві срібні – у

стрибках у довжину і висоту. Не маючи жодної уяви про олімпійські знаряддя, він готувався вдома з диском та ядрами набагато важчими від тих, які запропонували на Іграх.

Із цим талановитим спортсменом ми зустрінемося ще на II Олімпійських іграх 1900 року у Парижі. Закінчивши університет, він не полишив спорт, навпаки розвинув свої здібності, поліпшивши результати чотирирічної давнини. Але у штовханні ядра та потрійному стрибку з місця був лише третій.

А як не згадати Томаса Берка, ще одного представника американської команди. Його бажання взяти низький старт на дистанції 100 метрів здивувало суддівську колегію.

– Що ж, нехай стартує, – погодилися вони. – Він сам собі створює незручності.

Рівно через 12 секунд Томас на фініші був першим, довівши перевагу низького старту на цій найкоротшій спринтерській дистанції. З тої пори вже ніхто не наважувався стартувати у вертикальному положенні.

Були проблеми в новатора й до цього, на батьківщині, коли він, переконавшись у перевагах низького старту, зажадав запровадити його

Так стартували в забігу на 100 м

раз і назавжди. На одних зі змагань старт давали пострілом із рушниці. Своєю впертістю Томас так розлютив суддю-стартера, що той пообіцяв другий постріл зробити йому ... в зад.

Легкоатлетам, як засвідчують газети того часу, доводилося змагатись у важких умовах. Справа у тому, що бігова доріжка була дуже м'якою, а повороти настільки круті, що під час бігу учасники мимоволі знижували швидкість, щоби не врізатись у глядачів.

Проходили дні, повні боротьби і хвилювань, визначалися переможці у різних видах спорту, але напруга не зменшувалася. Усі очікували марафонського бігу.

Ідея його проведення в рамках Олімпійських ігор належить відомому французькому філологу, другу П'єра де Кубертена Мішелю Бреалю. Вона виникла, коли Бреаль зі сином побував на горі Олімп.

“Цікаво, – подумав він тоді, – чи здатні сучасні бігуни подолати трасу довжиною 40 кілометрів, як це зробив у давнину грецький воїн, поспішаючи сповістити про перемогу над персами?”. І написав листа Кубертену: “Якби організаційний комітет Афіньської Олімпіади включив до програми змагань біг, що закарбував подвиг воїна з Марафона, я б з радістю вручив переможцеві цього змагання срібний кубок”.

Стало відомо, що учасників за добу відвезуть до міста Марафон, розташованого за 40 кілометрів, звідки й біг до Афін легендарний Фідіппід 2386 років тому.

Пристрасті зростали, сенсаційні повідомлення були також приголомшливі. Синоптики прогнозували на день старту велику спеку. Із змагань знялося кілька спортсменів, яким пророкували перемогу.

Нарешті залишилося 17 бігунів. Кожному кортіло завоювати срібний кубок француза. Стало також відомо, що переможцеві, якщо ним

*Джеймс Коннолі –
перший чемпіон сучасних
Олімпійських ігор*

виявиться грек, буде запропоновано шлюб з дочкою багатія Авероффа, який ще пообіцяв молодому подружжю мільйон грецьких драхм. Інші покровителі зобов'язувалися забезпечити чемпіона річним безкоштовним харчуванням, діжкою вина, десятьма центнерами шоколаду, 30 баранами, перукарськими послугами на все життя, іншими пільгами.

Отже, боротися було за що. Старт дали о другій годині з того місця, де за легендою почав свій біг Фідіппід. Спочатку все складалося на користь грецьких бігунів. Усі їхні 9 атлетів перебували в головній групі.

У Пекермі, на контрольному пункті, бігунам пропонують напитися. Але саме тут непритомніють два учасники. На 30-му кілометрі біг очолює австралієць Едвін Флек, який вже здобув дві перемоги на дистанціях 800 і 1500 метрів. Лідирує, але згодом сходить із траси славнозвісний француз Лермюзьє, спека примушує припиняти боротьбу деяких інших учасників.

На останніх кілометрах уперед виривається грек Спірідон (Спірос) Луїс, колишній військовий, що пройшов довге відбірне сито. Місцеві селяни підбадьорюють земляка схвальними вигуками. Натхненний побажаннями успіху, він рветься щосили до фінішу.

Коли у вході до “підкови” стадіону з'являється чорний від куряви Спірос, радісний гул 70-тисячного гурту поглинає навіть вибух гармат, що сповіщають про прибуття спортсмена.

Тисячі рук підхоплюють стомленого Луїса. Його гойдають і гойдають. Побоюючись, аби натовп не задушив спортсмена, варта наслідного принца Костянтина буквально вихоплює Спіроса з рук запальних болільників і супроводжує до королівської ложі, де він потрапляє в обійми самого короля.

Так досі невідомий нікому Спірос Луїс став національним героєм

Спірос Луїс

Греції. Однак від руки дочки Авероффа рішуче відмовляється, повідомляючи, що вже має дружину і двох дітей. Афінські ремісники та купці оголосили, що протягом року безплатно шитимуть йому одяг і взуття, голитимуть і стригтимуть, годуватимуть. Власники залізниці дали право проїзду в потягах без квитка.

Спірос Луїс став першим в історії спортсменом, якому були надані такі почесні. Подейкують, що йому ніби-то пропонували пост міністра. Проте спортсмен відмовився від усіх пільг, жодного разу не скористався зі запропонованих безкоштовних послуг. Єдине, купив собі невеличкий будиночок у рідному селі Маруссі, став працювати листоношею, не хизуючись своєю перемогою на Олімпіаді. В деяких джерелах говориться, що Спірос продовжував працювати водовозом.

Із героєм Першої Олімпіади ми ще зустрінемося на сторінках цієї книги у 1936 році, коли він прибуде до Берліна, як почесний гість XI Олімпіади.

Помер С. Луїс у 1940 році нікому не відомою людиною. Минуло багато років, перш ніж дослідники знайшли його могилу. Згодом на ній з'явилася мармурова плита з п'ятьма олімпійськими кільцями.

На цій Олімпіаді було кілька спортсменів, які виступали у різних амплуа. Причому досить вдало. Датчанин Вігго Енсен завоював 4 медалі: дві у піднятті ваги і дві – у стрільбі. Грек Панагіотис Параскевочулос здобув медалі у легкій атлетиці та велоспорті, а німець Карл Шуман переміг у боротьбі та гімнастиці.

Дві золоті медалі у плаванні виборов Альфред Хайош, якого було названо “угорським дельфіном”. Спочатку переміг на 100-метровій дистанції вільним стилем, потім успішно подолав 1200 метрів у відкритому морі.

Щоби не замерзнути, плавці намастили своє тіло жиром, бо у квітні вода ще прохолодна, майже крижана. До того ж, перешкоджали високі хвилі. Спортсмен ледь не збився з маршруту, втратив орієнтацію, не бачив інших учасників, від холоду задерев'янів. Готовий був зійти з дистанції. Цей заплив назвав найважчим у житті. Зате приємно було отримувати нагороду з рук короля. Вручаючи її, монарх, підбадьорюючи спортсмена, спитав:

– Де ви так навчилися плавати?

– У воді, Ваша величність, – була відповідь.

Через багато років Альфред Хайош став визначним архітектором.

За його проектами зведено чимало спортивних споруд, в тому числі й національний стадіон у Будапешті.

Здавалося, король Греції встигав скрізь. Як виявилося, він був головним суддею змагань фехтувальників. За твердженням очевидців, припускався багатьох помилок, не помічав уколів. Але дисципліновані спортсмени не скаржилися. Якщо король не зупиняв поєдинок, вони продовжували боротьбу. За таких умов у змаганнях шаблістів переміг представник Греції Яніс Георгіадіс, вигравши чотири поєдинки.

У трьох видах змагань велосипедистів переміг, як і очікувалося, француз Поль Массон. Зате на найдовшій дистанції 87 км, яка вела до того самого містечка Марафон і зворотньо, переміг грек Арістідіс Константінідіс. Через двадцять хвилин фінішував німець Август Гедріх, який добрався до Афін на попутних пароплавах. На нерівній кам'яній трасі він несподівано впав, ушкодив машину, серйозно подряпав обличчя і тіло. Скривавленому спортсмену якийсь розчулений грек віддав свого ровера. На ньому Август почувався краще, ніж на власному.

Серед 13 заявлених учасників у тенісі найвишуканіше діяв англієць Дж. Боленд. Він виграв у одиночному та парному розрядах. Другу золоту медаль він здобув у парі з німцем Ф. Таумем.

І все ж, наймасовішими на Першій Олімпіаді були змагання із стрільби. Вони зібрали 116 учасників. Це більше третини від загальної кількості. Влучніше стріляли господарі тиру та американці.

Зі запланованих змагань не відбулися старту веслярів – штормило море, а крикет не зібрав достатньої кількості учасників.

Старт велосипедистів

Нагородження атлетів запланували на день закриття Ігор. Та через зливу урочистості перенесли на один день. Повторюючи античний ритуал, на голову чемпіонів покладали лавровий вінок, вручали оливкову гілку, що зрізали у священному гаю, а також медаль і диплом. З першої Олімпіади встановилася традиція виконання національних гімнів і підняття державних прапорів на честь переможців.

Значення I Олімпіади сучасності, проведеної в Афінах, важко переоцінити. Вона започаткувала першу сторінку літопису найвизначніших спортивних подій кінця XIX – початку XX століття. Її старт стали поштовхом для бурхливого розвитку фізичної культури і спорту в усьому світі, сприяли встановленню міцних дружніх контактів між спортсменами багатьох країн.

Сучасний спорт почав утверджуватися як суспільне явище. Сила олімпійських ідеалів була настільки життєдайною, що порушила вікову ворожнечу між окремими народами, об'єднала людей різного віросповідання, змінила ставлення релігії до фізичної культури і спорту.

ПІДСУМКИ ІГОР І ОЛІМПІАДИ

(за неофіційною системою підрахунку очок)

Команди	Здобуті медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
Греція	10	19	17
США	11	17	1
Німеччина	7	5	2
Франція	5	4	2
Велика Британія	3	3	1
Данія	1	2	4
Угорщина	2	1	2
Австрія	2	-	3
Швейцарія	1	2	-
Австралія	2	-	-

Примітка. У цій та інших таблицях є деякі розбіжності з іншими джерелами щодо кількості здобутих медалей.

II ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Париж (Франція),

20 травня – 4 листопада 1900 року.

1330 спортсменів (11 жінок) із 22 країн.

80 комплектів медалей в 17 видах спорту

- “Почалися будні спорту”
- “Мерілон забув прицілитись”
- Хто ж здобув золото?

*...Відшуміли овації, вляглися пристрасті.
Спортивний світ почав готуватися до про-
ведення II Олімпіади. На одному з бенкетів, де
обговорювалися підсумки Афінської Олімпіади,
Кубертен промовив такі слова:*

– Друзі мої, закінчилося свято. Почалися будні спорту!

Вплив I Олімпіади на подальший розвиток фізичної культури і спорту був настільки великий, що прагнення спортсменів до відкритих змагань стримати не міг ніхто.

Грекам настільки сподобалися Ігри, що вони через керівників держави звернулися до Міжнародного олімпійського комітету з проханням проводити в Греції усі наступні змагання. Проте Кубертен був категорично проти. Він відповів: “Олімпійські ігри повинні належати усім народам і проводитись в різних країнах світу”.

Заявки на участь у паризьких стартах подали 35 країн, проте приїхали представники двадцяти однієї. Це пояснюють вкрай поганою роботою організаційного комітету, який, обіцяючи провести Ігри на батьківщині П'єра де Кубертена наче по нотах, настільки перестарався, що заплутався сам, а журналісти й історики досі не можуть розібратись у датах початку, кінця Ігор, їхній програмі, списку переможців і ще в багатьох інших справах, суперечки про які не вщухають досі.

А справа в тому, що, визначившись із датою та місцем проведення другої Олімпіади, МОК зіштовхнувся з неабиякими фінансовими труднощами. Спочатку не взяли до уваги, а потім взялися за голову від факту проведення в Парижі в ці ж терміни третьої Всесвітньої виставки. Дві попередні принесли організаторам славу вдалих комерсантів і промисловців, гостинних господарів.

Маючи безліч власних проблем, виставком не хотів слухати ні про які змагання. Проводилися гучні рекламні акції, будувалися павільйони, зводилися модерні споруди. За мету ставилося показати світові велич Франції та сучасний рівень її інженерно-технічних працівників, архітекторів, учених.

До кого тільки не зверталися члени Оргкомітету ігор і МОК! Ніхто не бажав перейматись їхніми проблемами. У ті дні П'єр де Кубертен записав у своєму щоденнику: “Якщо в світі і є місце, де до Олімпійських ігор абсолютно байдужі, то це місце – Париж”.

Спортсмени, які приїхали до Парижа, дивувалися, коли чули оголошення про старт не Олімпійських ігор, а якихось чемпіонатів. Байдужі до спорту організатори Виставки не дуже переймалися назвою змагань, на які вони дивилися як на певну рекламу.

За таких обставин МОК поклався в усьому на здібності колишнього стрільця-спортсмена, а тепер і комерсанта Данієля Мерілона. Олімпіаду, як зазначали журналісти, він не зірвав, але зробив з неї таке, що нагадувало хаос у найгіршому розумінні цього слова. Хтось сказав лаконічніше: “Мерілон при організації Олімпійських ігор забув прицілитись”.

До олімпійських змагань долучилися Бельгія, Богемія, Гаїті, Іспанія, Куба, Італія, Канада, Нідерланди, Норвегія. Першою державою, яка представляла Азію, стала Індія.

Проте представників Росії на Іграх знову не побачили, хоча відомо, що ще 17 жовтня 1897 року у Петербурзі представники 10 спортивних

і гімнастичних товариств обговорювали питання участі спортсменів у другій Олімпіаді. На відкритті Ігор у Парижі були лише спостерігачі, доля трьох спортсменів, які наче самостійно подали заявки на участь, не відома.

Марними виявилися зусилля О. Д. Бутовського та багатьох його прихильників, які усіма можливими на той час засобами пропагували ідею Олімпійських ігор в Росії. На цей час членом МОК від Росії на прохання О. Д. Бутовського було обрано іншого вихідця зі українського старовинного роду князя Сергія Костянтиновича Білосельського-Білозерського.

Серед українців відомі своїми активними діями лікарі Є. Ф. Гарниш – Гарницький, О. К. Анохін, професор В. К. Крамаренко та інші ентузіасти фізичного виховання і спорту.

Ще й досі ніхто не може точно назвати дату як перших, так і останніх стартів тої загадкової у повному розумінні цього слова Олімпіади.

Перші заходи за програмою Ігор розпочались 14 травня, а в офіційних джерелах днем відкриття названо 20 травня. Ніхто так само не може сказати, коли Ігри закінчились, бо тривали майже півроку. Усі зійшлися на даті 28 жовтня. Саме тоді відбулось засідання, яке мало б підвести підсумки. Але воно також не відбулося.

Так само важко визначити, якою була програма, хто завоював призові місця в окремих видах спорту. Добряче поламали над цим голови статистики спорту та журналісти, котрі прагнули об'єктивно висвітлити перебіг змагань.

На турнір фехтувальників, наприклад, організатори несподівано запросили професіоналів, так званих “маестро”, тобто вчителів фехтувальних шкіл Франції й Італії, які легко подолали опір решти суперників.

12 років тривав пошук переможця марафонської дистанції. Навіть не була відома траса, якою бігли спортсмени. Коли, нарешті, нагорода знайшла переможця – паризького пекаря Мішеля Теато (деякі джерела пишуть його прізвище як Тето), він був у солідному віці і про минулі старту ледь згадував.

А згадати було про що. Другий в історії сучасних Олімпіад марафонський біг було позначено багатьма прикрими несподіванками і справжніми пригодами.

Наприклад, перемогу М. Теато подарував ... поліцейський П'єр Вендро, який спостерігав за рухом і порядком на трасі. Коли до нього наблизився лідер забігу Ернст Фаст, він від усієї глибини душі підхопив на руки падаючого спортсмена. Але той, знаючи про суворі правила, визволився з обіймів. Трохи оговтавшись, спитав, у яку сторону бігти. Поліцейський, розгубившись, вказав у протилежний бік.

Цим скористалися французи Мішель Теато й Еміль Ламп'єн, які добре знали місто. До того ж їх супроводжував на велосипеді товариш, який віз воду й аптечку. Ернст Фаст дістався до фінішу лише через півгодини, добряче поблукавши вулицями Парижа. Цікаво, що ніхто не міг показати йому вірну дорогу, бо її ніхто толком і не знав. І все ж відважний спортсмен випередивши суперників, прийшов до фінішу третім.

Був украй здивований і розгублений американець Артур Ньютон. Як твердив по закінченню бігу, він ще на половині дистанції випередив усіх. Не бачив перед собою нікого до самого фінішу. От, думалося, став олімпійським чемпіоном.

– Чому деякі виявилися попереду мене, залишитися таємницею до кінця життя, – твердив спортсмен.

На трасі марафонського бігу

Не знав він, що із 19 учасників забігу до фінішу добігло лише семеро. Подейкують, що поліцейський, який спрямував спортсмена не в той бік, застрелився.

Метальникам молота та диска, які змагалися під кронами дерев у парку, заважали гілки дерев. Коли снаряд влучав у галузку, результат не зараховувався. В той же час повторну спробу не дозволяли.

У змаганнях із перетягування каната перше місце посіла об'єднана датсько-шведська команда. Тільки не знали, якій країні вручати нагороду за командну перемогу.

Гімнастичне багатоборство перетворилося в конгломерат гімнастики, акробатики, легкої і важкої атлетики. Спортсмени змагалися за медалі на брусах, перекладині, кільцях, вільних вправах, стрибках у довжину, комбінованому стрибку, піднятті ваги тощо. Змагання важкоатлетів несподівано відмінили, хоча планували.

Тільки для розваги провели змагання з крикету і крокету, поло на конях, підводному плаванні.

Досі не відомо, хто мав отримати золоту медаль у змаганнях двійок зі стерновим в академічному веслуванні. Спортсмени з голландського клубу "Мінерва Амстердам", побоюючись німців, у фіналі вирішили поміняти стернового Германа Брокмана, який надто багато важив. Менша вага – вища швидкість – то магічна основа цього виду спорту. Свого спортсмена висадили з човна, а замість нього посадили семилітнього французького хлопчика.

Рей Юрі

Із ним прийшли до фінішу першими. На пірсі малий хутко вистрибнув із човна і зник. Його так і не знайшли. Не обійшлося без курйозів і в інших видах програми. Коли стартували четвірки, Г.

Брокман зайняв належне йому місце. Але німці виявилися сильнішими.

Проводили два заїзди: в першому попередньому перемогу здобули німці, в другому – голландці.

І на цій Олімпіаді були справжні герої. “Найвизначнішим атлетом усіх часів” було проголошено студента Пенсильванського університету (США) Алвіна Крейнцлейна. Він здобув чотири золоті медалі в гладкому бігу на 60, 110 і 200 метрів із бар’єрами, а також у стрибках у довжину. Міг би здобути нагороди і на гладких коротких дистанціях, але окремі види легкої атлетики загалом розтягнутих змагань були настільки щільно сплановані, що в талановитого спортсмена не вистачало часу на переодягання й участь у відбірних стартах.

В університеті він готувався до професії дантиста. Однак заняття спортом так заволоділи хлопцем, що він покинув навчання, став професійним тренером, виховав згодом не одного талановитого спортсмена.

Три золоті нагороди повіз до Америки товариш Алвіна 17-річний Рей Юрі, якому дали прізвисько “людина-гума”. Справа в тому, що він краще за всіх стрибав з місця – в довжину, у висоту та потрійним. Результат кращого стрибка у висоту дорівнював 165 сантиметрів, що перевищувало світовий рекорд того часу.

Старт плавців

12 сантиметрів програв йому в цьому виді Ірвінг Бекстер. Зате відзначився у стрибках у висоту з розбігу, показавши пристойний результат – 190 сантиметрів. Загалом на цій Олімпіаді Ірвінг здобув два “золота” і три “срібла”.

В історію легкої атлетики він увійшов завдяки застосуванню нового стилю подолання планки у стрибках у висоту – “ножицями”. Справжній винахідник цього стилю Майкл Суїні не здобув “перепустку” до Парижа. Показуючи в сезоні найкращі результати, на відбірних змаганнях, які організували перед виїздом, не увійшов до збірної.

На II Олімпійських іграх виступало багато справді талановитих спортсменів. Можна назвати американця У. Тьюксбері, який виграв гладкий біг на 200 метрів та 400 метрів з бар’єрами, був другий на 60-метровій дистанції та стометрівці, третій у бігу на 200 метрів з бар’єрами. Його товариш М. Принстейн виграв потрійний стрибок і двічі був другий в інших видах.

По кілька нагород у змаганнях легкоатлетів здобували Н. Причард з Індії, Ч. Беннет і П. Лехі з Великої Британії, Дж. Ортон із Канади. З деякими з них ми ще зустрінемося на Іграх наступних Олімпіад.

Без сумніву найкращими серед легкоатлетів на Олімпіаді були американці. У сумі вони здобули 23 золоті нагороди. Було би більше, якби семеро з них не відмовилися від стартів, які призначали на неділю. Організатори не звертали уваги на релігійні почуття спортсменів.

Дві олімпійські медалі здобув для Куби фехтувальник – шпажист Рамон Фонст. Два “срібла” приніс Індії чудовий бігун англієць за походом Н. Причард. Після його успіхів ця країна надовго вибуває із списку призерів Олімпіад.

Уперше в цих Олімпійських іграх взяли участь жінки. Вони розіграли першість у змаганнях із тенісу та гольфу. Першою олімпійською чемпіонкою серед жінок стала англійка Шейлі Купер, яка виграла турнір із тенісу.

Від цієї Олімпіади спортсмени почали змагатися й у водному поло, хоча перший європейський чемпіонат був розіграний лише через 26 років, а з 1973 року проводяться світові першості.

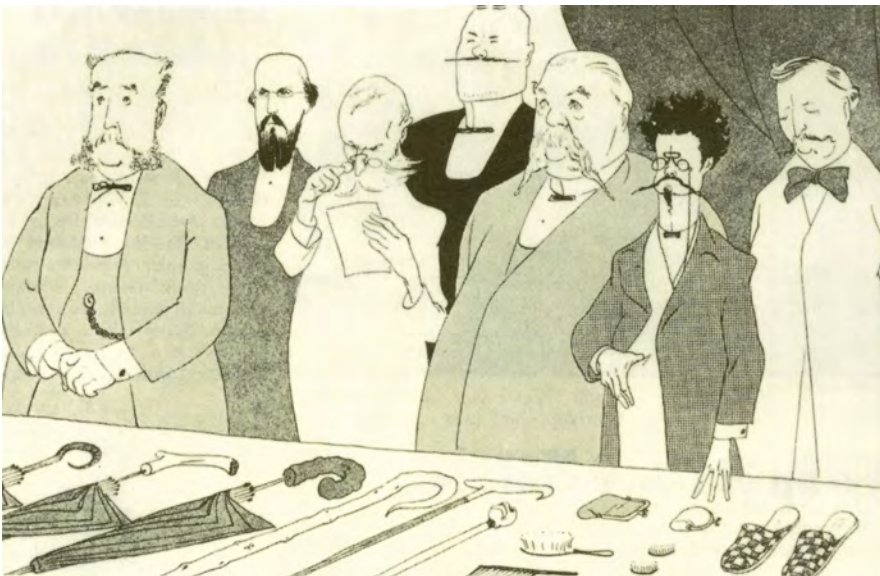
З 1900 року починається й олімпійська історія кінного спорту, хоча Міжнародний союз вершників було створено лише у 1921 році. Спортсмени змагалися у подоланні перешкод, стрибках у висоту та довжину.

З 1900 року вперше проводяться і парусні регати. Класи суден визначали за вагою – до 0,5 тони; від 0,5 до 1 тони; від 1 до 2; від 2 до 3; від 3 до 10; від 10 до 20 тон. Не зважаючи на те, що започаткували парусний спорт англійці, найбільше нагород серед шести команд здобули французи.

Здивувало багатьох, що інформацію про перебіг спортивних подій судді та представники преси збирали за допомогою ... поштових голубів.

Не пощастило лише тим птахам, які служили живими мішенями для стрільців. Переможець у цій вправі бельгієць Леон де Лунден лише у фіналі застрелив 21 голуба. Срібний призер Мауріціо Файр убив 20 птахів, а бронзові призери Дайв Макінтош і Поль Ван Асброк – по 18. Стрільці з лука також цілили в голубів, але їхні жертви були дерев'яними.

Добре, що у фанерні щити стріляли у вправі “кабан, що біжить”. Олімпійці того часу могли заради перемоги перестріляти цілу свиноферму.

Такі нагороди очікували на переможців II Олімпіади (шарж з газет)

Не інакше як кумедним можна назвати турнір із футболу, який у Парижі вперше проводили в програмі Олімпійських ігор. Брало участь чотири команди – дві клубні з Великої Британії та Німеччини, а також збірні Франції і Бельгії.

Перша половина зустрічі між німцями та французами закінчилася на користь перших із дивним рахунком 14: 5. Друга половина розпочалася бурхливим штурмом французів. Їм вдалося не лише зрівняти рахунок, але й вийти вперед. Допоміг у цьому суддя, який додав аж 20 хвилин часу. У фіналі англійці легко подолали французів – 4 : 0 і здобули перше місце.

Але досі навколо цього турніру точаться дискусії: чи вважати його прем'єрою Олімпіади? Виступало тільки дві держави, дві команди представляли лише клуби.

І як не торкнутися нагородження переможців. Не звучали гімни, не вручали медалей, не піднімали державні прапори. Газети “Журналь дю Жур”, “Вінер Алгемайн” та інші з обуренням писали, що переможцям вручали звичайні сувеніри, які не мали жодної вартості. Наприклад, краватка для чоловіка чи хустинка для жінки. Були також парасольки, гребінці, портмонетки, шпильки. Лише після нищівної критики у пресі спортсменам почали вручати від 50 до 1000 франків.

Після втручання Кубертена переможцям поштою надсилали медалі. М. Теато, як ми знаємо, свою отримав через 12 років.

Попри справедливу критику, Олімпіада в Парижі відзначена значно вищими технічними результатами, ніж попередня, Афінська. Відчувалося, що в усіх країнах почали серйозніше ставитися до підготовки атлетів, досконалішими стали спортивні знаряддя, майданчики, техніка виконання рухів.

Оцінку Другим Олімпійським іграм дала четверта сесія МОК, яка відбулася у Парижі 1901 року. Багато було суперечок, з'явилися нові ідеї, прийнято кілька рішень, які скасували усі перешкоди, суперечки, недоречності й усунули проблеми. Були розроблені та прийняті нові правила змагань з окремих видів спорту, затверджено Єдиний кодекс фехтувальників, що забороняв змагатись одночасно любителям і професіоналам. Точилася гостра боротьба за право приймати треті Ігри. Переміг американський Сент-Луїс.

ПІДСУМКИ ІГОР П ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
Франція	26	36	33
США	20	15	16
Велика Британія	17	8	12
Бельгія	5	6	3
Швейцарія	5	3	1
Німеччина	4	2	2
Данія	2	3	2
Австралія	2	-	4
Італія	2	2	-
Австрія	-	3	3
Угорщина	1	2	2
Нідерланди	1	1	3
Норвегія	-	2	3
Куба	1	1	-
Богемія	-	1	2
Індія	-	2	-
Канада	1	-	1
Швеція	1	-	1

III ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Сент-Луїс (США),

1 липня – 29 жовтня 1904 року.

617 спортсменів із 12 країн.

88 комплектів медалей з 14 видів спорту.

- *Ігри по-американськи*
- *Марафон – на машині*
- *На жердині, мов на дереві*

Право приймати чергові Ігри виборювало кілька країн. Вирішили звернутися на американському континенті, щоб долучити до спорту відсталі країни Північної та Південної Америки. Та дістали від цього великий клопіт.

Американцям кортіло показати, що їхні організаторські здібності набагато кращі, ніж французів. Проте Олімпіада “у їхньому виконанні” мала дуже багато спільного з паризькою. Вона також відбувалася на тлі Всесвітньої виставки. Досі невідомо, скільки видів програми розіграли під час змагань. Одні джерела твердять, що 103 зі 17 видів спорту, інші говорять про 73 з 9 видів.

Ця Олімпіада також розтягнулася в часі. Але якщо тоді французи понесли збитки, американці, навпаки, добре заробили.

До олімпійської сім’ї вирішили приєднатися спортсмени Південно-Африканської Республіки. Водночас майже всі європейські країни за

винятком Угорщини, Великої Британії, Австрії та Швейцарії через високий кошт подорожі морем участі в Олімпіаді не брали.

Треба зазначити, що МОК на чолі з Кубертеном передбачив такий збіг обставин і разом із Національним олімпійським комітетом США домовився про фрахт пароплавів до берегів Європи. Але американці виявилися підступними, перевізникам заздалегідь за подорож не сплатили. Європейці, відтак, образилися. Разом із ними незадоволення висловив і Кубертен. Його нога тоді на берег Америки не ступила.

На старті вийшли представники лише 12 країн. Із цієї нагоди найкращим чином скористалися господарі. Проти купки європейців вони виставили армію з 533 добре тренованих спортсменів. Недаремно ту Олімпіаду назвали “олімпійським чемпіонатом Сполучених Штатів”. Забігаючи наперед, скажемо, що на представників 11 країн перепало тоді 19 золотих медалей, а в Сполучених Штатах залишилося 84. Вкрай недостатнім було представництво у окремих видах спорту. За інших обставин такі змагання не проводили б.

Американці змагалися самі з собою у стрільбі з луку, тенісі, боротьбі, боксі, водному поло, інших видах спорту. До того ж, у боксі через незначну кількість учасників деяким спортсменам дозволяли виступати в різних вагових категоріях. Наприклад, О. Кирк переміг спочатку у найлегшій вазі, а потім у – напівлегкій. Дж. Фіннеген – у щонайлегшій і був другим у найлегшій, Х. Спенджер – у легкій і півсередній тощо.

Загалом у легкій атлетиці на Олімпіаді розігрувалося 25 комплектів нагород. Із них лише дві золоті взяли представники “решти країн світу”. Одну з них англієць Томас Кілі, який у багатоборстві випередив п'ятьох американців. Ще одну медаль у господарів відібрав поліцейський з Монреалю Етьєн Демарто. Його перемога у метанні гирі вагою 56 фунтів (25,4 кілограма) тим почесна, що він на 30 сантиметрів випередив самого Джорджа Фленегена, олімпійського чемпіона у метанні молота.

Задля справедливості зазначимо, що в Європі на ту пору метання молоту не набуло поширення, американці займали усі шаблі п'єдесталу пошани. Фленеген, герой паризьких стартів, не приховував своїх намірів стати на батьківщині дворазовим чемпіоном. Результат цього спортсмена міг би бути вищим, якби дужка для захвату була ширша.

Здоровенна рука Джорджа не влязла в неї, він тримав молот лише трьома пальцями.

І все ж, якщо бути об'єктивним, більшість американців показала справді феноменальні на той час результати. Як, скажімо, не вражати-ся успіхами Арчі Хана, який здобув три золоті нагороди з бігу на 60, 100 і 200 метрів. Встановлений ним рекорд світу з бігу на 200 метрів тримався до 1932 року.

За кількістю медалей подвиг цього спортсмена повторив Гаррі Хілмен – у гладкому бігу на 400 та 200 і 400 метрів з бар'єрами.

Р. Роуз встановив світовий рекорд у штовханні ядра – 14 метрів 81 сантиметр, був другий у метанні диску та третій у метанні молота.

Відомий нам Рей Юрі здобуває свої три нагороди у стрибках з місця – у висоту, довжину та потрійним. Майер Принстайн вдруге поспіль на Олімпіадах виступав у стрибках у довжину. В Парижі йому не вистачило лише одного сантиметра, щоб перемогти А. Крейнцлейна і здобути другу золоту нагороду.

Чотири роки наполегливих тренувань дали змогу здійснитися мрії. Здобув такі два “золота”, встановивши у стрибках в довжину олімпійський і світовий рекорд – 7 метрів 35 сантиметрів. Це його досягнення протрималося близько 50 років.

Томас Хікс серед шанувальників

Дж. Лейбоді фінішує з кращими результатами на дистанціях 800 та 1500 метрів та 2500 метрів з перешкодами.

На цій Олімпіаді також не обійшлося без прикрих курйозів. Героєм найбільш скандального винаходу став американський марафонець Фред Лорц. Здавалося, він без особливої боротьби переможе на найдовшій дистанції.

I, дійсно, першу половину тримався у першій десятці. Та раптом закульгав. Його наздогнав на автомобілі один з болільників і запропонував свої послуги.

Швидко об'їхавши конкурентів, трохи відпочивши, Фред знову на трасі і зі свіжими силами легко обходить лідера, співвітчизника Томаса Хікса. Зрозуміло, на стадіоні він з'являється першим. Його зустріли оваціями, гучними вітаннями, вибухами петард, бадьорими маршами. Лже – переможець навіть прийняв поздоровлення і золоту медаль разом з поцілунком від дочки президента США Аліси Рузвельт. Фотокоrespondенти назавжди зафіксували на плівку цю сценку.

Проте не минуло й півгодини, як правда просочилася на поверхню. На біговій доріжці з'явилася машина суддівської колегії. За нею біг майже знесилений Томас Хікс. Ледь перетнувши фініш, він впав без пам'яті. Доки його ставили на ноги, омана розкрилася. У Ф. Лорца під свист трибун відібрали нагороду, заборонивши в подальшому виступати на змаганнях. Результат Т. Хікса – 3: 28.53,0 був набагато гірший від того, що показав С. Луїс на першій Олімпіаді, хоча бігли спортсмени на два кілометри менше.

Четвертим фінішував кубинець Ф. Карбахаль (за деякими джерелами Карабай). Знали б глядачі, як добирався він до місця змагань, віддали б йому перемогу. По дорозі до Сент-Луїсу, від самого моря, його супроводили супутники, які безперервно зичили перемогу. Довірившись таким гарним доброзичливим людям Карбахаль втратив пильність.

Злодії його обчистили, не залишивши навіть цента на дорогу. Майже тисячу кілометрів від долав пішки або на попутному транспорті, який тоді був явищем рідким. Виснажений в останню хвилину сповістив суддівську колегію про намір стартувати. Щоб завоювати хоч якийсь приз, що давав право на безкоштовний обід та гроші на зворотний шлях, йому довелося бігти немов уві сні.

Голодний він часто зупинявся біля фруктових дерев. Наївшись усякої всячини, продовжував біг. Але не давала спокою супутниця недоброякісної зелені – бігунка. Добре, що обабіч траси росли кущі, де часто присідав спортсмен – невдаха.

Через це прізвище Карбахала стало популярним спочатку в американських, а потім і світових куплетистів. У вар'єте, барах та ресторанах з'явилися так звані куплети карабайки. Проте спортсмен уславився не лише цим. В протоколах багатьох міжнародних змагань того часу

зустрічаємо його прізвище неодноразово. Подейкують, що після Сент-Луїса він ховав гроші якнайдалі і нікому з попутників не розповідав, куди їде. Так, його четверте місце варто двох перших.

Кумедна історія трапилась із японцем Масао Фудзі, який змагався зі стрибків із жердиною. Він винайшов досить оригінальний спосіб долання планки. Ставив свою жердину вертикально і влазив на неї наче на дерево. Потім, відштовхуючись, перелітав через планку.

Скільки не просили спортсмена повторити спробу і зробити стрибок за правилами, він був невблаганний, ліз на жердину наче мавпа, по-своєму тлумачивши правила змагань, які не мали чіткого визначення щодо захвату рук та неможливості пересування жердиною.

Не можна не згадати ірландця Тома Келі, чемпіона Олімпіади в десятиборстві. До Сент-Луїсу він був досить відомим спортсменом, перемагав на багатьох змаганнях у Європі. Британське Королівське атлетичне товариство запропонувало спортсмену поїхати на Ігри під прапором Великої Британії. Він відкинув цю пропозицію. Тоді за спортсмена почали боротьбу три американські клуби. І в них нічого не вийшло. На Олімпіаду Келі поїхав за власний кошт. Не зважаючи на те, що організатори до програми десятиборства включили невідомі в Європі види, спортсмен переміг усіх і здобув золоту нагороду. Дуже засмутив двох американців, які опинились на нижчих щаблях.

Боротьба та бокс вперше увійшли до офіційної частини програми Олімпіади. Були введені вагові категорії – по сім у кожному виді спорту. У боксі переможцю змагань у меншій ваговій категорії дозволяли виступати у наступній. Це було востаннє.

У важкій атлетиці першість виборювали ті, хто був найважчий. Поступившись у піднятті ваги однією рукою, узяв реванш, піднявши найважчий снаряд грек Периклес Какусіс.

На старт з плавання викликали одразу по 6 – 8 спортсменів. Місце старту знаходилося на плоту відкритої водойми. Він весь час тонує і старт плавці часом приймали стоячи по коліно у воді. За таких умов по дві медалі здобули угорець Золтан Хальман, німець Еміль Рауш та американець Чарлз Деніельс.

Не можна обійти увагою змагання фехтувальників. На цих Іграх брали участь лише любителі. Герой Паризької Олімпіади кубинець Рамон Фонст відзначився і в Сент-Луїсі. Йому не було рівних у двобоях

Цього разу плавці брали старт у кращих умовах

на рапірі та шпазі. У боях на шаблях переміг його земляк М. Діас. Ще один кубинець Ван Зо Пост виграв фехтування на палицях.

Турнір з футболу пройшов без участі європейців. Дві клубні американські і одна канадська команда розіграли кубок між собою. Перемагли канадці, в яких футбол був краще розвинутий.

Та найбільший здобуток у американського німця Антона Хейда, універсального на ті часи гімнаста. Він однаково легко переміг в особистих змаганнях на коні, перекладині, в опорному стрибку, в першості на семи снарядах, у ряді вправ був другий, дістав золоту медаль за перемогу у командних змаганнях.

У Сент-Луїсі американці продемонстрували представникам Європи такі показові види спорту, як веслування на байдарках, баскетбол, бейсбол. Невдовзі усі вони добре прижилися на європейському континенті.

Американці запропонували запровадити з цієї Олімпіади змагання із стрибків у воду, де вони показували неабияке вміння красиво входити у воду з висоти, надовго захопили лідерство у цьому виді спорту.

Міжнародна федерація легкої атлетики та деякі інші організації внесли поправки та доповнення до правил змагань.

Німецька гімнастична група

Якщо на Олімпіаді у Парижі в змаганнях брало участь лише дві жінки, то в Сент-Луїсі – вісім. Усі вони були американки і виборювали першість у стрільбі з луку.

Вперше видавництвом Скрибнера була видана книжка про олімпійські баталії. Подібні спроби Афін і Парижа закінчились написанням сухих звітів.

“Американською” недарма назвали фахівці та любителі спорту III Олімпіаду.

Такі змагання збирали мало глядачів, їх майже не висвітлювала преса. Вони пройшли непомітно не лише для Європи, а й для Америки, хоч принесли великі прибутки організаторам. Всесвітня виставка користувалась значно більшою увагою. Недаремно на медалях, які вручали переможцям, було написано: “Світова виставка”.

Лише після закінчення змагань і повернення атлетів до Європи стали відомі деякі подробиці їхнього життя. Німецький бігун Йохан Рунге писав: “Готель “Інсайд – Ін”, до якого нас поселили, – то дуже забагато для слова готель. То скоріше одна велика дерев’яна стайня без жодної

оздоби на п'ять тисяч одноособових кімнат без усяких вигод. Особливо мене роздратувала роздягальня на стадіоні. В брудному приміщенні скупчувалися усі разом. Кожний отримував один стілець і один цвях, вбитий у дошку. Арена, яка мала вмістити 40 тисяч людей, мала лише 20 сидячих місць. Глядачі буквально смажились на сонці. На весь стадіон жодного місця в тіні”.

Американці не відреагували на подібні публікації у європейських газетах.

Ігри у Сент-Луїсі були покриті ганьбою з боку Кубертена ще й за так звані “антропологічні дні”. Організатори на вимогу расистів виділили два дні для спортсменів небілої раси на проведення стартів за кольором шкіри – неграм, філіппінцям, індійцям. Цим вони нанесли підступний удар по самій ідеї олімпійського руху. “Антропологічні дні” були засуджені громадськістю і в подальшому такі ганебні змагання не влаштувались.

ПІДСУМКИ ІГОР ІІІ ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	70	75	64
Німеччина	4	4	5
Куба	5	2	3
Канада	4	1	-
Угорщина	2	1	1
Австрія	1	1	1
Велика Британія	1	1	-
Греція	1	-	1
Швейцарія	1	-	1

IV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Лондон (Велика Британія),
27 квітня – 29 жовтня 1908 року.
2034 учасників з 22 країн.
106 комплектів медалей з 23 видів спорту.

- *Восьмеро з Росії*
- *Чергова помилка марафонця*
- *Початок сімейних традицій*

На п'ятій – у Парижі, а потім – на шостій в Лондоні сесіях МОК розглядались заявки на проведення чергових Олімпійських ігор від Лондона, Рима, Мілана, Туріна, Берліна. Через незгодженість з урядом першим зняв свою кандидатуру Берлін. Тоді вибір випав на Рим. Проте представники інших міст Італії почали активно заперечувати проти цього. Вони заявляли, що можуть краще організувати і провести Ігри, ніж у столиці.

Кінець суперечкам поклало виверження Везувію у 1906 році. Лише тоді Олімпійський комітет звернувся до англійців, знаючи їхню велику любов до спорту і, віруючи в можливість, оперативної і якісної провести змагання такого рівня.

Національний олімпійський комітет Великої Британії відповів схвально, але також розтягнув змагання у часі майже на шість місяців.

За короткий термін у Лондоні було збудовано стадіон “Уемблі” на 100 тисяч глядачів, що стало рекордом на ті часи у світі. По його зовнішньому колу були прокладені траси для змагань велосипедистів і легкоатлетів, поруч зведено сучасний плавальний басейн довжиною 100 метрів і шириною 15. Місця для глядачів та змагань з інших видів спорту також відповідали усім сучасним вимогам.

До того ж, англійці виявились справжніми демократами. Вони не пішли по шляху організаторів попередніх стартів, які самочинно встановлювали правила змагань, їхню програму. Заздалегідь усім, хто підтвердив участь, було надіслано пропозиції організаторів.

Їхня заслуга також у тому, що вони вперше запропонували проводити урочисті ритуали відкриття і закриття Ігор.

У яскраве видовище перетворився парад відкриття. Попереду кожної делегації урочисто крокував її представник з розгорнутим національним прапором. Найчисельнішою була, зрозуміло, команда господарів – 710 осіб. Такої кількості не спромоглися виставити чотири роки тому навіть американці.

Олімпійська сім`я поповнилася спортсменами Росії, Ісландії, Нової Зеландії, Туреччини, Фінляндії. Вперше в олімпійській історії на старти вийшли представники усіх п`яти континентів.

Різні джерела подають не однакову кількість спортсменів Росії, які брали участь у цих змаганнях. Ми посилаємося на Миколу Паніна, переможця в змаганнях з фігурного катання. Крім себе він називає ще шістьох спортсменів.

Найкраще виступили борці класичного стилю Микола Орлов та Олександр Петров, які здобули срібні нагороди.

Петербурзький лікар Олександр Петров був різнобічним спортсменом. Він захоплювався велоспортом, гімнастикою, веслуванням, плаванням, веслуванням. Про його силу та інші спортивні якості розповідали легенди.

Умови олімпійського турніру борців були жорсткі. Зазнавши першої поразки, атлет вибував із змагань. Боролися до 20 хвилин без перерви. Якщо жоден із спортсменів не клав суперника на лопатки, перемогу присуджували судді після невеличкої перерви.

Так позбавили перемог борців Григорія Дьоміна і Євгена Зам`ятіна, товаришів Петрова по Петербурзькій важкоатлетичній школі, на той час ще студентів. Їхні прізвища не знайдете навіть

у першій десятці спортсменів, так само як ще одного учасника від команди Росії.

Першим суперником Петрова був височезний англієць Гумфрей. Приголомшений каскадом прийомів росіянина, він 20 хвилин тікав за килим або повисав своєю вагою на руках суперника. Перемогу присудили Петрову.

Другий поєдинок проти угорця Р. Пайера Петров також розпочав енергійною атакою. Вже на четвертій хвилині поставив суперника на “міст”, а потім, захопивши руку й голову, силою поклав на лопатки.

У фіналі йому протистояв інший угорець – Р. Вейс. Не виявивши за 20 хвилин переможця, судді дали атлетам ще 10 хвилин. І цей час збіг в упертій силовій боротьбі. Не дивлячись на те, що росіянин провів прийом, а угорець тільки звільнився від нього, перемогу присудили Вейсу. Командою російські борці зайняли третє місце.

Успіхи Орлова та Петрова дали значний поштовх для подальшого розвитку боротьби не лише в Петербурзі, а й по всій імперії.

На тих Олімпійських іграх до програми включили змагання з фігурного катання. По-перше, ще не було чіткого поділу на літні та зимові Ігри. По – друге, програму здебільшого підбирали самостійно організатори змагань. По – третє, фігурне катання вважалось досить популярним видом спорту. Рафіновані інтелігенти, якими були керівники МОК, укладаючи програму цих Ігор, вирішили ще більше прикрасити спортивне свято, запросивши фігуристів.

І, дійсно, виступи володарів срібних ковзанів мали величезний успіх. Переможців визначали у чотирьох розрядах. В чоловічому довірньому перемогу здобув швед Ульрих Сальхов. Його ім'ям назвуть один із найскладніших стрибків, який провідні фігуристи застосовують досі.

У жінок перемогу здобула англійка Медж Сайерс. Парне катання виграли німці Анна Хюблер та Гейнрих Бюргер. Та була ще одна дисципліна, про яку на наступних Олімпіадах забули. Це – виконання спеціальних фігур.

Справжнім героєм Ігор в цьому виді змагань став росіянин Микола Панін. Не всі знали, що під цим іменем виступає Микола Коломенкін. Тоді серед артистів, письменників, спортсменів було модним брати псевдоніми або виступати під “масками”. Робилося це з метою надати собі ореол містичності, заінтригувати громадськість.

Проте Микола Панін був людиною напрочуд простою та скромною. Він не любив показухи, вмів у разі потреби за себе постояти.

Будучи на той час найсильнішим фігуристом, на Олімпіаді він несподівано зустрів могутній опір з боку молодого і талановитого шведа У. Сальхова, за якого “вболівали” ще й судді. До того ж, Сальхов припустився прикрих помилок, був відкинутий далеко від чільної трійки. Коли побачив, що “золото” може вислизнути з рук, почав вигукувати з трибуни на адресу Паніна під час його виступу образливі слова.

Микола Панін

І все ж, Панін переміг. Увечері, на бенкеті, коли вручалися нагороди, шведські спортсмени вибачились перед росіянином за нетактовну поведінку свого талановитого земляка.

Це була перша золота медаль росіян на Олімпійських іграх. Микола Панін був різнобічним спортсменом, неодноразово перемагав на всеросійських та міжнародних змаганнях з пістолета, бойового револьвера. В 1928 році він став переможцем Всесоюзної Спартакіади. Спортсмену присвоїли звання заслужений майстер спорту, але ... реквізували здобуті ним у різні роки 23 золоті нагороди.

І все ж королевою спорту вважають легку атлетику. Під час гладкого бігу на 400 метрів трапився випадок, який може статися хіба що під час змагань школярів. Зі старту вперед вирвався англієць Уіндхем Холсуелл. Троє американців ніяк не могли його наздогнати. Тоді один з них на прізвище Карпентер хапає лідера за майку і виривається уперед. Добре, що судді побачили цей момент і результат “переможця” анулювали. Цього спортсмена треба було дискваліфікувати, проте суддівська колегія вирішила повторити забіг. Американці відмовляються. Холсуелл біжить сам. Тепер вже ніхто не заважає йому здобути золоту нагороду.

Чесну боротьбу вів на усіх дистанціях Мелвін Шепперд, один з найкращих спортсменів того часу. Він виграв обидві середні дистанції – 800 і 1500 метрів. Третя золота медаль дісталася йому за перемогу команди Америки в естафеті 200 x 200 x 400 x 800. Паличку Шепперду перед останнім етапом передавав Джон Тейлор, перший негритянський спортсмен включений до команди США.

Після цієї Олімпіади атлети із чорною шкірою склали більшість в команді Сполучених Штатів Америки. Як відомо, вони відзначились багатьма видатними результатами.

Велике здивування викликала поразка американських атлетів на їхніх коронних дистанціях – 100, 200 і 400 метрів гладкого бігу. Стометрівку виграв представник Південно – Африканської республіки Реджинальд Уокер, який попервах не входив навіть до збірної країни. Лише допомога друзів дала йому змогу поїхати на Ігри. У фіналі виграв в американця Джеймса Ректора.

На 200 – метровій дистанції переміг канадець Роберт Керр, буквально впавши на фінішну стрічку перед розгубленим американцем, який вже вважав себе переможцем.

Усіх дивував американець Форест Смітсон, безумовно талановитий спортсмен. Він впевнено перемагав у відбірних змаганнях в бігу на 110 метрів з бар'єрами. На всі тренування або прикидки він неодмінно виходив із книжкою в руках. Суперники довго не могли второпати, що

Форест Смітсон бігав з Біблією в руці

ж він читає. Можливо то був підручник Арчі Хана “Як стартувати”? А може “Пригоди Шерлока Холмса”, де розкриваються секрети спорту? Коли одного разу поклав книгу на газон, товариші помітили, що то була “Біблія”.

Читав доки суперники розминались, часом разом з нею долав бар'єри. Коли під час фінального забігу, він знову зачитався, судді запропонували відкласти книгу убік. До нас дійшли його слова: “Хай стартують. Я їх все одно дожену”. Він не просто переміг. Встановив олімпійський та світовий рекорди, показавши рівно 15 секунд. Другий відстав майже на цілу секунду.

І на цій Олімпіаді були застосовані нововведення. Американець Альберт Джилберт приїхав із бамбуковою жердиною. Усі, в тому числі судді, були здивовані, побоюючись за життя спортсмена. Проте він стрибав легко і здобув перше місце, щоправда поділивши його з Едвардом Куком, який стрибав із старою дерев'яною жердиною. Обидва перевершили олімпійський рекорд.

У стрибках у висоту з новим олімпійським рекордом переміг американець Гаррі Портер – 190 см. А от, кому вручати срібну медаль, організатори довго ламали голову? Справа в тім, що ірландець Кон Лі, який виступав за Велику Британію, француз Жю Анрі і угорець Іштван Шомоді подолали однакову висоту – 188 см. Рахувати спроби тоді ще не навчились і вручили срібну нагороду одразу трьом.

Організатори змагань у метанні диска і списа дозволили застосовувати так званий вільний стиль, який користувався популярністю у спортсменів сучасності, а також грецький стиль часів Стародавньої Греції. Сподівалися таким чином хоч якось заохотити спортсменів Греції, які все менше здобували нагород. Проте це грекам не допомогло. Тут перемоги завойовували краще підготовлені американці, шведи та норвежці.

Під час змагань із штовхання ядра, йшов дощ і фотокореспонденти поховались під тенти. Коли довідались, що переможець відомий нам Ральф Роуз ледь не дотягнув до олімпійського рекорду, попросили його повторити кидок перед камерою. Велике було здивування: ядро впало за позначку рекорду.

На цій Олімпіаді глядачі знову побачили легендарного американця Рея Юрі, який на двох попередніх Іграх дістав прізвисько “людина – гума”. До шести найвищих нагород двох попередніх змагань він додав ще дві у стрибках у довжину та висоту.

Вісім золотих медалей на трьох Олімпіадах у легкій атлетиці – цей рекорд не перевершений досі.

Переможцем трьох Олімпіад у метанні молота став і американець Джон Фленеген. Три Олімпіади – три олімпійські рекорди.

І на цей раз не обійшлося без прикрого конфузу під час марафонського бігу. Старт прийняли 56 спортсменів з 16 країн. Довгий час лідирував африканець Чарлз Хефферсон. За ним впритул біг кондитер з Італії Дорандо Пієтрі. Обидва були випробувані бійці, на багатьох змаганнях виривали перемогу один у одного буквально з-під носу.

За кілька кілометрів до фінішу Хефферсон падає, підводиться і невеличкими кроками продовжує просуватись вперед. За цих обставин додає італієць. Та, з'явившись на стадіоні, він через необачність суддів, біжить в іншу сторону. Він виснажений, рухи спортсмена некординовані, нагадують п'яну людину. Йому намагаються допомогти представники преси, судді, лікарі.

Краєм розуму усвідомлюючи помилку, він знаходить сили повернути назад, але падає вже перед самою стрічкою. І раптом чує тупотіння кроків іншого спортсмена. Підіймається і падає знесилений не на стрічку, а на “підступні” руки болільників, які зробили свою чорну справу, підтримавши спортсмена.

Головна суддівська колегія позбавила Дорандо Пієтрі золотої нагороди. Та стадіон не погоджується з таким висновком. Такої ж думки король Великобританії Едуард УП, королева Олександра, члени королівської родини, шейх Непалу, грецька принцеса, інші короновані особи та представники дипломатичного корпусу, що перебували у почесній ложі.

Однак нікому не дозволено порушувати правила змагань. І все ж, болільники домоглися свого, примусивши суддівську колегію вручити Пієтрі такий самий золотий кубок, який дістався переможцеві змагань Джонні Хейсу.

Данину мужності Пієтрі віддали не лише глядачі і спортсмени. У соборі святого Петра у Римі під час молитви архієпископ вимовив: “На Олімпіаді головне не перемога, а участь”. Ці слова згодом стали крилатими. Їх часто любив повторювати П'єр де Кубертен. Чи не через це саме йому почали приписувати цей вдалий вислів.

Подібний випадок трапився і в плаванні під час естафети 4 x 200 м. Фаворитом вважалась команда Угорщини, за яку пливли олімпійські

Драматичний фініш Дорандо Пієтрі

чемпіони і навіть рекордсмени світу. За англійців на останньому етапі плив двічі олімпійський чемпіон Генрі Тейлор. Саме йому вдалося на останніх метрах вирвати перемогу, але, щоправда, завдяки нещастю, яке спіткало угорців.

Вони впевнено почали змагання. Йшли першими три етапи.

Коли до фінішу лишалось 15 – 20 метрів, угорець Золтан Холмей почав тонути. Його рухи нагадували людину, яка “впіймала” судому. Він розмахував руками, зупинився, поплив не в той бік. Раптом почав тонути. Тейлор торкнувся бортику, в ту мить, коли той зник під водою.

Шукати товариша під водою кинулась уся угорська команда і спеціальні рятувальники. Витягли на беріг, довго приводили до тями. Англійці почали святкувати перемогу, як тільки угорець вимовив перше слово.

Програма плавців, складена англійцями, стала нормою на довгі роки. В цьому заслуга Міжнародної федерації плавання, яка дотримується раз і назавжди встановленого порядку. Тоді у Лондоні, в новому плавальному басейні було встановлено одразу три світових рекорди. Дворазовий переможець минулої Олімпіади Чарлз Деніелс відзначився і цього разу. Два рекорди світу на рахунок англійця Генрі Тейлора на дистанціях 400 і 1500 метрів вільним стилем. Його товариш по команді, з яким він переміг у згаданій естафеті 4 x 200 метрів, Пол Радмилович, ще встигав на змагання з водного поло, де також став олімпійським чемпіоном.

На Лондонській Олімпіаді були започатковані сімейні традиції. В змаганнях із стендової стрільби від команди Швеції виступали батько і син Свани – Оскар і Альфред. Батько став олімпійським чемпіоном у стрільбі одиночними пострілами, потім завоював бронзову нагороду подвійними. Обидва стали чемпіонами в команді за вправу “Олень, що біжить”.

Відзначаться ці спортсмени й на наступній Олімпіаді, потім ще на одній. Старому Свану тоді виповнилося 73 роки, сину – 41.

На цій Олімпіаді по – праву могли брати участь і спортсмени з України. Проте підготовка до Ігор знову пройшла повз увагу державних структур імперії. Спортсменів до змагань готували і відправляли меценати, перші спортивні товариства, які на той час вже успішно діяли. На жаль, не було тої організації, яка б узяла на себе турботу за усю команду, проведення відбірних змагань. Не було кому навіть проінформувати місцеві клуби про час і місце змагань у Лондоні.

Вперше по закінченню цих Ігор в періодичній пресі з`явилися таблиці підрахунку очок, що здобули спортсмени різних країн. Пізніше такий підрахунок досягнень дістав загальне схвалення і широко застосовується до цього дня.

ПІДСУМКИ ІГОР IV ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
Велика Британія	56	50	39
США	23	12	12
Швеція	8	6	11
Франція	5	5	9
Німеччина	3	5	4
Канада	3	3	7
Угорщина	3	4	2
Бельгія	1	5	2
Норвегія	2	3	3
Італія	2	2	-
Австралія	1	2	2
Фінляндія	1	1	3
Данія	-	2	3
Росія	1	2	-
Греція	-	3	1
Півд. Африка	1	1	-
Богемія	-	-	2
Австрія	-	-	1
Нідерланди	-	-	1

V ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Стокгольм (Швеція),

5 травня – 22 липня 1912 року.

2547 учасників з 28 країн.

107 комплектів медалей з 16 видів спорту.

- Готель – корабель “Бірма”
- Трагедія Джімі Торпа
- Сліпа Феміда

Заявку на проведення Олімпійських ігор Швеція подавала ще на першій сесії МОК. Проте її довго не задовольняли. Лише відмова від Ігор Берліна, який був у черзі першим, дало можливість втішитись. Спорт тут був у великій пошані, її представники домоглися багатьох нагород на попередніх Олімпіадах.

Уся Швеція готувалася до цієї важливої події, активно діяв оргкомітет, який очолював майбутній президент МОК Зігфрід Едстрем. Йому допомагали уряд, громадськість. Працювали лотереї, надходили пожертви від спонсорів. Навіть король Густав У віддав під забудову олімпійськими об'єктами 10 гектарів своїх володінь. Новозбудований стадіон мав сидячі місця для 30 тисяч глядачів.

Але загроза в успішному проведенні Ігор не спадала, навпаки загострювалась. Вона виникла у політичній площині. Винна в цьому насамперед Російська імперія, яка досі нічого важливого для Олімпіад не

зробила, а амбіції висловлювала найголосніше і на весь світ. Згодом її підтримала Австро – Угорщина.

Справа в тім, що Росія категорично заперечувала проти участі команди Фінляндії самостійною командою. Підстава – ця країна в ті часи входила до складу Російської імперії і цар вважався її великим князем.

Так само казав цезар. З самого початку Ігор він не заперечував проти участі двох окремих команд Австрії і Угорщини. Допускали навіть Богемію. Лише перед Іграми у Стокгольмі чомусь виникло “чеське питання”, хоча імператор носив титул короля Чехії.

Категорично повстав проти цього П'єр Кубертен, який казав, що Ігри належать усім народам і расам незалежно від географічного розташування та політичних поглядів правителів. Підкреслював демократичність англійців, які не чинили супротив своїм колоніям у Канаді і Австралії.

– Якби мав таку можливість, казав у ті дні президент МОК, – то допустив би Ірландію та Польщу, усі Балканські країни.

Обравши тактику “затягування”, барон, якого називали великим дипломатом, досяг – таки свого. На берегах Дунаю та Неві заспокоїлись. Єдине, в чому поступились перед Росією – замість великого прапора Фінляндії буде майорить прапорчик.

Як задумали в оргкомітеті, так і здійснили. На урочистому параді команди йшли власними колонами з прапорами і національними гербами.

Трохи скоротили у порівнянні з попередньою програму Ігор, але кількість змагань збільшили. Не побачили глядачі змагань з боксу, вільної боротьби, важкої атлетики, хокею на траві, фігурному катанню на ковзанах, стрільбі з лука. Натомість вперше давали старту з плавання серед жінок.

6 травня на урочистий парад відкриття вийшла рекордна кількість спортсменів. Вперше з'явилися представники Японії, Єгипту, Люксембургу, Португалії, Сербії. Росія також вперше вийшла повноцінною командою – понад 170 осіб. Усі вони прибули до Стокгольма на океанському пароплаві “Бірма”. За відсутності коштів на проживання спортсменів пароплав правив і за готель.

Вдалих виступ російських атлетів у Лондоні деякою мірою пришвидшив організацію Олімпійського комітету Росії. Установчі збори

В.І. Срезневський

відбулись 1911 року в Петербурзі. Національний Російський олімпійський комітет складався з 13 осіб. Першим його головою став відомий діяч спортивного руху, ще один українець В.І. Срезневський.

Він походив із родини відомого філолога – славіста Ізмаїла Івановича Срезневського, який понад 30 років викладав у Харківському університеті.

Перший президент НОК Росії був чиновником у спортивному відомстві генерал-майора Володимира Воєйкова, канцелярії Головного наглядача за фізичним розвитком населення Російської імперії.

Запрацював РОК лише перед самісінькою Олімпіадою 1912 року, коли на повний голос постала проблема з комплектуванням команди.

Формувалася команда у поквапі, спортивними принципами організатори знехтували. Справді найсильніші запрошень не отримали, їх ніхто не виявляв.

За бортом, у повному розумінні цього слова, залишились кращі, в тому числі й спортсмени з українських клубів Катеринославу, Києва, Одеси, Харкова.

Цю тезу сьогодні спростовують у Кіровограді. Місцеві дослідники олімпійської тематики Володимир Ковальов, Володимир Жученко та журналіст Микола Цибульський стверджують, що на Іграх У Олімпіади, яка відбувалась у Стокгольмі, виступав їхній земляк Микита Сокур. Свого часу він служив у Севастополі, де відвідував місцевий важкоатлетичний клуб. Як борець виступав у середній вазі, але не мав гучних титулів, хоча в Росії перемагав багатьох. Не здобув лаврів і в Стокгольмі, бо за день до двобоїв пошкодив руку, що унеможливило його участь.

Ці факти документально не підтверджені. Микола Цибульський свого часу, десь на початку 60 – х років, спілкувався з Микитою Сокуром, який проживав у селищі Смоліне. Але не придав особливого значення його

розповіді, не подивився документи, які демонстрував 90-річний ветеран. Можливо, цей факт зацікавить дослідників олімпійського спорту.

На цій Олімпіаді для бігунів покриття доріжки складалося не із звичайного шлаку чи піску з камінням. Великі котки трьома шарами вкладали спеціальні суміші. Вперше з'явився електричний секундомір, який приєднали до стартового пістолету. Судді разом з фотокореспондентами на фініші розміщувались на змонтованій драбині, що дало можливість уникнути помилок при визначенні переможців – фотофініш з тих часів владно увійшов на стадіони.

Справжнім героєм олімпійських стартів став фінський бігун Ханнес Колахмайнен. Він виграв фінальні забіги на 5 та 10 тисяч метрів. На “п'ятірці” він виявив найкращі бійцівські якості, змагаючись з французом Жаном Буеном. 17 разів обходили спортсмени один одного лише на останньому колі! Третю золоту медаль легендарний спортсмен здобув за перемогу на кросовій дистанції 12 кілометрів, четверту – за командну перемогу.

На У Олімпійських іграх не було більш популярного спортсмена, ніж Джімі Торп, американець, індієць за походженням..

Заявлений у двох видах легкої атлетики – п'ятиборстві та десятиборстві, він напрочуд легко без особливої конкуренції виборов дві золоті медалі. І хоч на цій Олімпіаді, як і на усіх попередніх, були спортсмени, які здобували більше олімпійських нагород, ніж Джімі, старту за його участі збирали чи не найбільшу уболівальницьку аудиторію.

Здавалося, що на ті дні змагань, в яких виступав Торп, на стадіон перемістився увесь королівський двір. Король Швеції Густав V особисто намагався не пропустити жоден з 15 видів за участю американця. Тут підписувались навіть найважливіші документи, велись переговори з іноземними дипломатами, вирішувалась доля багатьох невідкладних справ державної ваги.

У почесній ложі перебували не лише члени королівської родини, а й почесні короновані гості з інших країн, які приїхали вболівати за своїх. Проте симпатії монархів виявились на боці американця.

... Джімі народився в родині вождя індіанського племені Сек енд Фокс і його ім'я Ва – тхо – хук перекладалося як “блискуча стежка”. Він учився у звичайній американській школі, потім у коледжі та університеті. Останнім часом працював правником у індіанського вождя. Як і всі американські підлітки, захоплювався спортом. Особливо полюби-

Джімі Торп

на Олімпіаду, Джімі легко переміг усіх конкурентів і без проблем був включений до складу.

Приїхавши на Олімпіаду задалегідь, до власних стартів, щоб не нудитись і перебувати постійно в добрій формі, Джімі вирішує заявитись ще у змаганнях із стрибків, бігу та метань. Але, розминаючись, лаврів там не здобуває, хоч нерви корифеям попсував добряче.

Змагання з десятиборства та п'ятиборства розтягнули на три дні. В перший змагалися з бігу на 100 метрів, стрибків у довжину та штовхання ядра. В другий – із стрибків у висоту, бігу на 400 метрів та метанні диску. В третій – бігу на 110 метрів з бар'єрами, стрибку з жердиною, метанню списа, бігу на 1500 метрів. Вже після перших двох видів, коли стала відчутною перевага Торпа, усіх хвилювало питання, наскільки він випередить найближчого конкурента в інших видах.

В кожному з цих видів Торп мав таку перевагу над суперниками, що глядачам було смішно дивитись на тих, які посідали навіть другі – треті місця. Лише у метанні списа, закинувши снаряд з першого підходу за 45 метрів, пішов до роздягальні, відмовившись від інших спроб. Отут дав волю богатирській силі швед Хуго Вісландер. Під несамовитий рев трибун він послав спис за 50 метрів. І це була єдина дисципліна з 15, де Джімі був відсунутий на друге місце.

Дві золоті медалі олімпійського чемпіона Торпу вручав особисто король Швеції Густав V. Поруч з ним знаходились спадкоємець трону Густав Адольф та молодий принц Карл.

лися йому легка атлетика та бейсбол.

Не переймався тренуваннями, ази техніки та тактики давалися йому легко і швидко. Джімі, як і його ровесників, часто запрошували для участі в університетських спартакіадах, які проходили в упертій боротьбі.

Коли формувалася збірна для поїздки

– Ви найкращий із спортсменів, яких я бачив у житті, – сказав король вголос, щоб чули усі.

Коли Джімі Торп повернувся до Америки, його вітали як національного героя. З ним прагнули зустрічі президент США Уільям Тафт, який нагородив Торпа державною відзнакою, а також видатні урядові та громадські діячі, банкіри, промисловці, зірки Голівуду, військові генерали. Серед його приятелів були такі люди, як Евері Брендедж, майбутній президент МОК, Дуайт Ейзенхауер, майбутній президент США, та інші видатні особистості.

А мешканці містечка, де він народився, перейменували своє поселення на Джім – Торп – Таун. Нині це, мабуть, єдине на світі поселення, яке носить ім'я олімпійського чемпіона.

Біда прийшла 13 травня 1913 року. В цей день за рішенням суду, який збирався за поданням Аматорського легкоатлетичного Союзу, було визначено, хто є в спорті професіоналом, а хто любителем. Джімі Торп, який грав в бейсбол в одній з університетських команд ще до Олімпіади за гроші, був позбавлений двох золотих олімпійських нагород та інших призів, які поквапилась конфіскувати поліція.

Гер де Кубертен, який підтримував політику очищення рядів олімпійців від професіоналів, м'яко кажучи, усунувся від вирішення долі Торпа, хоча особисто йому симпатизував. Він не вважав серйозною зароблену ним суму у 60 доларів. І все ж поклався на рішення американської Феміди, де переважали расистські настрої.

“Він умив руки як Понті Пілат, коли вирішувалась доля Ісуса Христа”, – писали кореспонденти різних газет. Зате коли за рішенням МОК медалі вирішили передати у п'ятиборстві норвежцю Ф. Бі, а в десятиборстві Хуго Вісландеру, які посіли друге місце, Кубертен радів неначе дитя, почувши, що спортсмени відмовилися їх прийняти.

Так, Джімі Торпа ніхто не захистив. Коли потрапив до шпиталю після серцевого нападу, з останніх сил вигукував: “Віддайте мені мої медалі”.

Пам'ятали про Джімі Торпа, коли він був на вершині слави, і усі відвернулися від нього, коли потрапив у скрутне становище.

Лише 1973 року МОК повторно розглянув “справу Торпа” і поновив у статусі любителя, визнавши своє рішення від 1913 року помилковим. Вдруге Джімі Торп одержав звання двічі олімпійського чемпіона лише посмертно. Шкода, що деякі спортивні видання не поспішають виправляти цю помилку в довідниках, в тому числі і українських.

Під час марафонського бігу, якого очікували з великим нетерпінням, і на цей раз не обійшлося без конфузів. За оцінками метеорологів, день 12 липня виявився чи не рекордним за рівнем спеки у Швеції. В Стокгольмі температура повітря перевищувала позначку 45 градусів по Цельсію. В той же час траса марафону проходила здебільшого по відкритій місцевості. З 98 заявлених спортсменів на старт вийшло 68. Найпершими постраждали шведи, які вдома мали намір перемогти у цій дисципліні усіх. Та їхній провідний бігун Альгрєн зійшов з дистанції вже на перших кілометрах.

Перед фінішем сходить з дистанції фін Тату Колехмайнен. Вже перетнувши фінішну стрічку падає переможець, представник Південно – Африканського Союзу Кеннет Мак – Артур.

В цей час вмирає у шпиталі вражений спекою Франціско Лазаро. Перебуваючи у його ліжка, Кубертен дає слово, що ніколи марафонський біг не буде проводитись у спеку.

У спринтерському бігу не було рівних американцю Рою Крейгу. На обох коротких дистанціях він показав досить високі результати. У бігу на 100 метрів – 10,8 секунди, на 200 метрів – 21,7.

У команді Сполучених Штатів було багато знайомих імен з минулих Олімпіад. В бігу на 800 метрів “золото” несподівано всміхнулося американцю Джиму Мерідіту. Та кореспонденти піддали сумніву цю перемогу. Фаворитом на дистанції вважали німця Ганса Брауна. Він двічі робив спробу по зовнішньому колу обійти шістьку американців. Та марно. Вони кожного разу робили потужний заслін. Так і не очоливши біг, на очах посла своєї країни в Швеції, прусського принца Фредерика, наступників трону Саксонії, інших коронованих осіб Ганс фінішував шостим. “Срібло” здобув дворазовий олімпійський чемпіон Лондона Мелвін Шеппард, що також вважалось поразкою. Ще раз він виходив на старт естафетного бігу на дистанції 4 x 400, де разом з товаришами по команді виграв золото.

У секторі для штовхання ядра височила могутня постать Ральфа Роуза. Як і на двох попередніх, він і тепер був перший, далі усіх штовхнув ядро правою та лівою рукою, встановив новий олімпійський рекорд.

Запам'ятаймо п'яте місце у змаганнях з п'ятиборства американця Евері Брендеджа. Саме він очолив у 1952 році Міжнародний олімпійський комітет. Після закінчення спортивної кар'єри цей талановитий спортсмен віддався громадській роботі, обирався головою НОК США.

Оцінку як спортсмена він дістав у 1968 році на Олімпіаді у Мехіко, коли від імені МОК запросив на ті Ігри почесних гостей, таких як сам ветеранів Олімпійських ігор. 83 – річний Фред Келлі, який на Олімпіаді 1912 року виграв бар`єрний біг на 110 метрів, сказав:

– Евері Брендедж, хоч він зараз і президент МОК, а в наші часи він бігав погано.

На дистанції 1500 метрів переміг А. Джексон з Великої Британії. Ледь не дотягнув тоді до призерів майбутній лауреат Нобелівської премії Ф. Ноель – Бейкер. У 60-ті роки він був обраний президентом Міжнародної ради фізичного виховання і спорту.

Найбільше медалей видавали на підбитті підсумків у стрибках з жердиною. Усі думали, що “золото” завоює американець Марк Райт, який першим перейшов чотири метри на відбірних змаганнях вдома. Перемогу здобув Гаррі Беккок, який показав 3, 95 см. Разом з Райтом срібну медаль вручили його землякові Франку Нельсону. Одразу три бронзові нагороди вибороли канадієць Уільям Хапенни, американець Франк Мерфі та швед Бертіл Уггла.

Уславлені шведські стрільці, перший зліва Альфред, третій – Оскар Свани

Сенсаційним виявився виступ на водних доріжках американця Дюка Каханамоку. Уже у попередньому запливі на 100 метрів він встановив світовий рекорд, набагато відірвавшись від спортсмена, який посів друге місце. Секрет виявився у тому, що він тоді уперше застосував стиль плавання, який дістав назву “кроль”.

Досить насиченою була програма змагань стрільців. Спочатку спортсмени виборювали першість у стрільбі з армійської гвинтівки на 300 та 600 метрів. Потім з цієї ж зброї змагалися команди, але вже на відстані 200, 400, 500 і 600 метрів. Краще стріляли американці. Жоден з росіян у шістку найсильніших не потрапив.

Із гвинтівки довільного зразка стріляли на 300 метрів стоячи, лежачи та з коліна. Більшість призових місць у стрільбі з малокаліберної гвинтівки на 25 та 50 метрів здобули шведські спортсмени. У першій вправі переміг Вільгельм Карлсберг. У команді разом з братом – близнюком він “перестріляв” усіх, здобувши друге “золото”. На 50- метрівці вони, поступившись англійцям, були другі. Одиночними пострілами “по оленю, що біжить” краще за всіх стріляв ще один швед – Альфред Сван. Перемогли вони і командою. Шведи склали досить-таки жорстку конкуренцію американцям також у пострілах з револьвера та пістолета, в інших дисциплінах.

Щоправда, як зазначають джерела, у змаганнях із стрільби не обійшлося без фальсифікації та підтасовок.

З 1912 року в програмі Олімпійських ігор – сучасне п`ятиборство. Шведи зайняли п`ять перших місць з шести серед 32 учасників з 10 країн. Відтоді на багато років кращі результати показували саме шведські рицарі “п`яти якостей”.

На футбольних аренах втретє поспіль перемагають без сенсацій англійці. Зате росіяни поїхали ні з чим. У першому поєдинку вони програли фінам 1: 2, а у другому матчі втішного турніру зазнали принизливої поразки від німців – 0: 16.

Підсумки п`ятих Олімпійських ігор довго обговорювала світова преса, спортивна громадськість. Зокрема, відзначалися високі спортивні результати, більш чіткі правила змагань, злагоджена робота суддівської колегії, організаційного комітету.

Олімпіада у Стокгольмі, хоч і стала значним кроком вперед в олімпійському русі, але багатьох проблем так і не зняла. Крім фінансових труднощів, на порядок денний впливли питання стабільної програми кожних чергових Ігор. Надходили пропозиції скоротити кількість учасників змагань, повести рішучу боротьбу з суддівськими помилками, що припускалися кожного разу на користь країни – господаря.

Символом міжнародного олімпійського руху стали п`ять переплетених кілець, що символізували об`єднання в єдину спортивну сім`ю усіх п`яти континентів світу. Щоправда, затверджені вони були наступного року.

В цей же час МОК переносить свою штаб – квартиру до Лозанни, в центр Європи, до нейтральної Швейцарії.

“Другою Цусімою” назвали російські газети виступи своїх спортсменів у Стокгольмі. Все ж другий вихід команди на міжнародну арену

не залишився без уваги.

МОК видав спеціальний документ “Звіт за уважень і пропозицій про поліпшення організації Олімпійських ігор. Доповідь Міжнародному олімпійському комітету, складену за його дорученням членом Міжнародного олімпійського і Німецького урядового комітетів бароном фон Венінгеном”.

З метою встановлення тісних контактів між мистецтвом і спортом за пропозицією П'єра де Кубертена, починаючи з У Олімпіади, стали проводитись так звані конкурси мистецтв, характерні для старогрецьких олімпіад. Вони тішились популярністю. Лише, як відомо, сесія МОК у 1954 році скасувала конкурси мистецтв, замінивши їх виставками образотворчого мистецтва.

Першими володарями золотої олімпійської медалі в галузі літератури було визнано Ж. Хорода та М. Ешбаха за “Оду спорту”. Згодом з'ясувалося, що це був псевдонім П'єра де Кубертена.

На конкурсі скульпторів за композицію “Мандрівник з Америки” переміг Уолтер Уїнанс. До речі, він двічі вигравав Олімпійські ігри 1900 та 1908 років у стрільбі “по оленю, що біжить”.

П'ята Олімпіада дала неабиякий поштовх для розвитку фізичної культури і спорту в усьому світі. Хвиля масового захоплення спортом докотилася й до України.

У серпні 1913 року у Києві відбулась Перша Всеросійська Олімпіада. На повну потужність працював організаційний комітет, очолюва-

Король Густав V особисто нагороджував переможців

ний вчителем фізкультури Київського комерційного училища, відомим гімнастом доктором Олександром Анохіним. До його складу увійшли В. Крамаренко, Є. Гарнич – Гарницький, І. Харжевський, Г. Кравчук, П. Булюбаш, К. Клечинський, Б. Гонзатко, А. Коваржик.

Під олімпіаду збудували новий стадіон на базі “Спортивного поля”, що містилося на околиці міста – Лук’янівці, між вулицями Львівською, Глибочицькою та Дикою. Він мав криті трибуни на 1000 місць, відкриті трибуни з лавками на 1750 місць, а також майдан, де могли розміститися дві тисячі глядачів.

ПІДСУМКИ ІГОР У ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
Швеція	24	24	16
США	23	19	19
В. Британія	10	15	16
Фінляндія	9	8	9
Німеччина	5	13	7
Франція	7	4	3
Данія	1	6	5
Норвегія	4	1	3
Угорщина	3	2	3
ПАР	4	2	-
Канада	3	2	2
Австралазія	2	2	3
Італія	3	1	3
Бельгія	-	2	2
Австрія	-	2	2
Росія	-	2	2
Греція	1	-	1
Нідерланди	-	-	3

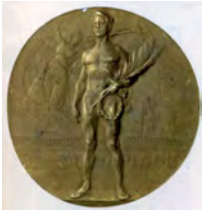
VII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Антверпен (Бельгія),

20 квітня – 12 вересня 1920 року.

2607 учасників з 29 країн (64 жінки).

158 комплектів медалей з 22 видів спорту.

- *Вперше, вперше, вперше...*
- *Дебют Пааво Нурмі*
- *П'ять золотих медалей Недо Наді*

Війна – найзапекліший ворог олімпійського руху. Саме вона не дала змогу спортсменам зібратись на свої Шості Ігри 1916 року. “Олімпійським мовчанням” назвали період, що настав одразу після Олімпіади у Стокгольмі.

Кубертен в той час неодноразово висловлювався за незалежність змагань від різних виставок, ярмарок, бенефісів, ювілеїв. Він висунув ідею залучення до Ігор представників колоніальних і залежних народів. Новий символ Олімпійської ігор – біле тло олімпійського прапора та п'ять переплетених кілець дістали таке його трактування: “П'ять кілець – голубе, жовте, чорне, зелене і червоне – це п'ять континентів, які долучились до олімпізму. Разом з білим вони скомбіновані так, що являють собою кольори усіх націй без винятку. Це дійсно міжнародна емблема”. Лунали різні пропозиції щодо сталої програми Ігор. Ще тоді пропонувалось організувати окремо зимові Олімпійські ігри. Але, як не дивно, проти виступили Скандинавські країни, які потім їх вигравали.

*Олімпійську клятву
виголошує Віктор Буан*

Завдяки тонкій дипломатичній політиці, яку проводив президент, вдалося на певний час усунути протиріччя між окремими країнами і засадити усіх за стіл переговорів для досягнення консенсусу.

Під егідою Міжнародного олімпійського комітету створюються міжнародні федерації з видів спорту. З 1900 року до олімпійського руху приєдналося 17 нових держав, що стало неабиякою перемогою ідей Кубертена.

Антверпен кілька разів висував свою кандидатуру на звання столиці Ігор. Шості мали відбутись у Будапешті.

Діставши несподівано згоду на проведення Олімпіади, влада та громадські організації міста, яке найбільше постраждала в Першій світовій війні, зробили усе, щоб Олімпіада пройшла на високому рівні. Бельгійці вирішували, чи запросити країни, які розв'язали війну. Серед таких виявились Німеччина, Австрія та Угорщина. Запросили нові держави Польщу та Чехословаччину. Через те, що поляки з росіянами продовжували воювати, вони також залишилися поза Іграми.

Прибули на змагання делегації нових країн – Аргентини, Бразилії, Іспанії, Чехословаччини, Югославії, навіть Монако.

На цій Олімпіаді було багато такого, про що можна було сказати “вперше”. Наприклад, вперше над стадіоном було піднято олімпійський прапор з п'ятьма переплетеними кільцями. Вперше під час параду в небо злетіли тисячі голубів.

Вперше учасники Ігор давали олімпійську клятву. Її слова написав особисто П'єр де Кубертен ще 1913 року. Він запропонував поновити традицію, яка існувала ще у стародавній Греції. У Антверпені клятву проголошував бельгійський фехтувальник Віктор Буан.

Вперше на Іграх УП Олімпіади пролунав олімпійський девіз: “Швидше, вище, сильніше!” запропонований другом Кубертена П. Дідоном.

Вперше у Бельгії була народжена традиція безкоштовно пускати на змагання інвалідів і школярів. Це рішення належить королю усіх бельгів Альберту. Він був здивований малою кількістю глядачів на параді відкриття, що деякою мірою викликали високі ціни на квитки. Змагання оглядали кожного разу не більше шести тисяч уболівальників. Король тоді сказав: “Дуже красиво, але мало глядачів”.

Як завжди, найбільше уваги було прикуто до змагань легкоатлетів. Вони змагались здебільшого в дощових умовах на слизькій, розмоклій доріжці. На цих Іграх не було встановлено жодного світового і олімпійського рекорда.

У американців відзначився 20-річний Чарлз Педдок. Про його біг розповідали легенди ще до Олімпіади. Кажуть, що він спеціально не розвивав швидкість на перших метрах дистанції, даючи можливість суперникам вирватись уперед. Потім діставав насолоду, від того, що доганяв їх легко і невимушено, здобуваючи перемогу ефектним кидком на стрічку.

Найбільш сподобався глядачам його біг в естафеті 4 x 100 метрів, коли на перших трьох етапах вперед вийшли французи і, здавалося, мали перемогти. На останньому етапі Педдок не лише дістав суперника, що далеко відірвався і подумки святкував перемогу, а й випередив його на 0,4 секунди. Глядачів захоплювало, як він артистично падав на фінішну стрічку.

В інших видах програми гідну конкуренцію американцям склали спортсмени Великої Британії, Франції і Фінляндії, які вибороли чималу кількість медалей.

На стадіоні в Антверпені почалась блискуча кар`єра чудового фінського бігуна Пааво Нурмі. У бігу на 10 000 метрів він вразив усіх красою і легкістю, вишуканістю. Позаду себе П. Нурмі залишив 45 спортсменів. Так само красиво він переміг на кросовій дистанції 8000 метрів. Зате на дистанції 5000 метрів поступився чудовому французькому спортсмену Жозефу Гійомо. Виправдалось пророцтво одного з героїв Стокгольмської Олімпіади Жана Буена. Він тоді сказав: “На наступній Олімпіаді на цій дистанції якщо не виграю я, то це зробить інший француз”. Жан Буен пав на полі бою, захищаючи

свою батьківщину від зазіхань ворога.

Бурхливо вітали глядачі подвійну перемогу на середніх дистанціях англійця Альберта Хілла. Успіх принесла правильно побудована тактика забігів.

Його одвічний суперник фінський стайер Ханнес Колемайнен в Амстердамі вже у солідному для бігунів віці здобув золоту нагороду на марафонській дистанції, це була його п'ята за рахунком олімпійська медаль. Газети відмічали, що якби не війна, спортсмен здобув би не одне олімпійське “золото”, перебував у ті роки в солідній формі. Це підтвердили його старту в Америці, куди він подався, щоб не воювати, а змагатись.

На цій Олімпіаді спалахнула зірка видатного італійського спортсмена Уго Фріджеріо. Він виграв змагання з відносно нового виду легкої атлетики – спортивної ходьби на 3 та 10 км. Забігаючи наперед, зазначимо, що він переміг і на наступній Олімпіаді у Парижі, коли на 10 км обійшов 23 спортсменів. Такі досягнення на Олімпіадах показували лише три спортсмени.

У метаннях відзначились фінські спортсмени, які зайняли три перші місця в метанні спису, по два у штовханні ядра та метанні диску. При цьому Ельмер Нікландер став олімпійським чемпіоном серед дискоболів та дістав “срібло” у штовханні ядра.

Американці задовольнились перемогою Патрика Райана у метанні молота. Зазначимо, що цей спортсмен довго йшов до своєї мети. Ірландець за походженням, він не потрапив свого часу до команди Великої Британії. Поїхав у еміграцію. Вже ставши громадянином США, потрапив у 37-річному віці на Олімпіаду, де й переміг старшого за віком Матті Макграса.

Пааво Нурмі

Двічі олімпійським чемпіоном з веслування на академічних човнах став американець Джон Келлі, якого недаремно багато років вважали найкращим веслувальником світу. До цієї Олімпіади він виграв усе. Лише не було в нього “діамантових весел”, які вручають лише переможцеві Королівської регати на Темзі, в Англії. Коли поїхав туди, наївний, назвав себе муляром. Бо насправді був чудовим майстром на будовах. Саме через це його й не допустили до королівських змагань. Відігрався в Антверпені.

Цікаво, що в змаганнях із парусного спорту в семи видах програми з чотирнадцяти на старт виходила лише одна команда – норвезька. За таких умов представники цієї скандинавської країни повезли додому 7 золотих, 2 срібні і одну бронзову медалі.

Чотири золоті медалі за вправи в стрільбі повів норвезький стрілець Отто Ольсен. Він переміг у стрільбі з армійської гвинтівки на 300 метрів лежачи, одиночними пострілами по “оленю”, і двічі в командній боротьбі. Стріляючи по “оленю”, він випередив навіть Альфреда Свана, знаменитого стрільця із Швеції. Нагадаємо, що разом із батьком Оскаром цей чудовий спортсмен “настріляв” на Олімпіадах 15 медалей різного металу, в тому числі шість золотих.

До речі, на цій Олімпіаді Оскару Свану виповнилось 73 роки. Він досі є найстарішим учасником таких змагань. Тим не менше, у стрільбі “по оленю, що біжить” він показав другий результат.

Гостротою відрізнялись змагання плавців. Знову показав свою високу майстерність ветеран голубих доріжок Дюк Каханамоку. Дві золоті медалі на дистанціях 400 і 1500 метрів здобув американець Норман Рос. Дворазовою чемпіонкою стала й Етельда Блейбтри – на дистанціях 100 метрів та в естафеті 4 x 100 метрів вільним стилем.

Знову проводились змагання з тенісу. У жінок в особистому заліку перемогла французенка С. Ленглен. У змішаному розряді вона була перша із своїм співвітчизником М. Декюжі. Третя медаль, на цей раз бронзова була здобута в жіночому парному турнірі.

Напружено проходив фінальний поєдинок футбольних команд Бельгії і Чехословаччини. Майже весь перший тайм перевага була на боці футболістів Бельгії, які вже до перерви мали перевагу у два “сухих” м’ячі. Коли ж англійський суддя Люїс вилучив із поля захисника чехословацької команди, усі гравці пішли за ним до роздягальні і на поле більше не повернулись. МОК дискваліфікував команду Чехос-

ловаччини. Перше місце присудили бельгійцям. За друге влаштували додатковий матч, який виграли іспанці. Цей випадок єдиний в історії футбольних матчів на Олімпіадах сучасності.

У списках кращих фехтувальників Олімпіади п'ять разів повторюється прізвище італійця Недо Наді. Він виходив на двобої в усіх видах зброї – рапіри, шпазі й шаблі – і неодмінно перемагав. Це небачений успіх на фехтувальних доріжках, він досі не перевершений і при нішній вузькій спеціалізації навряд чи буде перевершений.

Зазначимо, що до цього успіху Недо здобув великий досвід спортивної боротьби, мав багато гучних титулів. У 18-річному віці він брав участь у змаганнях У Олімпіади, вийшов переможцем у змаганнях рапіристів і здобув п'яте місце серед шаблістів.

В італійській команді тоді був ще один Неді – Альдо, брат Недо. Він не мав такого досвіду, як старший брат, тому здобув значно менше медалей – чотири, з них три золоті за перемоги у команді з усіх трьох видів фехтувальної зброї. Командні змагання, як відомо, з трьох видів зброї започатковано ще 1912 року. У Антверпені до змагань у фехтуванні долучилися й жінки.

На цих змаганнях боксерів уперше було поділено на вісім вагових категорій, що було схвально сприйнято усіма учасниками. Найбільш успішно виступили представники США і Великої Британії.

Найбільшу кількість чемпіонів в змаганнях борців вільного і класичного стилів припадає на долю скандинавських країн, які краще за інших були підготовлені.

У важкій атлетиці спортсмени демонстрували дива, особливо естонці. Переможець змагань серед легковаговиків Альфред Нейман показав результат на 12,5 кг більший, ніж француз Анрі Ганс у напівсередній вазі.

Пізніше середньоваговик Ернест Каден на 20 кг перевищив результат важковаговика італійця Філіпо Боттіно.

УП Олімпійські ігри виявились великим кроком уперед у зміцненні ідеалів олімпізму, підвищенні авторитету МОК, його впливу на подальший розвиток фізичної культури і спорту, особливо в країнах, що розвиваються.

І все ж, підсумовуючи проведення УП Олімпіади, об'єктивно слід зазначити, що змагання за своєю напругою були не дуже важкі. В протоколах змагань проти прізвищ переможців у тих видах, де вони визна-

чались метрами, секундами і кілограмами, обмаль позначок –“світовий” або “олімпійські” рекорди.

Скарбниця МОК виявилась порожньою, треба було думати про нові надходження, щоб якось звести кінці з кінцями.

ПІДСУМКИ ІГОР VII ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	41	27	27
Швеція	19	20	25
В. Британія	15	15	13
Франція	9	19	13
Фінляндія	15	10	9
Бельгія	13	11	11
Норвегія	13	9	9
Італія	13	5	5
Данія	3	9	1
Нідерланди	4	2	5
ПАР	3	4	3
Канада	3	3	3
Швейцарія	2	2	7
Естонія	1	2	-
Бразилія	1	1	1
Австралія	-	2	1
Іспанія	-	2	-
Японія	-	1	-
Греція	-	1	-
Люксембург	-	-	
Чехословаччина	-	-	
Нова Зеландія	-	-	

VIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Париж (Франція),

4 травня – 27 липня 1924 року.

3092 учасника з 44 країн.

131 комплект медалей з 19 видів спорту.

- Перша зустріч з Тарзаном
- Прощання з тенісом та регбі
- І знову Пааво Нурмі

У 1924 році виповнилося 30 років з часу створення Міжнародного олімпійського комітету. Кубертен пропонував відзначити цю дату урочисто у Парижі під час проведення чергових Ігор. Ще він мав намір піти з посади президента МОК, оскільки бачив, що Ігри можуть гідно відбуватись без його особистого втручання. На всякий випадок тримав у запасі американське місто Лос-Анджелес, яке збудувало до того часу великий стадіон на 100 тисяч глядачів.

Члени МОК з цим погодились. Амстердаму, Празі, Риму та Лос-Анджелесу були надіслані ввічливі відмовлення. Таким чином Париж став першим містом, яке приймало Олімпійські ігри двічі.

Кубертен побоювався, щоб і цього разу Олімпіада не опинилася у тіні Всесвітньої виставки. Підготовка розпочалася своєчасно і досить масштабно. Однак час збігав, а об'єкти зводились не так швидко. Тому

організатори весь час поглядали у бік Лос-Анджелеса, який не втрачав надії до останньої хвилини.

Сподівалися, що новий стадіон “Коломбо” буде найбільшим на той час у світі. Проте він зміг вмістити не більше 60 тисяч глядачів. Зате навколо розташувались ошатні будиночки для учасників. Так було покладено початок олімпійським селищам, в яких спортсменам ніхто не заважав відпочивати і готуватись до наступних стартів.

Вперше на Олімпіаду прибули представники Румунії, Ірландії, Латвії, Мексики, Уругваю, Еквадору, Філіппін та Гаїті. У Польщі підготовка до Ігор велася під гаслом “До Парижа по науку і досвід!”. 81 – особова делегація за кошти громадськості була забезпечена усім необхідним. В конкурсі мистецтв від країни брав участь знаменитий композитор Кароль Шимановський.

І цього разу не було німців. Оргкомітет хотів би їх запросити, але злякався публічної відмови. Тоді прийняли формулу: “Париж не може забезпечити безпеку для спортсменів Німеччини”.

Як і на попередній Олімпіаді, учасників змагань вітав глава держави, що усім дуже сподобалось. Клятву олімпійців виголосив французький легкоатлет Жорж Андре.

Американці будь – що хотіли і цього разу здобути перемогу у загальнокомандній боротьбі, водночас взяти реванш за поразки на минулій Олімпіаді в окремих видах спорту.

На великий тренувальний майданчик був перетворений корабель американців, який віз їх до берегів Європи.

Однак і цього разу за медалі треба було битися не на жарт. У легкій атлетиці на дистанції 200 метрів перемагає американець Джексон Шольц. Відомий нам Ч. Педдок приходиться другим з відставанням майже на метр. Йому не допомагає знаменитий фінішний ривок. Бронзу тут здобуває англієць Е. Ліделл. Напередодні він

Легендарний весляр Д.Келлі

здобув “золото” у гладкому бігу на дистанції 400 метрів. Спортсмен заявлений і на дистанції 100 метрів. Має відбутися сенсація. Проте в останній момент спортсмен знімає себе із змагань, оскільки старт припадає на вихідний день. Студент богословського факультету Ерік відмовляється від ... роботи в цей день. Зате керівників команди заспокоює Харольд Абрахамс. Він приносить англійцям другу золоту нагороду у спринті.

У потрійному стрибку переміг японець Мікію Ода з результатом 15 м 21 см. Це була перша золота медаль представника Азії на Олімпійських іграх в легкій атлетиці.

“Золотий” дубль робить американець, студент Іллінойського університету Харольд Осборн. Він перемагає у десятиборстві та стрибках у висоту. До речі, результат у десятиборстві був набагато гірший від того, що показав Джімі Торп у 1912 році в Стокгольмі. Не поталанило естонцю Ключберг – Колмперу, тогочасному світовому рекордсмену. В нього лише третій результат. Спортсмен пояснював це поганою якістю французької кухні.

Американець Кларенс Хаусер перший серед металників – диску та ядра.

Декого може здивувати досягнення американського спортсмена Роберта Ле Жандра. Він стрибнув у довжину на 7 м 76 см, встановивши новий світовий рекорд. Проте повернувся додому із бронзовою нагородою. Це сталося тому, що високий результат був показаний під час змагань...п'ятиборців. Його колега по команді Уільям де Харта Хаббард, який був заявлений від команди США у стрибках у довжину, як виявилось, стрибав гірше за нього. Він хоч і здобув золоту нагороду, але результат був набагато гірший – 7 м 44 см.

У цьому виді виступав львів'янин Станіслав Сосницький, але до фіналу не потрапив. Така сама доля спідкала його земляка стаєра Арсена Степанюка. І знову у всій повноті розкрився талант Пааво Нурмі. В один день він виграє першість у змаганнях на 1500 та 5000 метрів. Для відпочинку між забігами спортсмен мав тільки 30 хвилин.

Наступного дня дається старт на кросовій дистанції в 10 кілометрів, яка була прокладена по колу поза стадіоном “Коломбо”. І знову феноменальний ривок Пааво на останніх метрах дистанції. Ще одна золота медаль!

Але й це не все. П. Нурмі включають до збірної команди Фінляндії для участі у бігу на 3000 метрів та кросу на 10 кілометрів. Фінішували

першими, фіні і тут здобули золоті нагороди. Таким чином Пааво Нурмі на одних змаганнях став п'ятиразовим олімпійським чемпіоном!

На восьмій Олімпіаді спалахнула зірка ще одного фінського бігуна Віллі Ритоли. Він наполегливо готувався до стартів у Парижі, їздив навіть до Америки, де проходив підготовку у відомих тренерів. Розуміючи, що з П. Нурмі змагатися ще зарано, все ж узяв чотири старту. Переміг усіх на дистанції 10 000 метрів та у фінальному забігу на 3000 метрів з перешкодами. А потім ще був успішний старт за команду на 3000 метрів. На дистанції 5000 метрів здобув “срібло” за фініш після Нурмі.

Якщо ім'я П. Нурмі усім було добре відоме і його успіхи великої сенсації не зробили, то поява на плавальних доріжках американця Джонні Вейсмюллера справила надзвичайне враження. Він здобуває одну за другою три золоті нагороди. Спочатку у плаванні вільним стилем на 100 метрів, Каханамоку задовольнився “сріблом”. Джонні перший і в запливі на 400 метрів. Третя золота нагорода знайшла спортсмена в естафеті 4 x 200 метрів вільним стилем.

Між цими запливами Джонні встигав ще на ігри ватерполістів, бо був провідним гравцем американської команди. Його швидкість дозволяла закидати багато м'ячів суперникам. У “бронзовому” успіху команди США велика заслуга Д. Вейсмюллера.

Після цієї Олімпіади Джонні Вейсмюллер дістав запрошення від Голівуду на роль Тарзана у знаменитому серіалі. Цей найкасовіший фільм того часу зробив його багатим і знаменитим. Однак занять спортом Д. Вейсмюллер не полишав ще багато років.

Джонні Вейсмюллер

Цікаво, що Джонні зростав хворобливим хлопчиком і батьки, турбуючись за його здоров'я, звернулись по допомогу до тренера з плавання. Регулярні заняття в басейні не тільки поліпшили його здоров'я, але й виховали визначного спортсмена сучасності.

Джонні Вейсмюллер вражав усіх не лише своєю статурою, а й привабливим обличчям, посмішкою, порядними вчинками. Для спорту він пам'ятний багатьма рекордами і запровадженням новацій у техніку вільного стилю плавання.

*Львів'янин Адам Круликевич,
володар бронзової медалі в
складі збірної Польщі*

Ще не стабілізувалась програма змагань з гімнастики. Спортсмени ще виконували стрибки – перевороту через коня упоперек та лазили по канату. За 7,2 сек. добрався до верху чех Бедржик Шупчик. У цій справі він був останнім олімпійським чемпіоном.

У шосейній гонці на 188 км в команді Польщі на старт вийшли вихованці українських велоклубів Фелікс Костшебський та Казимир Кшемінський. Але без успіху.

Найстаршим спортсменом на Іграх у Парижі був 60-річний кіннотник, австрійський генерал Артур фон Понкрац. Фотокореспонденти зграєю бігали за цим хвацьким

вершником. Охоче позуючи, він обіцяв показати найкращий результат ... на наступній Олімпіаді.

Генерал, дійсно, відзначився, але через 12 років на Іграх XI Олімпіади в Берліні. Тоді у 72-річному віці він посів разом з командою четверте місце у виїзді.

У кінному триборстві львів'янин Тадей Комаровський в командних змаганнях був сьомий, в особистих – тридцять шостий.

У змаганнях боксерів напівлегкої ваги ледь не всі учасники відмовлялись битись з американцем Джеком Філдсом. Справа у тому, що за місяць до Олімпіади йому виповнилось ... 16 років. Ніхто не бажав бити дитину. Та несподівано ця дитина побила усіх набагато старших

від нього боксерів з солідним стажем виступів, навіть призерів попередніх Ігор.

Сенсаційно закінчились змагання з футболу. Проритися до фіналу прагнули усі 22 заявлені команди. “Темною конячкою” для європейців, які добре знали один одного, були лише уругвайці. На їхню першу зустріч з Югославією прийшло найбільше глядачів і зацікавлених осіб. Результат був приголомшливий – 7:0. Так само вони розправились з іншими збірними старого світу, яким довелося змагатися лише за срібні та бронзові нагороди.

Восьмим чудом світу назвали гру уругвайців журналісти. “Був то справжній футбол, якого ми досі не бачили, – писала одна французька газета. – На полі вони наче бавились, втішаючи публіку своїм досі не баченим мистецтвом гри”.

За команду Польщі виступали львів’яни Мечислав Батш та Вацлав Кухар. До 1/8 дійшли інші українці – Василь Демко та Андрій Страдань в збірній США, а також Андрій Фовицькій в збірній Чехословаччини.

Перемагали збірну Уругваю, але не ту, і в Країні Рад. Радянська Росія, яка відмовлялась брати участь у Олімпійських іграх, де, на їхню думку, виступала сама буржуазія, проводила спортивні змагання країн так званого Комінтерну та Соцінтерну, Робітничі спартакіади. Невдовзі після Олімпіади до Радянського Союзу прибула футбольна команда Уругваю. Її розрекламували як переможця Олімпійських ігор. Але то були робітники – мігранти, які працювали в Європі і до великого футболу ніякого відношення не мали. Звичайно, усі поєдинки вони програли з великим рахунком. Зате нарobili багато галасу. Радянський футбол в країні був визнаний найкращим у світі.

Починаючи з цієї Олімпіади, МОК запровадив такі підрахунки загальнокомандної неофіційної боротьби: за перше місце нараховувалось 7 очок, за друге – 5, третє – 4, четверте – 3, п’яте – 2, шосте – одне очко. Така система діє й понині.

Восьмі Олімпійські ігри увійшли до історії як такі, що стабілізували систему та програму проведення змагань, вони стали відповідати загальним вимогам. Поступово сформувалась класична програма змагань з плавання – 11 видів. Надалі в семи вагових категоріях будуть виступати борці вільного та класичного стилю.

На цій Олімпіаді новації торкнулися і важкоатлетів, яких поділили на п’ять вагових категорій.

ПІДСУМКИ ІГОР VIII ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	45	27	27
Франція	13	15	11
Фінляндія	14	13	10
Велика Британія	9	13	12
Швеція	4	13	12
Швейцарія	7	8	10
Італія	8	3	5
Бельгія	3	7	3
Нідерланди	4	1	5
Данія	2	5	2
Норвегія	5	2	3
Чехословаччина	1	4	5
Угорщина	2	3	4
Аргентина	1	3	2
Канада	-	3	1
Австралія	3	1	2
Югославія	2	-	-
Естонія	1	1	4
Австрія	-	3	1
ПАР	1	1	1
Японія	-	-	1
Польща	-	1	1
Португалія	-	-	1
Уругвай	1	-	-
Гаїті	-	-	1
Нова Зеландія	-	-	1
Румунія	-	-	1

ІХ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Амстердам (Нідерланди),
 28 липня – 12 серпня 1928 року.
 3014 учасників з 46 країн.
 122 комплекти медалей з 16 видів спорту.

- *Новий Президент МОК*
- *І знову фінські стаєри*
- *Футболісти Уругваю вдруге*

Амстердам став єдиним містом, який виставив свою кандидатуру на проведення Ігор ІХ Олімпіади. На цей час Гер де Кубертен залишив свою посаду. Перевибори президента МОК відбулись 26-28 травня 1925 року. Міжнародний олімпійський комітет очолив бельгієць граф Анрі де Байє-Латур.

Це був представник так званої “нової хвилі”. За те, що він був колись на дипломатичній роботі його називали “роз’їзним послом”, “другом незалежних та колишніх колоніальних країн”. У своїх діях та вчинках він повною мірою використовував здібності дипломата, враховував ту реальну ситуацію, яка склалася у світі після завершення Першої світової війни, вітав появу нових незалежних держав після розпаду колишніх наймогутніших держав, імперій та колоній.

У своїй промові він так окреслив завдання МОК: “На Іграх треба боротись із надто великими проявами емоцій глядачів, як вплив видат-

них видовищ. В той же час слід виховувати глядачів у душі справжнього спорту, щоб він був здатний надавати шану не лише своїм землякам, а й усім талановитим спортсменам, які своєю звитяжною працею і талантом на цю пошану заслужили”.

Саме в цей час до МОК вступають Болівія, Коста – Рика, Перу, Венесуела, Цейлон, Ямайка, Мальта, Китай, Латвія, Литва, Ліхтенштейн.

На протипагу Олімпійським іграм Радянський Союз, якого до цих змагань не запрошували, повним ходом розгорнув проведення так званих робітничих спартакіад, які проходили за підтримки Комінтерну. Заохочувалось створення робітничих спортивних клубів у різних країнах, а їхні змагання перетворювались на демонстрацію ідей пролетарського інтернаціоналізму. Треба визнати, що в тих спартакіадах “червоного спортивного інтернаціоналу” брала участь велика кількість справді талановитих спортсменів, які показували досить високі результати. Багато хто з них брав участь і в Олімпійських іграх в збірних командах своєї країни.

На протипагу Олімпіади влітку 1928 року в Москві проходила одна з таких спартакіад, на яку прибули представники 12 країн. Тут, дійсно, були показані непогані результати в багатьох видах спорту. Відзначились і українські футболісти, які в півфіналі здолали збірну Уругваю з рахунком 7:1.

Ми розповідали, що з цього приводу в радянських газетах було багато галасу. Усі як одна писали, що звичайна робітничка команда перемогла двічі олімпійських чемпіонів. Через два дні у світовій пресі з`явилися спростування, де повідомлялося, що футболісти, які представляли Уругвай на робітничій спартакіаді у Москві, не мали ніякого відношення до збірної олімпійської країни. То були робітники, які працювали на різних підприємствах Європи. Невідомо тільки, хто їх організував і привіз до Москви. Цього повідомлення наші ЗМІ не вмістили.

На відміну від попередніх ця Олімпіада завершилась лише за 14 днів. Ігри відкрились парадом усіх учасників. Попереду крокувала делегація Греції, батьківщини Олімпійських ігор. З того часу така побудова колон стала традиційною. Після артилерійського салюту у небо злетіло тисячі голубів, що символізували мир на землі. На марафонській башті амстердамського стадіону вперше в історії Ігор спалахнув олімпійський вогонь. Його запалили у стародавній Олімпії за допомо-

гою дзеркал від променів сонця. У Амстердам доставили тисячі бігунів з багатьох країн світу. Шлях цієї вогняної естафети пролягав через Грецію, Югославію, Австрію, Німеччину, Нідерланди.

На шляху олімпійський вогонь вітали мільйони людей. Вони бажали, щоб цей вогонь миру палав вічно.

Якщо не рахувати кількох прикрих випадків, то можна вважати, що Олімпіада завершилась тихо і мирно. Оглядачі відмічали, що цього разу на спортивних аренах не вирували такі пристрасті, як в попередні роки.

Вперше олімпійські нагороди в гімнастиці розіграли жінки, щоправда у командних змаганнях. Перемогли гімнастки Голландії, друге місце зайняли італійки, третє – англійки.

Старти легкоатлетів були напруженими, але мирними, перемогу здобули справді найсильніші. В усіх видах легкоатлетичної програми жінки оновили світові рекорди. Про чоловіків цього сказати не можна. Американці здобули тут дев'ять золотих, вісім срібних і стільки ж бронзових нагород. Щоправда, поступилися першістю в найпрестижніших для себе видах – гладкому бігу на 100 і 200 метрів, навіть не потрапивши до трійки призерів. Тут першим був канадець П. Уільямс.

Відігрались янки у естафетах 4 x 100 і 4 x 400 метрів. Двічі другі тут були німецькі атлети, які дуже добре підготувались до цих стартів. В їх складі були спортсмени, що здобували в індивідуальних дисциплінах другі – треті місця. У найкоротшій естафеті німців підвела передача палички на третьому етапі.

Атлети США випередили усіх в стрибкових дисциплінах, щоправда у потрібному буквально з-під носу в Х. Брикса “золото” вкрав японець М. Ода. Це був перший такий успіх Країни Східного сонця на Олімпійських іграх.

Відчайдушний опір і велику волю до перемоги виявили фінські спортсмени, які виграли п'ять номерів програми. Великий П. Нурмі виграв біг на 10 000 метрів і двічі був другий за своїми друзями по команді В. Ритолою на 5000 метрів та Т. Лоукою на 3000 метрів з перешкодами.

Західні журналісти подекували, що він навмисне подарував “золото” своїм співвітчизникам. Але правдою було, мабуть те, що, по – перше, такі подарунки ніхто не робить, а, по – друге, П. Нурмі був

вже не такий сильний як кілька років тому. Його головні досягнення залишились у минулому. Не забуваймо, що він автор двадцяти двох світових рекордів, встановлених під час доброї сотні виграних забігів на найвищому рівні.

У П. Нурмі ніхто з журналістів не міг взяти інтерв'ю. Його називали “великим мовчуном”. Лише на 70-річчя видатного спортсмена провідна фінська газета вмістила його досить велику розповідь про себе, товаришів по спорту. Як це сталося?

Президент Фінляндії Урхо Кекконен, великий друг спортсмена, запросив його на вечерю. Щиро і відверто розмовляли. Президент, який колись був непоганим журналістом, заховав під стіл диктофон. Записану бесіду віддав у газети. Але П. Нурмі не образився на свого не менш іменитого друга, розсміявся, побачивши газету, і сказав, що той не був таємниць репортерської професії.

У чоловіків відзначився фінський десятиборець Пааво Юрьйола, який побив найстаріший рекорд встановлений ще Джімі Торпом у 1912 році.

В гострій боротьбі проходили змагання марафонців. Несподівано золоту нагороду для команди Франції приніс талановитий механік алжирець Б. Ель Уафі, який чотири роки тому був четвертим. На цей раз вперед вийшов на самому початку. Біг легко і невимушено. Нікого перед собою не бачив, нікого не випередив.

Але після Олімпіади доля відвернулася від нього, в злиднях він ледь зводив кінці з кінцями, зрештою загинув від кулі колонізатора.

Серед металників спису переміг швед Ерік Лундквіст. І йому не поталанило у житті. Щоб не померти з голоду, довелося продати усі свої нагороди, що здобув під час виступів у молодому віці.

Вперше на цій Олімпіаді на легкоатлетичні доріжки вийшли жінки. Вони брали участь у змаганнях на 100 і 800 метрів, естафеті 4 x 100 метрів, стрибках у висоту і метанні диска.

Непередбаченими виявились забіги на 800 метрів. Спортсменки падали, немов підкошені. Не мали змоги взяти участь у фінальних забігах деякі переможці попередніх змагань. Німкеня Л. Рідке, показавши результат вище світового рекорду, через крок після фінішу раптом знепритомніла.

З того часу цю дисципліну надовго позбавили олімпійського статусу.

У стрибках у висоту першість виборола канадка Е. Кетервуд з досить високим результатом – 1 метр 59 сантиметрів, що став новим світовим рекордом.

Ще один світовий рекорд встановила талановита польська спортсменка Халина Конопацька. Диск посланий її рукою полетів на 38 метрів 62 сантиметри. На той час вона була досить відомою спортсменкою. Жила і тренувалась у Сполучених Штатах Америки. Була триразова рекордсменка світу.

Відомий нам Джонні Вейсмюллер востаннє стартував на цій Олімпіаді. Він виступав на дистанції 100 метрів вільним стилем та в естафеті 4 x 200 метрів. Два старту – дві золоті медалі. Відкрито шлях до Голівуду.

Поруч з цим видатним спортсменом свого часу був і 18 – річний українець Юрко Коцай, або, як пишуть американці, Джордж Коджек (дехто пише Койяк). Він здобув золоту олімпійську медаль у плаванні на спині на дистанції 100 метрів. “Золото” в нього і за перемогу разом з командою США в естафеті 4 x 200 м вільним стилем. 0,8 секунди не дотягнув до п`єдесталу пошани на дистанції 100 метрів вільним стилем.

Це, мабуть, найбільше досягнення представника української діаспори на Олімпійських іграх. Це слід пам’ятати.

Швед Арне Борг виграв заплив на 1500 метрів вільним стилем. Американець Піт Дежарден випередив 24 конкурентів у стрибках з трампліну та вишки.

На цій же Олімпіаді спалахнула “зірка” ще одного емігранта з України. Стефан Хелейко (Степан Галайко), син українських хліборобів з Буковини, виборов для команди США срібну медаль з боксу у легкій ваговій категорії.

Не поїхав без медалі до рідного Львова і славетний фехтувальник Тадей Фрідріх. У складі збірної команди Польщі

Х. Конопацька

він став бронзовим призером командних змагань на шаблях. Забігаючи наперед, зазначимо, що він здобув таку саму нагороду і на наступних Олімпійських іграх, які відбулись в Лос – Анджелесі.

У змаганнях з академічного веслування у двійках з рульовим команді Швейцарії допоміг здобути перемогу 14-річний Анрі Бургюн, якого взяли у човен тому, що він важив лише 30 кілограмів. А серед 15 екіпажів в одиночці переміг австралієць Х. Пірс. Його побачать і на наступній Олімпіаді. Через чотири роки він, показавши свою перевагу над іншими суперниками у попередніх стартах, переконливо здобуде свою другу золоту нагороду.

Вперше на Олімпійських іграх сучасності у змаганнях вітрильників на старт вийшла коронована особа. В складі екіпажу норвезького судна, що виступав у класі бм, був кронпринц Олаф. Керована ним команда на фініші була першою. Через кілька років Олаф став королем норвегів. Чи не через любов співвітчизників до спорту?

Серед борців вільного стилю відзначимо легковаговика естонця О. Кяппа та шведа Ю. Рихтхофа, переможця у важкій вазі.

І цього разу реформи не обійшли важку атлетику. Атлети змагались у п'яти вагових категоріях, визначали переможця в сумі класичного триборства – жимі, ривку, поштовху. В усіх вагових категоріях встановлено нові світові і олімпійські рекорди, показано ряд справді феноменальних результатів. Олімпійськими чемпіонами у легкій вазі з однаковим результатом 322,5 кг, встановивши олімпійський рекорд, стали австрієць Ханс Хаас та німець Курт Хельбіг. Чому так сталося? А тому, що обидва важили рівно по 67 кг. Таке на Олімпіадах трапляється дуже рідко.

З цієї Олімпіади починається тріумфальний виступ у хокеї на траві індійських спортсменів.

На футбольних полях вдруге перемогу святкували уругвайці. Ще раз “золотими” стали гравці цієї команди Х. Назаці, Х. Анраде і Е. Скортоне.

По гарячих слідах в Амстердамі сесія МОК підбила підсумки ІХ Олімпіади. Серед інших важливих рішень – скасування світових чемпіонатів з літніх видів спорту в рік проведення Олімпіад.

ПІДСУМКИ ІГОР ІХ ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	22	18	16
Німеччина	10	7	14
Швеція	7	6	12
Франція	6	10	5
Фінляндія	8	8	9
Італія	7	5	7
Велика Британія	3	10	7
Нідерланди	6	9	4
Швейцарія	7	4	4
Канада	4	4	7
Угорщина	4	5	-
Чехословаччина	2	5	2
Данія	3	1	2
Бельгія	-	1	2
Аргентина	3	3	1
Японія	2	2	1
Норвегія	1	2	1
ПАР	1	-	1
Польща	1	1	3
Югославія	1	1	3
Естонія	2	1	2
Австрія	2	-	1
Єгипет	2	2	1
Австралія	1	2	1
Ірландія	1	-	-
Іспанія	1	-	-

Х ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Лос-Анджелес (США),
30 липня –14 серпня 1932 року.
1048 спортсменів з 37 країн.
126 комплектів медалей з 17 видів спорту.

- Рекорд “Колізею”
- Гави суддів
- Дива дітей

Нарешті Х Олімпійські ігри відбулись в Лос – Анджелесі, який неодноразово виставляв свою кандидатуру. Оскільки інтерес до Олімпіади в той час у країнах Європи з економічних та інших причин впав, а інші претенденти не виявились, спортсмени вирушили на Тихоокеанське узбережжя Сполучених Штатів.

Для участі в Іграх подали заявки близько 50 команд, але прибули представники лише 37. Позначилась висока вартість квитків на пароплави. Зате були новачки – спортсмени Китаю та Колумбії.

Треба відзначити, що організатори Ігор зробили усе можливе, щоб не повторились ганебні випадки, які мали місце під час стартів на Олімпіаді у Сент-Луїсі.

Для проведення змагань за порівняно короткий термін вдалося побудувати стадіон “Колізей”, який вмів аж 105 тисяч глядачів. Обладнали його за останнім словом сучасної техніки, створили усі ви-

годи для учасників, суддів і глядачів, яких очікували з особливим хвилюванням. Такої кількості глядачів на Олімпіадах ще не збирала жодна споруда.

Особливо постарались організатори, створюючи вигоди для учасників. Під увагу взяли режим їхнього дня. В олімпійському селищі, що розташувалось за 20 кілометрів від центру міста, було усе необхідне для тренувань і відпочинку. Щоб не дошкуляли настирливі вболівальники та кореспонденти, містечко огородили дротяною сіткою і виставили по периметру поліцейських.

Урочиста частина виявилась справді у американському стилі. Гриміли оркестри, співали різні хори, своє вміння марширувати показували сотні яскраво оздоблених колон.

Олімпійську клятву виголосив американський фехтувальник Джордж Келнен.

Програма змагань мало чим відрізнялась від попередньої. Заслон поставили лише футболу, який в цій країні ще не мав достатньої популярності.

Непередбаченими результатами порадували і спортсмени, поновивши багато рекордів світу та Олімпійських ігор.

“На глядачів була вилита ціла злива рекордів”, – так писала по закінченню змагань одна з американських газет. Дійсно, вони були показані в усіх видах спорту, де результати вимірюються метрами, секундами, кілограмами. Лише легкоатлети встановили 67 світових і олімпійських рекордів!

Один з них належав ще одній талановитій польській спортсменці Станіславі Валасевич, яка мов вихор увірвалася до списку найкращих у жіночому спринці. Чудовий був її результат на стометрівці – 11,9 сек.

Велику рекламу зробили американці знаменитому фінському легкоатлету Пааво Нурмі. Ним та іншими видатними спортсменами заманювали людей на стадіони, обіцяючи захоплюючу боротьбу на усіх дистанціях. Та П. Нурмі, як і деякі інші герої попередніх олімпійських змагань, залишились на трибуні. Почав діяти кодекс спортсмена любителя.

Виявилось, що П. Нурмі в міжолімпійський період неодноразово брав участь у комерційних пробігах, рекламних акціях різних фірм і просто спритних ділків від спорту.

Фінішує Януш Кусочинський

Зате на висоті залишились інші його товариші по команді. Щоправда, на дистанції 10 000 метрів перемогу в них захопив чудовий польський бігун Януш Кусочинський.

На дистанції 5000 метрів він мріяв взяти реванш у фінна Л. Лехтинена, якому нещодавно програв у Парижі. Проте скривавлені під час “десятки” ноги набрякли. За його відсутності, як і очікувалось, першим на фініші був талановитий фінський спортсмен.

Щоправда, одразу після Олімпіади, ще на американському континенті, в очному поєдинку в “забігу зірок” Януш Кусочинський вирвав – таки перемогу.

На той час він вже входив до світової еліти, вигравав ряд відповідальних стартів. Передрікали йому перемогу і на Олімпійських іграх 1936 року. Проте спортсмен переніс важку операцію і деякий час не виступав. А ще через три роки розпочалась друга світова війна. Януш Кусочинський веде активну боротьбу проти фашистів. Був заарештований і розстріляний. Спортсмени Польщі бережуть пам’ять про свого видатного земляка, влаштовуючи на його честь меморіали.

У спринті спір за медалі повели між собою американці. Тричі спалахувала зірка талановитого чорношкірого бігуна Едді Тоулена. Він переміг на дистанції 100 і 200 метрів, а також в естафеті 4 x 100 метрів разом з товаришами.

В бігу на 800 метрів перемогу з новим світовим рекордом здобув англієць Т. Хемпсон. На цій дистанції бігуни розвинули таку швидкість, що навіть третій на фініші перевищив світовий рекорд.

Не обійшлося без прикрих суддівських помилок. Особливо вони припускали їх там, де результати не вимірювались секундомірами. Через це щоразу виникали бійки. Не маючи змогу з’ясувати, хто є хто на спортивних аренах, атлети з’ясовували стосунки в олімпійському селищі. Французький дискобол Жюль Ноель вважався найсильнішим.

І, дійсно, диск, посланий його рукою в одній із спроб полетів за рекордний прапорець, що був за 50 – метровою позначкою.

Але судді прогавили мить торкання снарядом землі. Обурились глядачі і учасники. Тоді приймається рішення: дозволити повторити спробу. Зрозуміло, що спортсмен, який хвилину тому у розпачі ледь не втратив свідомість, не міг навіть близько наблизитись до попереднього

Лео Секстон

Джон Андерсон

результату. Перемогу присудили американцю Андерсону, який кинув снаряд на 49 метрів 48 сантиметрів. Це був новий світовий рекорд.

Так було і під час метання списа, коли переміг Матті Ярвінен,

успадкувавши справу від свого батька Вілі Ярвінена. Снаряд, випущений рукою Матті, пролетів 72 метри 71 сантиметр – новий олімпійський рекорд. Завдяки пильності, виявленій членами фінської команди, їм вдалося завоювати три перші місця у цій дисципліні.

У ходьбі на 50 км переміг англієць Томас Грин. Йому тоді було 39 років. Це був найстаріший спортсмен в олімпійській історії легкої атлетики.

Згодом у фінській столиці на стадіоні було зведено вежу, яка дорівнювала результату Матті Ярвінена. Вона й

Матті Ярвінен

Патрік Калаген

досі приваблює туристів і місцеву молодь, хоч списи спортсмени сучасності посилають мало не до ста метрів. До цього варто додати, що результат Матті на той час був феноменальний. Його рекорд не могли побити ще 20 років.

Багато несподіванок трапилось і у плавальному басейні. Якщо раніше усі захоплювались вишуканою технікою і поставою Джонні Вейсмюллера, то зараз дива науки і техніки демонстрували, ті, хто поруч з ним виглядав ліліпутом. Несподівано зухвалість виявили ...діти, яких привезли до Америки японські тренери. 14–15 – річні юнці виграли п'ять золотих медалей з шести, що розігрували у басейні. Перемождою на дистанції 1500 метрів вільним стилем Кусуо Китамура було лише 14 років. Цікаво, що встановлений ним світовий і олімпійський рекорд –19 хв. 12,4 сек – протримався до 1952 року. Четверо здобули ще “срібло”, а двоє – “бронзу”. Усі здивовані глядачі ставили один перед одним запитання: коли ці спортсмени встигли набратися майстерності?

Не можна не відзначити американську пловчиху Е. Медісон. В особистих змаганнях вона виграла на дистанціях 100 і 400 метрів вільним стилем, а разом з подругами естафету 4 x 100 метрів. І скрізь світові та олімпійські рекорди!

В змаганнях ватерполістів перемогли спортсмени Угорщини. Забігаючи наперед, зазначимо, що гравці цієї команди ставали олімпійськими чемпіонами у 1936, 1952, 1956 і 1964 роках. В 1928 і 1948 були “срібні”, а на Іграх 1960 і 1968 – “бронзові”. Такого успіху не знала жодна з країн.

Неповагу до господарів виявили французи під час змагань з важкої атлетики. Вони завоювали три золоті нагороди з п'яти. Підкреслимо, що і тут були поліпшені усі світові та олімпійські рекорди.

Лише четвертим у змаганнях з сучасного п'ятиборства виявився переможець попередньої Олімпіади швед Свен Тофельд, безумовно, найсильніший на той час спортсмен. Багато очок не добрав він у кінному кросі через надто худорляву конячку, яка дісталася йому за жеребом. Нагадаємо, що спортсмен важив понад 100 кілограмів.

Тричі кінь падав під могутнім шведом, тричі йому вдавалося сісти у сідло. В результаті 15-е місце у цьому виді.

Через чотири роки побачили в Лос – Анджелесі іншого шведського багатиря, борця вільного стилю Ю. Рихтхофа. Роки не вплинуть на спортсмена. Він не набрав жодного зайвого кілограма. З молодечим за-

палом кинувся у вир боротьби і знову переміг усіх. Завдав він поразки і австрійцю Н. Хиршлю, який опинився лише на третьому місці. Той хотів відігратися у класичному стилі, бо знав, що там хоче виступати швед, важчий нього на кілька кілограмів. Проте Рихтхоф не спокушав долю, знявся з цих змагань. Зате настирливий Хиршл поліз у вир боротьби вдруге. І знову був покладений переможцем, іншим шведом К. Вестергреном. Втіхою для запального австрійця стали дві бронзові медалі, здобуті на одній Олімпіаді, але у двох різних видах боротьби. Таке досі на олімпійському килимі не траплялось.

І ще про вільну боротьбу. Відзначимо появу братів Піхляямюк з Фінляндії. Із старшим Ківі борці- олімпійці були знайомі. На попередніх Іграх у Амстердамі він посів друге місце у легкій вазі. Тут, у Лос-Анджелесі, через травму руки був тільки п'ятий у першій півсередній вазі. За нього узяв реванш менший Хейно. Він чисто переміг усіх суперників і виборов золоту нагороду у щонайлегшій ваговій категорії. Забігаючи наперед, зазначимо, що Ківі, підлікувавшись та здобувши більше досвіду на міжнародних змаганнях протягом чотирьох років виграв- таки "золото" у легкій вазі у Берліні. До нього, як бачимо, він йшов довгих 12 років. А брат у 1-ій ваговій категорії задовольнився "бронзою". Дехто з читачів може здивуватись зміною "амплуа" у борців. То вони виступають в одній ваговій категорії, то в іншій. Це їхні маленькі хитрощі. Наперед вивчивши суперників, вони вдаються до застосування суворого режиму тренувань, швидко худнуть, або, навпаки, набирають потрібні вагу, щоб виходити на тих спортсменів, які для них зручніші.

Напруженням вирізнялися й змагання акробатів, боксерів, велосипедистів, веслувальників, гімнастів, представників інших видів спорту.

Американці у підсумку змагань здобули найбільше нагород. Але і втратили чимало.

Багато зробивши у плані підготовки місць змагань і проживання спортсменів, не впоралися із збереженням духу Олімпіад, встановлення дружніх стосунків між представниками різних країн. Були випадки виявлення презирства до прапорів деяких країн, спортсмени не вставляли при виконанні гімнів.

ПІДСУМКИ ІГОР X ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	41	32	30
Італія	12	12	12
Німеччина	4	12	5
Швеція	9	5	9
Фінляндія	5	8	12
Японія	7	7	4
Франція	10	5	4
Велика Британія	4	7	5
Угорщина	6	4	5
Канада	2	5	8
Нідерланди	2	5	-
Австралія	3	1	1
Данія	-	3	3
Польща	2	1	4
ПАР	2	-	3
Аргентина	3	1	-
Австрія	1	1	3
Чехословаччина	1	2	1
Ірландія	2	-	-
Мексика	-	2	-
Нов. Зеландія	-	1	-
Філіпіни	-	-	3
Індія	1	-	-
Іспанія	-	-	1
Латвія	-	1	-
Швейцарія	-	1	-

ХІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Берлін (Німеччина),

1- 16 серпня 1936 року.

4066 учасників з 49 країн.

144 комплекти медалей з 21 виду спорту.

- Прагнення нацистів
- Чотири медалі Джессі Оуенса
- Два “золота” естонського борця
- Трагічна доля чемпіонів

Це була Олімпіада особлива і оцінка їй в усіх засобах масової інформації та підручниках історії спорту дається однозначна – вона пройшла під знаком фашистської свастики. Виникає питання, чому МОК своєчасно не відмінив своє рішення про призначення столицею ХІ Олімпіади Берліну, коли побачив справжнє обличчя керівників Німеччини?

Однозначної відповіді на це запитання ми ні від кого не почуємо. Кажуть, що, по-перше, рішення про обрання Берліну столицею Олімпіади приймалося ще 1932 року у Барселоні, коли про події 1933 року у Німеччині не могли навіть здогадуватись. По-друге, хто б узявся за організацію Ігор у короткі строки у разі скасування попереднього рішення? По-третє, на конгресі МОК, який би мав переглянути це питання, до нього поставились вкрай несерйозно, знехтувавши думкою

світової громадськості, національних олімпійських комітетів, спортивних організацій.

Скандал викликало ще й те, що через тиждень після приходу до влади Гітлер своїм розпорядженням усунув голову оргкомітету Ігор Теодора Левальда. Він, бачте, був євреєм.

В Празі було створено Міжнародний комітет з бойкоту гітлерівської олімпіади, а в Парижі – Міжнародний комітет по захисту олімпійських ідей. До Міжнародного олімпійського комітету надходили тисячі листів з усього світу із закликом відмінити Ігри. Проте керівництво МОК виявило безхребетність.

До Берліну їздив повноважний представник МОК Евері Брендедж, який згодом став президентом цієї організації. Його доповідь була наскрізь фальшива. Він запевнив, що Ігри пройдуть “у дусі олімпійських ідей”.

Довгим був шлях до Берліну

Так було обставлено Вогняну естафету

Слід зазначити, що попервах і нацисти не хотіли приймати Олімпіаду, побоюючись всесвітнього викриття власних злочинних намірів. Однак згодом змінили своє ставлення. Вони уgliedили в організації Олімпіади можливість для пропаганди своїх ідей, політичних

маневрів. Ставилося завдання відволікти увагу міжнародної спільноти від військових приготувань.

Підступну тактику обрав Гітлер. Так, в одній із секретних інструкцій рейху говорилося: “Треба показати, що III Імперія – це мирний оазис, країна доброї волі і добропорядних цілей”. Взявши на озброєння абсолютно брехливі гасла, фашистські дипломати в різних країнах світу переконували керівників урядів у тому, що “Ігри відбудуться у дусі кращих олімпійських ідей та традицій”.

В країні настав голод, безробіття торкнулося чи не кожної родини, в'язниці були переповнені, панував відвертий терор. І на цьому тлі мало не щотижня влаштовувались паради з оркестрами і салютами. На повну потужність працювала пропагандистська машина. На той час Німеччина одна з перших країн у Європі вже мала власне телебачення. На олімпійському стадіоні працювали три камери позастудійної дії. Телевізійний сигнал приймали у спеціально обладнаних 28 телевізійних залах, розташованих не лише у Берліні, а й у Гамбурзі, інших містах, куди було прокладено спеціальний кабель.

XI Ігри висвітлені засобами кіно чи не найкраще. Завдячувати цьому любителі спорту зобов'язані німецькій кінорежисерці Лені Ріфеншталь.

Всесвітньої слави ця підприємлива жінка, колишня танцівниця кабаре та акторка здобула після того, як на замовлення Адольфа Гітлера у 1933 році вже як кінорежисер накрутила документальний фільм про з'їзд народно – соціалістичної робітничої партії Німеччини, що відбувся у Нюрнбергу, під назвою “Перемога віри”. Через рік з чергового з'їзду вона робить фільм “Тріумф волі”. Обидва вони стали найгучнішими агітками фашизму і прокручувались по усьому світу.

Саме Лені дістає ексклюзивне право відзняти фільми про IV зимові та XI літні Олімпійські ігри, що відбувалися 1936 року у Німеччині. Як у Гарміш – Партенкірхені, так і в Берліні, для нової кінокомпанії Ріфеншталь були створені найсприятливіші умови.

Від початку будівництва олімпійських об'єктів для кіношників планували спеціальні знімальні павільйони, коридори уздовж арен змагань, вмонтовувались рейки для пересувних камер, обладнувались водні доріжки для зйомок плавців, веслярів, вітрильників.

Зйомки змагань велись із багатьох точок, які були натикані чи не на кожному кроці. Крім того, камери встановлювали на аеростатах, літа-

ках, планерах, в костюмах парашутистів, мало не біля кожного спортивного снаряду.

У двох фільмах “Олімпіада – свято народів” особливо підкреслювалась “людяність” Гітлера, який відкривав спочатку зимові, а потім й літні Ігри. Він темпераментно вболівав за своїх спортсменів, тужив від невдач, плескав по плечу переможців, тиснув руки навіть темношкірим спортсменам.

Від ока кінокамер не втекли й делегації Австрії, Болгарії, Угорщини, Італії, навіть Франції, які відповідали на вітання трибун у “німецькому стилі”.

І все ж, за одностайною оцінкою кінокритиків, цей фільм було визнано найкращим спортивним фільмом тих часів, а кінорежисерку нагороджено не однією премією.

Джессі Оуенс

Не виходячи з кабінетів, фашистські бонзи переглядали олімпійські змагання. Трансляцію забезпечували 140 німецьких теле – та радіооператорів та інженерів. Так новітній засіб зв'язку і комунікації став знаряддям обробки мас.

Використавши усі дипломатичні та інші методи впливу, нацисти змогли забезпечити участь у Іграх рекордної кількості держав – 49. Прагнучи здобути найбільшу кількість нагород, вони вдавалися часто – густо до неспортивних

прийомів. Однак у більшості видів спорту перемогли, дійсно, сильніші.

Кращим спортсменом, справжнім героєм Олімпіади став видатний чорношкірий атлет із Сполучених Штатів Америки Джессі Оуенс. До Берліну він прибув, маючи за плечима чималий досвід виступів на різних змаганнях з легкої атлетики, американського футболу, баскетболу, де здобув не одну нагороду. Йому, до речі, належав світовий рекорд у стрибках у довжину, встановлений 1935 року, який дорівнював 8 метрів 13 сантиметрів. Він не був перевершений чверть віку.

Джессі Оуенс виріс у багатодітній родині. З дитинства звик до важкої праці. Тож, не варто дивуватись його досягненням, які, зрозуміло, просто так нікому не даються. В той же час, засоби масової інформації та історики спорту підкреслюють напрочуд дивний спосіб Оуенса спілкуватись з людьми, його доброту, скромність, щирість, простоту.

Уже в попередньому забігу на 100 метрів Джессі повторив світовий рекорд. Проте судді стверджують, що він біг за попутним вітром. Зате у фіналі він нікому не дає шансів хоч на крок наблизитись до нього. Є перша золота медаль. На другий день він перевершує олімпійський рекорд на дистанції 200 метрів, здобуваючи “золото” вдруге.

За його двобоєм у стрибках у довжину з німцем Луцем Лонгом спостерігає сам Гітлер. Та це не допомагає нацистам. Золота медаль знову у Д. Оуенса. За затвердженою заздалегідь процедурою, Гітлер мав нагороджувати переможця цих змагань. Але щоб не потиснути руку чорношкірому атлету, розлучений фіурер покинув свою ложу.

Німці мали відігратись у найвидовищному виді легкої атлетики – естафеті 4 x 100 метрів. Оуенс біг на першому етапі і перший передав естафетну паличку. Здавалося, американців наздоженуть на останньому. Але тут естафету приймає “залізний Френк”. Так казали на Ф. Уайкоффа. Це його третя Олімпіада. Він жодного разу не був серед призерів в особистих змаганнях, зате тричі ставав “золотим” в цьому виді естафети, і завжди на останньому етапі. Такого досягнення не мав ніхто з легкоатлетів.

Американці показали рекордний результат – 39,8 секунди. Він протримався майже 20 років.

Через 10 років після цієї Олімпіади, коли завершилась Друга світова війна, Джессі Оуенс знову відвідав Німеччину. Знайшов напівзруйнований будиночок, де мешкав Луц Лонг, мав розмову з його дружиною.

Вона на всі заставки кляла фюрера, який послав її чоловіка воювати на Схід, де він і загинув.

Джессі Оуенс на війні не був, але й його доля не вельми щаслива. У 23 роки він змушений був залишити університет, втратив статус любителя. Щоб прогодувати свою численну родину, він змушений був бігати навипередки з кіньми, мисливськими собаками...

Крім Оуенса в легкоатлетичній команді США було ще дев'ять негрів. Вони завоювали шість золотих, три срібні і дві бронзові медалей.

Феноменальні на той час результати були досягнуті у стрибках у висоту. Переможець американець Корнеліус Джонсон показав рекордний, надто високий на той час результат – 2 метри 3 сантиметри. Його співвітчизники Д. Олбриттон, Д. Тербер, а також К. Коткас з Фінляндії здолали рівно 2 метри. Медалістів визначила лише кількість спроб.

Трагічна доля переможця. Ось лаконічна репортерська замітка з одної американської газети 1946 року: “У негрів, що втопився в порту

в Сан – Франціско, впізнаний колишній олімпійський переможець К. Джонсон”. Поквитався із життям олімпійський чемпіон через злидні, голод, безробіття.

Сьогодні стрибуни з жердиною долають майже 6 метрів. А тоді переможець І. Медоус (США) встановив новий олімпійський рекорд – 4 метри 36 сантиметрів.

Зате у марафоні олімпійський рекорд японця Китен Сона

Фюрер особисто привітав С.Луїса

– 2:29.19,0 – був настільки високим, що його не могли подолати ще майже 30 років. Почесним гостем на цих змаганнях був перший олімпійський чемпіон у марафоні Спірос Луїс.

Так, служителям третього рейху вдалося відшукати і заманити до Берліну ряд видатних особистостей, щоб використати їхню присутність для пропаганди своїх цілей. Для того, щоб зайвий раз промовити світові, що Німеччина відкрита для співробітництва, а її наміри гуманні і миролюбні.

Національний герой Греції щойно вийшов з тюрми, до якої потрапив за начебто підроблені документи. Якби не кореспонденти, яким розповіли про те, кого звинувачують, сидіти б йому ще 13 місяців.

До Берліну цей 64 – річний чоловік з натрудженими руками, з фантастичними вусами, що прикрашали засмагле обличчя, прибув з

*Над олімпійським стадіоном
кружляв аеростат*

Афін у спеціальному вагоні. Його вітали, як справжнього старогрецького Героса. Йому належало здійснити лише одне – вийти у визначений сценарієм момент і вручити Гітлеру оливкову гілку, символ миру з олімпійського гаю. Що він чітко зробив під гучні оплески трибун. Фотокореспонденти навіки зафіксували усміхненого Луїса, вдягнутого у парадне вбрання Евзонів.

Ця акція допомогла Луїсу вже пізніше, під час німецької окупації Греції, звільнити з тюрми родичів, посаджених за ґрати представниками нової влади.

Весь час над стадіоном кружляв аеростат “Гінденбург” з білим олімпійським

прапором. На бортах повітряної кулі чітко була видна свастика. Кілька років поспіль такі аеростати здійснювали регулярні рейси з Європи до Америки, перевозючи тисячі туристів і ділових осіб. Після трагічного випадку за рік до Олімпіади польоти було припинено. Але аеростати свідчили про могутність “Третього рейху”, досягнення його інженерів та техніків.

Німці прагнули здобути найбільше за всіх медалей у важкій атлетиці. Проте і тут на них очікувала невдача. Представники Єгипту домінували майже в усіх вагових категоріях. Лише у важкій німець Й. Мангер переміг чеха В. Пшеничку і став переможцем.

На цій же Олімпіаді трапився випадок, який на Олімпійських іграх майже не зустрічається. За команду Естонії у змаганнях з вільної та класичної боротьби виступав важковаговик Крістьян Палаусалу. Він переміг усіх суперників в обох видах змагань і здобув дві золоті нагороди.

За збірну Німеччині у змаганнях з класичної боротьби виступав чудовий атлет Вернер Зеєлебіндер, учасник робітничої спартакіади у Москві. Там він здобув перше місце, але віддав нагороду радянському спортсмену, який був у поєдинку з ним ушкоджений. Ім'я Вернера у Москві переробили на “Вірний”. Він спочатку дивувався, думав, що це фонетична помилка. Коли ж йому пояснили значення цього слова, спортсмен розчулився до сліз.

Думалося, що він переможе і на Олімпіаді, але атлет виглядав мляво, боровся без вогника. Здобув лише четверте місце. Після змагань сказав друзям, що не хотів здобувати нагороду для Гітлера. Життя підпільника, члена комуністичної партії обірвалось так, як і мало статися у фашистській Німеччині. Його закатували.

На Олімпіаді справді “гарячими” були і змагання на водній гладіні. У американську команду стрибунів у воду була включена 13 – річна Мерджорі Гестрінг. Та її всерйоз ніхто не сприймав. Що візьмеш з дитини! Та несподівано вона перемогла усіх суперниць на трампліні, виконавши надскладні на той час карколомні стрибки. Досі у такому юному віці ще ніхто не показував подібних результатів у цьому виді змагань.

Запекла боротьба точилася і у веслуванні. В академічному п’ять медалей з восьми завоювали німці. Одну медаль в них у двійці парній “забрали” англійці. Одному з веслувальників Джеку Бересфорду випо-

внилось 36 років Це була його п'ята Олімпіада. Він ніколи не вертався додому з “порожніми руками”. За 20 років участі в олімпійських реґа-тах ветеран веслування здобув три золоті і дві срібні медалі.

У веслування на байдарках та каное тричі відзначились австрійці, головним чином завдяки талану Г. Храдецькі. Він переміг у байдарці – одиночці спочатку на дистанції 1000 м, потім – на 10000 м. Ще одна золота нагорода в цієї команди в байдарці – двійці.

*Під номером “дев’ять” українець
К.Кухарський*

не як гравець. У далекому 1891 році, будучи викладачем фізвиховання Спрингфільдського коледжу, він винайшов цю цікаву динамічну гру. А прагнув, перш за все, дати учням нові елементи у нудних, здавалося, гімнастичних та легкоатлетичних вправах. Їм сподобалось закидати м'яч до кошика з – під фруктів. “Баскет” – в перекладі з англійської кошик, “бол” – м'яч.

Одинадцята Олімпіада стала рекордною за участю в ній атлетів українського походження, які виступали в командах Польщі, Румунії та Чехії. Недаремно саме з цих країн на Іграх побувало найбільше ту-

На футбольних полях вперше засяяла зірка італійців.

Не дивлячись на те, що американці познайомили європейців з баскетболом ще на Олімпіаді 1904 року в Сент-Луїсі, включили його до офіційної програми лише у Берліні. Перемогли американці, другими були канадці, третіми – мексиканці. Цікаво, що почесним гостем тих змагань був “хрещений батько” цього виду спорту 74 – річний Джеймс Нейсміт. Він також одержав золоту медаль, але

ристів. Намагання утворити єдину команду МОК відкинув, пославшись на відсутність на теренах України, яка входила до складу СРСР, Національного олімпійського комітету.

Відомий діяч українського спортивно – гімнастичного руху Іван Боберський працював для кількох україномовних газет Польщі. Він привертая увагу читачів подіями, які розгортались на спортивних аренах, ніби підігриваючи надії на те, що прийде час, коли Україна зможе самостійно брати участь в Олімпіадах.

Отже, відзначимо їх. Це два легкоатлети спортивного клубу “Чарні” зі Львова Казимир Кухарський, четверте місце на дистанції 800 метрів, та марафонець Броніслав Ганцаж.

Бронзовим призером у спортивній ходьбі на 50 км став Адальберге Бубенко (деякі джерела – Бабенко) з команди Латвії.

Шостим місцем у штовханні ядра відзначився в легкоатлетичній команді США Дмитро Заєць, якого зареєстровано як Димитри Зайтц. В збірній Штатів з плавання шосте місце у фінальному запливі на 100 метрів вільним стилем відзначився Петро Фік (Файк).

У змаганнях на шпагах без успіху виступав член клубу “Сокіл” Антон Франц. Михайло Гутовський та Іван Комаровський представляли Львівське військове училище, яке мало непоганих коней.

Завдяки воротарю Спиридону Албанському, півзахиснику Яну Васевичу та нападаючому Михайлу Матіясу збірна Польщі з футболу дійшла до півфіналу, перемігши спортсменів Угорщини та Великої Британії. У боротьбі за третє місце вони поступилися збірній Австрії.

Збірна США, за яку грав Юрко Німчик, вилетіла із змагань після першої поразки від італійців.

Лише через 20 років МОК визнав помилковим рішення про проведення Олімпіади у Берліні, назвав ляпасом фашизму чотири золоті нагороди Джессі Оуенса.

І все ж, Німеччина, яка доклала максимум зусиль для перемоги, була перша в загальнокомандному неофіційному заліку, набагато випередивши американців. Задля об’єктивності зазначимо високий рівень підготовленості німецьких окремих команд і атлетів.

ПІДСУМКИ ІГОР ХІ ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
Німеччина	33	26	30
США	24	20	12
Італія	8	9	5
Фінляндія	7	6	6
Швеція	6	5	9
Франція	7	6	6
Японія	6	4	8
Угорщина	10	1	5
Нідерланди	6	4	7
Швейцарія	1	9	5
Велика Британія	4	7	3
Австрія	4	6	3
Чехословаччина	3	5	-
Канада	1	3	5
Аргентина	2	2	3
Польща	-	3	3
Данія	-	2	3
Естонія	2	2	3
Норвегія	1	3	2
Єгипет	2	1	2
Туреччина	1	-	1
Мексика	-	-	3
Бельгія	-	-	2
Латвія	-	1	1
Югославія	-	1	-
Румунія	-	1	-

XIV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Лондон (Велика Британія),
29 липня – 14 серпня 1948 року.
4099 учасників з 59 країн.
150 комплектів медалей з 19 видів спорту.

- 12 років олімпійського мовчання
- Знайомтесь: Еміль Затопек
- “Золото” піаністки

Розв’язана Німеччиною друга світова війна перешкодила організувати XII та XIII Олімпійські ігри. На чотирнадцяту Олімпіаду до Лондона спортсмени зібралися після 12-річної перерви. З них шість років над світом гриміли вибухи бомб і снарядів, в пожежі палахкотіла земля і житла людей.

В усіх попередніх Олімпіадах брало участь близько 20 тисяч спортсменів. Скільки з них загинуло на війні, відстоюючи свободу і незалежність своїх країн, невідомо.

В результаті перерозподілу кордонів на карті світу з’явилося чимало нових незалежних держав. Почалася демократизація спорту. Враховуючи величезні заслуги Радянського Союзу у другій світовій війні,

надалі не запрошувати цю могутню державу на Олімпійські ігри було неприпустимо. З 1937 року у зв'язку із смертю представника Росії в МОК князя Урусова було порожнє місце нашої країни.

Треба сказати, що й в СРСР усвідомили роль і значення міжнародних спортивних змагань, керівну роль федерацій з видів спорту, МОК, переглянули своє ставлення до олімпійських, світових, європейських рекордів, не глузували з них коли власні досягнення перевищували міжнародні. Відійшли у минуле розмови про “буржуазні забави”. Національні федерації з видів спорту подають заяви до міжнародних об'єднань, а створений після війни НОК Радянського Союзу також стає повноправним членом Міжнародного олімпійського комітету. Щоправда це сталося вже після одержання запрошення на XIV Олімпійські ігри.

Все більше радянських спортсменів виїжджає на змагання за кордон. І це вже не просто товариські зустрічі робітничих колективів, а змагання на рівні чемпіонатів та кубків Європи, світу.

Вже перший вихід радянських спортсменів на світову спортивну арену був вражаючий. Блискуче закінчили турне по Великій Британії футболісти московського “Динамо”, посилені кількома гравцями інших команд. 19: 9 – такий остаточний результат кількох товариських зустрічей.

Радіорепортажі про поєдинки на футбольних полях “туманного Альбіону” вів неперевершений спортивний оглядач післявоєнних років Вадим Синявський.

Часто йому доводилось коментувати те, що, дійсно, відбувалося в тумані. Його голос заглушало ревіння трибун, але усі ті, хто був буквально прикутий до радіоточки, наче сам бачив карколомні кидки справжнього тигра, воротаря Олексія Хомича, або гарматні удари бомбардира Всеволода Боброва, філігранну техніку Костянтина Бескова.

Шість золотих медалей, сім срібних і чотири бронзові привезли наші легкоатлети з чемпіонату Європи 1946 року. Чемпіонами світу 1947 року стають волейболісти. Світовий рекорд у Парижі на чемпіонаті світу встановлює киянин Григорій Новак. Приходять успіхи до борців, стрільців, гімнастів.

Однак на Олімпіаду наші виїжджають тільки як спостерігачі, своєрідні розвідники. Вони мають завдання ознайомитись з рівнем світо-

вого спорту та вирішити питання про вступ окремих федерацій з видів спорту до міжнародних. А дарма. Вже тоді перед багатьма спортсменами був відкритий шлях до золотих медалей. виправдовування про заліковування ран, ліквідацію руїн були зайвими.

Столиця XIV Ігор була не в найліпшому стані. Зруйнований німецькою авіацією Лондон ще не позбувся згарищ і остови колишніх гарних будівель височили ледь не на кожному кварталі. Не вистачало палива, продовольства. Англійці економили на всьому. Навіть на Олімпіаді. Щоправда, спортивні об'єкти вдалося своєчасно привести у готовність, а олімпійське селище влаштували у колишніх армійських кошарах.

До олімпійської родини увійшли нові країни – Бірма, Британська Гвіана, Венесуела, Ірак, Іран, Ліван, Пакистан, Пуерто – Рико, Сінгапур, Сирія, Тринідад, Цейлон, Південна Корея, Ямайка. Німеччину та Японію, які розв'язали другу світову війну до Ігор не допустили.

Найсильнішими виявились ті, хто не постраждав під час війни – американці та шведи. Четверту сходинку в загальнокомандному заліку посіли несподівано угорці.

Найбільшу увагу до себе привернули змагання легкоатлетів. Відзначимо перш за все досягнення талановитого чехословацького бігуна Еміля Затопека. У блискучому стилі він виграв біг на 10 тисяч метрів та був другий на п'ятикілометровій дистанції. З цим спортсменом ми ще зустрінемося на Олімпіаді в Гельсінкі, де він перевершить, здавалося, неперевершене.

Класним металником молота показав себе угорець Імре Немет. Це ім'я ще довго не сходитиме з першого рядка протоколів найвизначніших змагань післявоєнного періоду.

У стрибках у висоту прогресу не сталося. Якщо на Берлінській Олімпіаді переможець стрибнув на 2 метри 03 сантиметри, а ще троє подолали 2 метри, то тут переможець Дж. Уінтер з Австралії ледь здолав 1 метр 98 сантиметрів, а решта призерів задовольнилася посереднім результатом 195 см.

Стометрівку виграв американець Х. Ділларт, двохсотметрівку його приятель М. Петтон. Спортсмени США показують високі результати і в інших видах легкої атлетики, але все відчутніший супротив дістають вони від спортсменів Ямайки, Швеції, Австралії, інших країн. Бігуни

Роберт Матіас (праворуч)

Р. Матіас кидає диск

маленької Ямайки відібрали у фаворитів не тільки золоту медаль на дистанції 400 метрів, зробив це А. Уїнт, а й срібну.

Американець М. Уайтфілд, що називається, ледь уніс ноги від іншого бігуна з цієї країни. Шведи фінішують першими в п`яти видах.

Справжню сенсацію в змаганнях чоловіків викликав виступ за команду США 18 – річного Роберта Матіаса. Попри юний вік, атлет заявлений у найважчому виді змагань – десятиборстві. Поруч із досвідченими турнірними бійцями він виглядав майже дитиною.

Та ось починаються змагання і стає зрозумілим, що він не з похлиливих, дістаючи в кожному виді більше очок, ніж його значно старші за віком суперники. Два дні тривали змагання десятиборців, та вже після першого було зрозуміло, що Р. Матіас випередить усіх. Журналісти не дають спокою ні юному спортсмену, ні його батькам, які прибули вболівати за сина. Всім цікавить, де тренувався цей унікум, в чому його секрети, як ставляться батьки до надмірних навантажень.

Роберт дуже рано почав підготовку до великих стартів. Ще у 10-річному віці він попросив батька, провінційного лікаря з невеличко-

го містечка Тулейра, що в штаті Каліфорнія, відвести його до тренера саме з десятиборства. Невдовзі він почав заняття при секції місцевого університету під керівництвом Вірджіла Джексона.

Завдання було одне – тренуватись щоденно по кілька годин за будь – якої погоди. Початок був багатообіцяючий, батьки раділи. За кілька місяців занять налилися м'язи його м'язи на руках та ногах, ширшими стали плечі. Хлопець стомлювався, але не стогнав, особливо зрадів після перших вимірів.

Та невідомо звідки прийшла біда, з'явилося недокрив'я. Про спортивні заняття не могло бути й мови. Прикутий до ліжка, Боббі мріє весь час про легкоатлетичну доріжку, спортивні снаряди, які покинув. Він багато читає, особливо його захоплюють книжки про подвиги героїв старого світу, перших олімпійських чемпіонів.

Лише через два довгі роки лікарі нарешті дозволяють хлопцеві трохи побігати та пострибати. Згодом виходить на стадіон і з подвійною жадобою береться за тренування. Батьки не заперечують, нагадують лише про загрозу перевантаження.

В ці перші дні повернення тренер не нагадував Роберта на результат, а звертав більше уваги на виконання технічних прийомів. Лише з поверненням сили приступили до більш інтенсивних занять. В 16 років Матіас стає чемпіоном штату. Про нього почали писати газети. З тої пори не було змагань, на яких він не вигравав.

Відбірні змагання перед поїздкою на Олімпіаду робили за десять днів. Ніхто з учасників відбору до остаточного визначення ради тренерів не міг вважати себе олімпійцем. Лише Роберт був упевнений в своїх високих результатах. Набравши 7224 очка, Матіас був включений під першим номером. Забігаючи наперед, зазначимо, що цей результат був вище за той, який здобуто під час олімпійських стартів. Ось що значить бажання!

На Олімпіаді після останнього виду – бігу на 1500 метрів спортсмен стомлений, але щасливий, прямував до роздягальні. Журналісти, обступивши його тісним колом, спитали: “Яким чином ви збираєтесь відзначити свою перемогу?” Хлопець з посмішкою відповів: “Тренер сказав, що в разі перемоги в десятиборстві мене можна вважати дорослим. З сьогоднішнього дня починаю голитись”.

До дев'яти видів була розширена легкоатлетична програма у жінок. І тут не обійшлося від не менш гучних сенсацій. Цікавий матері-

ал для журналістів дала 30 – річна голландська спортсменка Франсіна Бланкерс-Кун. Болільники із стажем та спеціалісти спорту пам'ятали її ще по довоєнним стартам. У бігу, стрибкових дисциплінах та п'ятиборстві їй належав не один рекорд.

Перед Олімпіадою у Лондоні всім було відомо тільки те, що вона народила другу дитину. Здавалося, що жінка назавжди покине спорт. Однак вона з'явилась на Олімпійських іграх і відібрала у молодих спортсменок не одну, а одразу чотири найвищі нагороди!

Спочатку це сталося у гладкому бігу на 100 і 200 метрів, потім – на 80 метрів з бар'єрами. Затим разом з молодшими подругами по команді перемогла в естафеті 4 x 100 метрів. Причому, на найкоротшій дистанції поліпшила олімпійський рекорд.

Та на цьому сенсації не закінчились. За французьку збірну була заявлена Мішлін Остермайер. Спочатку ніхто не звертав на неї увагу, знаючи, що вона піаністка, лауреат міжнародних конкурсів. Думали, що просто приїхала трохи розважитись серед спортсменів та виступити в конкурсі мистецтв.

Здивуванню не було меж, коли побачили її в секторі для штовхання ядра. Але що вона робитиме серед значно ширших та міцніших від неї спортсменок? Вже перші спроби показали, що вона знається не лише

Мішлін Остермайер

на музиці. Вже у другій спробі Мішлін встановлює новий олімпійський рекорд – 13 метрів 75 сантиметрів.

Невдовзі змагання метальниці диску. І знову Мішлін серед учасниць. І знову показує найкращі результати в усіх спробах. І тут завоювала золоту нагороду, щоправда трохи не дотягнувши до рекордних позначок. Сміх та й годі від кремезних вгодованих спортсменок!

Та це не кінець. Мішлін переходить у сектор для стрибків у висоту. За нею тягнуться усі кореспонденти, трибуни, що поруч, вмить переповнені. Ті, хто вважає себе фаворитками, відверто мандражують, не можуть подолати кваліфікаційну норму. Але Мішлін почувається впевнено і спокійно.

Вона долає висоту за висотою, зрештою й її залишають сили, але це сталося вже тоді, коли забезпечила собі бронзову олімпійську медаль. При нагородженні вона дістала більше аплодисментів, ніж переможниця американка Е. Коучмен.

От вам і піаністка, лауреат міжнародних конкурсів!

Кілька слів треба сказати про спортсменів, які здобули по одній золотій нагороді, але, як виявилось, цінність їх полягала не лише у цьому.

Угорському боксеру Ласло Паппу в рік Олімпіади виповнилося 22

роки. З них лише три припадають на активні заняття спортом. Цього замало для оволодіння технікою та іншими секретами боксу. Його всерйоз ніхто не сприймає. Та вже у перших поєдинках він демонструє чудову техніку ведення бою. Здається, що він на фехтувальній доріжці. Не пропускає жодного удару, сам наносить досить болючі.

Так Ласло Папп відкриває нову сторінку у боксі. Він на довгі роки стає королем у середній ваговій категорії. Його успіхи, хоч і блискавичні, зате закономірні.

Бокс в Угорщині мав добрі традиції і пустив глибокі коріння. Ще на

Франсіна Бланкерс-Кун

ІХ Олімпіаді у Амстердамі в щонайлегшій вазі золоту медаль здобув Антал Кочиш. Через чотири роки в Лос-Анджелесі у цій же ваговій категорії першість виборов Іштван Енекеш. Через чотири роки – ще одна золота медаль.

На цей раз у середневаговика Імре Харанги. Поруч з Ласло Паппом у Лондоні бився ще один угорець легковаговик Тибор Чик. Він також повернувся додому із золотою медаллю. Чи не успіх це боксерів маленької країни!

Не меншою славою на цій Олімпіаді укрит себе ще один представник Угорщини, стрілець Карой Такач. Він знайомий уболівальникам спорту та спеціалістам ще з довоєнної пори. Проте на змаганнях його досі не бачили, казали, що спортсмен під час війни втратив руку. Поява Кароя Такача розглядалась як туристична подорож, замість правої руки в нього був порожній рукав.

Коли ж усі побачили в заявці на участь у змаганнях прізвище спортсмена, здивуванню не було меж. Карой стріляв лівою рукою, перейшовши на більш легкий вид зброї – швидкострільний пістолет. У змаганнях випереджає 58 конкурентів, встановлює новий олімпійський рекорд.

Через чотири роки Кароя Такача зустріли на Олімпійських іграх у Хельсінкі. Тут зайвих запитань йому ніхто не ставив.

І ще про одного талановитого угорця – Аладара Геревича, вправного шабліста. З ним ми також докладніше познайомимося в іншому розділі.

Зараз розповімо лише про те, як він через шахрайство ледь не втратив олімпійське “золото” на фехтувальній доріжці, а потім завдяки пильності знову здобув його.

... У фінальному поєдинку він весь час на рівних бився з підступним італійцем Гастоном Даре. Зрозумівши, що перемогти Аладара важко, той вдається до хитрощів: б’є суперника шаблею по нозі. Такі удари судді не зараховують. Аладар, зігнувшись, став розтирати поранену ногу. В цей час до нього підходить із вибаченнями італієць і починає розтирати спортсмену ... груди.

В секретаріаті, побачивши цю сценку, занесли прізвище Даре у протокол напроти рядка “переможець”. Та недовго, як кажуть, грала музика. Бій було продовжено і Геревич здобув заслужену перемогу, а з нею і першу в житті золоту олімпійську медаль.

Героєм змагань на воді у веслуванні на байдарках та каное виявився шведський спортсмен Г. Фредрикссон. Спочатку у байдарці – одиночці він виграв золоті нагороди на дистанціях 1000 та 10000 метрів. Потім здобув ще одне золото, сівши у двійку.

На диво високі результати показали важкоатлети. В усіх шести вагових категоріях побито рекорди: два світових і чотири олімпійських. Чотири золоті медалі повезли додому американці, дві – єгиптяни.

Курйозний випадок стався у змаганнях з кінного спорту, коли у виїзді розігрували Великий олімпійський приз. Перемогу здобула шведська команда у складі майора Х. Сен – Сіра, капітана Г. Болтенстерна і сержанта Г. Перссона. Усі, дійсно, захоплювались мудрими конячками, які вправно виконували складні фігури. Виступ кожного спортсмена нагороджувався гучними оплесками.

Але тоді ніхто з глядачів, навіть організаторів змагань, членів мандатної комісії та суддів не звернув увагу на те, що команда, за положенням про змагання, повинна була складатися виключно з офіцерів. Як до неї потрапив сержант, хто його допустив? І розкрилося це випадково лише через кілька років. Звичайно, результат виступу аналювали, медалі забрали, але на тих, хто прогавив стягнення за давністю років не наклали.

У турнірі футболістів зійшлися 18 команд. Успіх був на боці європейців, які зайняли весь п'єдестал пошани – Швеція, Югославія, Данія.

Підводячи підсумки XIV Олімпійських ігор, світова преса відзначала, що друга світова війна завдала тяжких втрат спорту тих країн, які боролися проти фашизму. Проте успіхи спортсменів Угорщини, Чехословаччини, Польщі, Югославії засвідчили про правильно взятий курс у розвитку фізичної культури і спорту. “З цієї пори, – писала лондонська газета “Дейлі Уоркер”, – доля медалей та призових місць залежатиме від спортсменів соціалістичного табору, які стали на шлях оновлення свого життя”.

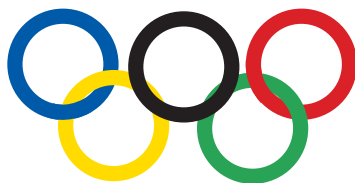
Взагалі рівень спортивних результатів на Лондонській Олімпіаді не був високий. У більшості видів програми, що вимірювались секундами і метрами, результати були на рівні довоєнних.

ПІДСУМКИ ІГОР XIV ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	38	27	19
Швеція	16	11	17
Франція	10	6	13
Угорщина	10	5	12
Італія	8	12	9
Велика Британія	3	14	6
Фінляндія	8	7	5
Швейцарія	5	10	5
Данія	5	7	8
Нідерланди	5	2	9
Австралія	2	6	5
Чехословаччина	6	2	3
Турція	6	4	2
Норвегія	1	3	3
Аргентина	3	3	1
Бельгія	2	2	3
Австрія	1	-	3
Канада	-	1	2
ПАР	2	1	1
Мексика	2	2	2
Єгипет	2	2	1
Ямайка	1	2	-
Югославія	-	2	-
Півд. Корея	-	-	2
Уругвай	-	1	1
Іспанія	-	1	-
Іран	-	-	1
Польща	-	-	1
Португалія	-	1	1
Бразилія	-	-	1
Індія	1	-	-
Панама	-	-	2
Перу	1	-	-
Куба	-	1	-
Тринідад	-	1	-
Цейлон	-	1	-
Пуерто-Рико	-	-	1

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ, В ЯКИХ УКРАЇНСЬКІ СПОРТСМЕНИ БРАЛИ УЧАСТЬ В СКЛАДІ ЗБІРНИХ КОМАНД СРСР

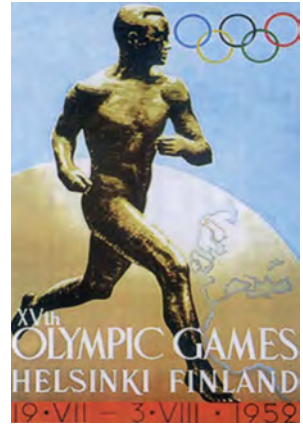
23

квітня 1951 року було офіційно створено Національний олімпійський комітет СРСР.

В жовтні 1951 року Олімпійський комітет СРСР висловився за участь радянських спортсменів у XV Олімпійських іграх і подав відповідну заявку до МОК. Отже, відтепер і спортсмени України, що входили до збірних команд, дістали право на рівних змагатися з кращими спортсменами світу.

XV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Гельсінкі (Фінляндія),
 19 липня – 3 серпня 1952 року.
 4925 учасників з 69 країн.
 149 комплектів медалей з 17 видів спорту.

- *Прапорносець Яків Куценко*
- *Першопроходець*
- *Людина без нервів*
- *Команда лейтенантів*

Світ очікував цю Олімпіаду як великого свята. Стало відомо, що крім СРСР у змаганнях візьмуть участь атлети з Багамських островів, Гватемали, Гонконгу, Ізраїлю, Індонезії, Нігерії, ФРН, Таїланду, Південного В'єтнаму. 16 років не брала участі в олімпійських змаганнях через розв'язану війну Японія.

Хвилювання фінів можна було зрозуміти: очікувалась рекордна кількість учасників, журналістів, туристів, а головне переможців і переможених у Другій світовій війні, представників двох ідеологій, що ставали на шлях “холодної війни”.

Затишна і спокійна столиця Фінляндії претендувала на проведення Олімпійських ігор ще 1940 року. Проте очікування затягнулось.

У Гельсінкі наших поселили у селищі Отаніємі, яке назвали “Схід”, спортсменів капіталістичних країн – у Кеппюле – “Захід”.

Зазнав реконструкції головний стадіон, який був готовий прийняти олімпійців ще 1940 року. Перед його входом усіх зустрічала бронзова скульптура ушавленого фінського спортсмена Пааво Нурмі – прижиттєвий пам'ятник. Модернізовано інші споруди.

19 липня учасників змагань привітав президент Фінляндії Паасіківі. Диктор спеціально не назвав прізвище спортсмена, який з'явився з факелом на стадіоні, але по характерній манері бігу усі впізнали великого Нурмі, володаря дев'яти золотих олімпійських медалей. Йому виповнилося 56 років.

Перед запаленням вогню П. Нурмі передає факел ще одній живій легенді фінського спорту Ханнесу Колехмайнену, володарю чотирьох золотих та одної срібної олімпійських нагород. Саме він і запалює вогонь у чаші.

В Радянському Союзі усіх хвилювало питання, чи витримають наші спортсмени конкуренцію у суперництві з представниками США та інших капіталістичних країн. Керівники делегації знали, що в разі поразки їм голови не зносити. На карту було поставлено усе, тому до збірних підбирали справді кращих з кращих. Вони тренувались удень і вночі.

Честь радянського спорту захищало тоді 295 спортсменів з 37 міст десяти союзних республік. Серед них були і представники України – 25 атлетів.

Особлива ставка робилась на легку атлетику, де розігрувалось найбільше медалей. Від України в складі збірної СРСР на Олімпіаді виступало 11 спортсменів. Це кияни Євген Буланчик, Петро Денисенко, Віктор Цибуленко, Іван Ярмиш, Володимир Бражник, Георгій Дибенко, Петро Чевгун, дніпропетровці Микола Білокуров та Федір Марулін, одесит Євген Вансович, харків'янин Микола Редькін.

Як же вони виступили? Скажемо відверто, не всі виправдали сподівання, дехто перенервував, зламався, не показав навіть свого кращого результату. Але все ж 11 спортсменів набрали 12 залікових очок. В них три четвертих місця, одне п'яте і одне шосте.

Змагання у стрибках з жердиною розпочали 25 атлетів. Висоту 4,20 подолали дев'ятеро, серед них був і Володимир Бражник. Але вище не стрибнув, хоч рік тому встановив рекорд України з результатом 4,27. У підсумку тільки 7 місце.

Петро Денисенко

Петро Денисенко для впевненості не пропускає жодної початкової висоти. З першої спроби долає 4,30, потім так само легко бере 4,40. Такий результат і в шведа Регнера Лундберга. Бронзову нагороду здобуває саме він, бо за сумою спроб на усіх висотах витратив на одну менше. Перше місце здобуває “літаючий пастор” Роберт Річардс (США) з результатом 4,55, другий його співвітчизник Дональд Лац, який стрибнув на п’ять сантиметрів нижче.

Четверте місце Петра Денисенка розглядалося як значний успіх 32 – річного ветерана.

Ще довго на Олімпіадах радянські посланці не займатимуть таких високих місць. Петро Денисенко був спортсмен різнобічної підготовки. Він міг одночасно з успіхом виступати в десяти – дванадцяти видах легкої атлетики. Він міг бути заявлений і в інших видах програми.

У бігу на 110 метрів з бар’єрами інший ветеран 30 – річний Євген Буланчик був єдиним з європейців, який пробився до фіналу. У вирішальному забігу він також став четвертим, поступився трьом значно молодшим американцям, залишаючи за спиною двох австралійців.

У метанні списа всі чекали на успіх фінів – багаторазових чемпіонів і рекордсменів світу. Та несподівано для господарів золоту і срібну нагороди завоювали американці. Наш молодий рекордсмен СРСР Віктор Цибуленко був добре підготовлений і налаштований на високий результат. Проте під час кваліфікаційних змагань, розминаючись у шароварах, зачепився шиповкою

Євген Буланчик

за штанину, впав і ушкодив гомілковий суглоб. Добре, що до цього показав пристойний результат. 71,72 метри показав у фіналі, загальне четверте місце. Це непоганий результат для 22 – літнього спортсмена. У нього все попереду.

Микола Редькін та Георгій Дибенко змагались у метанні молота. Дибенко був далекий від свого звичайного результату і до фіналу не потрапив. Редькін кинув снаряд на півтора метри далі, але був п'ятий. Відзначимо, що їхні кидки відповідно 55,03 та 56,55 – це не ті результати, які від них очікували, хоча такі місця повинні високо оцінюватись.

Іван Ярмиш ледь пробився до фіналу ходьби на 10 км. Показав там шостий результат.

Решта українських легкоатлетів – чоловіків залікових очок не здобули. Наших жінок на Олімпіаду не взяли, хоч серед них було чимало претенденток на медалі та залікові очка.

Відлік золотих олімпійських медалей для радянської збірної почався з блискучого виступу металниці диску Ніни Ромашкової (Пономарьової), яка була заявлена як армійська спортсменка з Москви.

Загалом радянські спортсмени взяли участь у 24 номерах легкої атлетики з 33-х, встановили один світовий та два європейські рекорди. Золотою медаллю відзначено у штовханні ядра лєнінградку Галину Зибіну, дві срібні та бронзову нагороди повезла до Москви легендарна Олександра Чудіна. Здавалося, не було такого виду спорту, яким би вона не займалася, завжди випереджаючи всіх.

Новими барвами на Олімпіаді в Гельсінкі засяяв талант чеського бігуна Еміля Затопека. До двох медалей, здобутих у Лондоні, він додав

Лідирує Еміль Затопек

три золоті нагороди у бігу на 5, 10 кілометрів та у марафонському бігу. В рік цієї Олімпіади йому виповнилось 26 років. Здавалося, його манера бігу та методика нічим не вирізнялися від тих, які застосовували інші атлети. Він працював багато і зосереджено. Раніше за інших узявся за великі навантаження, стійко переносячи втому. Дехто казав, що все це зайве. Та золоті нагороди спортсмена – яскраве підтвердження узятого курсу.

Коли Еміль біг по дистанції, усім здавалося, що це суне важкий по-тяг. Він наче мучився, страждав, ледь волочив ноги. Зате легко і швидко обходив одного суперника за другим.

Про те, що без виснажливої праці рекорди неможливі, підтвердив ще й бігун з Ямайки Херберт Мак – Кінлі. Йому належав світовий рекорд встановлений у бігу на 400 метрів за рік до Олімпіади. А тут, у Гельсінкі, він виграв золоту медаль в естафетному бігу 4 x 400 метрів та був другий на цій дистанції в індивідуальному заліку слідом за співвітчизником Джорджем Роденом.

Він так відказав журналістам: “Коли я встановив світовий рекорд, усі написали, що я справжній талант. Вам здається, що я нічого у житті не роблю. Прийшов на стадіон, роздягнувся, скинув штани, краватку, черевики і встановив світовий рекорд. Ні, за ним стоять довгі роки наполегливої праці до сьомого поту. Я перший прихожу на стадіон і останній з нього виходжу. Коли я у десять років спробував пробігти по справжній біговій доріжці, я заплутався у власних ногах. З тої пори тренуюсь двічі, а то й тричі на день”.

У плаванні з українських спортсменів у Гельсінкі виступала лише київська динамівка Марія Гавриш. А чи були інші гідні претенденти на поїздку? Так, і не один. Кандидатами для поїздки на Олімпіаду від України вважались також Тамара Зірка, Людмила Абросимова, Юрій Короп, Микола Корнієнко, Анатолій Зверєв, Анатолій Драпей, Вадим Нестюк та інші здібні плавці.

Найстарішим з них був учасник війни Анатолій Драпей. Він трохи шкутильгав від поранення в ногу, але плив потужно і впевнено. Перед Олімпіадою встановив світовий і кілька всесоюзних рекордів. Юрій Короп, ще один учасник війни, також володів всесоюзним рекордом, був чемпіоном СРСР. Гарним плавцем на довгі дистанції був вічно молодий ветеран Микола Корнієнко, який також пройшов дорогами війни. Він також перемагав на багатьох змаганнях всесоюзного рівня.

Марія Гавриш стартувала на дистанції 200 метрів брасом. Вона вдало виступила у попередньому запливі, показавши четвертий результат. У півфіналі була третя, значно поліпшивши той результат і мала усі підстави на здобуття одної з медалей. Але спурт двох угорок Єви Секей та Єви Новак був такий потужний, що його не витримала жодна з учасниць того фінального запливу. В результаті – шосте залікове місце, що було оцінене дуже високо.

Місця інших радянських плавців – здебільшого у третьому десятку. Навіть в естафеті 4 x 200 метрів вільним стилем у чоловіків, де стартував легендарний на той час Леонід Мешков, – 10 результат.

І все ж одне очко Марії Гавриш важить досить вагомо. Воно стало тим прискорювачем, який урухомив подальший розвиток українського плавання, дав змогу виставляти учасників й на інших Олімпійських іграх.

Марія Гавриш народилась на Вінниччині у багатодітній родині. Батько був закатований німцями. Дівчина рано прилучилася до важкої праці. Але мала гарний і лагідний характер. Завжди допомагала друзям і незнайомим людям. В збірній України, до якої вона увірвалась, немов вихор, її любили усі. Їй заздрили, її наслідували. У 1952-му та наступних роках їй не було рівних на дистанціях 100, 200 і 400 метрів брасом, батерфляєм, в комплексному плаванні.

У стрибках у воду з трампліна та вишки у жінок двічі перемагала американка Патріція Мак – Кормик. Її земляки Девід Браунінг та Семюель Лі виграли відповідно трамплін та вишку.

У важкій атлетиці від цієї Олімпіади розпочалась боротьба “залізних” хлопців СРСР та США.

Киянин Яків Куценко, заслужений майстер спорту СРСР, володар багатьох світових, європейських та всесоюзних рекордів, 12 – разовий чемпіон СРСР, участі в тих змаганнях не брав, хоча це планувалось. Він був прапороносцем, а ще головним тренером збірної. Весь час знаходився за лаштунками сцени, готував хлопців до виступів, а після перемог стискав у своїх потужних обіймах.

Перед Олімпіадою гостро стояло питання про його особисту участь у змаганнях. Але вік спортсмена та перенесені хвороби переважили у спорі аргументів “за” і “проти”. Тим паче, що знали про силу американської зірки Дж. Девіса, здатного на побиття світового рекорду. Ризикувати тоді ніхто не хотів. Вони не мали права на поразку. Пови-

нні були показати перевагу радянського соціалістичного устрою над капіталістичним способом буття. Вони, олімпійці, представляють 37 міст та робітничих селищ 10 союзних республік. Вони люди особливо-го гарту. На них дивився весь світ.

Першими до герцу стають спортсмени найлегшої вагової категорії, або, як на них кажуть, “мухачі”. Іван Удодов, представник Ростова. Він новачок у спорті, тренується лише кілька років, хоч за плечима фашистські концентраційні табори.

У цій ваговій категорії американці учасника не виставили, зате потужний тандем мали іранці. Удодов перемагає з новим олімпійським рекордом. Іранці позаду.

У напівлегкій Куценко виставляє одразу двох спортсменів – Рафаеля Чимишкяна з Тбілісі та Миколу Саксонова з Москви.

У першому русі – жимі на них вилився холодний душ. Лідерство захопив філіппінець Р. дель Россаріо. Він навіть встановлює новий світовий рекорд. Це змушує йти на ризиковані надто важкі кілограми. Обидва піднімають по 105 кілограмів. Суперники помітно відстають.

У поштовху Чимишкян бере 135 кілограмів, це новий олімпійський рекорд, а у сумі класичного триборства – світовий – 337,5 кілограмів. На п’ять менше в Саксонова.

У наступній ваговій категорії до 67,5 кг американець Томмі Коно набагато виривається вперед від Євгена Лопатіна.

У напівсередній вазі Яків Куценко учасника не виставляє. Найсильнішим виявляється американець П. Джордж, який у всіх рухах встановлює нові олімпійські рекорди. Наші поки що не готові до двобою з ним.

У середній вазі тренер команди США робить ставку на красеня Стенлі Станчика. Проти нього два радянських атлети Трохим Ломакін та Аркадій Воробйов. Обидва здатні на досягнення найвищих результатів.

Перший рух – американець попереду. Наші на другій та четвертій позиціях. Через неуважність суддів Воробйов протримав вагу на дві секунди більше. Чи позначиться це на подальшій боротьбі?

Так, він падає з вагою 125 кілограмів, але бере 127,5. Лише останній вид – поштовх розставляє усіх по місцях. Олімпійський рекорд Трохи-ма – 165 кілограмів. Вони виявились недосяжними як для американця, який у підсумку став другий, так і для третього – Воробйова.

У напівважкій вазі наш головний тренер випускав на поміст людину, з якою спортивна доля зв'язувала його близько 20 років, ще з довоєнних часів. Григорій Новак був для Якова Куценка не лише побратимом у “залізній грі”, товаришем по збірній України, а й наче молодшим братом. Складний характер “малюка” ставив його часто у такі ситуації, що він міг би швидко позбутись не лише права виступати на важкоатлетичному помості, а й потрапити за ґрати.

То поб'ється на вулиці по дорозі додому, по у потягу з сусідами по купе. У тренуванні він не визнавав ніяких методик. Тактика, про яку багато говорили на той час у важкій атлетиці, для нього була пустопорожньою балаканиною. Він мав силу і неабиякі здібності у піднятті ваги, а ще й непогану техніку, а до того – рівні результати у кожному з видів класичного триборства – жимі, ривку, поштовху.

На Олімпіаду Григорій Новак заявлявся під першим номером у своїй вазі. Хоч і були на той час спортсмени здатні подужати понад 410 кілограмів. Він був на той час живою легендою, чи не найпопулярнішим штангістом в збірній команді СРСР.

Першим з радянських спортсменів він перемагає на чемпіонаті світу у середній вазі, що розігрувався 1946 року у Парижі. Їхав на ці змагання вже заслуженим майстром спорту СРСР. Уродженець Чорнобиля, славного колись містечка на Прип'яті, Григорій Новак до цієї Олімпіади встановив 69 світових рекордів у середній вазі. А його 425 кілограмів у сумі класичного триборства довгий час лишалися недосяжними для значно молодших атлетів.

На Олімпіаді Новаку протистояв американець Норберт Шиманські та деякі відомі по попередніх змаганнях атлети. В першому русі жимі Новак “на коні”. Він бере 140 кілограмів, встановлюючи новий олім-

Григорій Новак

пійський рекорд. Це на 12,5 кілограмів більше, ніж у головного конкурента. Здається, що Норберту “не піднятися”.

Але американець творить дива. Він бере 140 кілограмів, що є новим світовим рекордом. Не тільки відіграє “гандикап”, а й виходить на два з половиною кілограми вперед.

У поштовху Новак бере звичні для себе 145 кілограмів. На більше його не вистачає. А американець знову дивує вболівальників і спеціалістів важкої атлетики. Він штовхає неймовірну вагу – 177,5 кілограми, що також є новим світовим рекордом. У сумі відрив від радянського спортсмена на 35 кілограмів. Керівництвом це розцінено як ляпас усій команді.

На думку тренерів збірної, Новак мав вигравати і цього разу. Щоправда, керівники не брали до уваги його вік – 33 роки, незвичну для себе нову вагу і стан здоров'я, підірваний безкінечними виступами та інтенсивними тренуваннями. Такої ваги, яку подолав Шиманські, він не взяв би ніколи, всі його резерви були давно вичерпані. Натомість суперник був молодий та настирний, повний сил, вгодований.

Після цієї Олімпіади Григорій Новак, людина складної долі і не простого характеру, пішов з великого помосту непереможеним у себе в країні. Разом із синами Аркадієм і Романом, володарями великої сили, він став виступати у цирку і до звання заслужений майстер спорту, отриманому у 1945 році, додав звання заслужений артист РРФСР.

Помер Григорій Новак 1980 року, коли Куценко вже був тяжко хворий, паралізований.

Але змагання тривали. Наші не виставили учасника у важкій вазі. Американцям не допомогло навіть те, що вони тут виставили одразу двох богатирів – Джона Девіса, переможця Олімпіади 1948 року, та його учня Джеймса Бредфорда. Старший закінчив змагання з новим олімпійським рекордом – 460 кілограмів у сумі триборства. І в цій вазі ми ще не були готові до суперництва.

У сучасному п'ятиборстві командою виграли угорці. Наші – п'яті. В особистих змаганнях ереванець Ігор Новиков був четвертим. Першість здобув швед Ларс Халл.

На траншейному стенді стріляв одесит Юрій Никандров. Його місце – 15-е. В стрільбі з малокаліберного пістолета на 25 метрів переміг відомий нам угорець Карой Такач. Наші опинились за межами шістки.

Із великим зацікавленням глядачі відвідували змагання боксерів. 39 країн очікували перемог від своїх представників. Найкраще підготувались американці. Вони завоювали п'ять золотих медалей і жодної іншого гатунку.

Радянські тренери, не маючи змоги проводити тривалі за часом збори, підбирали спортсменів по містах і селах величезного за територією Союзу. Зрештою – два “срібла” і три “бронзи”. Поляки здобули “золото” і “срібло”. Їх готував до боїв відомий ще з довоєнних часів “батько Штамм”. У першій середній вазі не виявилось рівних угорцю Ласло Паппу, який переміг на другій Олімпіаді поспіль.

Вперше на цій Олімпіаді у поєдинках під basketбольними щитами зійшлися спортсмени СРСР і США. Прагнучи здобути перемогу, наші тренери включили до збірної аж вісім basketболістів з прибалтійських республік, які мали досвід виступів на європейських та світових турнірах.

Наші двічі зустрічались з американцями – у попередніх змаганнях та фіналі. Перший раз поступилися з різницею у 28 очок, вдруге – у 9. Тягуча гра у виконанні радянських прибалтів у фіналі не дозволила американцям використати свою перевагу у зрості і закинути більше м'ячів. Результат красномовний – 35:26. Нагадаємо, що в ті часи не діяло правило 30 секунд. М'яч команда могла тримати стільки, скільки могла. Такі результати – звичайне явище для basketболу довоєнної пори. Принагідно зазначимо, що середній зріст нашої команди був 180 см, а самий високий Отар Коркія, динамівець з Тбілісі, був по плече найвищому американцю.

Змагання з академічного веслування влаштовували у затоці Мейлахті. В семи номерах програми взяли участь представники 33 країн. Найцікавіші заїзди одиночок та вісімок. Закипала вода і під час змагань двійок, особливо тоді, коли в човен сідали два киянина – Георгій Жилін і Ігор Ємчук.

У важкій суперечці пробивались вони до фіналу. Для визначення учасників останнього заїзду знадобився ще один старт – втішний. В ньому перемогли наші хлопці. Перед фіналом не було часу мислити над тактикою. Немає коли й перепочити, відновити дихання, розім'яти нагруджені руки.

Аргентинці, французи, чехи із жалем поглядають на стомлених українців. Як розповідав після змагань Ігор Ємчук, від втоми вони не

Георгій Жилін та Ігор Ємчук

відчували ніякого хвилювання. До того ж, ніхто їх на перемогу не налаштовував, бо вони виконали головне завдання – пробілися до фіналу, забезпечивши залікові очка. Про медалі не думали.

Усі застерігали їх не ловити “лящів” та “щук”. Ці “риби” найгірші вороги веслувальників, які змагаються при високих хвилях. Коли весло зануриться глибоко, увійти в потрібний ритм дуже важко. До річі, залив Мейлахті був добре відкритий усім вітрам і наші про це знали. Вже раз обпеклися на цьому під час півфінального заїзду, де програли чехам.

Старт узяли у піднесеному настрої. Розуміли, що перемагати заморських асів можна. Треба лише добре викластись. І вони добре впорались з цим завданням. Дорікнути собі не було в чому. Не чули докору і від тренерів, які раділи кожному набраному очку, кожній здобутій медалі.

Так “срібло” з Балтійського моря опинилося на березі Дніпра, де ця славна пара веслувальників готувалась до виснажливих поєдинків.

У змаганнях на байдарках Україну представляв 40 – річний херсонець Іван Сотников. Він бився хоробро і показав сьомий результат.

Змагання гімнастів відбувались у залі “Мессехале”. Першими включилися до боротьби чоловіки. Вони усі були новачками на такому великому спортивному святі, хоча деякі з них мали досить великий і важкий життєвий досвід. Із захопленням вони поглядали на ті снаряди, на яких мали змагатись. Але згодом, після того, як доторкнулися до них, розгубленість змінилася протилежним почуттям – впевненістю. Вона прийшла одразу після виступу першого учасника Віктора Івановича Чукаріна, випускника Львівського інституту фізичної культури і спорту.

Він вирізнявся стабільністю, серйозним ставленням до праці і особливою відповідальністю. І досвідчені і молоді гімнасти всі визнали Віктора за лідера, до нього тягнулись, на нього рівнялись. Він краще за тренера міг виправити помилку товариша, показати, як досягти кращого виконання.

До складу команди входив і 24 – літній львівський армієць Дмитро Леонкін.

Гімнасти почали змагання за сім годин до офіційного відкриття Ігор. До того ж, наші потрапили у першу зміну разом з фаворитами – командами Швейцарії та Фінляндії, в складі яких були чемпіони і призери світових чемпіонатів. Не дивно, що наші з надмірною зацікавленістю і сторожко придивлялися до їхніх тренувальних підходів.

У Чукаріна не високі оцінки у вільних вправах, опорному стрибку, на перекладині, але він спокійний, каже, що все стане на свої місця. “Крига скресла” після брусів, де Чукарін бездоганно виконав вправу. Тоді й став лідером. У всіх одразу наче гора з плечей впала.

Усе розставила по місцях довільна програма, за якою гімнасти виступали наступного дня. Наших начебто підмінили. У Чукаріна найгірша оцінка в опорних стрибках – 9,75. В інших вправах – 9,8 і 9,9.

В опорному стрибку, як не дивно, за сумою балів Віктор стає першим. На коні і кільцях весь п’єдестал пошани займають наші хлопці. Перевага така, що вже ніхто не зашкодить перемозі. Зал у захопленні вітає Гранта Шагиняна, який демонструє майстерність найвищого гатунку. “Хрест” на кільцях у його виконанні просто чудовий.

Вправно діють Дмитро Леонкін, Євген Корольков, Валентин Муратов. За сумою багатоборства переможцем оголошується Віктор Чукарін. В нього 115,7 бали, а загалом 4 золоті і 2 срібні медалі. Два “золота” і два “срібла” повіз додому Грант Шагинян. Одна бронзова нагорода у особистому заліку у львів-

Віктор Чукарін

ського армійця Дмитра Леонкіна. Солідне досягнення, тріумфальна перемога “золотої” команди!

А потім у Віктора Івановича Чукаріна була Олімпіада в Мельбурні, робота зі збірною командою Радянського Союзу.... Хвороба підкралася до нього наче зненацька. Її розвиток вже не змогли зупинити. Помер він ще молодим у 55 років. Мабуть, далися взнаки роки проведені у фашистському концтаборі. Коли він повернувся до рідного Маріуполя, мати його не впізнала – настільки був виснажений.

На Личаківському цвинтарі у Львові В. Чукаріну встановлено пам’ятник: він стоїть біля брусів, наче щойно з них зіскочив після переможного виступу на Олімпіаді...

Абсолютною чемпіонкою Олімпійських ігор серед жінок стала інша представниця України, харків’янка Марія Гороховська. Її недаремно називали “королевою помосту”. Але мало хто знав, що ця “королева”, вихована у євпаторійській середній школі, у роки Другої світової війни в блокадному Ленінграді ледь не померла з голоду.

Для всіх без винятку – глядачів, учасників, суддів представників гімнастичної громадськості стало повною несподіванкою те, що вперше виїхавши на такі представницькі змагання, без всякого досвіду участі на міжнародній арені, наші не лише показали високу майстерність, а й захопили лідерство як серед чоловіків, так і серед жінок.

Ніна Бочарова

Марія Гороховська

І зробили це не професійні спортсмени, які, не маючи ніяких проблем, тренуються у свою насолоду в спортивних залах, а люди, які бачили голод і холод – киянка Ніна Бочарова, дитинство якої пройшло на Полтавщині, лєнінградка Пєлагєя Данилова, грузинка Медєя Джугєлі, москвички Катєрина Калинчук та дві Галини – Урбанович і Мінаїчєва, а також трєтя Галина Шамрай з Ташкєнта.

Від першого снаряду наші впєвнєно взєлися до роботи. Заслужили багато оплесків, схвальних відгуків. Лише у двох вправах дозволили вийти вперед угоркам Маргіт Коронді та Агнєш Кєлєті. В опорному стрибку всі шість перших місць були за нашими дівчатами.

Марії Гороховській на цих перших в житті Олімпійських іграх дісталося найбільше нагород. Вона була перша в особистому багатоборстві. Друга золота медаль – за перемогу в командних змаганнях. Показала стабільні результати майже на всіх снарядах – чотири срібних нагороди.

Поруч з Марією Гороховською срібну медаль за другє місце в особистому заліку отримувала киянка Ніна Бочарова. Вона вєзла додому дві золоті та одну срібну нагороди.

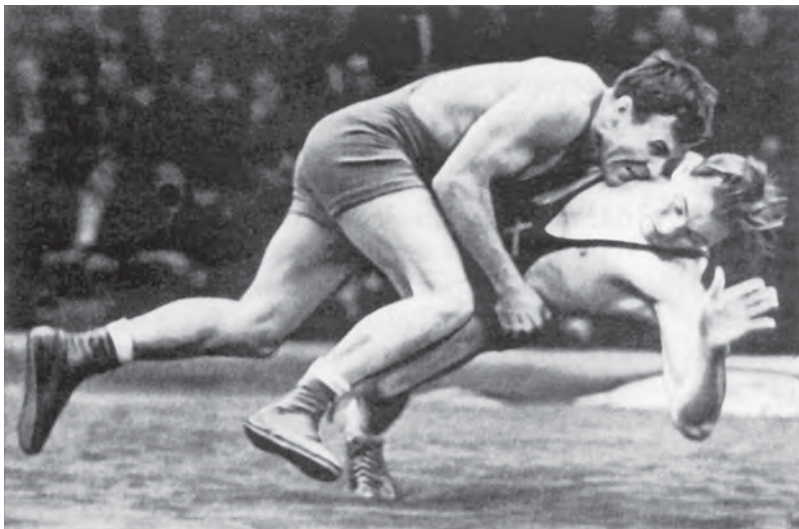
Від першого виду відчула, що поруч серйозні конкурентки. Ними насамперед виявились угорки Маргіт Коронді та Агнєш Кєлєті. Вони не лише “наступали на п’яти”, а й “розштовхували усіх руками”. Особливо попєсували нерви двом москвичкам – Урбанович та Мінаїчєвій.

Дісталося й Бочаровій. Ставши четвертою на брусах, а потім шостою в опорному стрибку, вона несподівано вилєтіла з шістки призерів у вільних вправах, де впєвнєну перемогу здобула А. Кєлєті, потіснивши наших дівчат.

Відігралася на колоді – стала першою, за що отримала першу золоту нагороду Олімпіади. Угорки слідом за Гороховською посіли другє – трєтє місця. Це й вирішило долю другого місця в особистому заліку.

До Гєльсінкі найуспішніше в змаганнях з боротьби на Олімпіадах виступали представники Швеції, Фінляндії, Угорщини, Турєччини. З 1952 року їхню гєгємонію порушили спортсмени СРСР, які вєже на турнірі XV Олімпіади завоювали 6 золотих, 2 срібні та 2 бронзові нагороди.

Одним з героїв змагань серед борців – класиків став спортсмен з міста Запоріжжя Яків Пункін. Йому йшов 31 рік. З них майже чотири

Переможний кидок Якова Пункіна

він провів в концтаборах. Повертаючись додому важив лише 24 кілограми.

У легкій ваговій категорії, де виступав Яків, заявилося 17 учасників. Серед них були відомі майстри, які мали досвід виступів на Олімпійських іграх та чемпіонатах світу.

Лише півтори хвилини знадобилося Пункіну, щоб покласти на лопатки угорця Імре Пояка. Єгиптянин Рашид, який бачив цю зустріч, весь час, у повному розумінні цього слова, тікав від Пункіна. Переслідування тривало майже три хвилини. Як тільки спортсмени зійшлись, Яків міцно хапає Рашида за руку, викручується. І ось ноги єгиптянина вгорі над головами.

Крім золотої олімпійської нагороди Яків Пункін дістає прізвисько реактивного. Усі суперники Я. Пункіна “куплялися” на його сіпання. Поранений на фронті, він час від часу в мить високої напруги сіпав підборіддям в правий бік. Під час боротьби чи не усі його суперники вважали це спробою провести прийом і ухилялися вліво. Саме туди й дожимав Яків усіх суперників.

У щонайлегшій вазі перемогу здобув москвич Борис Гуревич, у легкій – москвич Шазам Сафін, у важкій – 37 – річний естонець Йоханнесс Коткас.

У вільній боротьбі золоті медалі здобули грузини Давид Цимакурідзе та Арсен Мекокішвілі. Наш ушавлений Армен Ялтирян хоч і здобув дві перемоги над фіналістами, у підсумку опинився на четвертій позиції.

Киянин Василь Рибалко, програвши дві перші зустрічі, був лише 14 – ий.

Сумна доля радянських спортсменів, учасників футбольного турніру. “Командою лейтенантів” називали їх. Це тому, що в своїй основі за неї грали армійські футболісти. Як потім оцінять офіційні експерти, їх на Олімпіаду взяли помилково. Вони на відміну від динамівців, що підкорили Англію, не мали досвіду виступів на міжнародній арені.

Тоді до Гельсінкі поборотись за звання олімпійського чемпіона приїхало 25 команд. Грали за кубковою системою. У 1/16 суперниками радянської збірної були болгари. Зустріч проходила нервово та напружено. Проте голи Боброва та Трофимова зробили свою справу – 2:1.

В 1/8 на команду СРСР очікували досвідчені югослави, призери кількох попередніх Олімпіад. Цей матч для наших склався вкрай погано. У першому таймі у ворота, які захищав лєнінградець Леонід Іванов, вже у першому таймі влетіло три голи. Захист та півзахист виглядали безпомічно.

За 15 хвилин до закінчення зустрічі рахунок був уже 1:5. Глядачі покидали трибуни, незадоволені беззубою грою радянських футболістів. Та раптом їх наче підмінили. В основному зусиллями Всеволода Боброва, до якого нарешті почали надходити м'ячі, рахунок почав змінюватись. На останній хвилині він встановлює рівновагу – 5:5. Історія олімпійського футболу такого ще не знала.

Перегравання призначили на наступний день. Та перед цією грою у розташування збірної прибув посол СРСР у Фінляндії В. Лебедев. Він вручив тренеру команди Б. Аркадьєву телеграму від Йосифа Сталіна. Її зачитали на загальних зборах. Потім відбулось обговорення. Усі в один голос говорили про необхідність дати бій представникам держави, яка зрадила ідеям марксизму – лєнінізму, справі утвердження диктатури пролетаріату, стала на шлях відвертого опортунізму.

Але гра знову не пішла. Забивши перший гол, радянські футболісти заспокоїлись, наче забули про збори, телеграму товариша Сталіна.

У відповідь дістали три м'ячі. Одразу після гри відповідального за футбол на Олімпіаді голову Московського спорткомітету Г. Рогуль-

ського разом з гравцями відправили до Москви, звинуватили ледь не у зраді справі побудові комунізму.

Та найпаскуднішим в цій історії виявилось те, що у фіналі югослави програли команді Угорщині, країні, в якій весь час була тривожна ситуація, а згодом виник контрреволюційний путч.

Комітет по фізичній культурі та спорту звільнив з роботи тренера збірної Б. Аркадьєва, команду ЦБЧА (Центральний Будинок Червоної Армії) було розформовано. Гравці були розпорознені по інших командах, деякі позбавлені звання заслужений майстер спорту.

Місце команди ЦБЧА в чемпіонаті країні зайняла команда ВПС (Військово – повітряних сил), якими командував син Сталіна, генерал – полковник Василь Сталін. Здавалося, це реформування вдихне нове життя у розвиток армійського футболу. Та щастя тривало недовго. Згодом замість неї в чемпіонаті з'явилась команда Московського військового округу.

Через півроку і її не стало. Причини ніхто не знав. В армії накази не обговорюють, а виконують. Команда, що повернулась замість цієї, називалася вже ЦСКА (Центральний спортивний клуб армії).

І все ж значення XV Олімпійських ігор досить вагоме. Було започатковано вперте протистояння двох світових систем у спорті. На спортивних аренах розпочалася найбільша інтрига, яка дала світові небачені спортивні результати, які за звичайних умов людство долало б ще десятки років

На Олімпіаді було оновлено 18 світових рекордів. Вперше зустрівшись у очному поєдинку провідні спортсмени двох країн набрали у комплексному неофіційному заліку однакову кількість очок – по 494. Щоправда, американці були перші по кількості здобутих медалей, в тому числі золотих.

І в цьому здобутку команди СРСР була значна доля спортсменів з України.

Якщо проаналізувати їхній внесок до скарбнички очок і медалей, здобутих збірною СРСР, то можна говорити про вдале влучення у ціль при формуванні збірної.

Вісім відсотків спортсменів від складу усієї команди принесли їй 30 відсотків медалей і очок! Вгадали – таки тренери з українцями. А якби Україна виступала повною командою? Можна лише здогадуватись про можливі очка та медалі.

ПІДСУМКИ ІГОР XV ОЛІМПІАДИ

Команди

Завойовані медалі

	золоті	срібні	бронза
СРСР	22	30	19
США	40	19	17
Угорщина	16	10	16
Швеція	12	13	10
ФРН	10	7	17
Фінляндія	6	3	13
Франція	6	3	6
Італія	8	9	4
В. Британія	1	2	8
Чехословач.	7	3	3
Швейцарія	2	6	6
Австралія	6	2	3
Японія	1	6	2
ПАР	2	4	4
Данія	2	1	3
Аргентина	1	2	2
Норвегія	3	2	-
Нідерланди	-	5	-
Іран	-	3	4
Румунія	1	1	2
Бразилія	1	-	2
Канада	1	2	-
Австрія	-	1	1
Польща	1	2	1
Єгипет	-	-	1
Югославія	1	2	-
Корея	-	-	2
Нов. Зеланд.	1	-	2
Індія	1	-	1
Чілі	-	2	-
Мексика	-	1	-
Ліван	-	1	1
Португалія	-	-	1
Тринідад	-	-	2
Уругвай	-	-	2
Ірландія	-	1	-
Іспанія	-	1	-
Болгарія	-	-	1

XVI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Мельбурн (Австралія),
22 листопада – 8 грудня 1956 року.
2958 учасників з 67 країн.
157 комплектів медалей з 17 видів спорту.

- *Вперше в Австралії*
- *Гра в “кошки-мишки”*
- *Знайомтесь, Лариса Латиніна*

Рішення про проведення XVI Олімпійських ігор на п'ятому континенті, в Австралії, викликало багато суперечок і відкритих протестів. Ще на сесії МОК у 1949 році по цьому питанню розгорнулася запекла боротьба між містами Американського континенту Буенос-Айресом, Мехіко, Детройтом, Лос-Анджелесом, Міннеаполісом, Сан-Франциско, Філадельфією, Чикаго й іншими.

Переміг, як відомо, Мельбурн. Деякі країни оголосили про свій бойкот. Пояснювалось це, по-перше, віддаленістю материка, по-друге, дорожнечою квитків авіаційних і пароплавних компаній і, по-третє, примхами австралійського клімату. У той час, як скрізь у середніх широтах панувало літо, там була зима. І навпаки, у Європі наставала зима, а в Австралію приходило літо. Як бути, як зберегти форму, як підвести спортсменів до її піку?

На порядок денний висувались і політичні мотиви. Ті, хто був пов'язаний з керівними органами, сьогодні стверджують, що якби в Радянського Союзу не було впевненості у спортивних перемогах своїх атлетів, можна було б без сумніву сказати, що наші представники до Мельбурна не поїхали. Було багато політичних чинників, які могли стати завадою в цьому.

Перший і основний – заколот в Угорщині у жовтні 1956 року. Тоді несподівано для наших спецслужб на вулиці Будапешту та інших міст вийшли тисячі озброєних людей, які ждали виходу своєї країни з соціалістичного табору. Якби не негайні та рішучі дії військових, це могло б кінчитись захопленням влади рішуче налаштованими групами патріотів. А, головне, те, що цей рух дістав палку підтримку мало не в усьому світі. “Холодна війна” досягала свого апогею.

Другий – події на Близькому Сході, блокада Суецького каналу. В Радянському Союзі неофіційно формувалися загони для допомоги арабам.

Третій – в Австралії попросив політичного притулку один з працівників радянського посольства. Уряд зажадав від Австралії його видачі, але дістав відмову. У відповідь розрив дипломатичних стосунків і погроза не пустити спортсменів на змагання.

Багато хто з українців, які переховувались на Заході після поразки в роки визвольних змагань 1918 – 1920 років, сподівались, що світова спільнота почує голос вигнанців і допустить їх до участі в Олімпійських іграх самостійною командою. Були спроби утворити НОК України у вигнанні. Все марно.

Статут МОК порушувати не можна. Треба, щоб Національний олімпійський комітет працював в межах власної території. Розпорошені по світу українці вливалися до збірних команд Угорщини, Чехословаччини, Німеччини, Австрії, Бельгії, США, Канади, інших країн. Відомо чимало імен українців, які доходили навіть до п`єдесталів пошани.

Активізувались наші браття і перед проведенням XIV Олімпіади 1948 року у Лондоні, потім перед Іграми в Австралії.

На сесії МОК у Мельбурні за підтримки делегацій Великої Британії, США, Бельгії, Швейцарії, Бразилії, Греції, Нігерії, Австралії, Італії та інших країн Ейвері Брендедж виніс це питання на розгляд. Але зажадав, щоб на участь в Олімпіадах була подана заявка від НОК України, який би був розташований на терені держави.

Було надіслано звернення і до ОК СРСР. Але звітди надійшло категоричне заперечення: олімпійським рухом в Україні керує виключно ОК СРСР і його дія поширюється на всі республіки, а так званий УОК не має права виступати від імені спортсменів України. На цьому було поставлено крапку.

Але Міжнародний олімпійський комітет хвилювали не тільки ці питання. До Австралії не дозволялось ввозити коней, через що виникла велика проблема з проведенням змагань з кінного спорту. На континенті не одне сторіччя діяв шестимісячний карантин на увіз тварин. Тільки завдяки цьому тут не мали клопоту з їх захворюваннями.

МОК прийняв рішення перенести змагання з кінного спорту в іншу країну. Шість міст виставило свої кандидатури. Переміг Стокгольм, що дав більш надійні гарантії по змісту й обслуговуванню всіх учасників Олімпіади, включаючи чотириногих друзів.

Від Радянського Союзу в трьох видах олімпійського турніру брали участь дев'ять армійців з Москви. У порівнянні з олімпійськими змаганнями в Гельсінкі вони виступили успішніше. Якщо тоді, у 1952 році, не було завойовано жодного олімпійського очка, то цього разу “врожай” дорівнював шістьом очкам у неофіційному командному заліку.

Перші три за четверте місце одержала наша команда у складі С. Філатова, А. Второва і М. Ситько у виїзді. С. Філатов в особистих змаганнях був лише одинадцятим, інші ще далі. Вдруге золоту медаль “вивіз” на кобилі Жюлі швед Хенрі Сен-Сір, відомий нам по стартах у Гельсінкі. А другою знову була датська баронеса Еліс Хартель. У 20-літньому віці, очікуючи другу дитину, молода жінка зненацька захворіла на поліомієліт.

Під час змагань у Гельсінкі її нога була паралізована, але, незважаючи на це, вона успішно виступила в розигранні Великого призу.

Після закінчення змагань у виїзді президент Міжнародної федерації кінного спорту принц Бернгард, чоловік голландської королеви, запросив членів суддівської колегії для перегляду змагань, знятих на кіноплівку. Глядачі, що заповнили трибуни кінноспортивного стадіону, були обурені оцінками, які виставляли судді. Обурювався і Бернгард, людина, чесна і справедлива, яка по-справжньому любила кінний спорт. Перегляд показав, що швед Сен-Сір на своїй довгій кобилі з величезним, мов би набитим половою черевом і верблюжим задом, заслуговував посереднього результату. У той же час радянські спортс-

мени Микола Ситько на Скачку й особливо його учень Сергій Філатов на Інґасі заслужували вищих балів.

... З Ташкента, останнього пункту підготовки, члени олімпійської збірної СРСР відлетіли до Австралії, у Мельбурн. Шлях був далекий і довгий, Летіли три дні і три ночі, випробували на собі всі примхи погоди різних широт, пізнали всі дива і секрети акліматизації.

Вилітали спортсмени з Ташкента пізньої осені.

– Ви – посланці весни, – сказали їм в аеропорту Мельбуерна.

Однак на цьому дива не закінчилися. Багато хто на власному досвіді пізнав, як обережно треба ставитись до коливань погоди. Одні страждали на безсоння, інші, навпаки, долали сонливість. У ветеранів нили рані, про які багато хто з них давно забув. Молодь скаржилася на нудоту, головні болі.

В той же час помітили, що спортсмени інших країн легко переносили австралійський клімат, швидко пристосувалися до його примх. Зрозуміло, що тут не обійшлося без ретельної наукової підготовки, методики, перевіреної на досвіді, ефективних фармацевтичних засобів.

Американці, як і деякі інші, привезли із собою запас води і продукти харчування. У саквояжах їхніх тренерів було чимало ліків. Наші спортсмени лише спостерігали, як ті в потрібну хвилину виймають різні баночки, флакончики, пляшечки, розтирки.

Олімпійське селище розташувалося в містечку Гейдельберг. Спортсмени жили в одно – і двоповерхових котеджах. Тут відразу ж встановилася тепла дружня атмосфера, хоча політичний клімат у ці листопадові дні 1956 року не був ідеальним. Кореспондент австралійської газети “Аргус” повідомляв, що “більшість спортсменів, які населяють селище, прагнуть ладити між собою, краще пізнати один одного, відкинути національні бар'єри”.

Урочисте відкриття Олімпіади відбулося на стадіоні “Крикет Граунд” 22 листопада. З легендарної долини Алтея олімпійський вогонь прибув на літаку, подолавши відстань у 15 тисяч кілометрів. Потім знадобилося ще 15 днів і ночей, щоб пронести палаючий смолоскип по суші до Мельбуерна. На останньому етапі його ніс 19-літній австралійський бігун Рон Кларк. Через кілька років його визнають неперевершеним бігуном на довгі дистанції.

Однак до того, як він прийняв палаючий смолоскип, йому довелося добре похвилюватися. Справа у тім, що до воріт стадіону його привез-

ли за кілька хвилин до прибуття ескорту, не попередивши обслуговуючий персонал, в тому числі сили безпеки. Поки з ним з'ясовували стосунки, ледь не забрали до поліції Дуга Ілза, бігуна, що ніс смолоскип. Його прийняли за самозванця, який прагнув у такий спосіб потрапити на стадіон.

В XVI Олімпійських іграх 283 радянських спортсмени взяли участь в усіх номерах програми, крім хокею на траві. 34 атлети представляли Україну, це складало 12 відсотків від загальної кількості. 11 заявилось у змаганнях легкоатлетів, 5 – у гімнастиці, 5 – плаванні, 3 – вільній боротьбі, 2 – велоспорті, 2 – академічному веслуванні, 2 – стрільбі, по одному спортсмену було в важкій атлетиці, фехтуванні, футболу, веслуванні на байдарках та каное.

Під час стартів легкоатлетів найкращим чином виступив американець Роберт Морроу. Він повіз додому три золоті медалі. Спершу за перемогу і встановлення нового олімпійського рекорду у бігу на 200 метрів, потім показав посередній для себе результат на 100-метровій дистанції – 10,5 секунди, що, однак, дозволило йому стати першим. Утретє разом з товаришами по команді піднявся на найвищу сходинку п'єдесталу пошани як один з переможців естафети 4 x 100 метрів.

Американські легкоатлети-чоловіки ще одинадцять разів піднімалися на найвищу сходинку п'єдесталу пошани. Але й наші спортсмени в багатьох дисциплінах теж показали непогані результати.

Срібну медаль в естафетному бігу 4 x 100 метрів завоювала четвірка киянина Леоніда Бартенєва – Б. Токарев, Ю. Коновалов і В. Сухарев. Їхній результат – 39,8 секунди став новим рекордом СРСР.

У ходьбі на 50 кілометрів золота медаль дісталася “нічийному” спортсмену Норману Риду. Весь у чорному вбранні, цей хлопець звернув на себе увагу ще за день до Олімпіади. Він вмовляв Оргкомітет і головну суддівську колегію включити його до стартового протоколу змагань у ходьбі на 50 кілометрів.

До Нової Зеландії з Великої Британії приїхав по заробіток, влаштувавшись матросом на попутній теплохід. Кілька місяців перебивався випадковими заробітками. Ледь дочекався стартів Олімпіади.

Головна суддівська колегія здалася. Вирішили: якщо він так наполегливо проситься, значить щось вміє. Нехай “прогуляється”, дорога не близька – 50 кілометрів. Крім того, цей рудоволосий хлопець завірив, що надалі буде виступати за збірну Нової Зеландії. Представники цієї

країни відповіли, що, у свою чергу, клопотатимуться за надання йому громадянства, якщо успішно виступить.

І от Норман Рид, який був у тіні 43 кілометра, раптом з'являється з-за спини росіянина Євгена Маскинскова і фінішує перший. Туристи з Великобританії влаштували гучну урочисту зустріч своєму землякові.

Поки лікарі приводили Нормана до тями після його надто бурхливого фінішу, раділи англійці. Але як тільки він зміг говорити і давати інтерв'ю, коли усі довідалися про його долю, емоції переповнили новозеландців. Їхню радість можна було зрозуміти. Це була їхня єдина золота медаль у легкій атлетиці.

До нової батьківщини Норман Рид повертався на комфортабельному пароплаві.

У стрибках у висоту московський студент Ігор Кашкаров із результатом 2 метри 8 сантиметрів був тільки третій, пропустивши вперед американця Ч. Дюмаса – 2 метри 12 сантиметрів (новий олімпійський рекорд) і австралійця Ч. Портера – 2 метри 10 сантиметрів. 22 – річний киянин Володимир Ситкін приніс команді очко, посівши шосте місце – 2 метри рівно.

У стрибках у довжину не заладилась “робота” в талановитого і перспективного, дуже здібного, але якому не таланило, як виявилось пізніше, на Олімпіадах спортсмена львів'янина Ігоря Тер-Ованесяна. Три заступи – залишився без заліку.

Перед Мельбурном Віра Калашникова змінила прізвище на Крепкіну, стала киянкою. В особистих змаганнях виступила невдало, зате посіла четверте місце разом із командою в естафеті 4 x 100 метрів.

Киянкою з новим прізвищем Пономарьова стала й героїня Гельсінкі Ніна Ромашкова. Але очка за свій виступ вона дала московському армійському клубу. В неї у метанні диска третій результат. Вінничанка Альбіна Єлькіна – п'ята.

“Літаючий пастор” Роберт Ричардс і на цій Олімпіаді встановив новий світовий рекорд у стрибках зі жердиною – 4 метри 56 сантиметрів. Наші спортсмени в цьому виді змагань поки що сильно відставали.

У метанні списа в жінок високо розцінювалися шанси 25-річної киянки Надії Коняєвой, яка тренувалася в заслуженого тренера СРСР Зосими Петровича Синицького. Студентці Київського інституту фізкультури на той час належав світовий рекорд – 55 метрів 48 сантиметрів.

Однак у Мельбурні з першої спроби лідерство захопила рижанка Інеса Яунземе. Перевагу вона зберегла до кінця змагань. На друге місце раптом вийшла чилійська спортсменка Марія Арені. Розрадою для “бронзової” Надії, було те, що вона випередила знамениту чешку Дану Затопкову.

Після Олімпіади у Гельсінкі за місце в збірній не на жарт боролися металний списа киянин Віктор Цибуленко та лєнінградець Володимир Кузнєцов. Третім у їхньому екіпажі для поїздки до Мельбурна був заявлений досвідчений лєнінградець Олександр Горшков.

Однак він не зміг як слід мобілізуватись і показав восьмий результат. Володимир Кузнєцов посів 12-у позицію. А от Віктор Цибуленко був третім, пропустивши уперед норвежця Егіля Данієльсена та поляка Януша Сідло.

Олімпіада у Мельбурні увійшла до історії, як “Олімпіада Куца”. До цього були “Олімпіада Оуенса”, “Олімпіада Нурмі”. Що ж відбулося, чим захопив легкоатлетичний світ і серця шанувальників “королеви спорту” цей світловолосий хлопець з невеличкого українського села Олексине Тростянецького району Сумської області?

До Мельбурна Володимир, тепер спортсмен Центрального спортивного клубу армії, Москва, прибув, маючи за плечима солідний досвід міжнародних зустрічей. Він вісім разів вигравав звання чемпіона СРСР і стільки ж встановлював світові рекорди. У 1954 році став чемпіоном Європи в бігу на дистанції 5000 метрів. За це по праву носив звання заслуженого майстра спорту СРСР. Саме тоді у Володимира з’явився грізний конкурент в особі офіцера угорської армії Шандора Іхароша. Впродовж 1955-1956 років вони п’ять разів відбирали один в одного світові рекорди в бігу на п’ять та десять кілометрів. І це за присутності на бігових доріжках інших грізних конкурентів.

Не відомо, чим би закінчилася їхня зустріч у Мельбурні, аби Шандор раптово на знак протесту проти вводу до Будапешта радянських танків не покинув батьківщину, заявивши, що не бажає здобувати медалі для окупованої комуністами країни.

... 23 листопада 1956 року на стадіоні “Крикет Граунд” ніде було яблуку впасти. Усі прийшли подивитися на знаменитих бігунів – Таборі, Чатауея, Пірі, Лауренса, Ковача, Норрриса, Кшишков’яка й інших, котрі вишикувалися на доріжці в очікуванні старту на 10 000 метрів. Тут і наші – Володимир Куц, Петро Болотников, Іван Чернявський. На пруга досягає межі.

Володимир Куц – герой Мельбурна

... Відразу ж після старту Куц виривається вперед і пропонує суперникам стрімкий темп. Багато хто відразу відстає, але тільки не Пірі, який мріє повторити свій успіх у Бергені, коли, протримавшись всю дистанцію за спиною в Куца, він, зненацька виринувши з-за спиною, встановив новий світовий рекорд.

На п'ятнадцятому колі після чергового “вибуху”, коли Пірі так і не відстав, Куц раптом різко йде праворуч, пропонуючи супернику очолити біг. Але той тримається за спиною, лідувати не хоче. Тоді наш спортсмен практично перестає бігти, підтюпцем пересувається по доріжці, пропонує чемно вийти вперед. Немає що робити, Пірі виходить уперед. Куц – слідом. Але так було усього на 150 метрах тієї довгої дистанції. Багатьом здавалося, що гра зроблена, Куца на більше не вистачить. Однак наш спортсмен робить нове прискорення. Пірі не відстає. Він знову наближається до Володимира. Та чергового ривка англієць уже не витримує. Один за іншим фінішують спортсмени. Слідом за Куцом приходить ще один талановитий угорець Йозеф Ковач. Пірі фінішує лише восьмим, пропустивши вперед ще й Кшишков'яка,

Норриса, українця Івана Чернявського, інших. Поєдинок Куца з Пірі журналісти назвали грою в “кота – мишки”.

Цей біг, дійсно, став фантастичним. Але мало, хто знає, як далися Володимирі ці неповні 29 хвилин. Напередодні він потрапив в автомобільну пригоду, сівши за кермо машини з правостороннім управлінням. Наслідок – удар об дерево і важка травма. На нараді тренерів лікар повідомив, що бігти Куц не зможе, в його природних виділеннях виявлена, велика кількість білка, кров.

Сам Куц вирішив бігти, його підтримав тренер Никифоров: хай краще сконає спортсмен, але медаль – найголовніше. На старт Куц вийшов увесь перебинтований, у 16 місцях заклеєний пластирем, але від чого, мало хто про це знав. Він був на стадії зламу.

Скільки билися над ним після цього бігу! Лікарі не вірили в те, що він добіг. Казали, що це Боже чудо. Заявили, що більше не відпустять його від себе ні на крок, а на бігову доріжку він невідомо коли вийде.

Та через три дні їх ніхто не хотів і слухати. “Дайош другу золоту медаль, Володю!”, – кричали усі, а голосніше керівники збірної перед стартом на 5000 метрів, обіцяючи в разі успіху генеральські погони.

Багато хто думав, що він так само побудує біг, як і на дистанції 10 000 метрів. Та він рвонув уперед з перших же метрів і з кожним колом нарощував швидкість. Пірі, Чатауей, Таборі, Томас, Ібботсон навіть не намагалися триматися за лідером, безнадійно відстали. На восьмому колі Чатауей робить спробу наблизитися до Куца, але не витримує нового ривка, запропонованого темпу і ледве не сходить із дистанції. На фініші він тільки одинадцятий. Цього разу Гордон Пірі був другим, очоливши велику групу бігунів. Зрозумів, що з Куцом змагатися марно.

До середини 1974 року Куц працює у Москві тренером у Центральному спортивному клубі Радянської Армії. Багато їздить, зустрічається з аматорами спорту.

Рівно через рік видатного атлета не стало. І пішов він із життя так і не отримавши генеральських погонів.

Брату Миколі, якого він перевіз до Москви, якось поскаржився: “Бігати для здоров’я – це одне, а от бігати для когось або для слави Батьківщини зовсім інше, це означає гробити здоров’я.”

Перед смертю він випивав, надломився, хоча вже з’явилися успіхи на тренерській ниві. Спеціалісти спорту, лікарі, які знали В. Куца, під-

кресливали, що природа відмірила йому здоров'я на 100 років. Але він не прожив і половини.

У Гростянці, районному центрі Сумської області, встановлений бронзовий пам'ятник видатному спортсмену. У скульптурі закарбовано той момент, коли Володимир розриває грудьми фінішну стрічку в Мельбурні. А на фасаді Білківської середньої школи, де він учився, – меморіальна дошка з зображенням стадіону і спортсмена, що біжить. На ній напис: “У цій школі учився кавалер ордена Леніна, заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий чемпіон Олімпійських ігор, багаторазовий чемпіон СРСР і Європи Володимир Петрович Куц”.

Особлива радість охопила австралійців, коли вони дізналися про перемогу на водних доріжках 19-літньої студентки із Сіднея Даун Фрезер, яка завоювала дві золоті й одну срібну медалі, була переможницею в змаганнях на дистанції 100 метрів вільним стилем з новим світовим рекордом – 1 хвилина 2 секунди. Світовий рекорд показує команда Австралії й в естафеті 4 x 100 метрів вільним стилем, де також бере участь Даун. Вона виграла перший етап. На дистанції 400 метрів вільним стилем була другою.

Київська студентка Людмила Кліпова у плаванні на 100 метрів на спині зайняла лише чотирнадцяте місце.

Серед чоловіків слід відзначити найкраще досягнення серед радянських плавців – п'яте місце на дистанції 200 метрів брасом киянина Ігоря Заседи. Спортивній громадськості він відомий як талановитий журналіст, автор багатьох книг на спортивну тематику. Він народився в Маріуполі, де й зробив “перші кроки” у плаванні. Потім переїзд до Києва і тренування з видатними плавцями України, серед яких було чимало чемпіонів Радянського Союзу. 23-річний студент факультету журналістики Київського університету Ігор Заседа найкраще показав себе на відбірних змаганнях.

Фарид Досаєв, пізніше спортивний оглядач Українського радіо і телебачення, на тих змаганнях посів п'яте місце в запливі. Визначили йому лише 10 місце.

Зарано очікували результатів від наших плавців. В країні ще не було достатньої кількості басейнів, залів, навіть новітніх методик підготовки спортсменів високого класу. Внутрішні змагання – це одне, а міжнародні – друге. Різниця між першим і п'ятим місце, яке посів наш провідний спортсмен на Олімпіаді, становила 5 секунд. Забагато.

Третьою була команда радянських плавців в естафеті 4 x 200 метрів вільним стилем, відставши від чемпіонів на 11 секунд. Ціла вічність!

У стрибках у воду, як і чотири роки тому, знову не було рівних Патриції Мак-Кормік. Чотири золоті медалі на двох Олімпіадах поспіль – рекордне досягнення.

Винятково гостро проходили змагання на баскетбольних майданчиках. І цього разу американці залишилися вірні собі. Вони привезли чергову тактичну новинку – пресинг. Його суть сьогодні всім добре відома. Але тоді, демонструючи пресинг по всьому полю, американці легко переламували хід двообою на свою користь.

Багато готувалися наші спортсмени до ігор з родонаачальниками баскетболу, але, потрапивши у жорсткі лещата пресингу, обидві зустрічі програли з великим рахунком – 55:85 і 55:89. Принагідно зазначимо, що в тій команді, яка стала чемпіоном Олімпіади грали два баскетболісти українського походження Ричард Бушка та Рон Томсич. Натомість, у збірній СРСР для українців місця не знайшлося, хоча Віталій Ков'янов, Володимир Стремоухов, Альберт Вальтін і Микола Баглей по-праву вважалися кращими в країні, а команда СКІФ Київ (пізніше “Будівельник”) чинила гідний опір московським та прибалтійським клубам.

На рахунку боксерів – три золоті медалі. Їхні володарі Володимир Сафронов (57 кг), Володимир Єнгибарян (63,5), Геннадій Шатков (75). Харків'янин Ричард Карпов (71 кг) програв по очках третьому призеру поляку Збігневу Петшиковському. Додамо, що у цій ваговій категорії виступав знаменитий угорець Ласло Папп. Отже, нікому нічого не світило від самого початку.

Сім медалей різного гатунку завоювали на олімпійському килимі радянські борці класичного стилю, на одну нагороду менше – “вільники”.

Серед останніх лише спортсмен надлегкої ваги тбіліський динамівець Міріан Цалкаламанідзе виявив свої кращі якості і повернувся додому з золотою нагородою. На цих змаганнях виступали три київських динамівця. Михайло Шахов (напівлегка вага) був третій, Іван Вихристюк, що виступав у важкій вазі, дав команді залікове очко, зайнявши шосте місце, а Леонід Салімуллін поділив шосте місце в легкій ваговій категорії з іранцем Н. Гивехчі.

У змаганнях із велоспорту виступало два киянина. Студент Воло-

димир Мітін у складі збірної команди СРСР у гонці переслідувань на 4000 метрів вибув зі змагань у чвертьфіналі. Армієць Микола Колумбет був шостий у командній шосейній гонці.

На XVI Олімпійських іграх кілька кроків уперед у порівнянні з Олімпіадою в Хельсінкі зробили радянські ватерполісти. Після сьомого місця в 1952 році чотири роки потому вони зайняли третє.

Надзвичайна ситуація перед олімпійськими стартами склалася у академічному веслуванні. Майже до самої Олімпіади претендентом номер один на виступ в одиночному човні вважався чемпіон попередніх Ігор Юрій Тюкалов. Однак зненацька на повний голос і досить потужно заявив про себе 18-річний москвич В'ячеслав Іванов. Він виграє у досвідчених Юрія Тюкалова й Олександра Беркутова не тільки на чемпіонаті країни, а й у багатьох наступних стартах. І от два сильних веслярі змушені змінювати спеціалізацію, сідати, у двійку парну.

А що ж Вуд, суперник Тюкалова по Гельсінкі? Передчуваючи, що в Мельбурні від нього золота медаль може “утекти” вдруге, тренери пересаджують його в... двійку парну. Коли спортсмени зустрілися в Мельбурні на гребному каналі і дізналися, хто на чому змагатиметься, довго сміялися – доля знову звела їх разом. Забігаючи наперед, скажемо, що і цього разу перемога була за радянськими веслувальниками. Австралійська преса багато потішилася з цього.

Ці пересідання позначились і на спеціалізації киян Жиліна і Ємчука, срібних призерів Гельсінкі. Узявши за стернового москвича Володимира Петрова, кияни пересіли до іншої двійки.

Фаворитами тут вважалися американці Артур Ейроулт і Конн Фіндлей, які вражали усіх своїм баскетбольним зростом. Наші спортсмени при своїх відмінних фізичних даних здавалися поруч з ними малюками. Однак перші заїзди показали, що Жилін і Ємчук приїхали сюди за кілька тисяч кілометрів із серйозними намірами. Це відразу помітили західні кореспонденти. І от у газетах поруч з фотографіями американців замигтіли знімки наших хлопців. Як згадували потім, настрої був чудовий, думали тільки про перемогу. Незважаючи на те, що наші веслярі пройшли всі складності “пересаджування”, пік підготовки в них прийшовся на день стартів.

“Бронзові медалі XVI Олімпійських ігор нам особливо дорогі, – згадує у своїй книзі “Одержимість” заслужений майстер спорту СРСР, заслужений тренер УРСР, професор Національного університету фі-

зичного виховання і спорту Ігор Федорович Ємчук. – Третє місце обернулося для нас перемогою, перемогою над собою, над обставинами, над тимчасовими і кон'юнктурними розуміннями, над спокусою легких шляхів”.

“Лицарями п'яти якостей” називають спортсменів, що беруть участь у змаганнях зі сучасного п'ятиборства. Вони змагаються п'ять днів – у верховій їзді з подоланням перешкод, фехтуванні на шпагах, плаванні вільним стилем на 300 метрів і легкоатлетичному кросі на дистанції 4 кілометри. На цих змаганнях світовий рекорд у плаванні для п'ятиборців встановив випускник Київського інституту фізкультури Іван Дерюгін.

Івана Дерюгіна усі згадують шанобливо, він був напрочуд делікатною і лагідною людиною. Був задоволений усім, що дало йому життя. Він одружився на відомій гімнастці Альбіні Єгоровій (нині відомий тренер із художньої гімнастики Альбіна Дерюгіна). Лелека приніс їм гарну дівчинку Ірину, яка також пішла у батьків, ставала чемпіонкою світу з художньої гімнастики.

Фаворитами змагань справедливо довгі роки вважалися шведи, а їхній лідер Ларе Халл вигравав не тільки на олімпійських турнірах, але й інших найбільших міжнародних змаганнях. Виступаючи однаково рівно в усіх дисциплінах, він у більшості випадків уже до останнього виду – легкоатлетичного кросу – ставав одноосібним лідером, і на останній дистанції йому залишалося навіть пішки дійти до фінішу. Так, дійсно, тривало упродовж багатьох років.

У Мельбурні, здавалося, також все піде за таким сценарієм. Лідерство знову впевнено захопив Халл. За ним йшли угорець Бенедек, фіни Корхонен і Мантонен. Наші групою трималися наприкінці першої десятки. Особливого хвилювання в команді не було, хлопці добре настроїлися на боротьбу, жартували, допомагали один одному. Глузували з Корхонена, який забув удома стару-престару, але “щасливу” вовняну шапочку-талісман. Як тільки він це побачив, дав телеграму дружині. Посилка прийшла вчасно, ще до першого дня змагань.

У результаті, зайнявши третє місце, Корхонен усім говорив, що йому допомогла саме дірява шапочка. Тому й повісив її у кімнаті поруч із бронзовою олімпійською медаллю.

Спортсмени СРСР дисципліновано, мов школярі, виконували установки тренерів, які націлювали їх на перемогу в командних змаганнях.

Але ті помилилися. Якби не зайві перестороги, обережність і зашореність, були б і у нас нагороди в особистому заліку. Під час фехтувального турніру, коли боролися свій зі своїм, судді помилково (що, на жаль, трапляється) укол, що наніс Новиков Дерюгіну, записали в актив останнього, позбавивши в такий спосіб Новикова декількох очок.

Їх потім йому не вистачило для того, щоби в особистому заліку вийти в призери. Але тренери, навіть помітивши помилку суддів і будучи в стані її негайно виправити, махнули на це рукою: мовляв, очки все одно

Іван Дерюгін

лишаються в команді. У результаті киянину Івану Дерюгіну ці кілька очок нічого не дали. Він як був, так і залишився на дев'ятому місці в особистому заліку. А от Ігор Новиков залишився без медалі. Наприкінці змагань тренери зрозуміли свою помилку, намагалися опротестувати рішення суддів. Але було пізно. Після бійки кулаками не розмахують.

У загально командному заліку радянські спортсмени завоювали загальне перше місце й отримали по великій золотій олімпійській медалі. Це захистило спортсменів і тренерів від нарікань і оргвисновків.

Після блискучої перемоги наших гімнастів на Олімпіаді в Гельсінкі ніхто й сумніву не мав у тому, що вони повторять свій успіх. Усіх хвилювали тільки питання, хто буде другим, хто завоює першість у багатоборстві в чоловіків і жінок. Фахівці відзначили, що радянська збірна майже оновилася. У чоловіків з минулого складу залишилися тільки двоє – Віктор Чукарін і Валентин Муратов. Щоправда, новачками не можна було вважати ні Альберта Азаряна, ні Бориса Шахліна, які встигли виступити на чемпіонатах світу і Європи. Новачками були тільки москвич Павло Столбов і киянин Юрій Титов, але і вони до Олімпіади-56 зарекомендували себе досвідченими бійцями.

Довгий час в особистій першості лідував японець Такасі Оно. За ним йшли наші Валентин Муратов, Віктор Чукарін і Юрій Титов. Лише низка грубих помилок, припущених японцем, і упевнене вико-

нання вправ, вивірені до мікрона рухи наших спортсменів дозволили вийти вперед Вікторів Чукаріну. Юрій Титов – третій, Борис Шахлін – восьмий. В окремих видах багатоборства Валентин Муратов переміг у вільних вправах і опорному стрибку. Борис Шахлін виборов першість на коні, Віктор Чукарін свою третю золоту медаль завоював на брусах, а Альберт Азарян продовжив традицію свого земляка Гранта Шагіняна, завоювавши “золото” у вправах на кільцях. На перекладині першим був Такасі Оно. Другим – Юрій Титов. У радянській команді представники преси знову виділили

Віктор Чукарін

Лариса Латиніна

Віктора Чукаріна за його завзятість, спортивне довголіття.

Вище всяких похвал виступали на гімнастичному помосту наші дівчата. У порівнянні з Іграми в Гельсінкі склад команди оновився на 100 відсотків. І хоча в ній не було визнаного лідера, відчувалася провідна роль старшої за віком Софії Муратової і, мабуть, Тамари Маніної. І все ж звання абсолютної чемпіонки завоювала 22-річна киянка Лариса Латиніна (Дирій). Саме вона вписала найяскравішу сторінку в історії не лише радянської гімнастики, а й усього спорту.

Після двох снарядів в обов'язковій програмі – попереду угорські гім-

настки, хоча їхній рівень підготовки і виступів значно нижчий. Це бачать усі неозброєним оком. Але упереджене суддівство замішане на політичних симпатіях до повсталих проти комуністичного режиму угорців позначається і в спорті. Наші почали нервувати, коли довідалися, що першою йде Келеті, тільки третьою була Муратова.

Третій вид – стрибки. Тут усе стає на свої місця. Тренери забороняють дівчатам думати і говорити про оцінки. Леуштяну веде перед, за нею Муратова, Латиніна йде третьою. Мишаков ставить задачу втриматися на цих позиціях, показати усе, чого дівчата навчилися у довільній програмі.

Вона й розставила усіх по місцях. У вільних вправах Латиніна посідає перший рядок. Келеті на другому місці. Підступною виявилась колода. Лариса ледь не впала, але показала гарну програму. У результаті тільки четверте місце. На брусах знову перемагає Келеті. В опорному стрибку Лариса одержує найвищі оцінки. Другою тут фінішує Тамара Маніна. Ця вправа й вирішила долю абсолютної першості. За сумою чотирьох видів українська спортсменка Лариса Латиніна займає перше місце і стає абсолютною переможницею гімнастичних змагань XVI Олімпіади. Келеті друга. Софія Муратова на третьому місці, Тамара Маніна – на шостому.

Народилася і зростала Лариса Дирій у Херсоні. В школу пішла одразу після війни. Скільки себе пам'ятає любила танцювати. Як не було важко, мати віддала її до танцювального гуртка, звідки був лише один крок до спортивної секції. Ще до закінчення середньої школи стала майстром спорту. Ставши студенткою Київського інституту фізичної культури, познайомилася з Олександром Семеновичем Мишаковим, який постійно виводив її на поміст.

Із цієї Олімпіади серед переможців різних змагань найвищого рівня усе частіше поруч з ім'ям Лариси Латиніної з'являється ім'я Поліни Астахової. Вона представляла столицю шахтарського краю – Донецьк, була на два роки молодше від Лариси, та й до збірної СРСР потрапила трохи пізніше, з 1954 року. Ліна, як зверталися до дівчини подруги по команді, виступала на всіх снарядах рівно і стабільно. На чемпіонаті СРСР 1959 року, де найбільше повно розкрився її талант, вона, крім золотої медалі в абсолютній першості, завоювала ще дві – на брусах і у вільних вправах. Разом на її рахунку 10 найвищих нагород чемпіонатів СРСР, чотири – Європи, дві – світу, п'ять – Олімпійських ігор.

На цій XVI Олімпіаді яскраво спалахнула “зірка” ще одного українського гімнаста – Юрія Титова. Цьому спортсмену ще у юні роки про-рокували велике спортивне майбутнє. Так воно й сталося.

У Мельбурні на великому гімнастичному помості він виступав лише другий рік. Уперше потрапив до збірної перед поїздкою на Всесвітній фестиваль молоді і студентів у Варшаві. У березні 1956 року, усього за півроку до початку Олімпійських ігор, виконав норматив майстра спорту СРСР. Однак до Олімпіади ні посвідчення, ні значка одержати не встиг. Тож, спочатку йому було вручене посвідчення заслуженого майстра спорту СРСР, а вже потім, удома – майстра спорту.

Змагання футболістів знову відбувалися за кубковою системою. У 1/8 фіналу радянські футболісти зустрічалися з об'єднаною німецькою командою. Ця зустріч, як і всі інші, складалася для радянської збірної не кращим чином. Усі хвилювалися, позначалися напутні вказівки керівництва, наляканого суворими заходами відносно футболістів “гельсінського призову”. Давалася взнаки й відсутність достатнього ігрового досвіду, зіграність у хлопців, зібраних з усього Союзу. Ледве вирвали перемогу з перевагою в один м'яч – 2:1.

У зустрічі з командою Індонезії позначилася споконвічна хвороба наших футболістів – невміння грати зі слабким суперником, що іде в глухий захист. Скільки не нападали – усе марно. Не допоміг і додатковий час – 0:0. У цій зустрічі брав участь і закарпатський футболіст Йозеф Беца.

Наступного дня зустріч продовжили. Індонезійці відмовилися від глухого захисту і пішли в напад, їм теж потрібний був переможний гол, щоб пробитися до півфіналу. Уже на початку гри Анатолій Ільїн забиває перший гол. Валентин Іванов подвоює результат. Ігор Нетто робить його ще більшим, і нарешті Сергій Сальників ставить переможну крапку – 4:0.

До матчу з болгарами не всі гравці встигли відновитися, і тренери зробили окремі суттєві заміни. Гра склалася драматично. Перший тайм – 0:0, у другому – рахунок не змінюється. У перші хвилини додаткового часу м'яч влітає в наші ворота. Валентин Іванов і Микола Тищенко травмовані, але поле не залишають, заміни не дозволяються. Микола Тищенко, який грає в захисті з переломом ключиці, запекло вступає в боротьбу з нападаючими. В останні 15 хвилин наші знаходять в собі додаткові фізичні резерви, вони атакують потужно і наполегливо. На-

решті Едуард Стрельцов зрівнює рахунок. Дихати стає легше. Можна сподіватися на перегравання. Але раптом важко травмований Микола Тищенко отримує м'яч. Його не атакують, знаючи, що він не може рухатися. Але спортсмен йде вперед. Віддає пас Ільїну, той Татушину, і м'яч летить у ворота – гол!

У день закриття Олімпіади, 8 грудня 1956 року, відбувся фінальний матч футбольного турніру. Мала відбутися, як всі передбачали, важка гра із сильною командою Югославії, яка у Гельсінкі усунула наших від подальшої участі в завершальній стадії змагань. Тоді перша гра, як відомо, завершилася з рахунком 5:5, у другий день “юги” здобули перемогу – 3:1. Відверто кажучи, югославів побоювалися і зараз, знаючи їхню силу, тим більше, що у чвертьфіналі вони буквально розтрошили, кого б ви думали, – англійців з рахунком 8:0.

Оскільки не міг грати через травму Валентин Іванов, на матч не поставили його напарника і друга Едуарда Стрельцова, з яким вони склали найгрізніший футбольний дует того часу. Не грав, природно, і Микола Тищенко. Склад виглядав так: Л. Яшин, М. Огоньков, О. Башашкін, Б. Кузнецов, А. Масльонкін, І. Нетто, Б. Татушин, А. Ісаєв, М. Симонян, С. Сальников, А. Ільїн.

Майже всю гру радянська збірна оборонялася, атаки югославських футболістів накочувалися одна за другою. Очевидці згадують: якби не майстерність воротаря Льва Яшина, бути нам другими.

Крім перерахованих футболістів, які грали в цій зустрічі, медалей ніхто не одержав – не дозволялося положенням. Але все ж таки і запасним було присвоєно звання заслуженого майстра спорту, багато хто дістав високу урядову нагороду. У це число потрапив і ужгородець Йожеф Беца.

Змагання футбольного турніру для нас цікаві ще й тим, що за збірну Сполучених Штатів Америка грав українець Зенон Снилик. Лише сім років минуло з того часу, як він з родиною емігрував до цієї країни. Тут виявив неабияке футбольне обдарування. Грав за клуби Канади та США, своєю високою результативністю нападаючого виводив їх в лідери чемпіонатів. Члени збірної США обрали українця капітаном команди.

Американці вдало пройшли відбірний турнір, мали навіть перемогу в одній восьмій фіналу. Лише в чвертьфіналі поступилися сильній команді Югославії з рахунком 1:9.

Зенон Снулик (в центрі) грав за збірну США

3. Снулик брав участь у відбірних футбольних турнірах до наступних двох Олімпіад, але в цілому команда США ще не досягнула до рівня фіналістів. Так само їм не таланило і у відборі до участі в чемпіонатах світу. Загалом Зенон Снулик грав у 92 міжнародних футбольних зустрічах.

На важкоатлетичному помості Олімпіади на цей раз було завойовано лише три золоті медалі. Одну з

них у легкої ваговій категорії виграв харків'янин Ігор Рибак.

– У Мельбурні нас підвело те, – згадував згодом Ігор Рибак, – що ми зробили головну ставку на молодих атлетів. Окремі з них не витримали гострої безкомпромісної боротьби.

Зі загартованих бійців у нашій команді лишився, мабуть, Аркадій Воробйов. До Мельбурна він встиг стати тричі чемпіоном світу, завоювати бронзову медаль на Олімпіаді в Гельсінкі, чотири рази піднятися на найвищу сходинку п'єдесталу пошани на чемпіонатах Європи, сім разів підряд виграти першість Радянського Союзу.

Змагання почалися для Ігоря невдало. Після першого руху – жиму – він зі скромними 115 кілограмами поділяв четверте – п'яте місце з японцем Онума. Попереду були Равіль Хабутдінов, який встановив світовий рекорд –125 кілограмів, а також іранець Тамраз і поляк Чепулковський.

У ривку Рибак підходить до снаряду після основних конкурентів. Чепулковський і Тамраз показують по 105, Онума і Хабутдінов – по 110, Кім – 112,5, Абаджієв – 117,5. Черга Ігоря. Він підходить до штанги спокійно і впевнено. Послідовно легко і чітко долає 112,5, потім 117,5 і нарешті 120 кілограмів.

Поштовх. Це улюблена вправа Рибака. Тамраз піднімає 145. Онума –147,5. Ігорю для досягнення перемоги в триборстві необхідний саме

такий результат. Але він його показує ще у другому підході. Замовляють для нього 150 кг. У випадку перемоги над вагою це буде новий олімпійський рекорд.

Ігор як на тренуванні підходить до важкого снаряду. Мить – і штанга вже на грудях, ще один рух – і важкий снаряд завмирає нагорі, злітає над головою. Є золота медаль.

Ігор Рибак ще деякий час виступав за збірну СРСР, вигравав великі турніри. Трохи працював тренером, але більшість років очолював харківський обласний лікарсько-фізкультурний диспансер.

У напівсередній вазі від нашої команди був заявлений Федір Богдановський, армієць із Ленінграда. Встановивши новий світовий рекорд у сумі триборства,

перевищивши два олімпійських досягнення в двох рухах, він стає олімпійським чемпіоном і приносить збірній команді СРСР 7 олімпійських очок.

У напівважкій вазі у суперництві з американцем Девідом Шеппардом третю золоту медаль для збірної СРСР здобув Аркадій Воробйов. На рахунку американців того разу було п'ять перших місць.

У фехтуванні кращі вітчизняні майстри нічого особливого не показали. Лише команда шаблістів у складі Л. Кузнецова, Я. Рильського, Д. Тишлера, Л. Богданова і львів'янина Євгена Череповського посіла третє командне місце. Наш земляк брав участь в усіх шести поєдинках, програв лише у двох. В особистому заліку він був третій в 1/8 фіналу, де здобув три перемоги з шести, а в 1/2 фіналу посів п'яте місце з трьома перемогами в семи зустрічах. Бронзова медаль Євгена – перший здобуток українських мушкетерів на Олімпійських іграх. Невдовзі з'являться і олімпійські чемпіони.

Радянські стрільці завоювали у Мельбурні три золоті медалі. Чемпіоном у стрільбі з малокаліберної гвинтівки на 50 метрів, 3 x 40 пострілів став москвич Анатолій Богданов. У стрільбі з гвинтівки довільного зразка переміг його земляк Василь Борисов.

Ігор Рибак

Віталій Романенко

У стрільбі по мішені “олень, що біжить”, відзначився українець Віталій Романенко.

До складу найсильніших стрільців країни він пробився досить легко, перемігши на армійських, потім став призером всесоюзних змагань, чемпіоном та рекордсменом світу, заслуженим майстром спорту. Міг поїхати на XV Олімпійські ігри в Гельсінкі. Однак керівництво збірної довірило виступати там старшим і досвідченишим Петру Ніколаєву і Володимирі Севрюгіну, які показували результати не гірші за ті, що мав Романенко. Вважали, що його час ще прийде.

Тоді “олень, що біжить,” з особливою спритністю “тікав” від наших спортсменів і, здавалося, сповільнював біг перед дулом норвежців, шведів і фінів, що поділили між собою нагороди вищої проби.

... Перші двадцять одиночних пострілів він зробив на “відмінно”. Усі кулі лягли в “яблучко”. 91 очко зі ста. Друга серія була гірша, однак і вона дозволяла йому боротися за медаль найвищого гатунку. Коли стріляв “десятку”, “олень” зненацька завчасно “стрибнув”. Замість запланованої п'ятірки куля потрапила в трійку.

Але наші тренери і представники вчасно подали протест на технічну несправність і судді дозволили повторити постріл. “Бог любить правду” – сказав сам собі Віталій і всадив кулю в п'ятірку.

Тепер протест подали шведи. Їхній спортсмен Шельберг, до речі, срібний призер Гельсінкі, відставав тепер від нашого Романенка на два очки.

Як не дивно, але судді цей протест задовольнили. Результат першої справи виявився рівним.

Здавалося, океан вирував на усю потужність, коли спортсмени приступили до стрільби подвійними пострілами. Тепер за ті самі чотири секунди треба було вразити ціль двічі. Важка ця справа.

Але даремно Віталій подовгу відпрацьовував саме цю вправу. Його кулі вражали “оленя” під самісіньке серце. Швед, що сильно нервував, відстав вже у першій серії

Незадовго до закінчення Олімпіади на ім'я голови Оргкомітету надійшов лист від молодої людини, що бажала залишитися невідомою.

От що вона писала:

“Шановний пане Голово! Мені лише 17 років. Перед початком Олімпійських ігор я думав, що через політичні події на цій Олімпіаді буде багато труднощів. Але тепер я бачу, який успіх випав на долю Ігор. На моє переконання, один зі секретів цього – сердечність, якою жителі Мельбурна оточили гостей...”

Я хотів би запропонувати Вам дещо. Включіть до програми закриття Ігор парад учасників, але організуйте його не так, як це було на відкритті. Давайте забудемо протиріччя, не будемо думати про війну, адже що інше може бажати світ, як не того, щоби люди жили в дружбі і щоби ми усі жили як одна велика нація. Я пропоную, щоби делегації різних країн перемішалися. Нехай спортсмени пройдуть по цьому красивому стадіону, крокуючи рука об руку”.

Оргкомітет так і вирішив. На параді закриття спортсмени пройшли в шеренгах, сформованих по видах спорту, поруч один з одним, демонструючи тим самим згуртованість своїх рядів, вірність олімпійським ідеалам.

Уряд СРСР високо оцінив видатні успіхи посланців України, як і спортсменів інших союзних республік. Орденами Леніна були нагороджені Володимир Куц, Віктор Чукарін, Лариса Латиніна. Не залишилися без нагород і інші герої цієї Олімпіади.

У неофіційному командному заліку перше місце посіла збірна Радянського Союзу: здобуто 37 золотих, 29 срібних і 32 бронзові медалі. 34 представники України, що становило майже 12 відсотків від загальної кількості спортсменів, здобули 14 золотих, 4 срібні й 11 бронзових нагород, тобто 29,5 відсотка від загальної кількості нагород, що здобули спортсмени СРСР.

Це свідчило про високий рівень розвитку фізичної культури і спорту в країні, увагу до провідних спортсменів, їхній рівень готовності.

Нижче наводимо підсумкову таблицю. Неважко переконатися, що Україна, якби виступала окремою командою, навіть у неповному складі, зайняла би четвертий- п'ятий рядок. Позаду були б команди Великої Британії, Італії, Швеції, Франції, Японії, Фінляндії та інші.

ПІДСУМКИ ІГОР XVI ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	37	29	32
США	32	25	17
Австралія	13	8	14
ОНК	6	13	6
Угорщина	9	10	7
Велика Британія	6	7	11
Італія	8	8	9
Швеція	8	5	6
Японія	4	10	5
Франція	4	4	6
Румунія	5	3	5
Фінляндія	3	1	11
Польща	1	4	4
Чехословаччина	1	4	1
Туреччина	3	2	2
Канада	2	1	3
Іран	2	2	1
Болгарія	1	3	1
Данія	1	2	1
Ірландія	1	1	3
ПАР	-	-	4
Югославія	-	3	-
Півд. Корея	-	1	1
Нова Зеландія	2	-	-
Аргентина	-	1	1
Норвегія	1	-	2
Чилі	-	2	2
Мексика	1	-	1
Австрія	-	-	2
Бельгія	-	2	-
Індія	1	-	-
Бразилія	1	-	-
Ісландія	-	1	1
Пакистан	-	1	-
Уругвай	-	-	1
Швейцарія	-	-	1
Багамські о-ви	-	-	1
Греція	-	-	1

XVII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Рим (Італія),

25 серпня – 11 вересня 1960 року.

5346 учасників із 83 країн.

150 комплектів медалей з 17 видів спорту.

- *Малявка з Києва*
- *Спис летить за хмари*
- *800 метрів – важка дисципліна*

У 394 році н. е. міланський єпископ Амвруазу зумів переконати візантійського імператора Феодосія I, що олімпійські ігри є головним джерелом язичества і їх варто придати анафемі. Вони стали гальмом для подальшого поширення християнства, зміцнення влади імператора і церкви.

1576 років потому, а точніше 24 серпня 1960 року, у Римі напередодні відкриття Ігор XVII Олімпіади на площі Святого Петра тисячі віруючих спортсменів і глядачів прийшли до величного кафедрального собору послухати проповідь глави католицької церкви, присвячену... початку Олімпійських ігор сучасності. Папа називав спорт провідником ідей миру і дружби, бажав атлетам успіхів у спортивних змаганнях.

... Право на проведення Олімпійських ігор Рим здобув у завзятій боротьбі зі шістьнадцятьма претендентами, серед яких були такі міста, як Будапешт, Брюссель, Мехіко, Ріо-де-Жанейро.

Італійська столиця за підтримки всієї країни добре підготувалася до зустрічі спортсменів. Були приведені до належного рівня спортивні споруди, траси для змагань велосипедистів і марафонців, олімпійське селище. На представників різних країн світу очікували численні музεί. Оргкомітету за допомогою громадськості вдалося домогтися, що частина Ігор проходила в спорудах, історія яких органічно пов'язана з історією світової культури.

У древніх термах Каракалли змагалися гімнасти, базиліка де Максенція була надана борцям. Старою Аппіевою дорогою бігли марафонці. Їхній шлях пролягав повз стародавню арку Костянтина до знаменитого Колізею.

У такий спосіб організаторам вдалося втілити в життя задум Кубертена про використання для олімпійських цілей знамениті історичні споруди.

Оглядачі, фахівці, члени МОК, Оргкомітету із задоволенням відзначали прибуття на Ігри рекордної кількості учасників, суддів, журналістів, туристів. Уперше на Олімпіаді в Римі були представлені спортсмени Вест-Індської Федерації, Марокко, Сан-Марино, Тунісу, Судану.

Урочисте відкриття Ігор відбулося 25 серпня на “Форо Італіко”.

У супроводі ескорту з'явився смолоскип, який ніс молодий спортсмен Джан-Карло Періс. Від імені учасників олімпійську клятву виголосив “людина-катапульта” Адольфо Консоліні, кращий дискбол Європи 40 – початку 50-х років. Після закінчення спортивної кар'єри Адольфо став відомим кіноактором, знявся в багатьох фільмах, що принесли йому всесвітню популярність. Один із фільмів за його участю – “Повість про бідних закоханих” йшов і в нашій країні.

Учасникам і гостям XVII Олімпіади Рим запам'ятався ще і посправжньому тропічною спекою, від якої не було порятунку ніде, хіба що під кондиціонерами. Ті, хто був до цього на Іграх в Австралії, із задоволенням згадували Мельбурн, прохолоду його тінистих парків і алей, привітність помірних болільників. Нічого цього в Римі не було. Звідусіль чулося виття клаксонів, скрегіт гальм, шум вертольотів, що невідомо звідкіля з'являлися то над олімпійським селищем, то над спортивними об'єктами, над вулицями і парками “вічного” міста, просто над головами перехожих.

Спортсмени СРСР приїхали на Римську Олімпіаду як завжди добре підготовленими. У 1959 перед олімпійському році усі вони взяли

участь у II Спартакіаді народів СРСР, на якій оновили 181 всесоюзний рекорд, із них 59 світових. Переможною виявилася хода багатьох із них по світових і європейських чемпіонатах 1958-1960 років. Серед учасників було 35 українців, або 12 відсотків.

Перед поїздкою на XVII Олімпійські ігри питання відбору стояло особливо гостро. Знову постала на весь зріст проблема американців, яким з ідеологічних міркувань ніяк не можна було програвати.

Старший тренер легкоатлетів Гаврило Віталійович Коробков ознайомив із прогнозами, що опублікував такий солідний легкоатлетичний журнал США, як “Трек енд Філд ньюс”. Майже у всіх видах легкоатлетичних дисциплін у чоловіків перевага віддавалася американським спортсменам. Передбачалося, що вони наберуть більше очок у загальнокомандному заліку – близько 220, радянські легкоатлети завоюють лише чотири золоті медалі у жіночих видах і наберуть лише 120 очок у загальнокомандному заліку.

Рахунок золотим олімпійським медалям для СРСР вже в перший день змагань відкрила Віра Крепкіна, яка була першою у стрибках в довжину. Це була її третя Олімпіада. У Гельсінкі вона виступала під прізвищем Калашникова, а перед Мельбурном стала киянкою, бо одружилася з колишнім армійським офіцером, а згодом і журналістом Михайлом Крепкіним.

Італійська газета “Уніта” писала про неї: “Здавалося неможливим, що ця невисока дівчина може випередити своїх високих суперниць та ще й з олімпійським рекордом – 6,37”. Однак саме вона далеко позаду залишила представниць 20 країн. Відрив від знаменитої польської спортсменки Ельжбети Кшесинської, яка була на голову вищою за Віру, становив 10 см!

Виступ Віри Крепкіної став справжньою сенсацією. Із закордонних фахівців у її успіх

Віра Крепкіна

ніхто не вірив. Дійсно, непоказною вона була серед рослих суперниць.

Після двох спроб Віра Крепкіна мала вже – 6 метрів 17 сантиметрів і очолила змагання. Але Хільдрун “летить” на 6 метрів 21 сантиметр. Боротьба загострюється. У трьох заключних фінальних стрибках до лідерів наближається й та, якій пророкували перемогу – польська красуня Ельжбета Кшесинська. Спочатку вона показує 6 метрів 25 сантиметрів, потім і 6 метрів 27 сантиметрів. Натомість Віра Крепкіна стрибає на 6 метрів 37 сантиметрів і ставить переможну крапку в цих змаганнях. Вона – чемпіонка Олімпійських ігор та ще з новим олімпійським рекордом!

Стрибки у довжину Віра вважала своєю другою “професією”. Всю основну увагу, як правило, приділяла бігу на 100 метрів і естафеті, де домоглася найвищих показників. Власне у спринті й відпрацьовувала з тренером Олександром Бабкіним техніку старту, стартове прискорення, кидок на фінішну стрічку, інші тонкощі техніки.

Її переможний виступ на Олімпійських іграх ще раз підтвердив стару істину про те, що спринт і стрибки в довжину – рідні брати. Чим швидше спортсмен розбігається, тим потужніший його стрибок. Аналіз показав, що розбіг Віри був найстрімкішим, а влучення в планку – найточнішим. Звідси і високий результат.

На “своєму” рівні закінчила змагання ще одна киянка – спартаківка Людмила Радченко. На останньому чемпіонаті Радянського Союзу вона показала 6 метрів 15 сантиметрів, у Римі – 6 метрів 16 сантиметрів – п'яте місце і 2 очка в неофіційному командному заліку. Вона ще кілька років виступала на змаганнях різного рівня, потім залишила великий спорт, стала відомою і авторитетною спортивною журналісткою. Краще неї про легку атлетику не писав ніхто.

Та на цьому виступи Віри Крепкіної у Римі не закінчилися. Її залучили ще й до стартів у спринті на дистанції 100 метрів та в естафеті 4 x 100 метрів. Спочатку самостійно в забігу посіла перше місце з посереднім результатом – 11, 8. Другою була у чвертьфіналі слідом за “чорною газеллю” американкою Вільмою Рудольф, показавши гірший результат – 12,0. На цій же позначці зупинила секундомір у напівфіналі. І знову Вільма Рудольф, довгонога красуня, пронеслася повз неї мов вихор, а за нею Віру випередили ще п'ять спортсменок.

В естафеті наші Віра Крепкіна, Валентина Масловська, Марія Іткі-

на і Ірина Прес були другі у забігу і четвертими в фіналі. Перемогу, як відомо, знову здобула Вільма Рудольф з подругами.

За успіхом Віри Крепкіної на Олімпіаді пішли не менш переконливі перемоги її товаришів по команді. У метанні списа гору узляла Ельвіра Озоліна. Майже на метр випереджає усіх у фінальному забігу на 80 метрів з бар'єрами Ірина Пресс.

Прогнози американців у перший день змагань справдились лише відносно Вільяма Нідера, який переміг у штовханні ядра з відмінним результатом – 19 метрів 68 сантиметрів. Четверте місце тут посів наш земляк з Ніжина Віктор Ліпсніс. Його відставання від чемпіона дорівнювало майже двом метрам.

Першого вересня сенсаційною поразкою для американців завершився фінал бігу на 100 метрів, де німець Армін Харі, встановив новий олімпійський рекорд – 10,2 секунди.

Удруге вони зазнали поразки в цей день від радянських стрибунів у висоту – Роберта Шавлакадзе, Валерія Брумеля і Віктор Большова.

Як не старалися американці – Чарлз Дюмас, олімпійський чемпіон 1956 року, і Джон Томас, а також швед Стіг Паттерсон, але випередити наших не змогли.

Безперечним фаворитом серед стрибунів вважався 19-літній чорношкірий красень – Джон Томас. Його “пабліситі” на Олімпіаді було вище, ніж у будь-якої кінозірки. За Джоном Томасом репортери ходили буквально по п'ятах. Рекламні агентства і радіокомпанії не шкодували сил і коштів, щоб доставити до Риму усю його численну родину. Привселюдно перед репортерами Джон Томас заявив, що обов'язково виграє ці змагання.

– Якщо програю, – говорив він перед телекамерою, – то забіжу по сходинах на нью-йоркський хмародер “Емпайр стейт білдінг”.

... На висоті 2 метри 3 сантиметри залишається тринадцять учасників. 2 метри 6 сантиметрів скоряються лише п'ятірці найсильніших. Серед них немає Чарлза Дюмаса. Зберігаючи сили для заключної частини змагань, він пропускає цю висоту. Але не може впоратися з наступною – 2 метри 9 сантиметрів. На висоті 2 метри 12 сантиметрів сходить Паттерсон. Наші легко переходять планку. Джон Томас від своєї спроби відмовляється. Встановлюють 2 метри 14 сантиметрів. На стадіон наповзла густа темрява, освітлені тільки сектор стрибунів і табло, на якому чотири прізвища і результати.

Шавлакадзе з першої ж спроби встановлює особистий рекорд. До цього він не міг піднятися вище 2 метрів 13 сантиметрів. З великим запасом долає планку і Валерій Брумелль. Перед стрибком Томаса яскраво спалахують усі прожектори. Але це йому не допомагає. Успішно справляється з висотою третій радянський спортсмен Віктор Большов.

Назріває сенсація. Усі бачать, що Джон Томас пригнічений. Фахівці відзначають, що в нього порушена координація рухів. І все ж таки, наприкінці шостої години змагань він знаходить у собі сили впоратися з цією зачарованою висотою. На більше він уже не здатний.

2 метри 16 сантиметрів із першої спроби долає Роберт Шавлакадзе, із другої – Валерій Брумелль. Ні Томас, ні Большов змагатися з ними вже не можуть.

Але і лідери вичерпали свої фізичні можливості. На сьомій годині змагань висота 2 метри 18 сантиметрів залишилася нескореною. Публіка, незважаючи на пізню годину, не розходитьсЯ. Шавлакадзе, Брумелль, Большов тиснуть тисячі рук, дають безліч автографів.

У Римі Ніні Пономарьовій виповнився 31 рік. Вона вважалася ветераном спорту. Розраховувати на те, що ця жінка вибухне ще одним “золотом” було ризиковано, хоч зі збірної її не виключали, пам’ятаючи колишні заслуги, запрошували на змагання різного рівня. Результати були не рекордні, але досить пристойні для атлетки такого віку. Світових досягнень очікували від значно молодших Тамари Пресс, Євгенії Кузнецової й інших. Та саме ветеран здобула золоту нагороду.

Ось, як вона згадувала про свої перші кроки у спорті:

“Фізичною підготовкою я почала займатись з п’яти років. Я не ковзала на льоду, не танцювала під музику хореографа у спортивному залі – тягала воду. Мої батьки будували залізничну колію через тайгу: валили дерева, розкорчовували пеньки, прокладали майбутню магістраль. А я була поруч, виконуючи усю господарську роботу, билася і змагалася з хлопцями. Стадіоном для нас був ліс з його галявинами, снарядами – стовбури дерев та каміння, планками – гілля. Я не сприймаю заяв про те, що ніде займатись фізичною культурою та спортом. Інша справа – немає бажання. Снаряди і доріжки – поруч, займайся на здоров’я. Я ніколи не хворіла, та й лікувати нас не було кому”.

Тамара Пресс, яка була другою у метанні диска слідом за Пономарьовою, ще раз входила до сектору для метань. Цього разу вона штовхала ядро. З першої ж спроби впевнено захопила лідерство, так і не по-

ступившись ним нікому до кінця змагань. “Золото” і “срібло” на одній Олімпіаді – це неабияке досягнення ленінградки.

У бігу на 10000 метрів переможну естафету від Володимира Куца прийняв москвич Петро Болотников. На біговій доріжці йому було не легше, ніж нашому землякові. Зійшли ветерани, але з’явилися молоді та настирливі молоді стаєри. Та Петро переміг і не просто переміг, а з новим олімпійським рекордом.

Відомий спеціаліст легкої атлетики італійський професор Кварчетані у своїй фундаментальній праці “Всесвітня історія легкої атлетики”, де зібрані матеріали про всіх видатних спортсменів, так написав про П. Болотникова: “Болотников відомий багато років як сильний, але не видатний бігун. У Римі він нарешті скинув маску. Я готовий поклястися, що якби проти нього в цьому рекордному забігу поставили Емілія Затопека і Пааво Нурмі і бігли б вони як в естафеті один за одним 2 x 5000 м – все одно Болотников фінішував би перший”.

“Не встиг я проскочити фінішну стрічку, як на мене навалився Вітя Цибуленко. Величезний, як ведмідь, та ще зі списом у руках. Задушить на радіошах! От скандал буде!” – згадував Петро Болотников після того рекордного забігу. А виявився поруч Віктор Цибуленко не тому, що хотів поздоровити чемпіона. Миттю раніше він сам здобув золоту медаль за перемогу в метанні списа і крокував до роздягальні. Випущений його рукою снаряд, здавалося, завис десь між небом і землею.

Серед українців обов’язково слід згадати й 24-річного спартаківця з міста Суми Володимира Голубничого, який здобув золоту олімпійську нагороду у ходьбі на 20 кілометрів. Це була його перша нагорода на Олімпійських іграх. Цей талановитий спортсмен увірвався до збірної наче вихор ще у 17-річному віці. Але підступна хвороба не дозволила йому вийти на відбіркові старты перед Мельбурном. Під загрозою був виступ і в Римі. Але вольовий атлет знайшов сили перебороти недугу і стати кращим у світі в своїй дисципліні. Його спортивне життя, дійсно, гідне подиву.

...У Римі Володимир Голубничий, як і інші учасники XVII Олімпійських ігор, не знаходив собі місця від спеки. Не давала спокою думка про те, що в цих умовах треба пройти довгих 20 кілометрів.

Як і припускалась тренерська рада, з перших метрів уперед вирвалися англійці Метьюз і Віккерс, відомі нашим спортсменам по матчевих зустрічах минулих років. За ними кинувся тепер уже повноправ-

ний член команди Нової Зеландії жилавий відомий нам зі стартів у Австралії Норман Рид, а також швед Юнгрен і австралієць Фримен. Завданням нашого Анатолія Ведякова, найдосвідченішого в команді, полягало у тому, щоби не дозволити їм піти у відрив. Другий член збірної Геннадій Солодов зобов'язаний був не поспішати на старті, зате зробити прискорення на другій половині дистанції і, зберігши сили, бурхливо фінішувати, дістати лідерів наприкінці шляху.

Віктор Цибуленко

Володимирові, наймолодшому, через перенесену хворобу, пропонувався почати боротьбу спокійно і пройти дистанцію в середньому темпі. Така тактика, за задумом тренерів, повинна була привести якщо не до повної перемоги, то хоча б до завоювання дорогоцінних очок у неофіційному командному заліку.

Він, дійсно, йшов не кваплячись, потім вирішує, що можна “наддати”. Обходить одного суперника за другим. На десятому кілометрі раптом побачив, що попереду нікого немає. Навіть розгубився від такого відкриття, хотів навіть уповільнити крок, зачекати на Солодова. Удвох було б веселіше.

Уже тоді, коли його обігнала машина зі спостерігачами та фотоко-респондентами і він побачив націлені на нього об'єктиви, коли почув привітальні вигуки темпераментних італійських болільників і побачив арку стадіону, що наближалася, зрозумів, що переможе. Красм ока бачив, що його наздоганяють, подумав, що то Солодов. Але помилився. Геннадій, стомлений боротьбою зі суперниками, вирішуючи тактичне завдання “розірвати” їх, не дати можливість “з’їсти” когось із наших, вибився зі сил і припинив боротьбу.

А наздоганяв Володимира австралієць Ноель Фримен. Робив це не

зовсім чесно. Його хода на окремих відрізках нагадувала відвертий біг. Але судді мовчали, не робили бігуну зауважень.

Величезну популярність у Римі після закінчення марафонського бігу завоював спортсмен з Ефіопії Абебе Бікіла. З цієї далекої африканської країни він приїхав на Олімпійські ігри разом зі своїм другом Вакгиром Бікілою, також заявленим на цій дистанції. Справедливості заради треба сказати, що журналісти на африканців спершу не звертали ніякої уваги. Тільки тоді, коли Абебе зняв свої кросівки і побіг босоніж по розпеченому римському асфальті, коли він очолив біг, у спекотливому нерухомому повітрі Риму, запахло сенсацією.

Після 30-го кілометра Абебе біг у самотності. У лідерах, щоправда, перебували і радянські спортсмени К. Воробйов і С. Попов. Виявивши неабияку мужність і наполегливість, вони зайняли відповідно четверте і п'яте місця.

Абебе Бікіла бурхливо вітала італійська публіка, заслужено назвавши його одним із героїв Олімпіади.

До Риму дніпропетрівчанка Людмила Лисенко приїхала у блиску здобутої слави. Незадовго до олімпійських стартів нею в черговий раз був встановлений світовий рекорд у бігу на 800 метрів – 2 хвилини 3 секунди.

До збірної її включили під номером один. Забігаючи наперед, значимо, що так вона й фінішувала, а спеціалісти, які в цілому давали оцінку тим стартам, дійшли висновку: в історії української легкої атлетики не було ще таких щасливих днів. Чотири представники нашої республіки стали олімпійськими чемпіонами в легкій атлетиці.

У фіналі бігу на 800 метрів Людмилі протистояли сильні німкені та дві австралійки, які могли нав'язати свою тактику, збити з будь-яких власних задумів.

Людмила знала силу австра-

Володимир Голубничий

лійських спортсменок, але особливо не переймалась. Із перших же метрів уперед вийшла німкеня А. Глейхфельд. Після половини дистанції час лідера – одна хвилина рівно. На другій позиції австралійка Діксі Уїлліс. Людмила тримається за нею, уважно стежить за іншими. Учасниці розтяглися метрів на 40.

Фінішує Людмила Лисенко

На фінішну пряму входять приблизно разом – дві австралійки і Людмила. Але суперниці не знають про її фірмовий спурт. Ривок і вони усі відстають. Результат – 2.04,3. Це новий олімпійський рекорд!

Оглядачі, які писали про Олімпіаду, відзначали відмінну загальну фізичну підготовку цієї української спортсменки, її техніку, волю до перемоги.

Змагання легкоатлетів на XVII Олімпійських іграх закінчилися поразкою спортсменів Сполучених Штатів Америки. Рахунок 168:162 на користь команди Радянського Союзу. Знавець легкої атлетики, який підтримував дружні стосунки з американськими тренерами і фахівцями, старший тренер збірної Радянського Союзу Гліб Віталійович Коробков одразу після Олімпіади-60 писав: “Американці прийшли до стартів, несучи на своїх плечах важкий вантаж рекордів. А це не завжди допомагає на таких змаганнях, як Олімпійські ігри. Кожен досвідчений спортсмен добре це знає”. І як підтвердження його слів в американській пресі були надруковані визнання світового рекордсмена у штовханні ядра Білла Нідера, який встановив в Римі новий олімпійський рекорд: “Наші керівники втратили розум, вимагаючи від нас фантастичних рекордів. Нескінченні нав'язливі розмови про необхідність побити росіян нічого, крім шкоди, не могли принести...”.

Що до цього додати? У Римі змінилося співвідношення сил тільки тому, що розкрився спортивний потенціал наших атлетів, які, нарешті,

дістали справжню підтримку від держави. Насамперед, перемогу радянських спортсменів забезпечили виступи в тих видах, де раніше традиційно вигравали американці.

Поразки зазнали американські спортсмени й у важкій атлетиці. Нагадаємо, що до цього тільки в Мельбурні атлети США взяли гору у загальнокомандному неофіційному заліку.

Наші тренери на чолі з Яковом Куценком були налаштовані оптимістично. До Риму вони взяли Євгена Минаєва, Юрія Власова, Віктора Бушуєва, Олександра Куринова, Аркадія Воробйова й Трохима Ломакіна. Це був справді зоряний час радянської збірної. Перші п'ятеро повернулися додому зі золотими нагородами, лиш Т. Ломакін дістав “срібло”. На цей раз воно дорівнювалося прикрій поразці.

Чотири золоті, дві срібні й одну бронзову олімпійські медалі привіз із Риму гімнаст Борис Шахлін.

...Терми Каракали – руїни стародавніх міських лазень, побудованих ще римським імператором Марком Аврелієм Антонієм на початку III століття н. е. Реконструйовані в наш час під спортивний зал, вони вдруге поспіль за останні два роки приймали найсильніших гімнастів світу. Тепер тут був встановлений поміст Олімпійських ігор.

У складі збірної команди СРСР був і Віктор Іванович Чукарін, але вже як тренер. Не було в складі спортсменів і досвідчених Валентина Муратова і Павла Столбова.

Їхні місця зайняла зовсім ще “зелена” і необстріляна молодь – Валерій Кардемеліді і Микола Милигуло, а також Володимир Портной, гімнаст сильний, але неврівноважений.

Те, що це так, підтвердили результати змагань. З молодих ніхто не потрапив навіть до чільних шісток у змаганнях на окремих снарядах, а Портнов відзначився лише один раз, посівши третє місце в опорному стрибку.

Але до особистих відбулися командні змагання, про які їм, старшим за віком, соромно й згадувати. Помилки сипалися одна за другою, наче крупа з торби. Навіть у безневинних ситуаціях хлопці припускалися прикрих зривів.

Шахліна, людину зі “залізними” нервами, більше за все турбувала настроєність окремих членів команди на поразку. У запалі боротьби, коли горіли від напруги долоні, хтось з молодих кинув: “А хіба друге командне місце – це погано?” Що можна було відповісти? Тільки те,

що перше місце визначало рівень розвитку виду спорту, що саме за це місце треба битися з усіх сил, а не налаштовуватися на поразку.

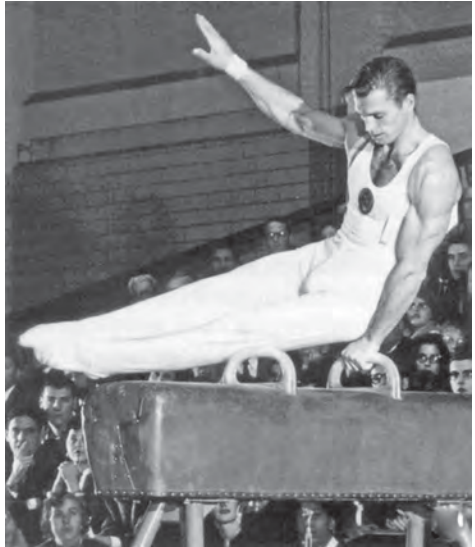
Але як не старалися старші спортсмени, вони були не в силах виправити помилки тренерів, що зверхньо підійшли до формування складу. А може треба було вчасно загартувати в боротьбі молоде покоління? Недарма ж говорять, що за одного битого двох небитих дають. Програвши в командній боротьбі спортсменам Японії, треба було надолужувати в особистих змаганнях. І саме тоді виявився бійцівський характер наших провідних гімнастів.

Борис Шахлін перемагає в багатоборстві й одержує золоту олімпійську медаль. Юрій Титов – третій, у нього бронзова нагорода.

У змаганнях на окремих снарядах Шахлін доводить, що він заслужено названий спадкоємцем великого Чукаріна. У його активі – золоті медалі за перемогу на коні, брусах, в опорному стрибку, “срібло” – за вправи на кільцях, “бронза” – за поперечину.

Мало хто знає, якою ціною далася спортсмену ця нагорода. Для Бориса вона була най-

важча і ледь не обірвала його життя. Коли спортсмен крутив складні кола у повітрі на великій швидкості, в нього раптом перед найскладнішим елементом “передніжкою” тріскає шкіряна накладка, яка захищала долоні від можливих мозолів. У таких випадках спортсмен зобов’язаний перервати виконання вправи. Про це нагадав йому й тренер, що страхував знизу. Проте не такий був Шахлін. Не бажаючи виходу вперед сильного японського дуету Оно – Такамото, він, ризикуючи життям, закінчує вправи. Щоправда, не без погрішностей. Та судді бачили ризик спортсмена й гідно оцінили його виступ, давши високі бали, які й вивели його на третю позицію у цій вправі.

Борис Шахлін

Відмінно виступали на гімнастичному помості наші дівчата. Вони перші в командних змаганнях. Лариса Латиніна, Софія Муратова і Поліна Астахова займають весь п'єдестал пошани і в особистих змаганнях. Коли змагалися в окремих видах, відали лише одне перше місце у вправах на колоді Єві Босаковій із Чехословаччини.

У шосейній гонці на 100 кілометрів золоту медаль здобув Віктор Капітонов, що стало неабиякою сенсацією Олімпіади. Досі фаворитами в таких змаганнях вважались італійці та французи.

Не менш несподіваними стали і виступи на треку. У гіті з місця на 1000 метрів переміг, безумовно, найсильніший італійський спринтер Санте Гайардоні, що встановив світовий і олімпійський рекорд – 1 хвилина 7,27 секунди. Але несподівано для всіх третім виявився москвич Ростислав Варгашкін. Тренери навіть не очікували медалі в цій дисципліні. Уже після Олімпіади всі представники і фахівці назвуть її “випадковою”, “незапланованою”.

Так само оцінять і успіх команди велосипедистів у гонці переслідування на 4000 метрів, де виступав киянин Леонід Колумбет, що завоював у завзятій боротьбі з “королями треку” бронзову олімпійську медаль. У неофіційному командному заліку радянські велосипедисти завоювали в Римі 26 очок. Це другий результат після господарів Олімпіади.

Змагання з кінного спорту проходили в екзотичній зелені Вілли Боргезе, розташованій на околиці Рима, у старій міській фортечній стіні, що зветься Стіна самогубців.

З'їхалися представники 29 країн. У виїзді змагалися 17 учасників із 10 країн, у триборстві – 73 учасника з 19 країн і в подоланні перешкод – 60 учасників із 23 країн. Першим розігрувався Великий олімпійський приз по вищій школі верхової їзди. Тут зібралися усі знаменитості. От майор Сен-Сір зі Швеції, олімпійський чемпіон Мельбурна і Хельсінкі, призер Олімпійських ігор Густав Фишер зі Швейцарії, чемпіон світу Гаррі Шамортен, американка Патріція Гелвін. У 21 рік вона вже стала чемпіонкою Панамериканських ігор. Її чистокровного Рет-Петрика виїжджав сам Сен-Сір.

Однак усіх скорив величною ходою і красою граціозний Абсент, вирощений у радгоспі “Луговський” Казахської РСР. На ньому – московський армієць Сергій Філатов. У перший день він набирає 1074 бала і випереджає усю світову еліту. На другий день до змагань до-

пускаються лише 25 відсотків учасників від тих, хто стартував напередодні. П'ятірку замикає Іван Калита на Корбеї. Знову кращий – Сергій Філатов. Усю програму він виконує бездоганно чітко і невимушено. Рішення суддів одностайне: золота олімпійська медаль присуджується радянському кіннотнику.

Три золоті медалі завоювали в Римі борці класичного стилю. Особливо цінна перемога суперваговика, київського армієця Івана Богдана. Один зі спортивних журналістів, який багато років висвітлює змагання з боротьби, назвав його Іваном Мудрим.

... Стародавній храм – базиліка Массенціо – відданий у розпорядження борців-олімпійців. З'їхалися усі знаменитості сьогодення і минулого. Одні присутні як гості Оргкомітету, інші приїхали вболівати за своїх, треті представляють солідні іноземні газети, інформаційні агенції. Серед них і фін Т. Кангасніємі, і 150-кілограмовий чех Й. Ружичка, і швед Б. Антонсон.

Перша зустріч в Івана з турецьким “важковаговим поїздом” Азізом Турмаком. Що знав наш спортсмен про нього? Тільки те, що він сильний борець, прихильник старої школи боротьби. Більше пасивний. Більше чатує на прорахунки суперника. Не любить жорсткої боротьби. Тренери налаштовують Івана: не лізь “поперед батька”, будь обережний, жорсткіше застосовуй захоплення.

Усі ці поради Богдан використати не встиг, на третій хвилині турок лежав на лопатках. Тепер треба уважно придивитися, як бореться зі шведом Свенсоном його основний суперник Дітріх. Іван помічає, що німець дуже обережний. Мабуть, заощаджує сили. Болісно довго триває цей двобій. Але от і сирена. Обережний Дітріх ледве виграв по очках.

Перед зустріччю з ним Іван підрахував, що вигравати в німецького спортсмена немає рації. У нього

Іван Богдан

чотири штрафних очка. Виходить, боротися він буде обережно. У цьому двобої обох влаштувала нічия. Зате потім Дітріх кине́ться в бій з іншими за “свою”, як він вважає, золотою медаллю і розметає усіх, а може, і сам нарветься на чийсь “вудку”.

Їхня боротьба могла прикрасити будь-який фінал. Першу половину двобою Дітріх безперервно атакував, упевнено набираючи бали. Але потім страшенно стомився й одного-двох вдалих прийомів Богдана цілком вистачило б для завершення зустрічі. Але Івана більше влаштував нічийний результат.

Така тактика себе виправдала. Дітріх посів друге місце. Іванові треба було провести два важких двобої з чехом Карелом Кубатом і шведом Рагнарсом Свенсоном. Під час зустрічі зі шведським спортсменом над Римом стояла 50-градусна спека. Сонце “било” прямо в центр килима. Лише збоку було тіньове місце, куди, не змовляючи, відступали спортсмени під тиском один на одного. Але судді швидко повертали спортсменів на середину.

У другій половині зустрічі, коли вона вже схилилася до мирного результату, Богдан відчув страшенну втому. Буквально валився з ніг. Здавалося, штовхни його Свенсон трохи сильніше – і він не втримається на ногах, впаде.

Іван помітив, що і швед, наче п'яний, спирається на його руки. І раптом публіка ойкає від здивування. Богдан зненацька різко йде вперед, вдаряє грудьми суперника, бере його у свої міцні обійми й валить на килим, ще й навалюється зверху. Де тільки сила взялася!

Тепер зустріч із Кубатом. Для відпочинку і роздумів після важкого двобою був лише день.

Борці більше ходять по килиму, ніж борються. Богданові досить звести двобій до нічиєї. Кубат набагато важчий за Івана, він важить майже 130 кілограмів.

Богдан у порівнянні з ним при однаковому зрості здається струнким юнаком. Ні в кого немає сумніву в тому, що чех зараз зімне нашого спортсмена і вийде переможцем зустрічі. Але він швидко втомився. Теж сподівався закінчити зустріч внічию, це б принесло йому “бронзу”. Тому також не ризикує.

Публіка хвилюється, вимагає активності. Але спортсмени обережні. Суддя піднімає руки обох борців. Ця нічия для Івана рівнозначна перемозі. Є золота олімпійська медаль!

Крім Івана Богдана, на олімпійському килимі Рима виступав його товариш по збірній команді України, заслужений майстер спорту, перший чемпіон світу серед українських богатирів Григорій Гамарник. Будучи найсильнішим у своїй другій напівсередній категорії, він несподівано програв одну зустріч, а дві інші звів унічию і при трьох перемогах виявився тільки на п'ятому місці.

Змагання фехтувальників проходили в будинку Палацу конгресів. Тут, у порівнянні з іншими спортивними аренами Рима, можна було знайти порятунок від палючих променів сонця. Фехтування, поряд з велоспортом, вважалось винятково італійським видом спорту. Болільники, які у спеку не знаходили порятунку на вулиці, здається, знайшли спокій у середині Палацу. Але тут чомусь дозволено курити. Через дим нічого не видно. Посилено працюють кондиціонери, але вони не в змозі витягнути з залу ядучий дим тютюну.

Сьогодні на вустах у всіх ім'я лєнінградця Віктора Ждановича. У фінальних двобоях він не тільки не програв жодної зустрічі, але і завдав поразки самому Дюріолю, учаснику трьох Олімпіад, що володів найвищими титулами в сучасному фехтуванні.

У змаганнях на рапірах, де зібралися “мушкетери” з 30 країн, другим був росіянин Юрій Сісікін. Спортсмени Радянського Союзу виграли і командне перше місце, порушивши гегемонію італійців і відтіснивши їх на друге, чого вони, природно, в умовах “рідних стін” ніяк не очікували. За нашими були і два третіх місця в змаганнях шпажистів. Спершу це зробила команда в складі п'яти чоловік, потім – Борис Хабаров із Риги.

Яхтсмени ганялись у Неаполітанській затоці, з якою, як запевняють італійці, ніщо у світі не може зрівнятись. Усупереч очікуванням, у класі суден “Зоряний” радянський екіпаж у складі стернового Тимира Пінегіна і матроса Федора Шуткова вперше в історії нашого вітрильного спорту прийшов до фінішу першим.

Радянські боксери їхали на Олімпіаду по загальне перше місце. Але переміг лише один москвич Олег Григор'єв у щонайлегшій вазі. У фінальному двобої йому протистояв італієць Примо Дзампаріні. Був момент, коли він притиснув нашого спортсмена до канатів і хотів підступним ударом завершити поєдинок. Але його кулак потрапляє у... повітря. Спортсмен по інерції летить через канати. Олег встигає впіймати Примо за ноги, не дає йому упасти з триметрової висоти. Німа

сцена триває близько хвилини. І раптом зал вибухає зливою оплесків. Усі скандують: “Браво, руссо!”, “Браво, Григор'єв!”

Після продовження поєдинку Григор'єв встигає нанести більше влучних ударів. Суддя піднімає догори його руку.

У Римі вперше блиснув своєю майстерністю 18-літній американський боксер Касіус Клей. Пізніше він прийме ім'я Мохаммеда Алі і більше прославиться на професійному ринзі. У Римі в двобоях у напівважкій вазі він у фіналі переміг досвідченого турнірного бійця, чемпіона Європи поляка Збігнева Петшиковського.

У яскраве спортивне свято вилилася церемонія закриття XVII Олімпійських ігор. “Стадіо Олімпіко” знову заповнений по вінця. У кілька хвилин солдати упорядковують велике футбольне поле, яке було віддане на цей раз спортсменам-кіннотникам, що розігрували Приз Націй.

І от під звуки оркестрів на стадіон входять плече до плеча спортсмени. Попереду кращі атлети з державними прапорами своїх країн. Прапор СРСР несе найсильніший спортсмен планети Юрій Власов, чемпіон Олімпійських ігор з важкої атлетики.

Олімпійські посланці СРСР завоювали 103 медалі різного гатунку, 682,5 очка в неофіційному командному заліку. В основного конкурента – американців – 71 медаль, всього 463,5 очка. Честь радянського спорту в Римі захищали 285 спортсменів. Серед них у складах збірних команд були посланці України – 35 осіб, які завоювали 16 золотих, 11 срібних і 6 бронзових олімпійських медалей. Імена багатьох з них були широко відомі спортивній громадськості: Лариса Латиніна, Поліна Астахова, Борис Шахлін, Юрій Титов, Леонід Бартенєв, Валерій Брумель, Ігор Тер-Ованесян, Віктор Цибуленко, Юрій Кутенко, Віра Крепкіна, Людмила Лисенко, Людмила Радченко, Григорій Гамарник, Іван Богдан, Володимир Голубничий та інші.

Альберт Вальтін (СКІФ Київ) срібний медаліст баскетбольного турніру

ПІДСУМКИ ІГОР XVII ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	43	29	31
США	34	21	16
ОНК	12	19	11
Італія	13	10	13
Угорщина	6	8	7
Польща	4	6	11
Японія	4	7	7
Австралія	8	8	6
Велика Британія	2	6	12
Румунія	3	1	6
Чехословаччина	3	2	3
Туреччина	7	2	-
Швеція	1	2	3
Франція	-	2	3
Фінляндія	1	1	3
Данія	2	3	1
Болгарія	1	3	3
Швейцарія	-	3	3
Нідерланди	-	1	2
Нова Зеландія	2	-	1
Бельгія	-	2	2
Іран	-	1	3
Югославія	1	1	-
ПАР	-	1	2
Канада	-	1	-
ОАР	-	1	1
Норвегія	1	-	-
Австрія	1	1	-
Пакистан	1	-	1
Аргентина	-	1	1
Бразилія	-	-	2
Вест-Індійська федерація	-	-	2
Мексика	-	-	1
Індія	-	1	-
Греція	1	-	-
Ефіопія	1	-	-
Венесуела	-	-	1

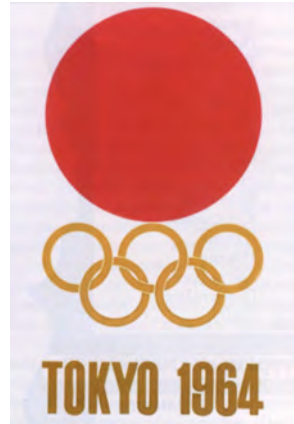
XVIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Токіо (Японія),

10 – 24 жовтня 1964 року.

5140 учасників із 93 країн.

163 комплекти медалей з 19 видів спорту.

- “Сталева пружина”
- Медалі волейболістів
- Мушкетер із Кисва
- “Підступний” Леонід Жаботинський

Рішення про проведення Ігор XVIII Олімпіади в столиці Японії Токіо приймала 55-а сесія МОК, що відбулася в Мюнхені в 1959 році. Право на проведення Олімпіади, крім Токіо, виборювали такі міста, як Детройт, Брюссель і Відень. Але перевага все ж була віддана столиці Країни Східного сонця.

Японія довго і ретельно готувалася до своєї першої Олімпіади. Було поставлене завдання зробити ці Ігри найдоступнішими, найпривабливішими, найдешевшими.

У політичному аспекті ставилось завдання показати роль і значення японської нації у світі, піднести авторитет країни, привернути увагу до новітніх технологій, з якими японці широко виходили у світ. Із цією метою треба було вплинути на суспільну політичну та громадську думку, змінити уявлення про їхню країну.

Старанно вивчався досвід країн, де проводилися не тільки Олімпіади, але і найбільші міжнародні змагання останніх років.

Японські теле – і кінооператори відзняли на плівку Олімпіаду-60 у Римі від початку й до кінця. “Тепер, як писала газета “Йомурі”, японці знову проглядають цю Олімпіаду, але вже у повільному темпі”.

Оргкомітет Олімпіади-64 вивчав навіть досвід проведення III Спартакіади народів СРСР у Москві.

Виникли величезні проблеми у підготовці міста й усієї його інфраструктури. Найперша проблема – транспортна. Досі, без напливу великої кількості гостей по вулицях Токіо проїхати було неможливо. Як буде тоді, коли готелі та пансіонати заповняться вщерть?

Тому й прагнули побудувати найсучасніші спортивні бази, готелі, транспортні артерії, комунікації зв'язку.

Цікаве висловлення зробив у 1962 році, тобто за два роки до відкриття Ігор, генеральний секретар Оргкомітету Олімпіади Йосано: “Олімпійські ігри – це будинок, який зводять кожні чотири роки, щоб прийняти представників з усього світу. Потім він постійно служитиме справі спорту. Токіо вже розпочав таке будівництво. Протягом 1961 і 1962 років був підготовлений фундамент, установлено несучі колони. У 1963 році почнемо споруджувати стіни і дах, а в 1964 році з усім властивим нам смаком і вмінням будемо прикрашати цей дім, щоб спортсмени усього світу були прийняті в ньому гідно”. Найважчим і найдорожчим вважався рік “стіні і даху”. У цей рік столиця Японії одержала додатково 40 кілометрів ліній метрополітену і 100 кілометрів автомагістралей.

Величезну увагу Оргкомітет приділив будівництву спортивних об'єктів. В основу архітектурної ідеї цілого ряду споруд ставилась задача раціонального використання після завершення Ігор.

Основними олімпійськими центрами стали парк “Мейджі”, де був розташований Національний олімпійський стадіон, комплекс “Камазава” зі стадіоном, двома спортивними залами і полем для хокею на траві, ансамбль “Йойоги”, куди входили зал багатоцільового призначення і басейн. Для представників окремих видів спорту використовувалися комплекси, що знаходяться в інших частинах міста.

Перед Олімпіадою по країні прокотилися могутні демонстрації, спрямовані на ліквідацію американської військової бази, де за задумом повинне було вирости олімпійське селище. Більш 13 років американ-

ський військовий персонал займав територію в 90 гектарів. У результаті народних виступів восени 1963 року Оргкомітет одержав у своє розпорядження кілька п'ятиповерхових будинків і 230 інших будівель. Тут уже були спортивний зал, стадіон, басейн, відкриті майданчики, тенісні корти, культурний центр. Пізніше, вже перед самою Олімпіадою, до них додалися підсобні приміщення, фінська лазня, інші об'єкти, необхідні для відпочинку, побуту і тренувань спортсменів.

До Токіо прямувало 335 кращих спортсменів СРСР – представники 52 міст, 14 союзних республік. Серед них були і 34 представника України. На третю Олімпіаду поїхали Лариса Латиніна та Полина Астахова, Борис Шахлін і Юрій Титов, другими стали ці Ігри для Володимира Голубничого та Григорія Прокопенка. У складі делегації також було чимало дебютантів.

... Півтора місяця, подолавши 16 тисяч кілометрів, по 12 країнах світу, мандрував олімпійський вогонь із Греції до Токіо. Майже 100 тисяч осіб взяло участь у “палаючій естафеті”.

На останньому етапі вогонь проніс нікому не відомий Іосінори Сакаї. Цієї честі він був удостоєний завдяки тому, що народився в день вибуху американської атомної бомби над Хіросімою 6 серпня 1945 року. Його поява на стадіоні зі смолоскипом означала, що Хіросіма не повинна повторитися, що життя і мирне співіснування сильніше смерті, від усіх воєн.

Видатний японський гімнаст Такасі Оно виголосив урочисту клятву вірності олімпійським принципам. Прапор СРСР знову, як і чотири роки тому в Римі, на олімпійський стадіон вніс важкоатлет Юрій Власов.

За кількістю команд, що брали участь – 93 – Японія перевершила всі проведені до цього Олімпіади сучасності. За проведення расової дискримінації Міжнародний олімпійський комітет відсторонив від участі в Іграх спортсменів Південно-Африканської Республіки.

До початку розповіді про змагання легкоатлетів повернемося трохи до стартів прихильників “королеви спорту” у Римі. Там радянська легкоатлетична дружина вперше завдала поразки команді США. Ця перемога деякою мірою заспокоїла наших тренерів.

Перед Іграми в Токіо, проаналізувавши ситуацію, вони побачили, що до головної команди ось вже кілька років не було припливу молодих сил. Про це багато говорили спеціалісти на різних нарадах, про це

писали й засоби масової інформації. З 87 легкоатлетів, яких відібрали для поїздки в Токіо, 39 осіб, або майже половина, вважались ветеранами. В той самий час в команді США з 88 легкоатлетів 55 атлетів були молодше 25 років. І наших спортсменів цього віку набралось лише 25.

Змагання легкоатлетів у Токіо проходили на реконструйованому Національному стадіоні, побудованому ще у 1940 році. До Олімпійських ігор на східній його трибуні був прибудований ще один ярус. Для зручності учасників було споруджено ряд тунелів і пішохідних мостів, через які можна було потрапити на будь-яку спортивну арену в роздягальні, не заважаючи проведенню змагань.

Бігова доріжка центрального спортивного ядра була вкрита спеціальним розчином з домішкою керамічної крихти. Через неї дуже швидко в ґрунт спливала вода, що було особливо важливо для дощового Токіо.

Однак ні ці ідеальні умови, ні час, відведений для акліматизації, ні спеціальне харчування, ні режим тренувань і відпочинку, ні різні культурні заходи не дали можливості більшості радянських легкоатлетів виявити свої кращі якості.

Досить сказати, що в бігових дисциплінах вони не здобули жодної медалі, за винятком бронзової А. Михайлова, у бігу на 110 метрів із бар'єрами. Офіційні протоколи легкоатлетичних змагань XVIII Олімпійських ігор, де занесені прізвища спортсменів СРСР повні приміток: “зійшов з дистанції”, “залишився без місця”, “8-е місце в 1/4 фіналу”, “дискваліфікований у забігу”, “не виконав кваліфікаційну норму” тощо.

Багато втрат було й у команди Сполучених Штатів. Проте на рахунку спортсменів цієї країни 11 золотих медалей у бігових дисциплінах, не говорячи про срібні і бронзові. Тренер американської легкоатлетичної команди Боб Джигенгаск після стартів мав усі підстави заявити: “У Токіо в нас була краща з усіх команд, що коли-небудь привозила нація на Олімпіаду”.

Дві золоті олімпійські медалі віз з Токіо на батьківщину невтомний новозеландський бігун Пітер Снелл, герой Римської Олімпіади. Він виграв середні дистанції – 800 і 1500 метрів.

Змагання з марафонського бігу викликали неабиякий інтерес у уболівальників спорту. Особливо багато було на трасі школярів. Через те,

що місто було перекрито, муніципалітет Токіо прийняв рішення про припинення до кінця змагань занять у школах. Школярі були вдячні владі і з захватом спостерігали за ходом боротьби. Особливо бурхливо вони вітали ефіопа Абебе Бікілу, що вдруге поспіль виграв “золото” на цій найважчій дистанції. Випадок унікальний у світовій практиці! До цього додамо, що за кілька тижнів до Токійської Олімпіади Абебе переніс операцію апендициту, що відняла в нього багато сил.

Другим під грім оплесків з’явився на стадіоні японський спортсмен Кокічи Цубурая. Усі піднялись. Піддався загальному пориву й імператор Японії Хирохито, що був присутнім у цей день на Іграх. Але раптом за ним на фінішній прямій з’являється англієць Базиль Хітлей. Відстань між ним і Цубурая катастрофічно тане.

Перед центральною трибуною той обходить японця. Високо піднята у вітанні рука імператора раптом різко опускається. Стадіон завмер. Лише десь на одному із дальніх секторів англійські туристи голосно вітали свого земляка, розмахуючи прапорцями.

Через якийсь час преса повідомила про смерть Кокічи Цубурая. Сталося те, про що ще на стадіоні почали говорити пошепки. Спортсмен повинний був виконати дикий ритуал своєї країни – харакірі. Він не міг бути побитим на очах імператора, прямого нащадка богині Сонця Амаатерасу. Самурайський дух живучий у японському народі.

Трагічно склалося подальше життя й офіцера ефіопської гвардії Абебе Бікіли. Коли закінчилися змагання, 32-літнього спортсмена запитали:

– Які ваші плани на майбутнє?

– Перемогти на Олімпійських іграх у Мехіко. Однак цим та іншим планам відомого легкоатлета не призначено було здійснитися. Абебе потрапив в автомобільну катастрофу і став інвалідом. Але мужній спортсмен не здається. Прикутий до коляски, він захоплюється стрільбою з луку і їде на міжнародні змагання інвалідів, де завойовує величезну популярність. Ці змагання були для нього останніми. Через два роки Абебе Бікіла помер.

Завзята боротьба розгорнулася серед стрибунів у довжину. 32 учасники претендували на вищі нагороди. Претендентом номер один на “золото” вважався знаменитий Ральф Бостон, переможець Римської Олімпіади. Тоді він показав результат 8 метрів 12 сантиметрів. Покажи він цей результат і в Токіо – бути йому двічі олімпійським чемпіоном.

Але в Токіо на слизькій для розбігу доріжці він показує тільки 8 метрів 3 сантиметри.

Гірше, ніж у Римі, результат і в нашого Ігоря Тер-Ованесяна – лише 7 метрів 99 сантиметрів, це тільки третій результат. Отже, відтепер у колекції львівського стрибун з'явилися дві бронзові олімпійські медалі.

На своїй другій Олімпіаді у штовханні ядра виступав київський армієць Віктор Ліпсніс. На світовому рівні цей уродженець Ніжина не вирізнявся високими результатами, проте в країні на той час був кращий. Якщо у Римі він порадував своїх прихильників багато обіцяючим четвертим місцем, то у Токіо майже з таким самим результатом був десятий, відставши від переможця американця Далласа Лонга більш ніж на два метри. Герой Риму Володимир Голубничий довгий час лідирував на дистанції 20 км. Але несподівано впав, зомлів. Коли відкрив очі, побачив над собою лікарів і карету “швидкої допомоги”. Схопився у холодному поту на рівні ноги і продовжив боротьбу. У підсумку зайняв третє місце.

“Космічний стрибок” Валерія Брумеля

Справжнім героєм легкоатлетичних поєдинків став українець Валерій Брумел. Завоювавши в Римі срібну медаль у стрибках у висоту, цей безумовно талановитий спортсмен від змагань до змагань поліпшував свої спортивні результати. Роки завзятих тренувань допомогли йому в Токіо “позолотити” срібну олімпійську медаль Риму. Відомий фахівець легкої атлетики, заслужений тренер СРСР Дмитро Іванович Оббаріус сказав про нього “Це відмінна стала пружина”.

Йому було лише 22 роки, а він, здавалося, вже усьо-

го домігся. Після Олімпіади в Римі, коли зайняв друге місце, став заслуженим майстром спорту. Потім були звання чемпіона СРСР, Європи, рекордсмена країни, Європи, світу. Не було в нього тільки звання “олімпійський чемпіон”. За цим і прилетів сюди, у Токію, до столиці XVIII Олімпійських ігор.

На нього, як і на його основного суперника, американця Джона Томаса, націлювали об'єктиви фотокамер, скрізь на них чекали, за ними полювали репортери. А він у перші дні уникав зустрічей. Щоб ніхто не бачив, тренувався в невеликому містечку Утсуномії, розташованому в 120 кілометрах від Токію. Це викликало масу незручностей, забирало багато часу на поїздки, але доводилося терпіти. Не можна було показувати, що він, рекордсмен світу, знаходиться далеко не в кращій спортивній формі.

Напередодні олімпійських стартів у Токію Валерія під свою опіку взяв заслужений тренер СРСР Гаврило Віталійович Коробков. От що він сказав перед початком змагань: “Після перших же тренувань у Японії стало ясно – Брумелль уже не той. До старту залишалось занадто мало часу, щоб відновити втрачені якості. І ніхто не повинний знати – ні журналісти, ні тренери, ні спортсмени, що Валерій сьогодні набагато слабкіший за того спортсмена, якого вони добре знають”.

... На висоті 2 метри 3 сантиметри в кваліфікації ледь не сталася катастрофа. Валерій двічі збиває планку, не може зосередитися, настає цілковита апатія. Запахло сенсацією. Першим вгадав настрій хлопця досвідчений Роберт Шавлакадзе, який також був у секторі для стрибків у висоту. Він кричить йому на вухо: “Ти розумієш, що це тільки 203, чи ні? 203!!! Ти цю висоту здолаєш у чоботах та ще з валізою у руках”. Пізніше ця фраза Роберта стане крилатою.

Так, Валерій розумів, що це тільки 203 – 2 метри 3 сантиметри. Він кілька разів підходить до планки, яку, здається, хтось заворожив, відміряє кроки, ступні, застосовує усі відомі йому методи самозаспокоєння.

Зрештою з неймовірним зусиллям переходить через планку. А потім легко з першої спроби бере 2 метри 6 сантиметрів і потрапляє до фіналу.

Весь наступний день від Валерія не відходили лікар, масажист і тренер. Хлопець, як завжди, жартував, сміявся, грав у шахи. У фіналі, перед виходом у сектор після переклику він раптом посміхнувся усім

своєю щирою посмішкою. Подав Гаврилу Віталійовичу руку і сказав: “Не хвилюйтеся. Все буде в порядку. Як завжди”.

Але порядок дотримувався тільки до висоти 2 метри 14 сантиметрів. У першій спробі планку збивають усі п'ятеро найсильніших. У другій через неї переходять Томас, Рембо і Паттерсон. Тільки з третьою Брумелі і Шавлакадзе. І знову, як і в “кваліфікації”, Робертові приходится провести з Валерієм короткий урок на тему “виховання почуттів”.

Хлопець на очах перетворюється. У нього прокидається пристрасть гравця, жадоба мисливця, жага спортсмена. Здивований змінами у настрої Валерія, Томас раптом знітився. Він не очікував, що наш спортсмен зможе взяти себе в руки. З першої спроби Валерій бере 2 метри 15 сантиметрів. Потім легко також з першої спроби 2 метри 18 сантиметрів. Томасові ця висота піддається тільки з другої спроби. 2 метри 20 сантиметрів не скоряються нікому. Отже, Валерій Брумелі олімпійський чемпіон, американець за ним.

– А чому ти не взяв 220, адже був готовий? – було перше запитання тренера.

– Після 218 я не був готовий ні до чого. Я не міг зробити жодного стрибка, – була відповідь спортсмена.

Його життя було недовгим. Він народився у Луганську, вчився у Львівському інституті фізкультури. Перебрався до Москви, де працював із різними тренерами. У 1961 – 1963 рр. його визнають кращим спортсменом світу. У Генуї йому вручають золоту “Каравелу Колумба”, а в Нью-Йорку – головний приз легкоатлетів приз Хелмса. Тільки спеціалісти могли побачити, що перед Токіо кумир публіки зламався.

Після Токійської Олімпіади, обожнюючи швидку їзду, на мотоциклі потрапив в автомобільну катастрофу. Уся країна слідкувала за ходом операції на нозі, яку виконував у Кургані знаменитий хірург Гаврило Абрамович Ілізаров, який пізніше став Лауреатом Ленінської Премії, Героєм Соціалістичної Праці. Усі радо вітали повернення Валерія в сектор для стрибків, але високих результатів він так і не показав. Пробував себе в літературі, писав п'єси, публіцистичні статті, займався бізнесом, лекційною пропагандою. На жаль, в 2003 віці, на початку року, на 61-му році життя його не стало.

У сучасному п'ятиборстві сильну конкуренцію нашим майстрам склали традиційні суперники – угорці й американці. В особистих змаганнях нікого не пропустив поперед себе Ференц Терек. Він повторив

римський успіх свого тезка і співвітчизника Ференца Немета. Щоправда, весь час здавалося, що Ігорю Новикову от-от вдасться вийти вперед. Надія тепліла і на перемогу в останньому виді змагань – легкоатлетичному кросі. Але угорець біг по дистанції рівно і швидко і показав потрібні йому секунди. У Новикова – срібна нагорода, повторення римського результату.

“Бронза” Альберта Мокеєва і п'ятий результат Віктора Мінеєва дали змогу збірній команді СРСР вийти на перше загальнокомандне місце.

На озері Сагами проводили зустрічі веслувальники. У академічному веслуванні нагородою за старання В'ячеславу Іванову стала третя золота медаль.

Запекло боровся в двійці парній ще один ветеран збірної Юрій Тюкалов. До своєї третьої олімпійської нагороди – золотої медалі він прийшов із молодим напарником москвичем Борисом Дубровським.

Для черкащанина Андрія Химича, викладача фізкультури, члена спортивного товариства “Авангард” це була вже друга Олімпіада. Щоправда, у Римі він не виступав, був запасним. З того часу вигравав чемпіонати СРСР, був у призерах на багатьох міжнародних регатах, став навіть чемпіоном Європи. В Японії для надійності його посадили до каное-двійки разом зі Степаном Ощепковим, із Владивостока.

Вдало пройшли попередні змагання, мали гарний настрій перед фіналом. Настільки сильно розігналися зі старту, що озирнулися лиш тоді, коли перетнули фініш. Другий призер був далеко позаду.

*Андрій Химич (155) із
Степаном Ощепковим*

А потім святкував перемогу ще один український веслувальник Микола Чужиков із Лисичанська. У байдарці-четвірці разом з Анатолієм Гришиним, Володимиром Іоновим та Володимиром Морозовим він також здобув золоту нагороду.

Микола Чужиков

До Олімпіади Микола Чужиков тренувався в колективі фізкультури шахти 1–2 імені Мельникова. На річці Сіверський Донець в тренера Леоніда Андрійовича Саввина він дістав перші уроки та путівку у великий спорт.

Найбільша сенсація на Олімпіаді сталася на важкоатлетичному поєдинні. Знаючи, що незадовго до Олімпіади Юрій Власов підняв стелю світового рекорду у надважкій категорії до 580 кілограмів, усі сподівалися саме його побачити на найвищій сходинці п'єдесталу пошани. Однак усі ці прогнози спростував армієць із Запоріжжя Леонід Жаботинський, що довгі роки був грізною тінню Власова.

Як і чотири роки тому в Римі, на Юрія Власова очікувала жорстока боротьба з двома основними суперниками – американцем Джеймсом Бредфордом та товаришем по збірній, українцем Леонідом Жаботинським – безперечно, одним із найсильніших “тяжів” тих років. Але, якщо відверто, то ні його, ні 42-літнього Норберта Шеманського, ветерана американської команди, Власов серйозно не сприймав. Добре знав їхні сили і потенційні можливості. Ці атлети, вважав, були сильні, здатні підняти багато кілограмів, але жили старим багажем, і на нові рекорди навряд чи були здатні.

Жаботинський, на його думку, завжди залишаючись другим, здавався, усе чогось вичікував. Просувався уперед обережно, весь час змушуючи Власова йти на побиття світових рекордів. Це його, зрештою, й влаштовувало.

Леонід Жаботинський улюблював цей стан свого старшого товариша, але не піддавався. Він холоднокровно відреагував на світовий рекорд, бо твердо знав, що в Токіо переможцеві знадобиться не більш 570 кілограмів. Тому спокійно готувався під керівництвом свого нового тренера зі збірної СРСР Олексія Степановича Медведєва.

18 жовтня 1964 року назавжди увійде в історію світової важкої атлетики.

... Основна боротьба в цій ваговій категорії, як і годиться, розгорнулася між радянськими спортсменами. Надто низькі результати показують нова надія американців Гаррі Губнер, його співвітчизник Норберт Шеманський та угорець Ечер. Вони явно не готові до боротьби з добре підготовленими Власовим і Жаботинським.

Вже у першій вправі жимі, здавалося, що змагання досить швидко закінчаться впевненою перемогою Власова. В кожному з підходів він випереджає Леоніда на 5 кілограмів. Коли Жаботинський із третьої спроби підняв 192,5 кг, у Власова лишалася ще одна спроба і він попросив збільшити вагу до 197,5 кг, що дорівнювало світовому рекорду. Знову розрив зріс.

Але у ривку нерви Власова зраджують. У нього два невдалих підходи до просто таки дитячої ваги у 162,5 кг. Жаботинський відіграється вже у другому підході. Коли Власов нарешті бере свою початкову вагу, Жаботинський йде на побиття олімпійського рекорду – 172,5 кг.

Леонід Жаботинський

Це давало йому можливість перед останньою вправою відірватися від суперника на 10 кг.

Але не впорався. Наступний рух – поштовх. Обидва спортсмени помітно хвилюються. Жаботинський не хоче ризикувати і починає із розминочної ваги – 200 кг. Власов легко бере на 5 кг більше. Замовляє на наступний підхід 210. І також легко їх долає.

Раптом Жаботинський замовляє 217,5. Це новий світовий рекорд. Якщо візьме, то він випередить Юрія на 7 кг. Та штанга не скоряється.

У Жаботинського є ще один підхід, це його “коронна” вправа. Щоправда, тут на два кілограми більше світового рекорду Власова. Усі в здивуванні. Не часто на змаганнях важкоатлетів такого рівня вага збільшується відразу на 17,5 кілограма. Але для Леоніда іншого виходу немає. Він трохи травмований. А може удає, як актор, щоби потім ніхто до нього не мав претензій. Коли масажист закінчив свою роботу, Леонід ще корчився від болю.

Нарешті він з'являється на сцені. Спокійно підходить до снаряда. Мить – і він над головою. Це була велика, справді історична перемога.

Коли поставили п'єдестал пошани і запросили спортсменів для нагородження, усі звернули увагу, що Власов був блідий.

До поздоровлень, що чув Леонід у ті дні, домішувалися і нотки гіркоти. Десь за спиною говорили, що він, мовляв, схитрував, що нічого в нього не боліло, не нило, що він узяв Власова лише хитрістю. Так думали і говорили не тільки друзі Власова, який досі не може пережити того жорстокого удару.

Але хіба поняття “тактична боротьба” не передбачає елементів хитрості? Хіба не хитрував Куц, змагаючись на біговій доріжці з “лисицею” Чагауейем? Хіба не застосовують обманні рухи борці, футболісти, баскетболісти?

Однак повернемося до цього моменту. Давайте послухаємо фахівця, олімпійського чемпіона, одного з тренерів збірної СРСР, доктора медичних наук, професора, ректора Московського обласного інституту фізичної культури Аркадія Микитовича Воробйова, який ще в 1972 році у книзі “Сильні світу цього” писав: “Багато хто вважав і вважав зовсім необґрунтовано, начебто тренер і атлет спеціально домовилися грати втемну проти Власова до останнього підходу. Як би там не було,

успіх перевершив усі чекання. Але не хитрість і не підступність Жаботинського тому причиною. Все виявилось набагато простіше. Багдасаров, тренер Власова, замість того, щоби грати у свою гру, вдруге штовхнув свого підопічного на хибний крок”.

... Олександр Іваницький народився на українській землі, у селі Прохорівка, що під Полтавою. Але дитинство його минуло в обложеному німцями Ленінграді. Потім жив і вчився у Москві.

У Токіо Іваницький одержав чотири перемоги, дві з них виграв чисто. Лише одну зустріч, що уже нічого не вирішувала, закінчив унічию. Так став олімпійським чемпіоном.

Разом з Іваницьким у Токіо виступав інший відомий борець-вільник Олександр Медвідь, що походив родом з Білої Церкви. Він також носив титул двічі чемпіона світу. Успішно почав свої виступи і тут, на олімпійському килимі. Спочатку здобув дві чисті перемоги. Потім вийшла осічка. Турок Аїк, натершись олією, вислизав з рук, немов риба. Ледве закінчив зустріч унічию. Та дві заключні сутички Олександр Медвідь провів блискуче. Обидва суперника були буквально припечатані до килима.

У класичній боротьбі у вазі до 57 кілограмів виступав київський армієць Владлен Тростянський. Він виграв чотири поєдинки і один звів унічию. Саме це й не дозволило здібному спортсмену здобути золоту нагороду, якої він був вартий. Лише “срібло”.

Після програшу чоловічої збірної СРСР японським гімнастам на Олімпіаді у Римі усі багато говорили про необхідність змін, про відсутність нових імен у нашій гімнастиці. Деяка надія з’явилася напередодні Токійської Олімпіади, але вона була настільки слабка, що навіть срібні медалі, які лиш нещодавно вважалися невдачею, тепер дали невимовну радість. Загальними зусиллями ветеранів Шахліна і Титова, а також молодих – Лисицького, Леонтєва, Цапенка і Діомідова – у Токіо наша команда стала другою у загальнокомандному заліку.

Хлопці поступилися також першим особистим місцем і в багатоборстві. Борис Шахлін був другий, а Юрій Титов лише тринадцятий. З вісімнадцяти медалей, що розігрувалися, зуміли завоювати тільки шість. Головна причина програшу полягала в тому, що японські спортсмени показали принципово нову гімнастику. Як не ремствували наші гімнасти на необ’єктивне суддівство, необхідно було визнати, що за склад-

ністю наші вправи поступилися конкурентам за технікою. В них була краща і психологічна підготовка.

Гіркота була ще й від того, що тоді у Токіо наші майстри вперше віддали перемогу й у жіночому багатоборстві. Лариса Латиніна здобула лише друге місце в особистих змаганнях, здобула “золото” лише у вільних вправах. Поліна Астахова була третя у загальному заліку і перша на брусах. Саме завдяки їхнім зусиллям вдалося вирвати перше загальнокомандне місце у спортсменок Чехословаччини. Абсолютною переможницею вперше стала ще молода чеська спортсменка Віра Чеславська.

Восени 1957 року в Софії на 53-ій сесії МОК було прийняте рішення про включення волейболу до олімпійських видів спорту. Але вперше олімпійські баталії волейболісти провели лише в Токіо. Тоді за право називатися найсильнішими боролися шість жіночих і десять чоловічих команд. Радянські волейболістки, програвши збірній Японії, посіли друге місце.

Чоловіча команді також програла одну зустріч, але це не завадило їй стати “золотою”.

Троє вихованців українського волейболу стали тоді олімпійськими чемпіонами. Серед них одесити Едуард Сибіряков та Георгій Мондзольський, які встигли стати московськими армійцями. Третім був вихованець харківської школи Юрій Поярков, гравець самобутній, справжній віртуоз.

Багато славних перемог одержали на фехтувальних доріжках радянські спортсмени. Але те, чого досяг у Токіо київський динамівець Григорій Крисс, має особливе значення. Він був єдиним із радянських шпажистів, хто порушив багаторічну гегемонію французьких і італійських фехтувальників у цьому виді зброї. Його перемога над найсильнішими мушкетерами світу сталася наче грім серед ясного неба.

В одній тридцять другій фіналу, спортсмени були розбиті на окремі групи, змагалися відразу всі 64 учасника, Григорій Крисс зайняв перше місце. Він послідовно переміг Пауля Гнайера з ФРН із рахунком 5:3. Потім перед ним “склали зброю” Майкл Райан з Ірландії – 5:0, Верб Дрейфюс із Франції – 5:4, Хасан Сайд із Лівану – 5:1, Рене ван ден Дрис з Бельгії – 5:2 і представник В'єтнаму Тран Ван Сян – 5:1.

Хабаров здобув п'ять перемог і програв тільки Роландові Лозерту з Австрії. У Костави також п'ять перемог і програш досвідченим Пітеру Джекобсу з Англії і Хенрику Нелабі з Польщі. Але формула змагань така, що ті самі суперники можуть зустрітися на шляху ще кілька разів. Той же француз Дрейфюс, із яким Григорію довелося добре “почувитись” у третій зустрічі, став ще раз на шляху до фіналу. Цього разу Григорій виграв всуху 5:0. Тут же Крисс перемагає шведа Ерана Абрахамсона – 5:3, англійця Генрі Хоскінса – 5:2 і угорця Іштвана Кауса – 5:4. Але зненацька

заснав двох прикрих поспіль поразок від італійця Альберто Пеллегріно – 3:5 і американця Девіда Міханіка – 2:5. Якщо першу можна було деякою мірою вважати запланованою, тому що нанесена досвідченим суперником, що рвався в призе-

Український мушкетер Григорій Крисс

ри, то друга, явно, була з серії прикрих невдач. Григорій так швидко дістав п'ять уколів, що не встиг і озирнутися, хоча вів спочатку з рахунком 2:0.

Але це були останні зльоти “кривдників” Крисса. У наступних колах вони так “колошматили” один одного, що явної переваги ніхто й не здобув. І вибули зі змагань. Зате Григорій вийшов до однієї четвертої фіналу, де йому знову намагався заступити дорогу швед Абрахамсон, який до цього одержав ряд впевнених перемог над усіма іншими суперниками.

У півфіналі Григорій дістав задоволення за всі попередні прикросці цих олімпійських днів. Ще у Києві Семен Якович Колчинський спе-

ціально готував його “на гусака”. Саме так перекладалося прізвище польського фехтувальника Гонсьора на українську мову. Богдан Гонсьор був довготелесий та ще довгорукий, з ним нелегко було битися на світових турнірах. Досі Крисс, який проти нього виглядав хлопчиком, завжди програвав.

Гонсьор, як справжній гусак, гордовито походжав перед боєм, з висоти свого зросту кидав погляди на Григорія, приміряючи до себе золоту медаль чемпіона Олімпіади. Він не знав, що у Києві Семен Колчинський виготовив майже двометрову шпагу і з нею ставав на прю проти Григорія на тренуваннях. З “полювання на гусака” починалось і закінчувалось кожне тренування.

І от цей бій починається. Проходить хвилина, але ніхто не ризикує. Із поведінки Богдана здається, що перемога сама прийде до нього. Першим приходять до тям Григорій. Він наносить супернику укол у стегно, як вчив його вдома тренер. Наступний укол наносить у довгу руку. Усі розуміють, що поляк такого не очікував. Не може оговтатись, рахунок швидко зростає на користь Григорія. Уже 8:0.

Гонсьор оживає, не хоче програвати. Один за другим наносить три уколи. Багатьом вже здається, що він перехопив ініціативу і ось-ось має завершити зустріч на свою користь.

Але Григорій передбачав і це. Він знає, що Гонсьор не буде вичікувати, відсиджуватися, а обов'язково виявить активність. Треба тільки зачекати, не поспішати з випадками. Його довгі руки можуть легко дістати. Так і є. Гонсьор побачив, що Григорій поміняв стійку, робить випад, але саме тут поляка наздоганяє укол у груди.

Залишилися три останні зустрічі, де бій буде вестися до п'яти уколів. Усі суперники відомі Криссу, з усіма зустрічався. Найсильнішим вважає товариша по команді Гурама Коставу. Він важко потрапляв до фіналу, але тут показав усе, на що здатен. Із ним буде непереливки, такий самий честолюбний, добре знає собі ціну.

“Темною конячкою” для Григорія лишається тільки італієць. Що про нього знає Григорій? Лише те, що той надміру гарячий. За нього вболівають численні туристи, що не вирізняються врівноваженістю. От би сюди наших із Подолу!

Після важких і виснажливих двобоїв у цій четвірці в Крисса і Хоскінса виявляється однакова сума балів. Для з'ясування переможця і

чемпіона Олімпіади призначається перебій. Григорій відмінно проводить цю зустріч. Рахунок зростає на користь українського спортсмена – 2:0, 3:0, 4:0, потім маленький спад, деяка розгубленість і – 4:2. Однак Крисс бере себе в руки і улюбленим прийом – уколом у груди здобуває таку бажану перемогу.

Є золота олімпійська медаль, перша золота медаль в історії радянського фехтування.

Відмінно провів перебій за третє місце з Джанлуїджі Саккаро Гурам Костава. 5:0 на його користь. Бронзова нагорода їде до столиці Грузії.

Успіх Григорія Крисса надихнув й інших членів радянської фехтувальної збірної на спортивні подвиги. Щоправда, вони виявились скромніші. Спочатку золоту медаль у командному заліку здобули рапіристи, за яких виступали М. Мідлер, Г. Свешников, Ю. Сисікін, Ю. Шаров і В. Жданович, герой римських баталій. Жодному з них не всміхнулася доля в особистих змаганнях. Усі виявилися за межею заповітної шістки. Великий успіх випад на долю шаблїстів. М. Асатїанї, Я. Рильський, М. Ракїта, У. Мавлїханов і Б. Мельников вперше в історії участі радянських спортсменів в Олімпійських іграх нарешті здобули золоту нагороду.

Другими були жінки-рапіристки, що свідчило про неабиякий успіх. Дві командні перемоги і “золото” Крисса свідчили про те, що радянські мушкетери впевнено сходять на вершину світового фехтування.

В Токїо, нарешті, показали усі свої найкращі якості і боксери. Троє – С. Степашкін у напівлегкій вазі, Б. Лагутін – у першій середній і В. Попенченко – у другій середній вазі стали чемпіонами Олімпіади. Четверо повернулися додому зі “сріблом”. Були в активі і два третїх місця.

Галина Прозуменічкова

До цього варто додати, що Валерій Попенченко одержав ще й Кубок Вела Баркера від Міжнародної асоціації боксу за найкращу техніку ведення поєдинків.

День 12 жовтня 1964 року назавжди увійде в історію українського плавання. Саме тоді на найвищу сходинку п'єдесталу пошани токійського басейну “Джімнезіум” піднялася 16-річна севастопольська школярка Галина Прозуменщикова, яка перемогла більш досвідчених спортсменок на дистанції 200 метрів брасом. Вона почала плавати у вісім років. Це надто пізно для мешканки приморського міста. Але результати, які вона показувала, зростали не по дням, а по годинах. Перший великий успіх прийшов до неї у 14 років, коли вона стала призеркою чемпіонату України. Через кілька місяців на чемпіонаті СРСР здобула “бронзу”. Рік по тому виграє III Спартакіаду народів СРСР на своїй улюбленій дистанції 200 метрів брасом та в естафеті 4 x 100 метрів комплексом.

...Результат Галини у попередньому запливі лише четвертий. Тож, на центральні доріжки вона не потрапляє, там трійка найсильніших. Поруч подруга по команді Світлана Бабаніна з Ташкента. Вона на п'ять років старше за Галину, має певний досвід. Сьогодні попередній її результат ненабагато кращий, лише третій.

Стрімкий старт, вода закипає від змахів рук і ніг спортсменок. На першому повороті Галина в числі лідерів. Після проходження першої половини дистанції Прозуменщикова явний одноосібний лідер. На другій половині дистанції був момент, коли здавалося, що всі йшли рівно, хоч ризику проведи. Здавалося, що Галина зупинилася, американка почала швидко скорочувати розрив. Сталося це перед самим фінішем. Невже знову невдача?

Свідки цього запливу розповідали, що в мить торкання стінки учасницями всі повскакували з місць. Діялося щось неймовірне. Американці, а їх було у басейні найбільше, голосно скандували “Колб”, звертаючись до своєї Клаудії. Англійки підтримували Соні Мітчелл і Джулію Слеттері. Німці бажали побачити на верхній сходинці п'єдесталу пошани свою Барбару Гриммер.

Ні, Галина зробила все, на що була здатна, виявила притаманну їй витримку, силу волі. Торкнувшись стінки, в ту ж мить піднесла голову, винирнувши з води майже на метр, кортіло якнайшвидше побачити, хто ж прийшов миттю пізніше. Так і є – американка. За нею

фінішує Світлана. Лише четвертими і п'ятими приходять англійські плавчихи.

Після Токіо Галина закінчує середню школу, тренується ще інтенсивніше. Нікому не віддає кілька років пальму першості на своїй коронній дистанції.

На дистанції 200 метрів способом брас стартував львів'янин Георгій Прокопенко. Це друга Олімпіада в його житті. У Римі він був десятим. З тих пір багато води сплигло. Георгій не раз бив світові рекорди, ставав чемпіоном СРСР, Європи, перемагав на міжнародних турнірах. Тож, не випадково, від нього очікували золотої медалі.

Суперники в Прокопенка серйозні. З одного боку старт прийняв американець Чет Ястремські, рекордсмен світу. З іншого – австралієць Ірвін О'Брайен, у якого кращий час у попередніх змаганнях.

І от дається старт. Вся увага Георгія зосереджена на американці. Йдуть рівно. На останніх 50 метрах наш спортсмен ледь виривається вперед. От він попереду навіть на кілька метрів. Георгій, захоплений боротьбою з американцем, не побачив ривок австралійського спортсмена, який першим торкнувся бортика, поліпшивши світовий рекорд. Лише чотири десяті секунди програв йому Прокопенко. Що ж, срібна медаль для нас – теж великий успіх. Такого ще не було в чоловічому плаванні. Довго до цього результату йшов Георгій та інші українські плавці.

Загалом у Токіо радянська олімпійська збірна в неофіційному командному заліку набрала 607,8 очка. Завойовано 30 золотих, 31 срібна та 35 бронзових олімпійських медалей. У команди США, що знову виявилася на другому місці, 581,8 очка – 36 золотих, 26 срібних і 28 бронзових медалей. Значний внесок в успіх збірної команди Радянського Союзу внесли спортсмени України. 11 посланців нашої республіки з 35-х стали чемпіонами в особистих і командних змаганнях. Усього ж завойовано 32 медалі – 13 золотих, 12 срібних і 7 бронзових. Це дорівнювало би п'ятому загально командному місцю.

Усі, хто був у ті дні в Токіо, одностайно визнавав, що японці по чіткості, продуманості, раціональності, привітності, гостинності перевершили всі країни світу, які до того приймали учасників Олімпійських ігор.

ПІДСУМКИ ІГОР ХVІІІ ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	30	31	35
США	36	26	28
ОНК	10	22	18
Японія	16	5	8
Італія	10	10	7
Угорщина	10	7	5
Польща	7	6	10
Велика Британія	4	12	2
Австралія	6	2	10
Чехословаччина	5	6	3
Франція	1	8	6
Румунія	2	4	6
Нідерланди	2	4	4
Швеція	2	2	4
Болгарія	3	5	2
Фінляндія	3	—	2
Данія	2	1	3
Нова Зеландія	3	—	2
Туреччина	2	3	1
Канада	1	2	1
Швейцарія	1	2	1
Югославія	2	1	2
Півд. Корея	—	2	1
Бельгія	2	—	1
Іран	—	—	1
Аргентина	—	1	—
Тринідад і Тобаго	—	1	2
Індія	1	—	—
Ефіопія	1	—	—
Бразилія	—	—	2
Ірландія	—	—	1
Туніс	—	1	1
Багамські острови	1	—	—
Кенія	—	—	1
Куба	—	1	—
Мексика	—	—	1
Нігерія	—	—	1
Пакистан	—	1	—

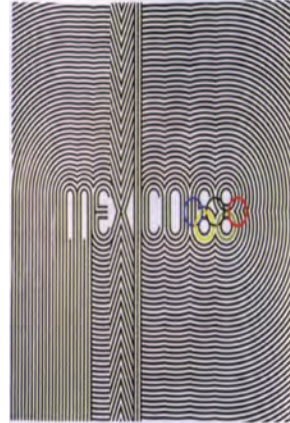
XIX ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Мехіко (Мексика),

12 – 27 жовтня 1968 року.

5530 учасників зі 112 країн.

172 комплекти медалей з 19 видів спорту.

- Жаботинський – удруге
- Волейбольний Олімп – удруге
- Бімон – уперше

Мексиканським Сполученим Штатам право на проведення Ігор XIX Олімпіади було довірено на 60-й сесії МОК, що проходила 1963 року в Баден-Бадені. Ця звістка викликала багато суперечок. Одні стверджували, що на висоті 2240 метрів над рівнем моря зайва фізична напруга може бути небезпечною для здоров'я спортсменів.

Інші доводили, що нічого страшного в цьому немає, адже люди там живуть споконвіку і нічого з ними не трапляється. Більш того, успішно займаються різноманітною діяльністю, нелегка фізична праця владно увійшла в їхній побут, а фізична культура й спорт і поготів тут у великій пошані.

Одна з газет з посиланням на авторитетні джерела заявляла, що в Мехіко змагатися будуть не лише спортсмени, а й лікарі, фармацев-

ти, дієтологи. Та перш ніж допомогти спортсменам, допомога медиків більше знадобилася самим мексиканцям.

Ще не розпочавшись, ця Олімпіада була висвітлена спалахами пожеж від вибухів, кулеметною стріляниною, сотнею поранених. У Мехіко загони поліції не мали часу, щоб приборкувати демонстрантів не вдоволених діями уряду. За два тижні до початку Олімпіади стрілянина велася майже по всьому місту, а за три дні до неї на площі Трьох культур відбулася найкривавіша бійка, в результаті якої сотні людей було вбито і поранено. За цими подіями могли спостерігати й учасники Олімпіади, що задалегідь приїхали для акліматизації.

Вже коли американські інформаційні агенції повідомили про відміну Ігор, студенти та робітники пішли на поступки. Почали наводити порядок на вулицях та площах. Президент МОК Ейвері Брендедж заявив: “Тарантії, які дав нам усім мексиканський уряд цілком достатні для успішного проведення змагань”.

До Олімпійських ігор у Мехіко майже всі команди почали підготовку задовго до встановлених термінів. Для передолімпійської підготовки вибирали зони високогір'я, що знаходилися в різних частинах світу. Не було, мабуть, таких гір, куди б не вивозили кандидатів до збірних команди. Наші, наприклад, тренувалися в Карпатах, на Кавказі, горах Тянь-Шаню, Паміру.

“По п'ятах бігунів йде смерть!” – кричали газети Заходу. Вони до такого ступеня нагнітали ситуацію навколо Ігор, що страх висоти з'явився навіть у мексиканських спортсменів. Але тим не менш до Мехіко-Сіті прибуло рекордне число учасників, тренерів, суддів, туристів. Завдяки новітнім досягненням науки і техніки мільйони людей, що живуть на всіх континентах, дістали можливість дивитися Ігри в Мехіко.

Відкриття Ігор 12 жовтня 1968 року вилилося в яскраву і незабутню церемонію. Саме у цей день 1492 року на американську землю ступив Христофор Колумб.

За його маршрутом вирішено було пронести естафету олімпійського вогню. Спочатку сухопутним шляхом із Греції вогонь доставили до іспанського порту Палое, звідкіля майже п'ять століть тому відпливав великий мореплавець.

Потім мексиканський військовий корабель доставив олімпійський вогонь до острова Сальвадор, першої американської території, на яку висадилися матроси Колумба. Далі смолоскип пронесли через весь

американський континент і нарешті 12 жовтня вогонь запалав над олімпійським стадіоном.

Честь запалити його вперше в історії Олімпіад випала на долю жінки – 20-літньої мексиканської студентки Енрикети Басіліо.

Нарівні з іншими вперше в Олімпійських іграх брали участь команди Барбадосу, Британського Гондурасу, Віргінських островів, Нікарагуа, Сальвадору, Сан-Марино й інших держав. Знову поза Олімпіадою залишилися спортсмени Південо-Африканської республіки, яку тоді усі називали расисткою. Ї не безпідставно.

Команда СРСР складалася з 313 спортсменів. Третина від загальної кількості – москвичі. Побито й рекорд представництва Україною – 51 учасник, це майже кожний шостий учасник.

Нашим не таланило вже від перших стартів. Поразки сипалися одна за одною. Тренери, виправдовуючись, розводили руками, не розуміючи причин. Невдачі звели нанівець усі попередні прогнози. Як виявилось, вони усі були побудовані на піску, не враховували ні складних кліматичних умов, ні високогірного розташування столиці Ігор.

Хто, приміром, міг припустити, що наші жінки-легкоатлетки, яким запланували 5-6 золотих медалей, не здобудуть жодної? Срібну і бронзову здобули в стрибках у висоту Антоніна Огорокова з Підмосков'я і київська динамівка Валентина Козир. На рахунку наших дівчат лише 30 олімпійських очок.

Лише три золоті медалі в чоловіків. Володимир Голубничий переміг у спортивній ходьбі на 20 км. До Мехіко його взяли з великими побоюваннями. Це була його третя Олімпіада, спортсмену йшов 32-й рік. Підставою для включення в олімпійську команду було тільки те, що він легко, як це комусь здавалося, виграв звання чемпіона Радянського Союзу в 1965 та 1968 роках.

...Зі стадіону він вийшов першим. У бадьорому темпі пройшов майже усю першу половину дистанції. Потім прилаштувався за спиною американця Лейрда, який у доброму темпі обходив одного суперника за другим, чітко карбуючи кожен крок. Голубничий так захопився технікою власного ходу, що проскочив поворот. Не звертаючи уваги на знаки, пройшов кілька зайвих сот метрів. Коли повернувся, коли побачив перед собою спину суперників, яких щойно обходив. Холодний піт укрит чоло. Треба ж такому статися – з лідера опинився в аутсайдерах!

Надолужуючи прогаяне, відчув головний біль, запаморочення. В умовах високогір'я це долалося надто дорогою ціною. Що би робив, якби не виник буквально з-під землі друг і одвічний суперник Микола Смага. Відтепер своєю ходу він підпорядковує лише можливостям Володимира, буквально по кроках виводить його зі запаморочення.

Поступово з'явилось, як кажуть легкоатлети, друге дихання. Ось він відчув полегшення, приплив сил, ось вже обходить Смагу, наближається до стадіону. Вже біля фінішної стрічки чує захоплений рев трибун. Невже це його так вітають темпераментні мексиканці? У відповідь переможно піднімає вгору руки і ...бачить перед собою спину мексиканця Хосе Педрасу, якого він обходив двічі. Більше нічого не пам'ятає. Його підхоплюють під руки тренери і лікарі і ведуть у тїнь, до роздягальні.

А трапилося на стадіоні от що. Педраса будь-що хотів здобути золоту медаль. Та не в змозі обійти Голубничого і Смагу, вдався до порушення правил спортивної ходьби, яка забороняє ... біг. Забувши усе на світі, почувши радісні вітання земляків, Педраса втратив рівновагу й пішов на порушення правил змагань. Пробігши метрів триста, він, дійсно наздогнав Голубничого і Смагу.

Після того, як вляглися емоції, старший тренер нашої збірної Глеб Віталійович Коробков розповів: "Я побачив, що за нашими хлопцями на усіх парах несеться мексиканець, перейшовши на відвертий біг. Мене дивує, що ніхто із суддів не робить йому зауважень, не знімає з дистанції, не дає відмашку прапорцем, як це звичайно робиться на трасах. Беру за грудки головного суддю і починаю трясти, замість англійських слів застосовую російські, які найбільш підходили до цього моменту. Але Джорджіо Обервегер у відповідь лиш посміхається, знімає мої руки з лацканів піджака і показує на бурхливе стотисячне море, де у кожного третього ймовірно був у кишені пістолет".

Про свої санкції судді оголосили пізніше. На цей раз вони майже не відійшли від понять честі і справедливості. Голубничого визнали переможцем.

Віктор Сансєв з новим світовим рекордом – 17 метрів 39 сантиметрів – перший у потрійному стрибку. Яніс Лусіс встановив новий світовий рекорд, пославши спис на 90 метрів 10 сантиметрів.

З українських легкоатлетів варто відзначити ще й Ігоря Тер-Ованесяна, від якого на усіх чотирьох попередніх Олімпійських іграх

золоті медалі втікали буквально з-під носа. У стрибках у довжину він посів четверту позицію з результатом 8 метрів 12 сантиметрів.

А першу сходинку п'єдесталу пошани посів Боб Бімон, здійснивши фантастичний стрибок у XXI століття. Він пролетів 8 метрів 90 сантиметрів! Для порівняння відзначимо, що стрибун із НДР Крис Беєр, що залишився другим, програв Бимону 71 сантиметр.

Світовим і олімпійським рекордом відзначена поява на дистанції 100 метрів Джеймса Хайнса. Його час – 9,9 секунди – дотепер запомітна мрія багатьох спортсменів. Том Сміт встановив новий олімпійський рекорд у бігу на 200 метрів – 19,8 секунди. Чи Еванс – автор світового рекорду в бігу на 400 метрів. Нові світові рекорди встановлені американцями також у двох естафетах, а олімпійські – ще в кількох видах легкоатлетичної програми.

У Мехіко завершив свою довгу спортивну кар'єру видатний металник диска Альфред Ортер, переможець чотирьох Олімпіад. Такого результату не показував жоден металник!

Великий подив викликала поява в секторі для стрибків у висоту американця Ричарда Фосбері. Його новий спосіб подолання планки – це, дійсно, революція в легкій атлетіці. Усі чоловіки і жінки, що бажають стрибати високо, переходять відтоді на цей новий найраціональніший спосіб переходу через планку, який дістав назву “фосбері-флор”.

У змаганнях легкоатлетів характерна поява серед переможців і призерів представників країн третього світу, які раніше не вступали у боротьбу за вищі нагороди. У бігу на 100 метрів несподівано друге місце зайняв атлет з Ямайки Л. Міллер. У бігу на 400 метрів з'явився сенегалець А. Гаку.

Дійсна революція сталася й у бігу на середні і довгі дистанції. 1500 метрів виграв представник Кенії Кипчого Кейно. На 5000 метрів від-

Жарти Р. Фосбері народили новий вид стрибків

значився тунісець Мохамед Гаммуді, а К. Кейно зі своїм товаришем Нафталі Тему зайняли друге і третє місця. Зате Нафталі виграв біг на 10 000 метрів, залишивши позаду ефіопських спортсменів М. Волде, М.Гаммуді і мексиканця Х. Мартинеса. Ще два кенійці – А. Бивотт і Б. Кого – були попереду у бігу на 3000 метрів з перешкодами.

У змаганнях серед жінок перемогу святкували спортсменки Польщі, НДР, Румунії, Чехословаччини, Угорщини, Австралії й інших країн, що свідчить про загострення боротьби за найвищі спортивні титули.

Під час нагороджень переможців змагань у бігу на 200 метрів серед чоловіків стався випадок, про який писала уся світова преса. Американці Том Сміт і Джон Карлос на п'єдесталі пошани підняли вгору руки в чорних рукавичках. На їхніх спортивних костюмах не було емблеми країни, честь якої вони захищали. Олімпійський чемпіон так пояснив свою поведінку: “Ми продемонстрували прагнення негрів до єдності в боротьбі проти расизму”. У цей же день рішенням керівництва американської делегації мужні спортсмени були вигнані з олімпійського селища.

У десятиборстві одесит Микола Авілов посів четвертий щабель. Решта учасників, скажемо відверто, не була готова до таких змагань з огляду на різні обставини, про які мова попереду.

Серед збірної баскетболістів були два киянини – представники київського “Будівельника” Анатолій Поливода та Сергій Коваленко. Щоправда, Сергія вважали представником Грузії, звідки він переїхав на постійне проживання до України. Обом талановитим хлопцям ледь виповнилося по 20 років. Разом із досвідченими московськими армійцями та каунасцем Модестасом Паулаускасом вони являли собою досить грізну силу. За рік до Олімпіади Поливода став чемпіоном світу, був визнаний кращим гравцем.

Поливода і Коваленко, яких чомусь зайве тримали на скамійці, набирали за зустріч по 8-15 очок. У результаті збірна СРСР посіла третє місце, пропустивши вперед колективи США та Югославії.

Ватерполісти збірної СРСР, основу якої склали представники Москви, піднялись на одну сходинку вище у порівнянні з Токійською Олімпіадою. В складі команди виступав харківський динамівець Олексій Баркалов. У матчі за перше місце з командою Югославії, яку наші програли з рахунком 11: 13, він закинув сім м'ячів.

Не поталанило представникам вітрильного спорту. 9-те, 11-те, 15-те

і 16-те місце ось здобутки усіх членів команди. Крім одного – киянина Валентина Манкіна.

Він був учасником багатьох всесоюзних і міжнародних регат. Але найбільшу славу принесла йому та, котра проходила в програмі ХІХ Олімпійських ігор в узбережжя Мексики, на Тихому океані, біля курортного містечка Акапулько.

... У першій гонці Манкін стартував вдало. Човен йшов плавно. Біля першого знаку був на п'ятій позиції, а до фінішу прийшов третім. Але найбільше радувало те, що основні суперники залишилися позаду.

Другого дня вітер підсилювався до п'яти балів, погіршився хід. На додаток до цього луснув один із ременів з правого борту, фінішував тільки п'ятим, але знову попереду основних конкурентів.

Впевненіше відчув себе на третій день, коли вітер майже вщух. Довго готував себе до гонок у таких умовах. Яхта корилася, як добре вимуштруваний пес. Виходило абсолютно усі. Фінішував першим, ще й з великим відривом. Цей день приніс повне заспокоєння. З'явилося жагуче бажання змагатися.

Наступного дня в черговій гонці фінішував другим, слідом за шведом Аккерсоном. Слабкий вітер вимотав спортсмена. Нили ноги. Болем відзивався кожен рух. Тридцятиградусне море не прохолоджувало. Відблиск від хвиль сонячних променів освітлював, не допомагали й окуляри.

Друге місце в п'ятій і шостій гонках дало змогу Валентині до строково стати олімпійським чемпіоном. Усі поздоровляли спортсмена з цією високою нагородою, а в нього не було сил радіти.

Виступи наших боксерів на Олімпіадах не вирізнялися стабільністю. Проте завоювали три золоті медалі. Бронзову здобув 24-річний київський армієць Володимир Мусалімов, якого тренери довго не наважувалися брати до збірної, незважаючи на його переконливі переваги над іншими боксерами.

Завзятістю відрізнялися змагання борців вільного стилю. У середній вазі погляди тренерів нарешті зупинилися на київському армієцьці Борисі Гуревичу, якого в 31 рік намагалися записати в розряд безперспективних. А він, незважаючи на це, шість разів вигравав вищі титули на чемпіонатах СРСР, ставав найсильнішим у світі і Європі. Нарешті, тут, у Мехіко здобув золоту олімпійську нагороду.

Про життя Бориса Гуревича, яке проходило біля київського євбазу, мало хто знає. Він рано втратив батька. Через те, що мати багато працювала, не мав достатнього догляду, важко давалася шкільна наука. Доводилося зносити образи здорових і більш сильніших хлопців. Та непомітно для інших набирався сили, ставав струнким, вправним юнаком. Покинувши рано школу, працював телефонним майстром, що вимагало тягати важкі портфелі.

Люди бачили, як він годинами просиджував під вікнами динамівського борцівського залу, аж доки Ярослав Волощук не запросив його на тренування. Вже коли Борис став сильним і зграбним, його помітив скульптор Євген Вучетич, лауреат усіх премій, які існували в СРСР. Тоді майстер працював над скульптурою “Перекуєм мечі на орала” для встановлення біля будинку Організації Об’єднаних Націй у Нью-Йорку. Хто побачить цей витвір мистецтва, згадайте про українського борця Бориса Гуревича.

... У фіналі Борисові треба було внічно звести поєдинок з одвічним суперником болгарином Проданом Гарджевим. А до того Гуревич чисто переміг Роберта Ніона з Багамських островів, поляка Яна Виперчика, кубинця Лупі Лару. Лише по очах виграв в англійця Рональда Грін-

стида. 2:2 – такий результат його двобоїв з монгольським спортсменом Йугджидом Мунхбатом. Так само закінчилась зустріч із болгарином. І от киянин на вищій сходинці п’єдесталу пошани.

Крім Бориса Гуревича, на цих змаганнях святкував свою другу перемогу на Олімпіадах мінчанин Олександр Медвідь. Після того, як килим покинув його приятель Олександр Іваницький, він перейшов до важкої вагової категорії, де довго нікому не поступався першим місцем.

У класичній боротьбі ніхто з українців до збірної не потрапив. Найкраще за усіх виступив грузин

Валентин Манкін

Роман Руруа, який у вазі до 63 кг випередив сильних суперників з НДР, Болгарії та Японії і завоював золоту нагороду. В активі команди СРСР чотири срібні і одна бронзова медалі.

З 15 членів збірної команди з велоспорту чотири представляли Україну. Сергій Кравцов з Харкова був восьмий у гиті з місця на 1000 метрів, а потім програв у одній восьмій фіналу в спринтерській гонці на 1000 метрів. Харків'янин Ігор Целовальников на тандемі з латишем Імантом Боднієксом вибув у одній четвертій фіналу.

Восьмі і дев'яті були шосейники. На кращі результати вони вийдуть через кілька Олімпіад.

У численній команді плавців було п'ятеро українців. Наша "золота рибка" Галина Прозуменщикова в цьому міжолімпійському циклі стала москвичкою. Заліки за друге місце на дистанції 100 м брасом та третє на дистанції 200 м брасом пішли її армійському клубу.

Варті також уваги друге місце чоловіків в естафеті 4 x 100 м вільним стилем і третє місце в естафеті 4 x 200 м вільним стилем.

Переміг киянин Борис Гуревич

У Мехіко в складі чоловічої команди волейболістів виступало аж дев'ять українців.

Команду, як і чотири роки тому, доручили формувати Юрію Миколайовичу Клещову, заслуженому тренеру СРСР, відомому в минулому волейболісту, гравцю збірної країни. Тренерській раді і Федерації волейболу він дав обіцянку дотримувати раз і назавжди встановленого правила: складати команду суто за спортивним принципом, брати за основу переможців минулого чемпіонату чи Спартакіади народів СРСР.

IV Спартакіаду народів СРСР, як відомо, у завзятій боротьбі виграла збірна команда Української РСР.

За підсумками цього турніру і була визначена збірна країни, у яку тренери Юрій Клещов і Марк Барський відібрали Володимира Беляєва, Євгена Лапінського, Василіуса Магушеваса, Віктора Михальчука, Юрія Пояркова, Бориса Терещука і Володимира Іванова. До них додалися чемпіони Токійської Олімпіади, що стали московськими армійцями, одесити Едуард Сибіряков і Георгій Мондзолевський.

Чемпіони Олімпійських ігор з волейболу

Мабуть, у нашому волейболі тієї пори не було більш титулизованого спортсмена, ніж ветеран команди Георгій Мондзолевський, який із деяких причин став москвичем. Вихованець одеської школи волейболу, що дала чимало чудових майстрів “літаючого м'яча”, він був неперевершеним розвідним. Ніхто краще його не міг дати пас нападаючому для завершального удару. Він краще за всіх “бачив” майданчик, піднімав, здавалося б, “мертві м'ячі” у захисті. Крім того, Георгій був чудовим товаришем. Його відрізняв іскрометний, чисто одеський гумор, який був притаманний усім корінним мешканцям “Одеси-мами”.

Інший одесит – Едуард Сибіряков, був набагато молодший за Георгія. Цей богатир двометрового зросту уславився завдяки своєму потужному нападаючому удару, який ніхто не міг перекрити на блоці або відбити, не кажучи про точність першої передачі. Маючи до того ж високий стрибок, він був незамінний на блоці, його пробити було неможливо.

Як і Мондзолевський, двічі чемпіоном світу 1960-го і 1962-го років ставав і гравець харківського “Буревісника” Юрій Поярков, ще один герой Токійської Олімпіади. Як і Мондзолевський, уміло зв'язував усі ланки команди, віртуозно володів різноманітними обманними прийомми, в тому числі й нападаючим ударом. Його сильна бічна подача практично не бралася захисниками і часто приносила переможне очко. Юрій вміло керував грою, в усьому підтримував молодих гравців, був першим помічником тренерів.

Незважаючи на те, що до Мехіко команда прибула в доброму настрої, гарно фізично і тактично підготовлена, першу зустріч американським спортсменам програли з рахунком 2:3. Невпізнаними були Бугаєнков, Сибіряков, Іванов, наша основна забійна сила. Рослі американці вміло ставили блок, і прямолінійні атаки наших хлопців виявилися безрезультатними. Американці, вигравши вирішальний м'яч, влаштували на майданчику радісний танок.

Це була їхня восьма зустріч зі збірною СРСР. Усі попередні незмінно закінчувалися нашими перемогами. Наступна зустріч зі збірною Бразилії також не передвіщала для наших нічого гарного. Тренери небезпідставно побоювалися за результат гри. Після програшу першої партії тренери випустили на майданчик більш досвідчених Мондзолевського, Сибірякова, Бугаєнкова. Вони замінили Кравченка, Андронova і Михальчука, в яких гра м'яко кажучи “не пішла”. Заміни

виявилися вдалими, і наступні три партії закінчилися нашими перемогами.

У першій партії поступилися наші волейболісти і спортсменам НДР. Але цей відступ був змушений і входив до планів керівництва. Справа в тому, що по дорозі до спортзалу автобус із радянськими волейболістами потрапив у страшний затор, викликаний проведенням змагань із марафонського бігу. Переодягалися на ходу в салоні. На майданчик вийшли, не розім'явшись. Тренери так і сказали хлопцям: “Першу партію можете програти, але зате щоб добре розім'ялися. Грати почнемо з другої”.

І дійсно, друга і третя партія були за нашими хлопцями. Трохи розслабилися в четвертій. Зате в п'ятій знову узяли гору. А потім були перемоги над збірними Болгарії, Польщі, Бельгії, Чехословаччини. Поразка чехів від команди Польщі додала деякої впевненості у діях наших хлопців. Залишалось виграти останню зустріч у японців – і шлях до “золота” був відкритий.

Тренери випускають на майданчик найсильніших – В. Михальчука, І. Бугаєнкова, Е. Сибірякова, Ю. Пояркова, Е. Лапінського, В. Кравченка.

Японці починають із своєї звичної “каруселі” і впевнено набирають очка. Не йдуть удари в Лапінського, Сибірякова. Тоді виходять на майданчик Беляєв, Іванов. Потім – Мондзольєвський. Він двома філігранними пасами виводить нападаючих на завершальні удари. Але неспокої не вщуває. Так тривало до рахунку 2:11.

Японцям для перемоги треба було набрати лише 4 очка, нашим – 13. І тут усі відчули, що японські гравці витратили багато сил. Їхні наступальні дії не такі потужні, а захист не в змозі стримувати м'ячі після ударів наших хлопців. Настав перелом. Досягають мети удари Сибірякова і Бугаєнкова. Усі у захваті від злетів над сіткою Іванова. Досягають мети таранні удари Беляєва: кожний подібний гарматному пострілу. Повеселів похмурий Лапінський. Проходять удари Кравченка і Сибірякова, а їхній блок стає непробивним. Відмінно розводить м'ячі Поярков.

Лише у четвертій партії японці знову розігралися. Тепер у них все стало виходити. Гра йде очко в очко. Розрив, хоч і повільно, зате зростає на нашу користь. Потім рахунок стає 13:13. Японці у піднесенні. Та не надовго. Остаточний рахунок цієї партії 15:13. Загальна наша перемога 3:1.

Отже, вдруге поспіль радянська збірна завойовує золоті медалі олімпійських чемпіонів.

Від Олімпіади до Олімпіади зростали досягнення фехтувальників. Якщо в Гельсінкі ними не було завойовано жодного очка, у Мельбурні – 8, Римі – 44, Токіо – 40. В Мехіко їхній врожай склав 3 золоті і 4 срібні медалі, тобто 48 очок у неофіційному командному заліку.

У команді шаблістів проявив себе ще один представник Львова Віктор Сидяк. Виступаючи командою разом з У. Мавліхановим, Е. Винокуровим і В. Назлимовим він вперше став чемпіоном Ігор.

В особистих змаганнях чоловіки-рапіристи дійшли до півфіналу. У командних Василь Станкович, Віктор Путятин, Юрій Сісікін, Герман Свешников і Юрій Шаров стали другими призерами.

Дві срібні олімпійські медалі привіз із Мехіко шпажист киянин Григорій Крисс. В особистих змаганнях він пропустив уперед триразового олімпійського чемпіона угорця Дезе Кулчара. Потім разом із киянином Йосипом Вітебським, білорусами Юрієм Смоляковим, Олексієм Никанчиковим та росіянином Віктором Модзалевським став другим у командних змаганнях. Василя Станковича готував до відповідальних змагань у Львові заслужений тренер УРСР В. О. Андрієвський, що працював на той час ректором Львівського державного інституту фізкультури, а Григорія Крисса, Віктора Путятин і Йосипа Вітебського – заслужений тренер СРСР С. Я. Колчинський.

Почали здавати потроху свої позиції гімнасти, хоча й мали в складах чоловічої і жіночої збірних кілька неординарних особистостей. На цей раз до поїздки не залучили жодного українця.

У чоловіків за сумою багатоборства в особистих змаганнях переміг японець Савао Като. Михайло Воронін другий. Зате він був перший на перекладині і в опорному стрибку, двічі другий і один раз третій в інших вправах.

Японці посіли перше місце і в командних змаганнях.

У жінок в командній боротьбі наші на першому місці. Зате в особистих змаганнях лідер – чешка Віра Чаславська. Про уперту боротьбу свідчив той факт, що слідом за нею розташувались Зінаїда Вороніна, Наталя Кучинська та Лариса Петрик. Місто Грозний у збірній представляла динамівка Людмила Турищева. Вона припустилася кількох грубих помилок і посіла загальне 24 місце. Її час ще прийде.

Змагання гімнасток, що проходили у залі “Аудіторію Насьональ”,

запам'яталися глядачам кількома особистими трагедіями, прикрими зривами, драматичністю поєдинків. Найбільше усі вболівали за 19-річну лєнінградку Наталю Кучинську, загальну улюблєницю. Приваблювала не лише її мила і привітна чарівна посмішка. Вона заслужено мала посісти перше місце за рівнем майстерності. Проте, зірвавшись на брусах, сама себе поставила у скрутне становище. Після першого снаряду опинилася на 11-ому місці, звідки до п'єдесталу пошану вже ніхто і ніколи не наближався.

Та це не збентежило загальну улюблєницю. На усіх інших снарядах вона виступала впевнено, наче нічого не сталося. Як результат – бронзова медаль за сумою багатоборства, і золота – на колоді. Увінчала виступ ще одна золота нагорода – за першість у командній боротьбі.

Не можна не згадати про нагороди гімнастичної родини, росіян – Зінаїди та Михайла Вороніних, яка повезла додому 3 золоті, 5 срібних і 3 бронзові медалі. Такий ужинок був би великим щастям для 10-11 країн.

У змаганнях кіннотників із виїздки сталася сенсація. Особисту першість несподівано для західних спортсменів-аристократів виграв лєнінградець Іван Кизимов на Іхорі. Потіснили фаворитів також Іван Калита на Абсенті був четвертий та Олена Петушкова на Попелі – шоста. Їх сумарний результат дав змогу посісти друге місце командою. Перше за незначної переваги посіли кіннотники ФРН.

У триборстві та подоланні перешкод несподіванок не сталося. Краще місце радянських вершників – десяте.

Дві золоті медалі “вполювали” стрільці. З олімпійським рекордом закінчив змагання у тирі з довільного пістолету Григорій Косих. На круглому стенді також з новим олімпійським рекордом вразив усі мішені Євген Петров.

Перед Олімпіадою в Мєхіко тренери довго думали – гадали, кого із спортсменів у сучасному п'ятитборстві включати до команди. Львів'янина Павла Лєдньова взяли не відразу. Адже він не мав досвіду участі у міжнародних змаганнях за винятком кількох другорядних. Пригадали йому недисциплінованість, неврівноваженість характеру. “За” промовляли лише стабільність спортивних показників, постійне удосконалювання майстерності, висока працездатність, уміння мобілізуватися.

Це й переважило. Після п'яти виснажливих днів змагань він вия-

вився попереду старших за віком і більш досвідчених киянина Бориса Онищенка і литовця Стасіса Шапарніса. Повертався додому з бронзовою медаллю за змагання в особистій першості і срібною за командний успіх.

Бориса Онищенка, який був в особистих змаганнях п'ятий, підвів гонористий кінь. Верховна їзда перешкодила цьому талановитому спортсмену стати олімпійським чемпіоном.

Розповідаючи про Токійську Олімпіаду, ми згадували, як у змаганнях важкоатлетів у драматичній боротьбі здобув золоту нагороду наш ушавлений спортсмен Леонід Жаботинський. Якщо тоді боротьба точилася з москвичем Юрієм Власовим і усе вирішували кілограми, то в Мехіко Леоніду протистояв бельгієць Серж Редінг. Він був легше від нашого богатира майже на 40 кг, програв йому у сумі класичного триборства майже 20 кг. Причому, Леонід встановив новий олімпійський рекорд.

Інший киянин Володимир Беляєв, виступаючи у вазі до 82,5 кг дістав срібну нагороду, поступившись переможцю ленінградцю Борису Селицькому лише за власною вагою. У обох 485 кг у сумі класичного триборства. Обидва автори нових олімпійських рекордів.

Під час нагородження призерів у гонці байдарок-

Леонід Жаботинський у Мехіко став олімпійським чемпіоном вдруге

одиначок на дистанції 1000 метрів сумчанин Олександр Шапаренко не тільки не випромінював радощів за завойовану срібну медаль, але ледве не плакав від образи. Він дав перемогти себе угорцю Міхаю Хесу!

Перед стартом фінального заїзду на Олімпіаді ніякого хвилювання не відчував, усі було знайоме, звичне. Байдарка рвонулася вперед легко. Дозволив вийти уперед Хансену і Петтерссону. Так треба, нехай лідирують.

Олександр Шапаренко

Але хитрий Хес сідає на хвилю Шапаренка і, не звертаючи уваги на сигнали арбітра, який йде слідом за спортсменами, завзято відсиджується, уникаючи боротьби, відкрито порушуючи правила.

Другу половину дистанції лідирує Шапаренко. Начебто нікого поруч не видно.

Треба побоюватися тільки підступного Хеса, який здатен на раптовий ривок. Так воно і є. Заощадивши сили на основній дистанції, він за 100 метрів від фінішу рвонув уперед щосили. В умовах високогір'я почати нове прискорення для Олександра стало неможливим. Програв усього кілька метрів.

Зате справжня радість охопила його через годину, коли він одержував золоту медаль за перемогу в гонці байдарок-двійок. Поруч з ним знаходився досвідчений Володимир Морозов, чемпіон Токійської Олімпіади в "четвірці".

Отут вони втерли таки носа угорцю, який з колегою лишився на другому місці.

Готувалася до старту і четвірка, очолювана Миколою Чужиковим. Хлопці досить переконливо перемогли в попередніх змаганнях. Почували себе бадьоро і впевнено. Усі очікували на другу золоту медаль.

От і постріл. Але Чужиков, Стеценко, Матвеев і Краюхин чомусь стоять на місці. Що сталося? Виявляється, хтось навмисне перепилив трос рульового управління. Хто винний, кого підозрювати? Невже хтось з веслувальників Норвегії, Румунії, Угорщини, Швеції, Фінляндії або НДР, що стартували з ними у фіналі? Ні, вірити в це не хочеться, не мають права. З усіма обіймалися, тепло віталися, допомагали один одному, весело жартували. До того ж це Олімпійські ігри, тут не повинно бути ніяких махінацій!

Від цієї Олімпіади починається переможна хода весляра-каноїста, українця за походженням Івана Пацайка, який виступав за збірну Румунії. Він походив з тих українців – переселенців, які тікали за Дунай від переслідувань після поразки гетьмана Івана Мазепи.

У змаганнях з академічного веслування лише одна золота нагорода. Москвичі Анатолій Сасс та Олександр Тимошинін стали перші. Можна відзначити й вісімку, де сиділи українці Володимир Стерлік і Валентин Кравчук із київського “Авангарду”. “Золота” вони не здобули, зате були треті серед 12 човнів традиційно сильних у цьому виді суперників.

Радянський Союз набрав у неофіційному командному заліку 590,8 очка, американці перші – 713,3. Розрив значний. Такого ще не було.

За рахунок чого ж американці досягли такої переваги, у чому наші недопрацювали? На перший погляд, перевага повинна була бути на нашому боці. Ми виграли 10 видів програми, американці – 5. Спортсмени СРСР і США протистояли один одному в 20 видах спорту. У 14 перевага була на боці радянських спортсменів. Але вона обчислювалося лише кількома очками і медалями. У той же час американці обійшли нас у таких видах спорту, як легка атлетика та плавання, де розігрується найбільше медалей.

Представники “королеви спорту” США набрали 202 очки. Було встановлено 30 олімпійських рекордів у 36 видах, у 14 – вони були вище рівня світових. Наше досягнення в легкій атлетиці – лише 90 очок.

Американські плавці набрали 315 очок, наші 61. У плаванні також встановлено багато рекордів – 23 олімпійських, 6 світових. І жодного нашого!

Як відзначала радянська преса, багато наших спортсменів були психологічно не готові до ведення двобоїв у таких умовах. Високогір'я багатьох налякало ще вдома.

А головне те, що тренери і лікарі вчасно не виявили таких слабкодушких, дали їм можливість поїхати і безславно програти, можна сказати, здатися без боротьби. А, можливо, винні й самі спеціалісти, які не зуміли передбачити усіх обставин такої важкої боротьби.

Наші спортсмени до того ж виявилися нездатними боротися зі суперниками на високоякісному сучасному обладнанні. Одному заважало поліроване покриття в секторі для метань, іншому – м'яка доріжка, третьому – світлове табло, в якому він не міг розібратися.

Талановитий український легкоатлет, чемпіон Європи в бігу на 400 метрів з бар'єрами В'ячеслав Скоморохов, що виріс у Луганську, розповідав після Олімпіади: “Як тільки ступили на нове тартанове покриття стадіону, відразу ойкнули: воно було настільки м'яким і еластичним, що багатьох позбавило можливості змагатися. Я був п'ятим у фіналі. Але міг бути і першим, і другим. А все тому, що в Мехіко в короткий термін довелося переучуватися. Удома я завжди робив між бар'єрами 15 кроків. На новому покритті став робити 13. Тут наче летів по повітрю. Бігти було легко, але незвично”. Так само ремствували на різні “новинки” і представники інших видів спорту. Звідси і питання: чи могли передбачати все це наші фахівці, відповідальні за підготовку?

У складі збірної Радянського Союзу в Мехіко представники України в особистих і командних змаганнях завоювали 14 золотих, 10 срібних і 8 бронзових нагород. У скарбничку збірної “покладено” 180 олімпійських очок. Це був би третій результат, якби Україна виступала окремою командою.

“Важке золото ацтеків” – так називалися деякі репортажі з мексиканської столиці. Дійсно, в умовах високогір'я змагатися спортсменам було нестерпно важко. Перед Міжнародним олімпійським комітетом була поставлена задача надалі уникати проведення Ігор у містах, де кліматичні умови не відповідають загальноприйнятим нормам і призводять до важких наслідків.

ПІДСУМКИ ІГОР XIX ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	45	28	34
СРСР	29	32	30
НДР	9	9	7
Угорщина	10	10	12
Японія	11	7	7
ФРН	5	11	10
Австралія	5	7	5
Польща	5	2	11
Франція	7	3	5
Велика Британія	5	5	3
Чехословаччина	7	2	4
Італія	3	4	9
Румунія	4	6	5
Мексика	3	3	3
Болгарія	2	4	3
Нідерланди	3	3	1
Канада	1	3	1
Швеція	2	1	1
Кенія	3	4	2
Югославія	3	3	2
Данія	1	4	3
Фінляндія	1	2	1
Іран	2	1	2
Швейцарія	—	1	4
Куба	-	4	-
Австрія	—	2	2
Туреччина	2	-	-
Монголія	-	1	3
Бразилія	-	1	2
Нова Зеландія	1	-	2
Норвегія	1	1	-
Греція	-	-	1
Ефіопія	1	1	-
Півд. Корея	-	1	1
Туніс	1	-	1
Бельгія	-	1	1
Уганда	-	1	1
Ямайка	-	1	-

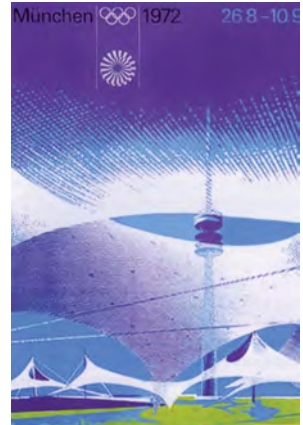
XX ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Мюнхен (ФРН),

26 серпня – 10 вересня 1972 року.

7123 спортсмени зі 121 країни.

195 комплектів медалей з 21 виду спорту.

- “Дайош 50 золотих!”
- Найшвидша людина планети
- “Золото” під щитами

Мюнхен було оголошено столицею Ігор XX Олімпіади на 64-й сесії МОК, що відбулася в Римі 26 квітня 1966 року. Не у всіх таке рішення викликало схвалення. Для багатьох це баварське місто, столиця пивного царства, асоціювалося з такими поняттями, як нацизм, фашизм, агресія, віроломство.

У такій непростій ситуації працював національний Оргкомітет по проведенню Олімпійських ігор. Він, не звертаючи увагу на дошкульні статті істориків і журналістів, терпляче і наполегливо, за планом вів роботу зі спорудження необхідних об'єктів, автомагістралей, комунікацій. Його голова Віллі Дауме неодноразово заявляв, що забезпечення електронно-обчислювальною технікою Олімпіади не буде мати собі рівних. І дійсно – комп'ютери і різні надточні прилади були на кожному кроці. Усі судді, учасники і глядачі за секунди одержували резуль-

тати про все те, що відбувалося на стадіоні або ігрових майданчиках, не дивлячись на відстань.

У прес-центрі були встановлені так звані електронні енциклопедії, що зберігали інформацію не тільки про всіх спортсменів, команди, тренерів, суддів, що хоч раз були на Олімпійських іграх, але і подавали різні довідки про правила змагань, результати, показані на Олімпіадах, починаючи з першої.

Коли всі олімпійські об'єкти були готові, а устаткування встановлено і випробувано, за місяць до відкриття Ігор у Греції, біля вівтаря Зевса за допомогою величезної дзеркальної лінзи “жриця вогню” акторка Марія Москоліу запалила смолоскип і передала його студенту-медику, баскетболісту Джонові Киркилесісу. Почалася “палаюча естафета”.

25 серпня на площі Кенінгсплац яблуку ніде було упасти. Тут зібралися не лише мюнхенці і численні туристи з усього світу. На почесних гостьових трибунах герої минулих Олімпіад: Джессі Оуенс, Абебе Бікіла, Пааво Нурмі, Фані Бланкерс-Кун, Віра Чаславска, В'ячеслав Іванов і багато інших, усі увінчані світовою славою. Тут, просто на майдані, смолоскип з вогнем було встановлено в спеціальній чаші, де він палав лише одну ніч, а на ранок наступного по святково прикрашеним вулицям міста його доставили на стадіон.

Олімпійську клятву уперше виголосила жінка, бар'єристка Хейді Шюллер. Майже 100-тисячна аудиторія у захваті вітала представників 121 країни. Уперше на Ігри прибули команди Албанії, Верхньої Вольти, Габону, Дагомеї, Корейської Народно-Демократичної Республіки, Лесото, Саудівської Аравії й інших країн.

До складу команди СРСР увійшло 411 спортсменів, що представляють 86 міст і селищ. Серед них українці Олександр Шапаренко, Юрій Стеценко, Юлія Рябчинська, Анатолій Бондарчук та інші, загалом 72 особи. Перед усіма було поставлене завдання в рік 50 – річчя утворення СРСР здобути 50 золотих медалей.

Величезний інтерес представляли змагання з легкої атлетики. Усіх хвилювало питання: чи зробили росіяни висновки від поразки в Мехіко, чи зуміють вони в Мюнхені відібрати в американських легкоатлетів хоча б одну медаль? Зуміли. Відібрали. І не одну, а цілих п'ять.

Першим несподівано двічі поспіль нищівного удару заокеанським атлетам наніс українець Валерій Борзов. Чотирнадцять разів до нього в бігу на 100 і 200 метрів званням “короля спринту” володіли представ-

ники США і Канади і лише по разу європейці. Після перемоги Борзова всі телекси і телетайпи передали “блискавку”: “Найшвидша людина планети живе у Києві”.

Для того щоби Валерій Борзов зміг пробігти 100 метрів за 10,0 секунди, цілий колектив учених вів пошук, схожий на роботу, скажімо, конструкторів автомобіля чи літака. Розрахунки велися в лабораторіях кафедри легкої атлетики Київського інституту фізкультури та інших міст країни, зокрема, в Ленінграді й Омську. Ну, а коли модель бігуна “Борзов-70” була математично розрахована і науково обґрунтована ці цифрові викладки почали впроваджувати в життя.

“Це була робота тонка і філігранна, схожа на тренаж балерини, що шукає єдино вірний і закінчений рух”, – так висловився тренер спортсмена Валентин Васильович Петровський.

Словом, сенсація насувалася. Але її чекали з обережністю, бо олімпійські старты не схожі ні на які інші змагання. Світові відомі імена

Так переможно фінішує Валерій Борзов

багатьох відомих спортсменів, що вражали своїми феноменальними результатами в між олімпійському циклі, а на змаганнях ламалися і не могли досягти навіть того результату, який показували на тренуванні. А лаври і слава діставалися зовсім іншим, тим, хто скромно трудився до сьомого поту.

У Мюнхені Валерію довелося виступати в трьох номерах спринтерського бігу. Одинадцять разів загалом виходив на доріжку. Включився в боротьбу 31 серпня. Ранком давався старт першого попереднього забігу на дистанції 100 метрів. Виграв легко, показавши 10,4 секунди. Увечері чвертьфінальний забіг, наступного ранку – півфінал. До фіналу пробився разом з москвичем Олександром Корнелюком.

Добре, що не було американців Харта і Робінсона, найперших претендентів на золоті нагороди. У півфінальному забігу їх викликали на старт кілька разів, але вони так і не з'явилися. Як виявилось, засиділися перед пультом телекамери, даючи інтерв'ю. Пустили забіг без них.

...Як і припускали, після виходу зі старту Валерій виявився попереду інших. Відмінно виконав і стартове прискорення. На середині дистанції був попереду усіх майже на півметра, потім довів перевагу до метра. Секундомір висвітив результат – 10,14 секунди. Американець Роберт Тейлор був другий, Леннох Міллер, спортсмен з Ямайки, – третім, а Сашко Корнелюк – четвертим.

4 вересня фінальний біг на дистанції 200 метрів. Фахівці, відзначаючи, що до фіналу пробилися приблизно рівні за силою спортсмени, вдалися до історичних порівнянь. У післявоєнний час лише раз у 1956 році на Олімпіаді в Мельбурні американцю Роберту Морроу вдалося зробити дубль на двох спринтерських дистанціях. Крім того, він завоював третю золоту медаль в естафеті 4 x 100 метрів. На Олімпіаді у Берліні 1936 року такий самий результат показав і Джессі Оуенс. Дублі також робили Едуард Тоулен у 1932 році, Персі Уільямс в 1928 році й Арчі Хан у 1904 році.

Така історія. Чи може вона повторитися в 1972 році? Більшість оглядачів і прогнозистів відповідають, що навряд. Чемпіоном буде хтось з американських спортсменів. Увага зосереджується на ймовірному переможцеві Леррі Блеку.

Перша половина дистанції за американцем. Він виграє старт, першим виходить і на фінішну пряму. Але фінішне прискорення Борзова таке потужне, що, здається, буцімто інші суперники зупинилися. Табло

висвітлює прізвище переможця: Валерій Борзов, 20 секунд рівно. Є друга золота олімпійська медаль і новий рекорд Європи!

Після дводенної перерви треба було стартувати в естафеті. Замість захворілого Володимира Атамася до “квартету” включають запасного – рижанина Юрія Силова. На першому етапі Олександр Корнелюк відмінно бере старт і перший передає естафету Володимирі Ловецькому. Тут відбувається невеликий збій, непомітний для стороннього ока. Відчувається неузгодженість між хлопцями при передачі естафетної палички. На останньому етапі Борзов приймає естафету від Юрія Силова четвертим. Щойно це зробили один за одним американець, чех і німець. Коли паличка опинилася в руці, робить могутній спурт. На граничній швидкості наближається до “втікачів” і фінішує другий слідом за Едді Хартом.

Наступного дня газета “Мюнхен меркур” писала: “Нового короля спринту кличуть Борзов. Здається, американці приїхали до Мюнхена лише для того, щоб підкреслити перевагу феноменального радянського бігуна”. “Стрімким, могутнім, крилатим” називають Валерія Борзова інші газети.

Французька “Екіп”, до думки якої прислуховується увесь світ, відзначала: “Валерій Борзов – це втілення високої спортивної культури інтелігентної людини. Його перемога над американськими бігунами – це перемога високого інтелекту. Борзов осмислює біг, уміє протягом 10 секунд так керувати швидкістю, що може за цей короткий час кілька разів змінювати свою тактику. Він відкрив нову еру у спринті”.

Третю, не менш важливу перемогу над американцями в легкій атлетиці, одержав десятиборець з Одеси Микола Авілов. За всю історію проведення Олімпійських ігор атлети США лише двічі поступилися першістю в цьому найбільш престижному виді легкої атлетики. У далекому 1928 році золоту медаль відібрав у них фін Пааво Іреля, а в 1964-му німець Вільгельм Хольдорф.

...Перший вид – біг на 100 метрів. В Авілова рівно 11 секунд, це гірше, ніж було в Мехіко, але краще, ніж у основного суперника німця Кірста. Другий вид – стрибки в довжину. У цьому виді Микола завжди показував гарні результати. Навіть виступав на багатьох змаганнях як стрибун у довжину. Зараз показує результат 7 метрів 68 сантиметрів – на 4 сантиметри краще, ніж у Мехіко. До цього результату, але тільки в третій спробі зміг наблизитися Кірст – 7 метрів 59 сантиметрів. Третій

Микола Авілов

вид – штовхання ядра – починається після обіду, коли інші спортсмени відпочивали. Авілов показує 14 метрів 36 сантиметрів. Кірст попереду – 16 метрів 9 сантиметрів. Це його “коронний” вид. Він може сильно виступити ще в кількох.

Четвертий вид – стрибки у висоту. Для Кірста й Авілова суперечка в цьому виді змагань вважається “сімей-

ною”. Справа в тім, що тут постійно змагались дружини десятиборців – Валентина Козир і Рита Шмидт-Кірст. На цей раз виграв Микола. У п'ятому виді – бігу на 400 метрів, який Микола не любив, він показав посередній результат – 48,5 секунди, але це був особистий рекорд спортсмена. Багато хто виступив краще. Американець Джон Беннет, наприклад, показує 46,3, Леонід Литвиненко – 48,4 секунди. Але головне, що 0,4 секунди програє йому Кірст. Тепер можна підбити підсумки першого дня: Кірсту програв лише 19 очок. Це непогано. Німець вважається “королем” першого дня, завжди набирав необхідний для себе запас. У даному випадку його немає.

Другий день змагань десятиборці починають з бігу на 110 метрів із бар'єрами. Цей вид Авілов вважає своїм “коронним”. У нього 14,31 секунди. Фінішує й озирається, але чомусь не бачить поруч суперників? Виявилось, що обоє одночасно зійшли з дистанції. Тепер можна спокійно продовжувати змагання, ніхто на перше місце не зазіхається.

Уся увага зосереджується на Леонідові Литвиненку. Він крокує від виду до виду не дуже впевнено. Надати йому допомогу можна тільки порадою. У сьомому виді – метанні диска – Авілов показує 46 метрів 94 сантиметра. У Леоніда результат трохи краще – 47 метрів 84 сантиметра.

Восьмий вид – стрибки із жердиною. Тут результат був на рівні мексиканського – повторення особистого рекорду – 4 метри 55 сантиметрів.

Американець злітає ще вище – 4 метри 80 сантиметрів. Але для

Авілова, який замахнувся на світовий рекорд, він уже не конкурент. Не в змозі його дістати і поляк Ришард Катус, у якого 4 метри 50 сантиметрів. Тепер, після цього виду, боротьба йде тільки з трьома рекордами – світовим, європейським і всесоюзним. Треба побити вищі досягнення Тумея та Кірста.

Дев'ятий вид – метання списа. Авілов встановлює особистий рекорд – 61 метр 66 сантиметрів. У Литвиненка – 58 метрів 94 сантиметра.

В останньому виді бігу на дистанції 1500 метрів для Авілова, що йде попереду з великим відривом від інших учасників, досить добігти і підтюпцем. Але біжить, як кажуть, на “автопілоті”, на останньому кроці падає. До нього кидаються судді, лікарі, інші спортсмени. Усі хвилюються. Що з ним? А він розплющує очі і посміхається своєю щирою посмішкою. Бачить, на табло загоряються остаточні підсумки змагань десятиборців. У першому рядку – його прізвище: Микола Авілов – СРСР – 8454. Це новий рекорд світу, Європи і Радянського Союзу. Таке на Олімпійських змаганнях трапляється не часто.

Леонід Литвиненко здійснив справжній спортивний подвиг, перебравшись із восьмого місця на друге, став срібним призером.

Із новим олімпійським рекордом закінчив змагання у метанні молота представник українського сільського спортивного товариства “Колос” Анатолій Бондарчук. Його “золотий” кидок дорівнював 75 м 50 см. Не пішли кидки у львів'янина Йосипа Ганського. З кидками на 66 м він посів аж 18 місце.

Анатолія Павловича Бондарчука усі називали “ходячою лабораторією”. Він тренувався самотужки за одному йому відомою методикою – два рази на день за будь – якої погоди. Захистив кандидатську дисертацію. Викладав у Київському інституті фізкультури, мав здібних учнів, з якими ми ще зустрінемося..

Лише фотофініш визначив переможця у фінальному забігу в чоловіків на дистанції 800 метрів. По всіх прогнозах, що висловлювалися напередодні, переможцем повинен був

Анатолій Бондарчук

стати киянин Євген Аржанов.

Із самого початку біг повели два кенійських бігуни Майк Бойт і Роберт Оуку. До них прилаштувався німець Франц Кемпер. Аржанова дивувало, що кенійці майже на кожних ста метрах змінювали темп свого бігу, чим збивали з ритму всіх інших учасників. Вирішив не звертати на це уваги. За 300 метрів до фінішу почав потужне прискорення, відірвався від переслідувачів і, набігаючи на фінішну стрічку, готувався навіть підняти вгору руки, як це робив Борзов. Та від несподіванки ледь не зомлів, побачив, як поруч з ним падає на стрічку американець Дейв Уоттл. Коли засвітилося табло, не повірив своїм очам: проти їхніх прізвищ стояв однаковий результат – 1.45,9. Тільки американець був рядком вище. Уперше радянський спортсмен зайняв на цій дистанції призове місце на Олімпійських іграх.

Переможні традиції радянських стрибунів у висоту в Мюнхені продовжив лєнінградець Юрі Тармак. Довго за часом тривав його двобій у секторі для стрибків. Від збірної СРСР у змаганнях виступали також литовець Кестутіс Шапка і наш спортсмен з Бердичева Рустам Ахметов, учень уславленого українського тренера Віталія Олексійовича Лонського. У провінційному Бердичеві, який згадувався хіба що з романтичною історією кохання Оноре де Бальзака, або в анекдотах, ця людина, яка ледве ходила через болі у суглобах, підготувала не одного талановитого спортсмена, не маючи під рукою ані досконалого обладнання, ані сучасного манежу. Його вихованці узимку стрибали у невеличкому костьолі, в якому брав шлюб з Евеліною Ганською відомий французький письменник.

Усі легко подолали кваліфікаційний норматив – 2 метри 15 сантиметрів і залишилися серед фіналістів. Але у фіналі обом не повезло. Шапка й Ахметов залишили змагання після висоти 2 метри 15 сантиметрів.

На висоті 2 метри 18 сантиметрів зійшли угорець Сепеші і німець Магерль. 2 метри 21 сантиметр подолав американець Стоунс. 2 метри 23 сантиметра скорилися тільки Тармаку.

У Мюнхені завершилася спортивна кар'єра чудового українського стрибуну у довжину, заслуженого майстра спорту Ігоря Тер-Ованєсяна. Він, як ми вже повідомляли, народився і виріс у Львові, де його батько був професором, викладав легку атлетику в Інституті фізкультури.

Ігор на початку своєї спортивної кар'єри серйозно захоплювався

десятиборством, однак пізніше вирішив зосередитися винятково на стрибках у довжину. Йому належали рекорди Європи і світу. Близько десяти років він не знав поразок на нашому внутрішньому чемпіонаті, по праву вважався найсильнішим стрибуном Європи. Ігор Тер-Ованесян із властивою йому завзятістю боровся за золоті медалі на кількох Олімпіадах, однак жодної так і не здобув.

Наші Валерій Підлужний і Леонід Борковський задовольнилися восьмою і дев'ятою позиціями, що було нижче їхніх можливостей. До звичних восьми метрів, які б гарантували медаль, не вистачало двох десятків сантиметрів.

У потрійному стрибку і на цій Олімпіаді не було рівних Вікторові Санєєву. Його результат 17 метрів 35 сантиметрів.

У ходьбі на 30 км Володимир Голубничий на цій Олімпіаді був другий, а його приятель київський авангардivecь Микола Смага восьмий. Спочатку боротьба складалася вдало. Володимир був серед лідерів. Як завжди поруч знаходився і Микола Смага.

Уже перед самим фінішем, коли основні труднощі були позаду, Голубничий робить спробу втекти від переслідувачів. Починає бурхливо набирати темп. Але це виявилось не по силах. Молодий і сильний спортсмен із НДР Отто Френкель виявився більш витривалим і першим перетнув фінішну стрічку.

Із Мюнхена радянські легкоатлети привезли додому дев'ять золотих, сім срібних, одну бронзову медаль. Це 120,5 очка в неофіційному командному заліку, значно більше, ніж було в Мехіко. Здобуток українців – три золоті медалі і три срібні.

У процентному відношенні представники важкої атлетики завоювали золотих нагород більше, ніж легкоатлети – три з дев'яти. Але серед фахівців ця звістка була сприйнята як жорстока поразка. Дійсно, до успіхів наших “залізних” хлопців усі давно звикли. Їм належало чимало світових, європейських і олімпійських рекордів. У всіх без винятку вагових категоріях ці справжні богатири завоювали нагороди різних ґатунків на самих престижних у світі змаганнях.

Але в Мюнхені почалося з того, що в найлегшій вазі в нас не виявилось спортсмена, гідного суперничати з майстрами інших країн. У найлегшій вазі ставка робилася на Геннадія Четина. Однак він у всіх трьох рухах фіксує далеко не кращі свої результати.

У напівлегкій Діто Шанідзе до перемоги не вистачало якихось 2,5

кілограми. Потім йде вдалий виступ Мухарбі Киржинова в легкій вазі. Він встановлює світовий рекорд у поштовху й олімпійський у ривку. Загальна сума 460 кілограмів – новий світовий рекорд.

У наступних вагових категоріях знову смуга невдач. Зриви одного спортсмена психологічно діяли на інших.

У напівсередній вазі В. Канигін, встановивши в жимі новий олімпійський рекорд – 165 кілограмів, у ривку заробляє “бублик”.

У середній вазі, де тренери пішли на тактичний виверт, виставивши в парі двох спортсменів, вийшло повне фіаско. У жимі нулі одержали і білорус Валерій Шарий, і українець Борис Павлов. У напівважкій вазі досвідчений і надійний Давид Ригерт повторює “досягнення” Канигіна: у жимі встановлює олімпійський рекорд, а в ривку не бере навіть початкової ваги. Довгоочікувана перемога прийшла в першій важкій вазі. Естонський богатыр Яан Тальтс у перших двох рухах встановлює олімпійські рекорди. У поштовху, щоправда, він програв німцю Грютцнеру 2,5 кілограми, але запасу вистачило для загальної перемоги. Є друга золота медаль!

У другій важкій вазі у важкому психологічному двобої з німцем Р. Мангом Василь Алексеев устанавлює в усіх трьох рухах нові олімпійські рекорди і, набравши в сумі класичного триборства 640 кілограмів, також виходить на перше місце.

Було від чого хапатися за серце старшому тренеру збірної Олексію Медведєву.

Рішенням Міжнародного союзу велосипедистів і МОК після 1972 року змагання велосипедистів на тандемах знімалися з програми наступних Олімпіад. Хто ж увійде в історію зі званням “останній чемпіон”? У завзятій боротьбі перемогу одержали українські спортсмени киянин

Тандем І. Целовальников – В. Семенець

Володимир Семенець і харків'янин Ігор Целовальников, яких усі називали “Пікіруючі бомбардувальники”.

Змагання з велосипедного спорту проходили на новому олімпійському треку Мюнхена. Він був побудований за усіма правилами новітніх досягнень науки і техніки. Зодчий продумав усі деталі. Наприклад, світильники розташував так, що світлові промені падали на спортсменів тільки праворуч або ліворуч і суворо врівноважувалися. Гонки проходили у своєрідному світловому кільці.

– Гріх програвати на такому треку, – сказав хлопцям перед початком змагань тренер нашого тандему і його творець, заслужений тренер Ростислав Варгашкін. – Якщо виграємо у французів, бути вам, хлопці, “золотими”.

... На старт змагань вийшло 14 тандемів. В одній восьмій фіналу нашим хлопцям протистояла американська пара – Спенсер і Терріо. В одній четвертій зустрілися з чеським екіпажем. Тут також виграш, але вже в двох заїздах. Французів здолали у півфіналі.

У фіналі нашим протистояла пара Отто – Гешке з НДР. Кількаразові чемпіони світу в цьому виді, вони не перший рік виступали разом. Але перший заїзд здали нашим майже без бою. Не потрапили в педаль, як говорили потім. У другому заїзді було усе – і скажена гонка, і напруга нервів, і тонка тактична боротьба двох досвідчених екіпажів і гра на межі фолу, що скрізь карається. Надто зловживали цим німці. Целовальников першим підкинув нагору руки, сигналізуючи суддів про нечесну гру їхніх партнерів. Але рішення було прийнято прямо протилежне. Поразку зарахували українцям. Отже, рахунок став нічийним –1:1.

В останньому вирішальному заїзді наші починають без розвідки і непотрібного вичікування. Хитрити ніколи і нема чого. Йде відкрита відверта боротьба. Щільно проходять кілька кіл. Потім дикий спурт. Фотофініш показав, що вони були попереду на півшини.

Коли гонг сповістив про закінчення двоюбою українського мінчанина Олександра Медведя з болгарським спортсменом Дуралієвим, зал вибухнув громом оплесків, вітаючи нашого відважного багачиря. У відповідь Олександр підніс до гори обидві руки, вклонився на всі сторони і поцілував борцівський килим. Він чесно віддав усього себе своєму улюбленому виду спорту, виявив на килимі найкращі людські і борцівські якості, був сміливий і рішучий, мужньо боровся від першої до останньої хвилини. Не шукав порятунку за “рятувальним колом” килима.

За 16 років занять боротьбою він виграв три золоті олімпійські медалі, сім разів ставав чемпіоном світу, три – Європа, дев'ять – СРСР.

П'ять радянських борців вільного стилю зійшли тоді на найвищу сходинку п'єдесталу пошани. Вмістивши їхні портрети, газета “Советский спорт” писала: “... Жителі Закавказзя будуть милуватися медаллю Левана Тедіашвілі. На берегах Єнісею познайомляться з нагородою Івана Яригіна. На Північному Кавказі станцюють лезгинку на честь перемоги аварця Загалава Абдулбекова. Москвичі, записуючи у свій актив медаль Романа Дмитрієва, звичайно ж, згадають, що мужності богатир навчився в суворій Якутії. Мінчани, що вже звикли до постійних перемог Олександра Медведя, на цей раз підкреслять особливу вагу медалі – третьої!”

У борців класичного стилю теж було велике свято. Вони радісно відзначали перемоги Рустама Казакова з Ташкента, Шаміля Хісамутдінова з Підмосков'я, Валерія Резанцева з Алма-Ати і ленінградського богатиря Анатолія Рощина.

На рахунку боксерів на тому турнірі було дві золоті нагороди, які здобули Борис Кузнецов та В'ячеслав Лемешев. Більшого не можна було очікувати від оновленої і молодої за віком команди.

Величезний інтерес викликали змагання на гімнастичному помості. Очікувалася завзята боротьба за першість у чоловіків серед радянських і японських спортсменів, а також між радянськими і чехословацькими гімнастками.

У чоловіків в абсолютній першості втретє підряд на найвищу сходинку піднявся японський гімнаст. Кращий із наших багатоборців Микола Андріанов був тільки четвертий. 16 років не знали перемог наші хлопці і в командних змаганнях, де знову найсильнішими виявилися їхні споконвічні суперники – гімнасти Країни Східного сонця.

Золоті медалі на рахунку Миколи Андріанова у вільних вправах і Віктора Клименка на коні. Він також був другим в опорному стрибку. Михайло Воронін завоював “срібло” у вправах на кільцях.

Зате порадували жінки. У багатоборстві найсильнішою, як і очікувалося, стала капітан команди, учасниця другої поспіль Олімпіади Людмила Турищева. Вона випередила досвідчених гімнасток НДР Карін Янц і Еріку Цухольд.

Сьоомою у багатоборстві фінішувала 17-літня гімнастка з білоруського міста Гродно Ольга Корбут. Проте зачарувала усіх любителів гім-

настики від першої появи на помості. У багатоборстві спочатку усі складалося на її користь. Вона лідирувала після двох перших видів – вільних вправ і колоди. Але на третьому – “коронному” снаряді – брусах зненацька зривається й одержує 7.50 бала. В особистих змаганнях Ольга Корбут завойовує перші місця у вправі на колоді і вільних вправах, другою була на брусах. До цих нагород додала золоту медаль за перемогу в командних змаганнях.

Американське агентство Ассошіейтед Прес провело опитування серед спортивних оглядачів світу. 222 голоси були віддані Ользі Корбут. Вона стала кращою спортсменкою світу 1972 року.

Феноменальні результати в змаганнях плавців показав американець Марко Спітц. У Мюнхені йому удалося перевершити досягнення усіх кумирів попередніх Олімпіад Джонні Вейсмюллера і Дону Шолландер. Він завоював сім золотих медалей на дистанціях 100 і 200 метрів способами батерфляй і вільний стиль, а також у складі команди в трьох естафетах 4 x 100, 4 x 200 метрів вільним стилем і 4 x 100 метрів – комбінованої.

За винятком своєї першої Олімпіади в Гельсінкі, на всіх наступних радянські ватерполісти незмінно були серед призерів. У Мюнхені їм всмінулося “золото”. Поконалиши по черзі команди Італії, Японії, Болгарії, Іспанії, Югославії, ФРН, наші зробили дві нічий із спортсменами США – 6: 6 та Угорщини – 3: 3. Остання зустріч була фінальною. До того у збірної Угорщини наші на олімпійських турнірах жодного разу не вигравали.

У складі збірної СРСР удруге поспіль виступав київський динамівець, інженер за фахом Олексій Баркалов. На двох Олімпіадах він закинув у ворота суперників 24 м'ячі.

16 років не виступали радянські футболісти на Олімпійських іграх. Відтоді, як пам'ятного 1956 року в Мельбурні наша команда вперше завоювала золоті олімпійські медалі. На цей раз у важкій боротьбі пройшли через горно відбірних турнірів, що не вдавалося зробити на

Олексій Баркалов

трьох попередніх Олімпіадах. Уже одне це вселяло в наших хлопців упевненість. Інтерес підігрівався також тим фактором, що буквально за кілька тижнів до олімпійського турніру збірна нашої країни повернулася з Бельгії, де брала участь у чемпіонаті Європи. Лиш у фіналі того європейського турніру наші поступились команді ФРН – 0:3.

На Олімпіаді надію на успіх пов'язували з тим, що в цьому турнірі не грала команда ФРН, яка спіткнулася у попередніх змаганнях. Щодо угорської збірної, то психологічний фактор, на думку тренерів, буде на нашому боці.

Тренери Олександр Пономарьов і Микола Гуляєв збірну укомплектували з гравців різних команд, врахувавши головний спортивний принцип: брати найсильніших. Кращі результати в ті роки показували динамівці Києва, Москви і Тбілісі, футболісти ЦСКА. З гравців українських команд у Мюнхені виступали Євген Рудаков, Віктор Колотов, Йозеф Сабо, Олег Блохін (“Динамо” Київ), Анатолій Куксов, Володимир Онищенко, В'ячеслав Семенов і Юрій Єлісеєв (“Зоря” Луганськ).

Довідавшись про склад їхньої підгрупи, хлопці спочатку зраділи. Подумаєш, Бірма, Судан, Мексика! Але в першій же зустрічі з командою Бірми ворота суперника, здавалося, хтось зачарував. Могутні удари Колотова, Сабо, Блохіна, Андреасяна не досягають мети. Мало того, азійські футболісти раз за разом переходять у напад і створюють чимало погроз нашим воротам. Усе частіше в гру вступає Євген Рудаков. На перерву пішли з рахунком 0:0. Публіка стала очікувати сенсацію. Але не пройшло шести хвилин другої половини, і Віктор Колотов із штрафного потужним ударом відкриває рахунок. Наші хлопці підбадьорилися, повели атаку широким фронтом. Фінальний свисток зафіксував мінімальний результат.

Гра з командою Судану складалася легше. Але перевагу нашим вдалося реалізувати наприкінці першої половини, коли черговий прохід Єврюжихіна був грубо зупинений захисниками. Постраждалий сам покарав кривдників. А через дві хвилини Заназанян робить свій сольний прохід – 2:0. У другій половині африканські футболісти забили в наші ворота один гол.

У зустрічі з командою Мексики справжнім героєм можна вважати Олега Блохіна. 20-літній вихованець київського футболу вже на перших хвилинах зустрічі показав свою філігранну майстерність. Перший

гол він забив на сьомій хвилині після сольного проходу. На 13-й вийшов на відмінний простріл Анатолія Куксова. А ще через хвилину випередив воротаря мексиканців, що розгубився – 3:0.

У другій половині зустрічі на 58-й хвилині сольний рейд В'ячеслава Семенова закінчився красивим голом. Гол престижу мексиканці забили на 60-й хвилині.

Першим суперником наших футболістів у півфінальній частині змагань була команда Марокко. Семенов, Колотов і Єлисеєв забили три красені м'ячі.

Через два дні нашим протистояла сильна команда Польщі, яка успішно подолала попередній іспит. До 28-ї хвилини зустріч проходила в нервовій обстановці. Нашим не вдавалася жодна комбінація. У той же час кілька разів небезпечно виходив на ударну позицію найкращий польський нападаючий тих років Влодзімеж Любаньський, якого опікував Муртаз Хурцилава.

Польські захисники, і особливо воротар Хуберт Костка, уважно стежать за переміщеннями Олега Блохіна.

Але його знову прогавили – і ми повели в рахунку. Поляки нервують. Після перерви вони накочують атаку за атакою. Наші захищаються. Здавалося, що радянські футболісти вистоять у цієї круговерті. Пристрасті розпечені до межі. Хурцилава, Ловчев, Капличний ледь стримують навальні атаки польських футболістів. Але раптом на 79-й хвилині в наші ворота призначають пенальті. Винуватець – Р. Дзодзуашвілі. До м'яча йде Казімеж Дейна. Удар. Гол. І отут наші занепали духом. Буквально за три хвилини до закінчення зустрічі Зігфрід Шолтисік випереджає наших захисників і проштовхує м'яч повз Рудакова. Пішли з поля у гнітючому стані. Усі розуміли, що віддали “свою” гру. Зате в наступній зустрічі з командою Данії відвели душу.

Колотов, Семенов, Блохін і Сабо забили чотири сухих і дуже красивих гола. Стадіон безперервно вибухав оплесками, вітаючи наших спортсменів, їх красиву комбінаційну гру. Перед зустріччю за 3–4 місце з командою НДР стало відомо, що в разі нічийного результату обидві команди одержать бронзові медалі, Оргкомітет оголосив про наявність двох комплектів нагород. На 10-ій хвилині сольний прохід Блохіна завершився першим голом у ворота німецької команди. На 30-й хвилині наші розіграли штрафний. Муртаз Хурцилава своїм фірмовим потужним ударом збільшив рахунок до 2:0. Але вже через три

хвилини німецькі футболісти відіграли один м'яч, а перед кінцем зустрічі на фатальній для нас 87-й хвилині зрівняли рахунок. Додатковий час не виявив переможця. Обидві команди одержали, як їм і обіцяли, бронзові нагороди.

На баскетбольному турнірі в Мюнхені сталася сенсація. Уперше в історії Олімпійських ігор золоті медалі чемпіонів завоювали радянські спортсмени. У складі збірної команди СРСР виступали два гравці київського “Будівельника” Сергій Коваленко і Анатолій Поливода. Тут вони виступали у 25-річному віці. Але, незважаючи на це, були досвідченими турнірними бійцями. В обох за плечима – виступи на чемпіонатах світу і Європи, бронзові олімпійські медалі на Іграх XIX Олімпіади в Мехіко.

У Мюнхені збірна СРСР відмінно відіграла усі ігри попереднього турніру. Особливо багато очок приніс Анатолій Поливода у зустрічах зі збірними Пуерто-Рико, Філіппін, Югославії, хоч грав на уколах після перенесеного серцевого нападу. У півфіналі, в грі зі збірною Куби, знову відчув себе погано, на майданчику перебував лише кілька хвилин, забив 5 очок. Тренери не наважилися виставити його на останню,

Сергій Коваленко

Анатолій Поливода

вирішальну зустріч зі збірною Сполучених Штатів Америки, хоч дуже коротіло їм це зробити.

Ця гра описана майже у всіх навчальних посібниках із basketболу. Не було, мабуть, такого спортивного видання, яке б докладно не розповіло про драматичні моменти цього двобою. Ми скажемо лише те, що за три секунди до кінця зустрічі рахунок був 50:49 на користь американських basketболістів. Здавалося, що вони переможуть і на цій Олімпіаді, тому що володіли м'ячем і намагалися провести чергову атаку. Але зненацька м'яч втратили, він вийшов у аут.

Наші тренери Кондрашин і Башкін взяли хвилину перерву і намагалися перекричати шум трибун, щоб втлумачити хлопцям останню вказівку.

Американські запасні гравці вже підхопилися зі своїх місць, поздоровляючи один одного, нетерплячі глядачі потягнулися до виходу, коментатори оголосили на увесь світ про чергову перемогу американського basketболу.

А край поля з м'ячем у руках стояв гравець московського ЦСКА Іван Едешко і шукав очима, кому б віддати м'яч. Відлік часу, за правилами змагань, починається з тієї секунди, коли м'яч потрапить після вкидання до руки одного з гравців.

Американці щільно закрили всіх наших basketболістів і були готові перехопити цю останню передачу. Іван побачив, як стрімко помчав до щита суперників лєнінградець Олександр Белов, наймолодший гравець радянської команди. М'яч миттєво направляється в його бік

Баталії під щитами

і Олександр, оточений американцями, зверху двома руками закидає його у кошик. У ту ж секунду пролунала сирена, яка сповістила про закінчення двобою.

Так вперше в історії сучасного баскетболу радянська збірна відібрала золоті медалі чемпіонів в американців. В цій зустрічі не виходив на майданчик і Сергій Коваленко. Якщо для Анатолія Поливоди на цьому турнірі закінчиться кар'єра баскетболіста, то Коваленко ще не один рік радуватиме прихильників баскетболу своєю філігранною грою.

В одному зі звітів про фехтувальний турнір Олімпіади журналіст так написав про переможця змагань шаблестів Віктора Сидяка: “Ми завжди вірили Олександрю Дюма, і справедливо вважали, що знаменитий д'Артаньян і три його друзі мушкетери жили у Франції. Але тепер з'ясувалося, що відмінні майстри фехтування є не тільки на батьківщині великого письменника. Нинішній д'Артаньян швидкий і сміливий, рішучий і в той же час скромний. Як і знаменитий герой Дюма, він офіцер, молодший лейтенант Радянської Армії, і, природно, його люблять товариші та поважають суперники”.

До такої характеристики досвідченого фахівця важко щось додати. Залишається тільки сказати, що в особистих змаганнях шаблестів від команди СРСР виступало троє. Найдосвідченіший Марко Ракита був чемпіоном у команді двох попередніх Олімпіад. Він 11 років виступав за збірну країни. Але в Мюнхені вибув зі змагань у першому ж двобої.

Уся відповідальність за долю двобоїв лягла на плечі Віктора Сидяка і Володимира Назлимова, чемпіона Мексиканської Олімпіади. Обоє вийшли до фіналу, провівши з десяток виснажливих боїв з такими досвідченими суперниками, як Микеле Маффей (Італія), Петер Марот (Угорщина), Пол Апостол (США), Роже Боніс Сан (Франція) і інші. Наші хлопці з честю витримали усі іспити. Віктор Сидяк став чемпіоном Олімпіади, а Володимир Назлимов завоював бронзову медаль. У команді разом з Е. Винокуровим і В. Баженовим вони одержали ще медалі й за друге місце, поступившись першим італійським майстрам.

Особливої похвали заслуговує мужність вихованця львівської фехтувальної школи Віктора Сидяка. Під час одного з двобоїв йому в око потрапив невеликий металевий осколок. Треба було втручання лікаря. Після видалення осколка біль не вщухав. Однак спортсмен продовжував боротьбу до кінця.

Золоті медалі й у жінок – рапіристок, які виграли у фіналі командою в угорських спортсменок 9:0. Ось їхні імена: Олена Белова, Олександра Забеліна, Галина Горохова, Тетяна Самусенко.

Яків Железняк

...У Мюнхені змагання серед стрільців з олімпійської програми проходили на стрільбищі Хохбрюк. Тут усе було продумано до дрібниць. М'яке покриття приглушало кроки, заспокоювало око. На вогневому рубежі знаходився зручний полірований бар'єр. Тут же розміщався телемонітор, що показував стрільцю, куди влучила його куля. Мішені рухалися в спеціальному укритті. Щоправда, гвинтівка Яна поруч з "вальтерами" і "аншютцями" закордонних стрільців здавалася бідною родичкою. Але стрілець любив свою "красуню" не за зовнішній вигляд, а за точність бою.

До дня змагань одеський динамівець Яків Железняк перебував у відмінному настрої і спортивній формі. Не був суевірним, але зрадив, що виступ призначений на перше вересня. Адже виступав на Олімпіаді вперше, та й номер дістав відповідний – 401-й.

..."Кабан" з'явився після того, як мигнула зелена лампочка. Перше влучення в дев'ятку. Коли мішень рухалася в зворотну сторону, вразив її в саму середину. П'ять наступних пострілів теж були в десятку. Підсумок цієї серії – 96 очок. На одне менше, ніж в американця Міллера і колумбійця Беллінгродта. Другу серію відстріляв краще за інших і відразу став лідером.

Надійшла серія швидкого бігу. З Валерієм Постояновим набрали однакову кількість очок. Конкуренти відстали, але ненабагато.

Ранком наступного дня стріляв упевнено, прицільно, точно. Щойно натиснув на спусковий гачок востаннє, почув за спиною радісні вигуки своїх тренерів, друзів і шанувальників.

Крім Я. Железняка на олімпійському стрільбищі Мюнхена знаходились ще кілька представників України. Львів'янин Борис Мельник у стрільбі з гвинтівки довільного зразка у вправі 300м, 3 x 40 пострілів не зміг "перестріляти" тільки американця Лонса Уїгера. Друге місце – гідний результат 27-річного спортсмена, якщо взяти до уваги, що він стріляв із старої зброї і випередив 32 учасників із 20 країн світу.

Відомий нам Євген Петров на круглому стенді на цей раз був другим. Крім золотої в його колекції ще й срібна олімпійська медаль.

Принципова суперечка між двома школами волейболу – радянською і японською – розпалася й у Мюнхені. У жінок до вирішальної зустрічі обидві команди прийшли, маючи по чотири перемоги. Але японки всі попередні зустрічі відіграли краще. Вони не програли жодної партії. Фінальна зустріч тривала майже три години. Для виявлення команди-переможниці довелося грати всі п'ять партій. П'ята була повна драматизму. Усе залежало від волі і нервів. Наші волейболістки, яких готували до цих відповідальних змагань тренери Г. Ахвледіані і В. Тюрин, зіграли чітко і красиво. Витримали справжній ураган атак, відбили сильні і підступні удари і подачі суперниць. Рахунок останньої партії 15:11. Наші дівчата – “золоті”!

На жаль, чоловіки виявилися треті. У півфіналі вони поступилися спортсменам НДР – 1:3, а в боротьбі за третє місце виграли з рахунком 3:0 у болгарських волейболістів. Японці, вигравши в німецьких спортсменів, стали чемпіонами Олімпійських ігор.

П'ятиборці до змагань у Мюнхені готувалися, як завжди, ретельно. За стабільністю результатів до збірної, як і чотири роки тому, включили двох українців киянина Бориса Онищенка та Павла Ледньова.

Перший день – верхова їзда з подоланням перешкод. Онищенко і Шмельов – тільки в п'ятому десятку. У Ледньова, що з конями не в ладах, як не дивно, чотирнадцятий результат. Головний конкурент наших спортсменів Андраш Бальцо набирає такі ж бали, як і Ледньов. Інші – угорські, шведські й американські спортсмени по сумі перед радянського тріо. Але вже на другий день наші показують у фехтуванні відмінні результати. На першій позиції Онищенко, на другій – Бальцо, на третій – Ледньов.

“Так добре радянські п'ятиборці ще не фехтували”, – скажуть після змагань фахівці. Онищенко з 58 боїв виграв 45, Ледньов був кращий у 42 двобоях, Шмельов – у 39. Радянські п'ятиборці виходять на перше місце. Ледньов в особистому заліку йде другим. Стрільба з пістолета також складається вдало для наших спортсменів. Онищенко вибиває 197 очок із 200, Ледньов – 195.

Павло після трьох видів пересувається на перше місце. На друге переходить Онищенко, у Бальцо – третя позиція. Однак у плаванні угорець сильніший. Розрив – уже на його користь. У загальнокомандному

заліку до наших підтягнулися угорські й американські спортсмени, які до цього виду значно відставали.

Перед останнім днем – легкоатлетичним кросом – тренери, як фахівці бухгалтерської справи, підраховують на мікрокалькуляторах, кому скільки очок знадобиться для перемоги. Визначають, кому треба нестися з усіх сил, а кому можна й підтюпцем пройтись, а головне виступити не гірше, ніж у плаванні.

Траса кросу проходила по сильно пересіченій місцевості. Було багато затяжних підйомів і крутих спусків. Але з поставленим завданням наші хлопці справилися. Володимир Шмельов прибіг п'ятим, Павло Ледньов дванадцятим і 35-літній Борис Онищенко – двадцять першим. Коли підбили підсумки, виявилося, що радянська збірна на першому місці, угорська – на другому, фіни – треті. В особистій першості переміг нев'янучий Андраш Бальцо. Його відрив від другого призера Бориса Онищенко склав 77 очок, від третього – Павла Ледньова – 84 очка.

Канал Фельдмохінг знаходився в десятих кілометрах від Мюнхена і був улюбленим місцем відпочинку жителів баварської столиці. Сюди по суботах, як правило, направлявся караван різнокольорових машин, автобусів. Так було й у той вересневий день, коли на каналі відбувалися фінальні заїзди веслярів, що прибули на XX Олімпійські ігри.

Першими стартують байдарки-одиночки. У нашому човні один з героїв Олімпіади у Мехіко сумчанин Олександр Шапаренко. У нього серйозні суперники: чемпіон світу поляк Гжегож Следзевський, чемпіон Токійської Олімпіади швед Ральф Петтерссон і переможець багатьох регат угорець Геза Чапо.

“Золота” четвірка

Крім шведа, тут немає нікого з тих, хто боровся з ним за перемогу тоді на каналі Сочимілко.

На першій половині дистанції усі йдуть рівно, ніхто не хоче ризикувати. Тільки швед Петтерссон небагато виривається вперед. Його підтримують могутнім гулом земляки – туристи. До фінішу 300 метрів, Олександр робить прискорення і фінішує першим.

Фінішують байдарки-двійки. Наш екіпаж – Микола Горбачов і Віктор Кратасюк – обходить човни угорців і поляків і також перші. Ще одна золота!

На старті каное-двійки. Владас Чесюнас і Юрій Лобанов – сплав молодості і досвіду. Лише фотофініш визначив, що вони кращі.

На повний голос висловлювали кияни радість від того, що фінішували першими в байдарці-четвірці – Юрій Філатов, Юрій Стеценко, Володимир Морозов і москвич Валерій Діденко. Їхній екіпаж зумів згуртуватися за той короткий час, коли їх усіх чотирьох звели в одну команду. Спочатку здавалося, що в них нічого не вийде. Але, керовані володарем двох золотих олімпійських нагород Володимиром Морозовим, хлопці працювали, як бездоганно налагоджений механізм.

Володимир Морозов заслуговує особливої похвали. За довге спортивне життя виступав у різних екіпажах і на різних дистанціях від – 500 метрів до 10 кілометрів. Першу золоту медаль Володимир одержав на озері Сагами, у Японії, у квартеті з Миколою Чужиковим, Анатолієм Гришиним і Володимиром Іоновим. У тій четвірці він був най-

Ю. Рябчинська

К. Куришко та Л. Пінаєва

молодшим. Потім у Мехіко була перемога з Олександром Шапаренко в байдарці-двійці.

Йому ледь виповнилося 24 роки. Але за його плечами вже був солідний послужний список участі в змаганнях найвищого рангу. До Мюнхена він встиг тричі виграти чемпіонат СРСР. Двічі став чемпіоном світу. Для нього буде ще одна Олімпіада, у Монреалі, на якій до слова “чемпіон” додасть приставку “двічі”.

У веслуванні на байдарках жінки бороли за два комплекти медалей. У двійці на дистанції 500 метрів “золото” всміхнулося лєнінградці Людмилі Пінаєвій (Хведосюк) і харків'янці Катєрині Куришко. Ігри у Мюнхені для досвідченої Пінаєвої були другі, для Катєрини – перші. Першими і останніми виявились вони і для Юлії Рябчинської, яка перемогла в одиночці. До свого “золота” вона пройшла важкий шлях, а життя у розквіті років скінчилось трагічно.

...На зборах то був звичайний робочий день. Як завжди, повертались з тренування караваном, трохи розтягнувшись. Юля на своїй байдарці набагато відірвалася від інших. Поспішала до телефону, хотіла замовляти Одесу. Тренер Антоніна Серєдина йшла, не поспішаючи слідом на своєму старенькому катєрі, розмовляючи з кимсь зі спортсменів, віддаючи останні за сьогоднішній день вказівки. Попереду миготіла синя в білу смужку вовняна шапочка Юлі. От вона зникла за поворотом. Коли до цього місця підійшла тренер, то побачила на воді перевернутий догори дном човен. Але Юлі поруч немає. Замість її на воді плавала її синя в білу смужечку вовняна шапочка. Як з'ясувалося, Юля чомусь втратила рівновагу, перевернулася і пішла під воду. Для спортсменки, яка проходила через водяну купіль сотні разів, було справою миті перевернутися і стати в нормальне положення.

А отут миттєві спазми дихальних шляхів і моментальна смерть. Смерть у воді, з якою було пов'язане усе життя.

На рахунку спортсменів СРСР рівно 50 золотих медалей, скільки й вимагалось.

Було підраховано, що 72 спортсмени України, якби виступали самостійною командою, посіли б у неофіційному командному заліку четверте місце. Вони завоювали 122,3 очка, 41 медаль, із яких 20 золотих, 8 срібних і 13 бронзових. 17,5 відсотка учасників команди СРСР здобула 41,4 відсотка усіх її медалей.

ПІДСУМКИ ІГОР XX ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	50	27	22
США	33	31	30
НДР	20	23	23
ФРН	13	11	16
Угорщина	6	13	16
Японія	13	8	8
Польща	7	5	9
Болгарія	6	10	5
Австралія	8	7	2
Велика Британія	4	5	9
Італія	5	3	10
Румунія	3	6	7
Швеція	4	6	6
Франція	2	4	7
Чехословаччина	2	4	2
Фінляндія	3	1	4
Кенія	2	3	4
Куба	3	1	4
Нідерланди	3	1	1
Югославія	2	1	2
Канада	—	2	3
Норвегія	2	1	1
КНДР	1	1	3
Швейцарія	—	3	—
Іран	—	2	3
Бельгія	—	2	-
Нова Зеландія	1	1	1
Бразилія	—	—	2
Австрія	—	1	2
Данія	1	—	—
Греція	-	2	-
Колумбія	-	1	2
Уганда	1	1	-
Туреччина	-	1	-
Індія	-	-	1
Іспанія	-	-	1
Ефіопія	-	-	2
Півд. Корея	-	1	-

XXI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Монреаль (Канада),

17 липня – 1 серпня 1976 року.

6028 учасників із 92 країн,

198 комплектів медалей з 21 виду спорту

- “Золоті” колеса
- В. Борзов під охороною
- Олександр – важкий хлопець

П'ять разів Монреаль висував свою кандидатуру на право називатися столицею Олімпійських ігор. І щоразу марно. Останній раз він сперечався з Мюнхеном. Тоді йому не вистачило лише одного голосу. Цього разу здобув перемогу. Спочатку заявку на участь в Іграх подали національні олімпійські комітети 112 країн.

Але перед початком Ігор виникли серйозні проблеми. Олімпійський комітет Нігерії неодноразово подавав протест на участь в Іграх спортсменів Нової Зеландії. Справа в тім, що, ігноруючи суспільну думку, незважаючи на існуючий бойкот расистів, що здійснювався по політичній, економічній, культурній і спортивній лініях, команда новозеландських регбістів – “усі білі” – поїхала в ПАР і провела ряд зустрічей із “білою” командою цієї країни. Оргкомітет Олімпіади за підтримки МОК не позбавив Нову Зеландію олімпійського мандата, тому що на зустрічі з расистами їздили представники не олімпійського виду спорту.

На підтримку протесту олімпійське селище в Монреалі залишили команди Алжиру, Верхньої Вольти, Гайани, Гани, Єгипту, Замбії, Іраку, Камеруну, Кенії, Конго, Малі, Марокко, Нігеру, Свaziленду, Судану, Того, Тунісу, Уганди, Ефіопії. Збірні інших країн – Габону, Гамбії, Заїру, Мадагаскару, Малаві, Танзанії і Центрально-Африканської Республіки навіть не виїжджали на Олімпійські ігри.

Як би там не було, але точно в призначений час, у суботу, 17 липня пролунали фанфари і королева Великобританії Єлизавета II оголосила про відкриття XXI Олімпійських ігор. У ці хвилини на стадіоні народилася нова традиція: смолоскип з олімпійським вогнем внесли відразу два спортсмени – Сандра Хендерсон і Стив Префонтен. Для канадців цей момент був символічний подвійно. По-перше, союз чоловіка і жінки означав гармонію і згоду. По-друге, вони символізували дружбу і єдність провінцій країни – франкомовного Квебека, що приймав Олімпіаду, і інших, англomовних. Глядачі й учасники з захватом сприйняли це нововведення, як і все те, що було пов'язано з олімпійським вогнем до його появи тут, на стадіоні.

Перший після параду день змагань випав на неділю. У цей день радянські спортсмени відкрили рахунок золотим медалям. Ранком на автомагістралі Транс – Канада змагалися велосипедисти в командній шосейній гонці на 100 кілометрів. У складі збірної був і луганчанин, спартаківець Анатолій Чуканов. Як і його товариші по команді Ааво Піккуус, Валерій Чаплигін і Володимир Камінський, він відправився до місця змагань “на всяк випадок” під посиленням конвоєм озброєних поліцейських.

Наш квартет гонщиків завоював перше місце несподівано, їм планувалася хіба що “бронза”. До перемоги їх привів тренер Віктор Арсенійович Капітонов, який у олімпійському Римі спортсменом виграв золоту медаль.

Штангісти, які виступали на арені “Сен-Мішель”, вперше змагалися за програмою двоборства, жим відійшов у минуле. Першим порадував керівників збірної сибірський богатир Олександр Воронін. Зроблений ним почин у щонайлегшій ваговій категорії був підхоплений іншими спортсменами. Як і Олександр, золоті медалі на помості Монреалю завоювали Микола Колесников у напівлегкій вазі, Петро Король – у легкій, Валерій Шарий – у середній, Давид Ригерт – у напівважкій, Юрій Зайцев – у першій важкій і нарешті Василь Алексєєв – у другій важкій вазі.

То був справжній триумф. Из восьми вагових категорій, де радянська збірна виставила учасників, семеро завоювали золоті медалі, один срібну, в п'яти категоріях оновлено олімпійські рекорди.

...Львів'янин Петро Король виступав на четвертий день, коли вже були виявлені найсильніші в трьох вагових категоріях. Він відкривав змагання. На його результати мали рівнятися інші. Від запропонованих початкових 167,5 він відмовляється. Як, до речі, і поляк Качмарек. Зате цю вагу бере німець. Японець сходить з "дистанції".

Та перший підхід Короля до штанги вагою 170 кг невдалий, снаряд не досягнувши свого верхнього положення, летить на підлогу. Збігнев цю вагу фіксує досить впевнено. У нього ще два підходи.

Лише у другому підході Петро досягає бажаного. Качмарек замовляє на два з половиною кілограми більше, й бере їх. Він уже попереду і в нього ще один підхід. Та, мабуть, задалегідь почав святкувати перемогу – більша вага йому не підкоряється, але й цього досить – він олімпійський чемпіон. У польському таборі справжнє свято, така бажана медаль у їхньому активі.

Петро радий і "сріблу", бо вважає, що суперник на той час був сильніший. Из вдячності приймає медаль і квіти. Збігнев танцює від радощів.

Однак це тривало недовго. По приїзді додому, Петро дізнається про те, що в крові Качмарека при аналізі виявлені заборонені речовини, вживав допінг.

У тих змаганнях важкоатлетів ганьбою вкрили себе і болгари. У першій важкій вазі В. Христов на 15 кг випередив радянського спортсмена Ю. Зайцева й встановив новий олімпійський рекорд. Але також був спійманий на вживанні допінгу, золоту медаль вручили Ю. Зайцеву, щоправда без повторення урочистої процедури. У іншого болгарсько-

Петро Король

го спортсмена Б. Благоева (середня вагова категорія) також відібрали срібну медаль.

...70 осіб – таким був склад легкоатлетичної дружини СРСР у Монреалі. В броньованих сейфах на них очікувало 37 комплектів медалей.

Анатолій Павлович Бондарчук, заслужений майстер спорту, чемпіон Олімпійських ігор з метання молота у Мюнхені, став учасником Ігор і в Монреалі. Але крім того, вже кілька років він був тренером студента Київського інституту фізкультури Юрія Седих. Отже, до сектору для метань входили одразу тренер і учень.

... Змагання металників молота були призначені на 20 липня. Всі учасники підготувалися до змагань відмінно. Високі результати показують Карл Хайнц Рим і Вольфганг Шмидт з ФРН, Йоахим Заксе і Віллі Зайдель з НДР і інші спортсмени. Хто ж з них складе головну конкуренцію нашому дуету?

Хлопці з перших же спроб вдало впоралися з попередніми нормативами. Висновок зробили такий: хоч кидки в німецьких спортсменів непогані, але результати в них не рекордні. З ними можна боротися. З таким настроєм увійшли в сектор для метання.

Бондарчук, вірний своїй тактиці, вже в першій спробі показує один із найкращих результатів – 75 метрів 48 сантиметрів. Це усього на два сантиметри гірше від його золотого кидка в Мюнхені. Тепер цей результат дорівнював лише бронзовій медалі. Седих в другій спробі показує ще кращий результат – 77 метрів 52 сантиметра й обходить третього представника збірної СРСР А. Спиридонова, що йшов першим. Таким чином, українські богатирі на Олімпіаді в Монреалі здобули “золото” і “бронзу”.

І невдовзі надійшла черга виступів Валерія Борзова. Усім дуже хотілося, щоб він вдруге “утер” ніс американцям. За його підготовкою до Олімпіади дбайливо слідкували, за нього піклувались, йому створювали усі належні умови. Та у Монреалі цьому справді великому спортсменові довелося пережити чимало. Його мов дитя буквально водили за

Юрій Седих

руку, аж поки під охороною персонально приставлених до нього чекістів спортсмен не поїхав додому.

Справа в тім, що представники української діаспори намагалися зустрітись із керівниками нашої делегації і запросити на прийом українських спортсменів. Мало того, що їх не прийняли, ще й образили, назвавши недобитими бандерівцями і т. д.

У зустрічі було відмовлено. Крім того, невдоволені тим, що Україна досі не виступала на Олімпіадах самостійною командою, вони готували ряд акцій. Різні видавництва видавали просвітницьку та пропагандистку літературу. Англійською та французькою мовами було видано буклет “Українська Олімпійська Дружина”, який широко поширювався серед членів МОК і делегацій. Радянські спортсмени, попереджені про це не брали до рук цю та інші брошури, що не могло не обурювати їхніх видавців. Збиралися кошти на придбання квитків для студентів українського походження та активістів різних рухів, зокрема Українського олімпійського комітету.

19 липня 1976 року під час футбольної зустрічі між командами СРСР, за яку грали переважно українці, та Канади, хлопці та дівчата у вишитих українських сорочках на трибунах створили великий живий напис “Свободу Україні”. Стадіон був уквітчаний сотнею жовто-блакитних прапорів. Сьогодні ми раді таким проявам чуткості і любові, а тоді в наших спортсменів це викликало жах. Наче від отруйної змії відверталися вони від вимпелів з українським тризубом.

У Монреалі, в готелі “Шератон” відбулася прес-конференція, на якій представники нашої діаспори зробили ряд гострих заяв на адресу радянського уряду, який уярмив український народ.

Хтось пустив “качку”, що нібито на Валерія Борзова готується замах, а американські спецслужби (не було їм що робити!) налякані рівнем підготовки В. Борзова і можливістю втратити ще раз золоті медалі на обох спринтерських дистанціях заздалегідь спланували проти Борзова якусь пакісну акцію. Казали навіть, що в одному з секторів причаївся снайпер з рушницею, щоб стрільнути йому у спину під час бігу, якщо буде перемагати. На вимогу керівників радянської делегації сектори були кілька разів перевірені, по них нишпорили спеціально підготовлені собаки, але так нічого і не виявили.

Після перевірки шеф поліції Монреалю сказав нашим кадебістам, щоби вони відчепилися з безглуздими підозрами:

– Якщо боїтеся за Борзова, то не виставляйте його.

Як це не виставляти? Потрібна ж була медаль. Доведені абсурдними плітками до паніки, наші керівники приставили до спортсмена постійних охоронців. Його супроводжували усюди, навіть до туалету. “Мандраж” від керівників перекинувся і на спортсмена.

Комедія закінчилася тим, що Борзов, будучи добре підготовлений фізично, не зміг показати своїх найкращих секунд. На дистанції 100 метрів він був третім у фіналі, показавши 10,14 сек.

Потім йому дозволили стартувати й в естафеті 4 x 100 метрів. Разом із товаришами Валерій третім приніс до фінішу естафетну паличку. Таким чином Валерій Борзов здобув у Монреалі дві бронзові нагороди. Загальна думка після його виступів така: якби офіційні особи не створювали навколо Валерія ажіотаж і не кричали б скрізь про спробу замаху, бути йому з нагородами вищого гатунку.

За всю історію Олімпіад жоден француз не вигравав золотої медалі в бігу на короткі дистанції. Сенсацію на радість 100 – тисячного стадіону і усього франкомовного населення Канади зробив у бігу на 110 метрів з бар'єрами Гі Дрю. Поліція, що охороняла підступи до легкоатлетичного ядра, не була в стані стримати тиск фанатів. На радіощах вони вирвалися на бігову доріжку, підхопили свого кумира і майже півгодини тягали по стадіону, розмахуючи триколірними французькими прапорами. Хтось випустив на зелений килим знаменитого галльського півня. Він довго носився по поляні під гигикання стадіону, потім був спійманий і повернутий господарям. Замість того, щоби покинути спортивну арену, ті зробили з півнем ще одне “коло пошани”.

У потрійному стрибку очікувалася дуель радянського спортсмена Віктора Санєєва і світового рекордсмена бразильця Жоана де Олівейри, який заявив про бажання виступити ще й у стрибках у довжину. Але у потрійному він задовольнився “бронзою”, а в стрибках у довжину був навіть п'ятим. Наш Валерій Підлужний опинився на сьомій позиції, знову не дострибнувши до “бронзових” восьми метрів 12 сантиметрів.

Очікувалося, що наші дадуть бій у метанні списа, де поруч із доповідним Янісом Лусісом виступав молодий металник із запорізького “Авангарду”, вихованець дитячо-юнацької спортшколи “Запоріжсталі” Василь Єршов. Юний спортсмен програв переможцю угорцю М. Немету майже десять метрів. Не пішли кидки й у Лусіса. Він програв переможцю понад 14 метрів.

Хоробро боролися за чемпіонське звання в десятиборстві з американцем Брюсом Дженнером одесит Микола Авілов, герой Мюнхена, і киянин Леонід Литвиненко, що був тоді срібним призером. Перші шість видів лідував, як і раніше, Авілов, однак після стрибків із жердиною й особливо бігу на 1500 метрів програв не тільки американському спортсмену, але і 23-літньому німцю Гуго Крачмеру. Леонід Литвиненко був тільки сьомий.

Після того як Тетяна Казанкіна виграла на Олімпіаді дві золоті медалі в бігу на 800 і 1500 метрів, канадська “Газетт” писала: “Можливо, самий чудовий рекорд встановила росіянка Тетяна Казанкіна. Її перемога стала так само вражаючою в жіночих змаганнях з легкої атлетики, як і перемога Лассе Вірена в чоловічих забігах. Обидва заслуговують на найвищу похвальбу...”

Дві бронзові медалі завоювали наші жіночі кuartети в естафетах 4 x 100 і 4 x 400 метрів. У складі першого бігла запорізька спортсменка, представниця сільського спортивного товариства “Колос” Тетяна Пророченко. Вона вже принесла одне очко в скарбничку збірної, посівши 6 місце в бігу на 200 метрів. У ході змагань легкоатлетів було встановлено 10 світових рекордів, по 5 у чоловіків і жінок. На цей раз помітно поступилися своїми позиціями спортсмени таких країн, як США, Велика Британія, Швеція, Австрія. На авансцену вийшли спортсмени НДР.

51 легкоатлет збірної СРСР не приніс жодного залікового очка в скарбничку команди! 51 з 70, або 72,8 відсотка браку! Над цими цифрами тренерам довелося добре замислитись! Чи не багато “туристів” вони возили за державний рахунок на одну, другу, третю... Олімпіади? Та ця проблема не вирішена досі.

Із 14 українців невдахами виявилися восьмеро, невістачало 57,1 відсотка. Менше, але все ж багато.

У змаганнях стрибунів у воду також було чимало таких, які даремно каламутили воду. Наприклад, наша єдина учасниця, львів’янка Тетяна Волинкіна посіла 12 місце. Перемогу святкувала москвичка Олена Вайцехівська. Бронзові медалі вибороли Олександр Косенков у стрибках із трампліна і Володимир Алейник у стрибках із вишки.

Якщо стрибуні у воду боялися підняти зайву краплю води над поверхнею басейну, то коли старт узяли плавці, вода немов закипіла. Відмінно виступають представники Німецької Демократичної Республі-

ки. Основна суперечка за медалі ведеться між ними і спортсменами Сполучених Штатів. Удача приходить до американця Джона Нейбера. Йому не дають спокою лаври переможця Мюнхенської Олімпіади Марка Спітца. На рахунку цього талановитого плавця чотири золоті нагороди. Тричі “золотим” ставав Джим Монтгомері. По два перших місця займають їхні товариші по команді Брюс Фернісс, Джон Хенкен, Майк Брюнер і Брайан Гуделл.

Здавалося, ніщо не може втрутитися в суперечку за медалі двох могутніх команд. Але несподівано для багатьох у плаванні на 200 метрів способом брас перемагають радянські спортсмени. Перше місце посіла 16-літня московська школярка Марина Кошова, друге – 17-літня одеситка Марина Юрчєня і третє – 22-літня динамівка з Краснодару Любов Русанова.

Газети відзначають відмінну підготовку радянських дівчат, що виявили свої кращі якості, а також успішний виступ плавців в естафеті 4 x 200 метрів вільним стилем, де наші хлопці також несподівано вибороли друге місце. У плаванні на 400 метрів вільним стилем третім слідом за двома американцями фінішував авангардivecь зі Запоріжжя Володимир Раскатов.

Марина Кошова та Любов Русанова не задовольнилися здобутими медалями. У цей же день вони стартують на дистанції 100 метрів брасом. Люба свою “бронзу” зуміла посріблити, а Марині довелося задовольнитися третім місцем.

Не отримали задоволення наші вболівальники від боксерів, які виступали під дахом “Форуму”. Сумно, але Монреаль став першою олімпійською столицею, де наші майстри шкіряної рукавички не завоювали жодної золотої медалі. Бронзових нагород були гідні дніпропетровський авангардivecь Віктор Савченко, учень тренера Сергія Андрієвського, який плідно працював із молоддю у спортклубі “Монтажник”, а також ереванець Давид Торосян, магаданець Віктор Рибаків і уралець Василь Соломін.

Історія олімпійського гандболу своїм корінням не сягає в сиву давнину. Лише в 1936 році МОК прийняв рішення про допуск гандболістів до змагань на Олімпіаді. Тоді в Берліні за золоті медалі боролись шість команд.

З тої пори про цю темпераментну силову спортивну гру надовго забули. Згадали перед Мюнхеном, коли МОК разом з Національним

Ігор Турчин і його “золоті” дівчата

олімпійським комітетом ФРН “утрясав” програму ХХ Ігор. 16 чоловічих команд зїхалося тоді в столицю Баварії. Канадці ж, хазяї Монреальської Олімпіади, згадали і про жіночий гандбол. “Немовля” сподобався глядачам. Вони бурхливо вітали всі команди. Особливо багато оплесків випало на долю українок. Основу збірної команди СРСР склали гравці київського “Спартака”. За блискучу технічну підготовку, високу технічну майстерність, шляхетність стосовно суперниць про них поштиво говорили “ королеви гандболу”.

Для поїздки в Монреаль відібрали Людмилу Бобрусь, Тетяну Глущенко, Галину Захарову, Ларису Карлову, Марію Литошенко, Тетяну Макарець, Людмилу Панчук, Наталю Шерстюк, Зінаїду Турчину, а також Ніну Лобову зі закарпатського міста Берегове, бакинок Рафігу Шабалову і Людмилу Шубіну, литовку Альдоне Чесайтіте і ростовчанку Любов Бережну.

...Олімпійський гандбольний турнір швидкий – лише п'ять зустрічей. Перша – з господарками майданчику, канадками. Вона завершилася з рахунком 21:3 на користь наших дівчат. Вісім м'ячів записала у свій актив Тетяна Макарець.

Наступна гра – з командою Румунії. Дівчата добре налаштувалися на перемогу, грали рівно, упевнено. У першій половині рахунок був 6:3, у другій головним чином за рахунок Макарець, його довели до 14:8. У зустрічі з командою Угорщини знову подіяв той самий пси-

хологічний бар'єр, що остаточно перебороти не змогли. Угорки увесь час вели в рахунку, а наші відігравалися. Суперниці грали з особливим натхненням, у них все виходило, а наші скуті. І як наслідок початок не за нами – 2:5. Але от три кидки підряд парире Наташа Шерстюк, і наші на швидкому прориві закидають підряд три м'ячі. Перша половина закінчується з рахунком 5:5. В другій розігралася капітан команди Зінаїда Турчина.

Вона закинула в цій зустрічі 5 м'ячів, Людмила Панчук здійснила три швидких прориви з успішним завершенням. Підсумок – 12:9. Наступна гра з командою Японії скоріше нагадувала тренувальну, ніж важку олімпійську. Рахунок 31:9 говорить сам за себе. Наші багато забивали, грали легко, невимушено, багато замін зробив тренер, давши пограти усім запасним. Тренер не націлював їх на перемогу з таким великим рахунком, не вимагав великої віддачі сил. Він розумів, що наступна гра з командою НДР, чемпіонками світу 1975 року, буде важкою.

Про двобій, що закінчився з перевагою радянської збірної в три м'ячі з рахунком 14:11, не можна казати, що усе вирішалося на першій хвилині. Але після бесід з учасницями тієї зустрічі, тренером, фахівцями, нарешті, після перегляду численних газетних звітів і інших джерел ми беремо на себе сміливість стверджувати, що саме так воно і сталося.

На тридцятій секунді зустрічі кризь наш заслін проривається краща нападаюча світу Л. Кречмар. Вона – у високому стрибку, прямо перед нею – Наташа Шерстюк. Мить вирішує долю гола. Дуель воротаря і нападаючої. Наташа першою своїх намірів не показує. Знає, що є щілина у правому нижньому куті. Імовірно, кидок і буде туди спрямовано. Так. Підставлено ногу – і м'яч відлітає в поле, де його підхоплює Турчина. Передача Макарець – і та відкриває рахунок. Усе це тривало якусь мить. Через кілька секунд німкені заробляють пенальті. К. Ріхтер, як завжди, упевнена в собі. Її кидки точні і сильні. М'яч, здається, летить, немов куля. Іноді так пролетить повз воротаря, що той і не побачить. Але Наталя знає її улюблений прийом – вправо вниз. Вся увага на м'яч. Різкий кистьовий кидок. М'яч б'є в гомілку. Нога горить вогнем, але про це ніколи думати. Наші знову проводять миттєву контратаку і знову домагаються успіху. Але в той же час кілька разів помиляється Макарець, не йдуть кидки у Бобрусь. Не вдаються проходи в Панчук. З рахунком 7:5 закінчується перша половина зустрічі.

У другій наші дівчата грають впевненіше. До семи м'ячів доводить свій особистий рахунок Зіна Турчина, до чотирьох – Таня Макарець. Вдається, нарешті, коронний прохід Людмилі Бобрусь. Розрив – три м'ячі на нашу користь. Догравали зустріч на підйомі. Наташа Шерстюк відбила чотири зі шести пенальті!

Саме до неї і кинулися всі, почувши останній свисток. А потім згадали й про тренера. Стали цілувати з радості і плакати.

Змагання чоловічих гандбольних команд проводилися в залі “Форуму”. 11 збірних різних країн були розбиті на дві підгрупи. Радянські гандболісти в попередньому турнірі зустрічалися зі спортсменами Японії, Канади, Югославії, Данії. Всі ігри проводили за круговою системою. У фінал від кожної підгрупи виходила одна команда.

Наші впевнено почали турнір, перемігши в перших двох зустрічах команди Японії і Канади, клас яких був значно нижче. Але у наступній зустрічі відбулася осічка. Програла команді Югославії – 18:20. Ця поразка подіяла на наших хлопців наче холодний душ. Вже у наступній зустрічі з гандболістами ФРН, одними з найсильніших у світі, вони здобувають перемогу – 18:16. Потім двобій з не менш досвідченою командою Данії. І знову перемога – 24:16.

У підсумку три команди – СРСР, Югославії і ФРН – мали однакову кількість очок. За кращою різницею забитих і пропущених м'ячів у фінал турніру вийшли радянські спортсмени. Їм протистояла переможниця першої підгрупи – збірна Румунії. Гра йде, як кажуть, очко в очко. Тільки до перерви наші хлопці збільшують розрив – 8:3, 9:5, 10:6. Тренери команди А. Євтушенко і Ю. Предеха в перерві наставляють хлопців

чіткіше грати в захисті.

В складі збірної Радянського Союзу золоті медалі олімпійських чемпіонів отримали і чотири вихованці тренера Запорізького індустріального ін-

“Золоті” українські гандболісти

ституту Семена Івановича Полонського – Михайло Іщенко, Олександр Резанов, Юрій Лагутін, Сергій Кушнірюк. Для перших трьох це була друга Олімпіада.

За чотири минулих роки вони ставали призерами чемпіонатів країни. Спартакіади народів СРСР, брали участь у багатьох міжнародних зустрічах, у тому числі і чемпіонатів світу. Михайло Іщенко і Сергій Кушнірюк брали участь і в Олімпіаді-80, де одержали по другій золотій олімпійській медалі.

У Монреалі наші баскетболісти відстоювали звання чемпіонів Ігор. Розраховували, що в суперечці за “золото” зустрінуться з американцями, тому що потрапили з ними в різні підгрупи. Спочатку не пішла гра з канадцами. Але поступово розігралися і вже в першому таймі збільшили розрив до 20 очок.

Добре вступив у гру молодий нападаючий, гравець київського “Будівельника” Володимир Ткаченко, що закинув у тій зустрічі 22 очка. Легкою виявилася і наступна гра зі збірною Японії – 129:63. Усе виходило в іншого киянина – Олександра Сальникова. Його кидки із середніх дистанцій дали команді 18 очок. З кубинцями теж великих проблем не було. З перевагою в 26 очок на свою користь закінчили цю зустріч наші гіганти.

І от півфінал. Зустріч з командою Югославії. Баланс останніх років не на нашу користь. Не йде гра у Володимира Ткаченка. Центровий, до якого суперники приставили відразу двох вартових, приніс у цій зустрічі тільки два очка. На перерву команди пішли за рахунку – 42:42. Важко даються обом командам очка.

В останні 27 секунд наші гравці провели три кидки. Але жоден не досяг мети. У підсумку – поразка, що не дала можливості досягти фіналу.

– Радянська збірна була добре підготовлена і тактично, і технічно, – сказав після закінчення зустрічі один із самих зацікавлених болільників – тренер американської команди Дін Сміт. – Саме з нею ми б не хотіли зустрічатися у фіналі. Ця ваша команда не схожа на попередні.

У боротьбі за третє місце наші виграла в канадців 100: 72.

Золоті медалі легко здобули американці, перегравши “югів”.

Дві представниці українського баскетболу дніпропетрівчанка Раїса Курв’якова і киянка Наталя Климова виступали за збірну жіночу СРСР. На відміну від чоловіків, званням чемпіонок вони оволоділи достроково, ще до останнього двобою зі збірною командою Японії. П’ять пере-

Наталія Климова

Раїса Курв'якова

мог у п'яти зустрічах – такий підсумок першого виступу радянської збірної на першому баскетбольному жіночому турнірі Олімпіади!

Повільно, але впевнено йшла до фіналу жіноча волейбольна команда країни. Виграно три зустрічі в попередньому турнірі. Потім була перемога над збіроною Угорщини у півфіналі – 3:0.

А у фіналі прикра поразка від японок – 0:3. В жодній партії наші дівчата не могли набрати більше 10 очок, а в останній – третій – провели тільки дві успішні атаки.

Зі срібними медалями додому повернулися київські студентки Ганна Ростова і Лілія Осадча, одеситки Ольга Козакова і Любов Рудовська.

... Службовці американської фірми “Ай – Бі – Ем” хвилювалися. Біля столика секретаріату – шум і гам. Щойно закінчила виступ на брусах румунська гімнастка Надя Коменеч, а на табло немає ніяких результатів. Невже ті 10 балів, що виставили спортсменці суворі судді, не захищені?

17- річна румунська гімнастка здобула перемогу в багатоборстві, а також у вправах на брусах і колоді. Командну перемогу завоювали радянські дівчата. В багатоборстві Неллі Кім була другою, Людмила Турищева – третьою. Неллі Кім також виграла дві золоті медалі у вільних вправах і опорному стрибку. У Людмили Турищевої дві срібні медалі за опорний стрибок і за вільні вправи. Ольга Корбут, крім золотої медалі за командну перемогу, одержала “бронзу” за вправи на колоді.

Переможець двох Олімпіад у Мехіко і Мюнхені “залізний і непереможний” японець Савао Като в змаганні за найвищий титул з радянським гімнастом Миколою Андріановим почувався наче не в своїй тарілці. У нашого спортсмена краща сума в багатборстві – 116,66 і велика золота медаль. Олександр Дитятин посів четверте місце. Третій був японець М. Цукахара. Але командою гору знову взяли японські спортсмени, які випередили наших гімнастів на 0,4 бали. В особистих змаганнях Микола Андріанов першим був у вільних вправах, опорному стрибку, вправах на кільцях. Друге місце у нього за вправи на брусах, третє – на коні. В Олександра Дитятин і Володимира Маркелова по одній срібній медалі в особистих змаганнях на різних снарядах.

Змагання веслярів за олімпійською програмою проходили на каналі острова Нотр-Дам. В історії Олімпійських ігор їм буде відведене особливе місце. По-перше, тому, що на старті олімпійської програми у академічному веслуванні уперше вийшли жінки. По-друге, у Монреалі у два рази була збільшена програма цього виду в порівнянні з минулою Олімпіадою.

Радянська флотилія, як і чотири роки тому, посіла друге місце після команди НДР. В активі німців було сім золотих нагород і три “срібла”, в наших 4 срібні і 4 бронзові.

Срібні нагороди завоювала жіноча вісімка, у складі якої були відомі українські спортсменки-динамівки Олена Зубко, Ольга Гузенко, Ольга Колкова, Надія Розгон, Неллі Тараканова із стерновою Ольгою Пуговською.

*Сергій Нагірний та
Володимир Романовський*

Сергій Чухрай та Володимир Парфенович

Авангардівки із Запоріжжя Наталя Городилова і Ганна Карнаушенко були четвертими в двійці розпашній.

Зі 7 до 11 номерів збільшилася олімпійська програма змагань у веслуванні на байдарках і каное. Прийшло нове покоління веслярів. З 15 учасників від України до складу збірної потрапили троє ветеранів – киянин Юрій Філатов, сумчанин Олександр Шапаренко і дніпропетровець Василь Юрченко, а також молоді Сергій Чухрай із Нової Каховки, Сергій Нагірний із Хмельницького та Сергій Петренко з Одеси.

Першими успіх святкував екіпаж байдарки-четвірки в складі досвідчених українців Юрія Філатова і Володимира Морозова, а також їхніх молодих колег Сергія Чухрая із Нової Каховки й Олександра Дегтярьова з Московської області, що виграв перше місце на дистанції 1000 метрів. Три чверті дистанції перед вели іспанські спортсмени. Потім до них стали підтягуватися румуни. Так вони дійшли до трибун, де на фініші їх очікувало до десятка тисяч глядачів. І отут наші хлопці, які йшли третіми, починають небачений досі на Олімпіадах спурт. Буквально на очах зменшувалася дистанція гонки, а з нею і відстань, що відділяла наших спортсменів від лідерів та золотих медалей.

Це був фінал, гідний таких великих змагань, як Олімпійські ігри.

Екіпаж байдарки-двійки в складі нашого Сергія Нагірного і росіянина Володимира Романовського відзначився двічі. Спочатку 20-літній Сергій і 19-літній Володимир у суперечці з досвідченими екіпажами НДР і Угорщини на дистанції 500 метрів посіли друге місце. Потім вони ж виступали на дистанції, яка удвічі довша. Більше половини дистанції знаходилися наче в тіні, на четвертій позиції. Але за 350 метрів до фінішу почали прискорення. І от вони вже обходять екіпажі НДР, Угорщини, Франції. Але темп не скидають. Розрив збільшується. Золота олімпійська медаль – гідна нагорода за волю, витримку, майстерність.

Одесита Сергія Петренка, який готувався виступити на одиночці, вже перед самою Олімпіадою “схрестили”, як казали спортсмени, з московським армійцем Олександром Виноградовим, який мав більший досвід і був старший на п’ять років. Цим самим дали можливість виступити самостійно на п’ятисотці іншому москвичу Олександрові Рогову, а на 1000 метрів – дніпропетровцю Василю Юрченку. Добре, що заявили Сергія з партнером на обох дистанціях. Не так образливо.

Екіпаж Петренко – Виноградов стартував на каналі Нотр-Дам на дистанції 500 метрів тричі. У фіналі вирішили не ризикувати і відразу запропонували суперникам високий темп. На останніх метрах Сергій краєм ока побачив, що хтось намагається їх випередити. Невже все втрачене? З усіх сил додає, а коли фінішували, побачив, що випереджала їх... телевізійна камера канадського телебачення. Але і її не пропустили вперед Петренко – Виноградов, ніщо не завадило їм того дня прийти першими і завоювати золоті медалі чемпіонів.

Наступного дня очікувала траса удвічі довша з тими самими попередніми заїздами та півфіналами. Втомилися не на жарт. Майнула навіть думка, що однієї золотої медалі вистачить. Та не хотіли піддаватися миттєвій слабкості. Вірні собі Сергій і Олександр, ще тричі запропонували суперникам високий темп, відразу вирвалися уперед.

У фіналі перші 250 метрів ніхто так і не зміг організувати погоню. На половині дистанції їх дістає румунський екіпаж Даніелов

Сергій Петренко

– Симонов. Але наші знаходять у собі сили переломити хід боротьби. Олімпійським чемпіонам соромно програвати!

На третій у своєму житті Олімпіаді 30-річний Олександр Шапаренко був п'ятий у заїзді байдарок-одиночок на 1000 метрів.

Змагання з фехтування проводилися в залі Монреальського університету. У чоловіків успіх випав на долю шабліста москвича Віктора Кровопускова, який став першим, а його земляк Володимир Назлимов – другим. Вихованець львівської фехтувальної школи Віктор Сидяк посів третю сходинку п'єдесталу пошани. За участю Едуарда Винокурова усі разом завоювали перше місце в командних змаганнях.

У збірну СРСР із футболу тренери Валерій Лобановський, Олег Базилевич і Юрій Морозов уключили десять гравців київського “Динамо”, двох московських арміяців, а також Володимира Федорова з Ташкента і Володимира Онищенка з Луганська.

Перший гол на олімпійському футбольному турнірі забив Володимир Онищенко у ворота збірної Канади. Це викликало неабиякий сплеск емоцій на стадіоні з боку української діаспори. Сталося це на 8-й хвилині зустрічі після його красивого сольного проходу. Через три хвилини його знову поздоровляли гравці команди.

Але за дві хвилини до кінця гри Джим Дуглас завдав сильного удару, кидок Астаповського не врятував – 2:1.

На наступну гру з командою КНДР, що проводилася в Оттаві на стадіоні “Лансдаун парк”, наші хлопці вийшли грати з великим бажанням. Але рахунок був відкритий лише на 74-й хвилині з пенальті за гру рукою і брутальну поведінку корейського захисника, який до того ж був вилючений з поля. 11-метровий чітко реалізував Віктор Колотов.

На 81-й хвилині відзначився Володимир Веремєєв. Але буквально через кілька хвилин його видаляють з поля за навмисну затримку гри. І все ж на останній хвилині Олег Блохін проводить третій гол.

У півфіналі нашими суперниками виявилися спортсмени НДР. Поляки мали грати з бразильцями.

Наша зустріч із німцями проходила на мокрому від нескінченного дощу газоні. Злива вщухла перед самим початком зустрічі. Онищенко, Веремєєв, Буряк, Блохін безперервно атакують ворота суперників, але їх наче заворожили. Розв'язка наступила на 59-й хвилині, коли за фол проти німецького нападаючого у ворота Астаповського був призначений пенальті. Його реалізував Аргон Корнер. Через шість хвилин зно-

ву невдача, наші прогавили вдалий пас на Лотра Курбювейта – 2:0.

І тут наші хлопці немов прокинулися від важкого сну. Атаки на ворота НДР накочуються одна за другою. Міг забити гол Блохін. Підключається до нападу Михайло Фоменко, який вийшов на заміну в другій половині зустрічі. Раптом збивають у штрафному Володимира Веремєєва. Удар Колотова точний. Але це вже 84-а хвилина зустрічі. Втраченого вже не повернеш.

Збірна СРСР у Монреалі повторила результат Мюнхенської Олімпіади, вдруге стала бронзовим призером. Проте повідомлення про це в СРСР зустріли без ентузіазму. Тренерів, які привели команду до такого успіху, відсторонили на довгі роки від керівництва збірною. На їхню адресу було сказано чимало образливих слів. Особливо старалися оглядачі центральних засобів масової інформації, які не могли простити українцям третього місця. Де сьогодні той футбол і ті результати?

...Коли київському динамівцю Сергію Новикову запропонували змінити самбо на дзюдо, він довго вагався. Шість років віддано улюбленому виду спорту. Досягнуто значених успіхів на всесоюзній арені. Став першим у Європі.

У той же час дзюдо приваблювало тим, що стало нарешті олімпійським видом спорту, тут окрім західних не було сильних конкурентів. Легше було прорватися до збірної, вигравати міжнародні турніри. А кому зі спортсменів не хочеться здобути лаври олімпійського чемпіона!

І він-таки змінив куртку самбіста на кімоно. Сталося це напередодні XX Олімпіади у Мюнхені. Але поїхали туди інші, більш досвідчені спортсмени, його поки що вважали початківцем. Черга надійшла тільки через чотири роки. До цього часу він став всесвітньо відомим дзюдоїстом. Для нього, як казали, в Монреалі змагання почалися з фіналу.

Сергій Новиков

Волею жеребу перший двобій Новикова був із найсильнішим дзюдоїстом світу японцем Ендо.

Яку тактику обере Ендо на цей раз? Усі розуміли, що переможець цієї зустрічі стане чемпіоном Олімпійських ігор. Новиков розраховував, що технічний і швидкий Ендо цього разу відсиджуватися в захисті не буде. Він намагатиметься з перших хвилин показати усю свою майстерність. Швидше за все постарается спіймати Сергія на зустрічному прийомі і зіграє на випередженні. Він дуже різкий і швидкий при порівняно невеликому зрості – 170 сантиметрів і величезній вазі – 122 кілограма.

На другій хвилині Сергій задньою підніжкою збиває Ендо на татамі і перевертає на живіт. Але той у відповідь так міцно смикає Сергія за кімоно, що рве його. Через кілька хвилин Сергій знову валить суперника, цього разу на спину, і намагається застосувати утримання. Але Ендо вивертається. І тільки наприкінці, спіймавши суперника на контрприйомі, Сергій сильно смикає суперника за кімоно – і той падає. Судді піднімають червоні прапорці, це означає, що перемога дісталася Сергію Новикову.

Закони в дзюдо неблаганні. Не встиг Новиков як слід відсапатися, а його вже викликають на татамі для двобою з Пак Чщу Гідом, борцем із КНДР.

Крім того, у Пака видатна зовнішність – здригнеться кожний, хто його побачить, вже не кажучи про намір вступити у двобій. Його зріст 2 метри 13 сантиметрів, тобто на 23 сантиметри він вищий за Новикова. Та й важить 160 кілограмів, що майже на 50 кілограмів більше. Як до нього підступитися?

Пак не дає нашому спортсмену наблизитися до нього ані на сантиметр. Тримає на відстані витягнутої руки. На четвертій хвилині судді дають Новикову “шідо” – перше попередження. І відразу Пак проводить технічну дію.

У Новикова “коронний” прийом – кидок через груди. Треба тільки ухопити суперника. Двічі це вдається і двічі одержує “коку”. Знову нашого спортсмена рятують міцні руки. Він безперервно смикає Пака в різні боки, не дає йому зосередитися, маневрувати, позбавляє опори.

Сергій виграє “шідо”, а потім корейський спортсмен одержує “чуй” – офіційне попередження. Зустріч закінчена перемогою українського спортсмена.

Югослав Радомир Ковачевич також був вищий і важчий за Сергія. Але за технічною озброєністю трохи поступався. Новиков удало здійснив підсічку і виграв зустріч по “юко”.

На передню підніжку Сергія “нахромився” й англієць Кейт Ремфри: у підсумку – “юко” – перемога нашого спортсмена. П'ята зустріч цього важкого дня – із німецьким спортсменом Гюнтером Нойройтером. Психологічна перевага була на боці радянського спортсмена. Саме він здолав протягом дня найважчих і найпотужніших конкурентів. Німцю протистояли суперники значно легші. Сергій упевнено починає двобій і на 41-й секунді суперник злітає над татамі догори ногами. Лунає команда “Іппон!”. Японською мовою це означає чиста перемога.

Сім представників команди СРСР завоювали у той рік звання чемпіонів Олімпіади в класичній боротьбі. Серед них був і киянин Олександр Колчинський. Вже у 18 років він став чемпіоном СРСР, у 20-ть був включений до збірної. У Монреалі йому виповнилося лише 21 рік. І не дивлячись на це він кладе на лопатки задовго до закінчення часу поєдинків чотирьох основних суперників. Лише з болгариним Александром Томовим провотузився весь час. Переміг за рахунку 3: 1. З ним ми ще зустрінемося на Московській Олімпіаді.

Інший киянин Нельсон Давидян став срібним призером. Усі 10 радянських борців, яких відібрали для участі в двобоях Олімпіади тренери В. Ігуменів і Г. Сапунів, повернулися додому з медалями. Такої воістину тріумфальної перемоги не було на жодних Олімпійських іграх.

П'ять золотих медалей завоювали в Монреалі борці вільного стилю. Чемпіоном серед інших став і київський армієць Павло Пінігін.

Важким був його шлях до цієї медалі. Уродженець якутського селища Чурапча, яке дало світові не одного талановитого борця, він спо-

Саша Колчинський – “важкий” хлопець

чатку затримався у Москві, як і інші його земляки. Потім став студентом Київського інституту фізкультури, був призваний до лав армії, але залишився у Києві, де з ним наполегливо працювали кращі тренери, розуміючи, що цей самородок неабиякої ваги. У попередніх зустрічах в Монреалі Павло Пінігін здобував перемоги з невеликою перевагою, але у фіналі у блискучому стилі переміг американця Ллойда Кізера–12:1.

Ретельно, як завжди, відбиралася для поїздки в Монреаль і збірна зі сучасного п'ятиборства. Під номером один в команді був заявлений Павло Ледньов, олімпійський чемпіон Мюнхена. На дві інші кандидатури було три претенденти. Насамперед, це Володимир Шмельов, що показував стабільні результати. Добре і рівно виступав 26-літній Борис Мосолов. Був ще і 39-літній киянин Борис Онищенко, учасник двох попередніх Олімпіад. Не дивлячись на свій вік, він був у гарній фізичній формі, рівно виступав у всіх видах п'ятиборства, одним словом був досвідчений спортсмен. Їх підкупило ще й те, що Борис відмінно фехтував, особливо останнім часом. А цей вид спорту давав найбільшу кількість очок. Отже, кандидатура киянина взяла гору над 30-річним Шмельовим. Збірну знову очолив Олег Чувілін. Забігаючи наперед скажемо, що на Олімпіаді його звинуватять у всіх погрішностях і відсторонять від керівництва командою.

Ледньову, мабуть за традицією, за жеребом потрапив норовистий кінь, що ніяк не хотів слухатися вершника. Його здобуток 68 штрафних очок 32-е місце з 47 учасників. Але це не лякало, адже основні конкуренти були в третій десятці. Другий вид – фехтування. Плетньов і Онищенко б'ються наче бували мушкетери, одна перемога за другою. І коли вже до остаточної перемоги залишалось кілька поєдинків, коли Онищенко робив свій “коронний” випад, його суперник раптом відстрибнув убік, увернувшись від уколу. Але лампочка за його спиною все-таки запалилася. Глядачі і судді здивовані. Перевіряють роботу апаратури.

Технічна комісія зайнялася вивченням шпаги Онищенко і знайшла в ній хитромудрий пристрій, включення якого дозволяло запалювати за спиною суперника червону імпульсну лампочку навіть у тому випадку, якщо укол і не був нанесений.

В офіційній заяві Федерації сучасного п'ятиборства СРСР із цього приводу визнавалось, що: “Радянський спортсмен Б. Онищенко під час

змагань на Олімпійських іграх порушив технічні правила Міжнародної федерації сучасного п'ятиборства. Федерація сучасного п'ятиборства СРСР засудила цей вчинок Б. Онищенко і вивела його зі складу збірної команди”.

Звичайно, Міжнародний олімпійський комітет та Міжнародна федерація сучасного п'ятиборства не забарилися із своїми заявами. Збірна команда була позбавлена права участі від подальшої боротьби і усі очка, які вона набрала за участю Бориса Онищенко, втратила. Галас зчинений навколо цього був настільки гучним, що наші спортсмени – п'ятиборці ледь змогли закінчити змагання. За цих умов Павло Ледньов, який після двох видів випереджав усіх основних конкурентів, в трьох видах, які залишились, виступив значно гірше своїх можливостей і поступився результатами поляку Янушу Печачу-Пичачу, який несподівано увірвався до групи лідерів. Згодом він і став олімпійським чемпіоном. Скажемо відверто, такого від нього за участю у змаганнях Павла Ледньова не очікували. Павло задовольнився другим місцем в особистому заліку.

Радянські спортсмени здобули на тій Олімпіаді в неофіційному командному заліку 792,5 очка, випередивши сильну команду США майже на 189 пунктів.

409 спортсменів було в складі тої спортивної делегації. Майже четверту частину її – 95 спортсменів – делегувала на Олімпіаду Україна. Вони завоювали 27 золотих, 21 срібну і 21 бронзову нагороди. Це, як і чотири роки тому, дорівнювало четвертому загальнокомандному місцю.

Спортсмени Радянського Союзу завоювали перші місця у вільній і класичній боротьбі, волейболі, гімнастиці, веслуванні на байдарках і каное, гандболі, важкій атлетиці, фехтуванні.

Якби не прикрий випадок із бойкотом деяких країн, Монреальська Олімпіада могла би отримати найвищу оцінку. Канадці в цілому доброзичливо поставилися до Ігор. Для учасників були створені ідеальні умови. На змаганнях показані високі результати.

ПІДСУМКИ ІГОР ХХІ ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	49	41	35
НДР	40	25	25
США	34	35	25
ФРН	10	12	17
Польща	7	6	13
Румунія	4	9	14
Японія	9	6	10
Болгарія	6	9	7
Угорщина	4	5	13
Канада	–	5	6
Італія	2	7	4
Велика Британія	3	5	5
Куба	6	4	3
Чехословаччина	2	2	4
Франція	2	3	4
Фінляндія	4	2	-
Югославія	2	3	3
Швеція	4	1	–
Австралія	-	1	4
Нідерланди	-	2	4
Нова Зеландія	2	1	1
Бельгія	-	3	3
Півд. Корея	1	1	4
Бразилія	-	-	2
Швейцарія	1	1	2
Іспанія	-	2	-
Данія	1	-	2
Норвегія	1	1	-
КНДР	1	1	-
Іран	-	1	1
Ямайка	1	1	-
Мексика	1	-	1
Монголія	-	1	-
Португалія	-	2	-
Тринідад і Тобаго	1	-	-
Австрія	-	-	1
Пуерто-Рико	-	-	1
Венесуела	-	1	-

XXI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Москва (СРСР),

19 липня – 3 серпня 1980 року.

5217 учасників із 80 країн.

203 комплекти медалей з 21 виду спорту.

- *В умовах бойкоту*
- *Ужинки “інкубатора”*
- *Мон Шер – порушник кордону*

До Канади на Ігри XXI Олімпіади від Радянського Союзу виїжджали дві делегації. Одна брала участь у змаганнях з усіх видів спорту, крім хокею на траві, а от іншу цікавило буквально усе, що було пов'язане з організацією проведення Ігор:

Будівництво олімпійських об'єктів, їхня оснащеність, створення автоматизованої системи управління і інформації, складання програми, розробка схеми руху олімпійського транспорту, навчання обслуговуючого персоналу, прийом, розміщення, харчування й обслуговування учасників, суддів, почесних гостей і туристів, підготовка і трансляція желе – і радіо програм і ще безліч різних питань, один перелік яких склав би кілька томів.

Вітаючи цю другу делегацію, президент Оргкомітету пан Р. Руссо сказав: “Не можна втратити дорогоцінний досвід проведення Олімпій-

ських ігор. Цей досвід – надбання усього людства, олімпійського руху. Ми багато чого перейняли від організаторів попередніх Олімпійських ігор. Думаю, що і наш досвід знадобиться москвичам. У свою чергу, сподіваюся, і Москва усе прогресивне передасть господарям наступних Ігор”.

Проте організація і проведення Ігор – справа не проста. Вона вимагала вирішення багатьох комплексних проблем. Перш за все – зведення спортивних об’єктів, облаштування зручностей для глядачів і роботи міжнародних організацій, суддівських колегій.

Як пізніше писала впливова газета “Комсомольская правда”, “до будівництва спортивних споруд у Москві залучили військових, а також будівельників з усієї країни. Москва, зібравши найкращі сили, знекровила в прямому і переносному значенні усю країну.

Як згадує директор Олімпійського комплексу у Крилатському Дмитро Каменев, трибуни на міцність перевіряли одного разу 4,5 тисяч солдат, іншого – 1,5 тисячі міліціонерів. На готові об’єкти за день до відкриття змагань не наважувались допускати глядачів. Лише через секретаря ЦК КПРС отримали дозвіл продати квитки на 60 тисяч осіб.

Та ці споруди, як писала “Комсомолка”, досі “не люблять спортсменів”, бо в них немає душових, роздягалень, інших місць. Навколо 13-кілометрової велотраси не було жодного туалету.

Загалом, Олімпіада була організована за принципом “куряву в очі”. За словами колишнього заступника голови Спорткомітету СРСР Валентина Сича, зловживанням сприяли перш за все працівники Оргкомітету, які більше піклувалися за власне благополуччя, ніж за долю олімпійських споруд і майна.

Розміри крадіжок виходили за рамки уявлення. На очах у працівників правоохоронних органів в окремих спорудах вже готових до експлуатації і обладнаних за рахунок коштів МОК десятками зрізалися телефонні апарати, кілометрами килимові покриття, виносились комп’ютери, друкарські машинки. У готелі “Космос” хтось поцупив увесь фірмовий посуд і 300 дверних замків. З харчоблоку “Олімпійського” вкрали кухонні комбайни, дві лінії для заготовки бутербродів. Італійці так і не побачили подарованих 200 комплектів уніформи для кельнерів.

Місцем для проведення змагань із вітрильного спорту була обрана Фінська затока. Тут, у передмісті стародавнього Таллінна – Піриті, був

побудований унікальний за задумом і втіленням Центр вітрильного спорту, до якого увійшли яхт-клуб, елінги, спортивні зали, плавальний басейн, адміністративний будинок, прес-центр, ресторани, бари, кафе, готель для проживання спортсменів, тренерів і суддів, а також нові телефонні і телевізійні вузли.

Олімпійськими супутниками столиці Ігор стали також Київ, Ленінград, Мінськ. На спортивних аренах цих міст також спалахнув олімпійський вогонь, доставлений з Москви. Тут проходили попередні змагання футбольного олімпійського турніру.

...Суботній день 19 липня 1980 року видався сонячним і теплим. Уся Москва, здавалося, жила одним – Олімпіадою. Кожен тільки й мріяв потрапити на спортивні арени.

Вже о 10.00 глядачі переповнили 100-тисячні Лужники, хоча тут почалися лише вибірні змагання з окремих видів. Метальники ядра, наприклад, розповідали, що ніколи і ніде на своїх кваліфікаційних змаганнях не бачили такої кількості глядачів.

16.00. Місця в ложах займають почесні гості. Починається урочиста частина. У загальній колоні команди СРСР крокують і 92 представника України.

Олімпійську клятву виголосив чемпіон Монреаля гімнаст Микола Андріанов. Відбулось грандіозне свято – художня частина – показові виступи спортсменів, артистів, яке справило величезне враження на присутніх. Свята відбулись того самого дня у Таллінні, Ленінграді, Києві, Мінську.

Як згадує колишній Голова Держкомспорту України Михайло Бака, свято у столиці України могло і не відбутися. У 1976 році він був запрошений до Москви для участі в засіданні Оргкомітету по проведенню XXII Олімпійських ігор. Перед самим засіданням йому подають порядок денний і проекти рішень, в яких помічас, що Києва немає серед міст, де повинні проводитись футбольні турніри.

На його розгублені і здивовані запитання відповіли: це погоджено і затверджено в ЦК КПРС самим Леонідом Брежнєвим.

Дочекавшись розгляду питання, Михайло Макарович не витримує і перепитує: «Як ви могли оминати Київ, який дав життя Москві? Я вимагаю перегляду цього безглузлого і необумовленого рішення. Зараз їду на прийом до Леоніда Ілліча. Я не вірю, щоб він це підписував».

Ні до кого М.Бака тоді не поїхав. Але чиновників налякав. Тут же на засіданні Оргкомітету вони дарували Києву право дивитись змагання олімпійського турніру з футболу.

Мало того, через Київ і ще 11 областей України від україно-румунського кордону, біля Чернівців, проліг маршрут «Вогняної естафети», яким несли смолоскип, запалений біля вівтаря Зевса у стародавній Олімпії. Ото було свято!

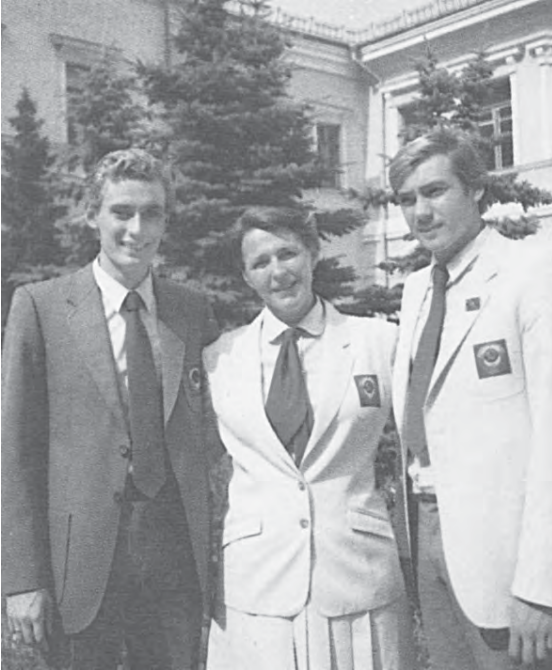
І знову повернемося до подій політичних. Єдине, що бентежило багатьох – розкол в олімпійському русі. На Олімпіаду до Москви на знак протесту проти введення радянських військ і затяжну війну в Афганістані відмовилися надіслати свої офіційні делегації і спортсменів Національні олімпійські комітети США, Великої Британії, Франції, Німецької Федеративної Республіки, Японії, Італії і багатьох інших країн. Загалом в Іграх взяла участь 81 країна, що було на 13 менше у порівнянні з Монреалем і майже стільки ж, скільки було двадцять років тому у Римі.

Деякі країни, або вірніше делегації незалежних спортсменів із цих країн, брали участь у змаганнях з одного-двох видів спорту. Треба віддати належне тим національним федераціям з видів спорту, які не налякались погроз своїх урядових установ і національних олімпійських комітетів і все ж таки прислали представників. Кошти для них збирались за принципом “з миру по нитці”. Ці спортсмени не помилились, завоювати олімпійську медаль на цей раз було значно легше за відсутності найсильніших. Це безумовно позначилось на гостроті боротьби майже в усіх видах спорту.

Перед засобами масової інформації насамперед соціалістичного табору, усією величезною ідеологічною машиною, ставилось завдання показати, що відсутність фаворитів ніяк не може вплинути на такі поняття, як мир, дружба, взаєморозуміння, висока організованість, не кажучи про рівень спортивних результатів. А про це якнайкраще свідчитиме кількість світових та олімпійських рекордів. І вони посипалися наче з рогу достатку, починаючи від першого виду.

У день відкриття розпочалися змагання з 16 видів спорту. У п'яти з них володарі олімпійських нагород були визначені вже 20 липня.

Першими визначились із чемпіонськими званнями стрільці із довольного пістолета. Зробивши 60 пострілів, спортсмен із Фрунзе Олександр Мелентьєв вибив 581 очко, що було на 13 більше, ніж у другого

Віра Смелова підготувала двох олімпійських чемпіонів – Сергія Фесенка (зліва) та Олександра Сидоренка

сторії радянського спорту вони виграли командну гонку переслідування на чотирикілометровій дистанції.

За роки участі в Олімпійських іграх радянським плавцям – чоловікам не вдалося завоювати жодної золотої медалі. Першим це зробив українець Сергій Фесенко на дистанції 200 метрів батерфляєм. Сталося це в перший день Олімпіади. А в останній він стояв на другій сходинці п'єдесталу пошани поруч зі своїм товаришем по команді, уродженцем Маріуполя Олександром Сидоренком, що переміг на дистанції 400 метрів комплексного плавання. До цих перемог хлопців привела Віра Григорівна Смелова. Разом вони подолали шлях довжиною в десять років.

Сергій Фесенко і Олександр Сидоренко народилися в різний час, зростали в різних містах, але в їх біографіях багато схожого. Обидва з великих металургійних центрів України: Сергій із Кривого Рогу,

призера Х. Фолльмара. Обидва ці результати виявились вище світового рекорду.

Трек у Крилатському, на який возили керівників усіх дружніх держав, хоч у поспіху зведення не дорахувався кількох об'єктів, велосипедисти визнали найкращим і найшвидшим з усіх тих, на яких їм доводилося раніше змагатися. На все життя запам'ятають його і четверо велосипедистів Радянського Союзу – Володимир Осокін, Віталій Петраков, Віктор Манаков і наш харків'янин Валерій Мовчан. Вперше в іс-

Сашко з Маріуполя. Батьки обох пов'язали свою долю з провідними підприємствами цих міст. Інженером-технологом трудився на “Криворіжсталі” Леонід Іванович Фесенко, Олександр Ілліч Сидоренко на “Азовсталі”.

Спеціально для підготовки плавців був створений на зразок німецьких Олімпійський центр підготовки, образно названий “інкубатором”. Настільки інтенсивно тут велася підготовка, що спортсмени вийшли на заплановані результати ще до Ігор у Монреалі. Та керівники збірної вирішили перестрахуватися. Взяли інших, менш сильних, за що і погоріли. За чотирирічний цикл від Монреалю до Москви С. Фесенко та О. Сидоренко зуміли зібрати непоганий вражай медалей на світових та європейських аренах.

Хоч і були відсутні на Олімпіаді плавці США, ФРН, Японії, в басейні “Олімпійський” було встановлено десять світових і 250 національних рекордів. Виходило, що і в Москві є “швидка” вода.

Стелла Захарова

Подібні “інкубатори” успішно працювали і в інших містах, даючи до збірних СРСР спортсменів із багатьох видів спорту.

“Вічно другі” – так називали радянських гімнастів останні 20 років. Дійсно, з часів Римської Олімпіади, на якій наші хлопці вперше поступилися командою японцям, їм не вдавалося жодного разу вийти вперед.

У Москві перемога була здобута за умов неучасті в Іграх японських спортсменів. Але наші спеціалісти твердили, що такий збірній, яка була цього разу, ніщо б не завадило одержати командну перемогу і за участі японців.

Майже на всіх снарядах першим виходив для виконання вправ, або,

як кажуть спортсмени, був “зabійником”, львівський армієць Богдан Мауц. Чоловіки – гімнасти СРСР – перші.

Наступного дня їхній успіх повторила жіноча збірна країни, оновлена після Монреалю. Лише дві гімнастки – Неллі Кім і Марія Філатова зберегли в збірній свої місця. Серед нового покоління була і киянка Стелла Захарова. У свої 17 років вона двічі ставала володаркою Кубка світу, переможницею багатьох всесоюзних і міжнародних змагань. У Москві Стелла виступала на всіх снарядах рівно, продемонструвавши відмінну підготовку, разом з іншими дівчатами заслужила найдорожчу для себе нагороду – золоту медаль чемпіонки Олімпіади в командній першості.

Володимир Смирнов

День 23 липня став найпам'ятнішим святом для радянських мушкетерів. Двадцять років наша фехтувальна школа не знала перемог в олімпійських змаганнях рапіристів. І от, у Москві київський армієць Володимир Смирнов повторив те, що зумів зробити лише раз за роки участі радянських спортсменів на Олімпіадах ленінградський студент Віктор Жданович у Римі.

Володимир Смирнову було уготоване довге велике і світле спортивне життя. Ніхто і гадки не мав, що так швидко воно обірветься, що в місті його дитинства Рубіжному юні фехтувальники України будуть розігрувати приз його пам'яті.

...Усі три радянських спортсмени – мінчанин Олександр Романьков, ташкенець Сабір Рузієв і киянин Володимир Смирнов – пробилися до фіналу олімпійського турніру через густе сито попередніх двоколових змагань, а також через два тури так званого прямого вибування.

Фінал виявився дуже драматичним і захоплюючим. Буквально до останньої сутички, до останнього уколу не можна було визначити переможця. Але Смирнов досить легко проходить перших чотирьох супротивників і виграє в Романькова – 5:2, у Рузієва – 5:4, поляка Козеєвського – 5:2 і румуна Куки – 5:3.

Поки судді рахують те, що давно підраховано тренерами і болільниками, усі вітають Володимира з блискучою і заслуженою перемогою.

У командній першості напружені двобої не виявили переможця. І знову довелося рахувати кількість нанесених уколів. Більше завдали французи. Наші хлопці – Володимир Смирнов, Олександр Романьков, Сабир Рузієв, Ашот Карагон і Володимир Лапицький стали срібними призерами.

Через два роки після Московської Олімпіади спортивна громадськість Кисва проводжала Володимира Смирнова в останню путь.

...На чемпіонаті світу, що проходив у столиці Італії, в одному з попередніх двобоїв, виконуючи за всіма правилами захисний прийом, Володимир, ухилився від прямого зустрічного уколу німецького спортсмена, який здійснював глибокий випад. У того ламається рапіра, і її гострий кінець, продовжуючи за інерцією рух уперед, пробиває маску Володимира. В історії фехтувальних поєдинків відомо кілька таких прикладів. Кращі лікарі університетської клініки Риму були безсилі повернути кращого фехтувальника України до життя.

У чоловічому турнірі шаблестів усі вболівали за Віктора Кровопускова, переможця минулої Олімпіади, чемпіона в особистій першості. Чи вдасться йому перемогти на Іграх вдруге? Так, вдалося. Він здолав усіх суперників. У фіналі навіть двічі виходив на бій із Михайлом Бурцевим, що мав однакову з ним кількість перемог. Найсильнішими виявилися радянські шаблести й у командній боротьбі. Олімпійськими чемпіонами стали Віктор Сидяк, Михайло Бурцев, Віктор Кровопусков, Володимир Назлимов і Микола Альохін. Кровопусков і Сидяк стали чотириразовими олімпійськими чемпіонами.

У Москві збірна чоловіча СРСР з баскетболу вдруге прагнула стати олімпійським чемпіоном. Але оступилася, ще у півфіналі програвши італійцям. Ті, у свою чергу, у фіналі поступились збірній Югославії. Що ж сталося з нашою командою, чому вона у себе вдома, у “рідних стінах” у відсутності американців зіграла так погано?

Уболівальників у Москві з перших ігор збірної здивувало те, що наші спортсмени слабо грали в захисті. Навіть виграші над командами Бразилії і Чехословаччини – 101:88 і 99:82 підтверджували цю думку, надто багато пропущених м’ячів у власний кошик. В активі була ще перемога над збірною Іспанії з перевагою у 17 очок. Але рахунок зустрічі 119:102 знову насторожував і підтверджував цю тезу.

Коли наші спортсмени натикнулися на добре організовану оборону італійської збірної, в них нічого не виходило. Центрового нашої команди, гравця київського “Будівельника” Володимира Ткаченка надійно прикрив італієць Діно Мінегін. Збився “приціл” в кращих снайперів Сергія Белова і Олександра Сальникова. Колективних дій не було. Італійці перемогли – 87:85.

Без поразок пройшла весь турнір збірна жіноча команда.

Ватерполісти СРСР, повторивши успіх Мюнхена, стали двічі “золотими”.

Перед Московською Олімпіадою старший тренер збірної команди СРСР із волейболу В'ячеслав Платонов поставив перед гравцями завдання виграти турнір. Негоже було поступатися в себе вдома, маючи солідні досягнення в останньому міжолімпійському циклі.

Із шести зустрічей, що провели в Москві наші чоловіки в рамках олімпійського турніру, чотири закінчилися, як кажуть, “чистими” перемогами. Лише зустріч з командою Чехословаччини в попередніх змаганнях і фінальна гра з Болгарією закінчилися з рахунком 3:1 на нашу користь.

Вісім із дванадцяти гравців жіночої волейбольної команди представляли свердловську “Уралочку”. Радянські дівчата грали рівно і потужно, ставши “золотими”.

Доля першого місця в турнірі гандбольних чоловічих команд вирішувалась у зустрічі СРСР – НДР. Основний час не виявив переможця – 20:20. У додатковий німецькі спортсмени забили на один м'яч більше і стали олімпійськими чемпіонами. На третьому місці – команда Румунії.

Таким був фінал і в зустрічах жіночих команд. Тільки на відміну від чоловічого, нашим дівчинам потрібна була для загальної перемоги нічия. Але вони грали на вигрaш. Результат зустрічі – 18:13. Югославські спортсменки вийшли на друге місце.

Киянин Олександр Колчинський увійшов до історії класичної боротьби як такий, що захистив свій титул найсильнішого на двох Олімпіадах поспіль. Після його перемоги одна з газет писала: “Усі золоті медалі, звичайно, однакові, але болільники з особливою прихильністю ставляться до переможця в найважчій ваговій категорії. Найтепліші відгуки дістав 120-кілограмовий силач з Києва Олександр Колчинський”.... З перших же двобоїв зал в армійському спортивному комп-

Брати Белоглазови

лексі був заповнений “по вінця”. П’ять довгих днів тривав марафон “класиків”. Природно, уся основна увага було прикута до виступів болгарина Олександра Томова й Олександра, які порівняно легко дійшли до фіналу.

...Нарешті суперники сходяться і Колчинський отримує перший бал. За переведення суперника в партер одержує другий. Томов швидко під ревіння трибун відіграється. Але знову наш Олександр веде перед. За кілька секунд до кінця двоюбою він веде вже 4:2. Томов, відчуваючи, що жадане “золото” може всміхнутись супернику, кидається вперед, явно порушуючи правила. Він йде до своєї перемоги напролом. Але пізно, звучить гонг, що сповіщає про перемогу українського богатиря. Це його друга золота медаль.

Борці-“вільники” за внеском до “скарбнички” збірної команди СРСР у порівнянні з попередньою Олімпіадою наче помінялися місцями з “класиками”. Тепер вони піднесли подарунок у вигляді семи золотих

олімпійських медалей. У щонайлегшій вазі на вищу сходинку п'єдесталу пошани зійшов киянин Анатолій Белоглазов. Але коли в напівлегкій вазі такий самий результат показав ще один Белоглазов, західні журналісти, в яких на слуху здебільшого прізвища, не імена, вигукнули: “Дозвольте, добродію, але ж він щойно одержав одну нагороду”. Довелося пояснювати, що у вільній боротьбі за збірну СРСР виступали брати – близнюки Анатолій і Сергій Белоглазови.

Ілля Мате

Анатолій на олімпійському килимі, що був встановлений у футбольно – легкоатлетичному манежі ЦСКА, брав участь у шести двобоях. Його небезпідставно побоювались, адже він був у ранзі дворазового чемпіона світу, Європи, СРСР. Тож, його перші перемоги над суперниками у вазі до 52 кг нікого не дивували. Усі з нетерпінням очікували на фінальний поєдинок із поляком Владиславом Стециком. Але і він завершився на диво швидко. Суперник був покладений на лопатки на 57-ій секунді. Це був, мабуть, рекорд Олімпійських ігор.

Як і брат, агресивно діяв Сергій у вазі до 57 кг. Усі шість двобоїв він закінчив передчасно. Статистики підраховали, що за час Олімпіади він провів на килимі лише 19 хвилин 22 секунди, за які набрав 58 балів. Іншими словами, він набирав за хвилину три переможні бали.

Для представника донецького краю важковаговика Іллі Мате на Олімпіаді найтяжчим виявився двобій з болгарським атлетом Славчо Червенковим. Їх жереб звів вже в четвертому колі. А до цього Ілля переміг послідовно іспанця Сантьяго Моралеса, кубинця Барбаро Моргана й угорця Антала Бодо.

З перших хвилин нікому не вдається захопити ініціативу. Червенков на кожний прийом Мате відповідає не менш ефектною технічною дією. Рахунок зростає повільно. Спливає час двобою, а очка набрали однокові – 4:4. І отут Ілля йде “ва-банк”, застосовуючи свій улюблений захват з підсіканням ноги, чим заробляє два бали. Цього достатньо для перемоги. Часу відігратися в болгарського богатира вже немає. Зву-

чить гонг, що відкриває перед Мате дорогу до фіналу.

Тут йому намагається перепинити шлях до золотої медалі чехословацький борець Юліус Стрніска. Але на подив ця сутичка виявилась менш напруженою – 15:3.

Після підведення підсумків змагань з веслування на байдарках і каное тренери нашої команди здивовано розводили руками. І було від чого, результати Московської Олімпіади виявилися набагато гірші за Монреальську.

У веслуванні байдарок на перші місця стали реально претендувати спортсмени НДР, Іспанії, Румунії, Болгарії, Угорщини, Чехословаччини, Франції, Австрії, Швеції, Польщі, Югославії й інших країн.

Султан Рахманов

Сергій Пострехін

Тим вагомішим оцінювався внесок до скарбнички збірної нашої країни тих кількох українських спортсменів, що домоглися воістину великих успіхів. Сергій Пострехін пам'ятав напутні слова земляків-херсонців, що, проводжаючи, просили не посоромити рідної землі, а головне – прославити їхню веслувальну школу. Цей симпатичний статний хлопець йшов до збірної країни довгих шість років. Вихованець тренера А. Колибельникова, він володів відмінною координацією рухів, відчуттям ритму, умів набирати найвищу стартову швидкість з перших метрів дистанції.

Отже, не дивно, що привіз із Москви на рідну Херсонщину золоту і срібну олімпійські медалі.

Усе ж найкращим серед байдарочників слід вважати мінчанина Володимира Парфеновича, який тричі піднімався на найвищий щабель п'єдесталу пошани. Такого ще не було в історії Олімпіад.

У фінальному олімпійському заїзді на 500 метрів Парфенович, володіючи філігранною технікою, зумів так розігнати свою байдарку, що інші суперники відразу припинили з ним боротьбу. А потім Володимир ще двічі сідав у човен. Спочатку до “двійки”, де стартував на дистанціях 500 і 1000 метрів. І обидва рази його “золотим” партнером був Сергій Чухрай, авангардivecь з Нової Каховки. З урахуванням попередніх заїздів Парфенович стартував у Крилатському дев'ять разів, а Сергій Чухрай – шість.

Таким чином, за кількістю золотих олімпійських медалей Володимир Парфенович зрівнявся з Сергієм Чухраєм.

Олімпійський важкоатлетичний поміст був встановлений у Палаці спорту “Ізмайлово”. У перший день змагань великою була радість жителів столиці Киргизії Фрунзе. Рахунок золотим медалям важкоатлетів відкрив викладач історії однієї зі шкіл міста Канибек Осмоналієв, що виступав у ваговій категорії до 52 кілограмів.

У найважчій ваговій категорії виступав представник України Султан Рахманов, який всі останні роки тренувався в спортивному клубі “Монтажник” Дніпропетровського будівельно-монтажного тресту № 17. Вищу олімпійську нагороду уродженець узбецького містечка Турткуля, син бавовноробів, здобув у важкій боротьбі.

...Олімпійськими супутниками Москви по праву називали Ленінград, Київ і Мінськ. У цих містах проходили попередні турніри футбольної олімпійської першості.

Перед радянською командою, яка грала у Москві, багатомільйонна армія аматорів футболу ставила одне-єдине завдання – повторення результату Мельбурна, виграш золотих медалей. Але в оновленій команді нічого не вийшло. З найсильнішої команди країни – київського “Динамо” – у збірній грали лише Володимир Безсонов і Сергій Балтача.

У грі за третє місце наші футболісти перемогли команду Югославії з рахунком 2:0. Голи забили Хорен Оганесян і Сергій Андрєєв.

Отже, як і на Олімпіадах 1972 і 1976 років, знову третє місце. Чемпіонами Ігор стали футболісти Чехословаччини, що перемогли у фіналі німців.

Турнір боксерів, тривав 13 днів. За кількістю заявлених учасників він перевершив Монреальську Олімпіаду. Більше всіх спортсменів виступало у ваговій категорії до 57 кілограмів – 35. Найменше – у найважчій, де виступав кубинець Теофіло Стевенсон – 14.

Донецчанин Віктор Мирошниченко був включений до збірної країни в останню хвилину. Через це його прізвище дарма було шукати в програмках і навіть в офіційному довіднику. І не дивлячись на це, наш земляк вже у першому двобої здолав по балах кубинця Хорхе Ернандеса, чемпіона Монреальської Олімпіади. Другій бій новачка і ще одна перемога над ще одним фаворитом, чемпіоном світу поляком Хенриком Средницьким. У півфіналі нашому боксеру поступився угорець Янош Вараді.

І от коли золота нагорода була така близька, у двобої з болгариним Петаром Лессовим наш боксер раптово одержує мікротравму. Лікар дозволяє продовжувати змагання, лишається провести на рингу кілька хвилин. Та кубинський суддя всупереч здоровому глузду знімає Віктора з подальших змагань. Український боксер залишився зі срібною медаллю.

У вазі до 75 кілограмів болільники розраховували на успіх іншого українця – дніпропетровця Віктора Савченка. Вихованець талановитого тренера Сергія Авдієвського, він став непоганим боксером у спортивному клубі “Монтажник”, який багато років очолював заслужений працівник культури України Шаміль Алдаркин.

Відверто кажучи, Савченку в останній зустрічі з кубинцем, чемпіоном світу Хосе Гомесом не поталанило. За всіма ознаками він міг здобути золоту нагороду. Однак, зробивши ставку на свої

Володимир Кисельов

коронні удари, які в цей день не досягали мети, втратив ініціативу. У Віктора срібна медаль.

... Шостий день Олімпіади. Усі з нетерпінням чекають фінальних стартів “королеви спорту”. Фахівці прогнозують “шквал рекордів”. Дійсно, уже перший виступ кубинки Марії Карідад Колон, яка послала спис на 68 метрів 40 сантиметрів, приносить світовий рекорд.

Усі спроби німкені Ілони Слупянек у штовханні ядра були далі відмітки “світовий рекорд”. Остаточний результат – 22 метра 41 сантиметр. Майже метр програла їй москвичка Світлана Крачевська.

Метальник молота Юрій Седих, який після закінчення київського інституту фізкультури встиг стати армійцем, не звик сам без супроводу друзів підніматись на найвищу сходинку п'єдесталу пошани. Якщо у Монреалі зліва від нього, на третій сходинці, стояв тренер Анатолій Бондарчук, то на цей раз місце старшого товариша зайняв його приятель із групи вихованців Анатолія Павловича естонець Юрі Тамм, який, як студент, представляв київський “Буревісник”.

Найсильнішим штовхальникам ядра Олександрові Баришникову і спортсмену з НДР Удо Байеру несподівано кинув виклик вихованець ДЮСШ із Кременчука Володимир Кисельов. Його тренеру Іванові Андрійовичу Паламарчуку вдалося за порівняно короткий термін в цьому великому машинобудівному центрі на березі Дніпра за допомогою місцевих організацій створити справжню школу з підготовки олімпійського резерву.

Працював тренер на базі стадіону та легкоатлетичного манежу спортивного клубу “КРАЗ” Кременчуцького автомобільного заводу, де для легкоатлетів були створені всі необхідні умови.

У цьому забігу перемогла Надія Олізаренко

Володимир Кисельов захопив лідерство з перших спроб кваліфікаційних змагань. Кращий його результат – 20 метрів 72 сантиметра – залишився кращим до кінця попередніх змагань. У фіналі показав 21 метр 35 сантиметрів. Це був олімпійський і його особистий рекорд. Уперше на одних змаганнях одному атлету удалося чотири рази послати снаряд за позначку 21 метр!

Так спортсмен, що жодного разу не ставав навіть чемпіоном країни і до збірної був включений умовно, відразу став олімпійським чемпіоном.

Серед стрибунк у довжину майже до останньої спроби попереду була авангардівка з Луганська Тетяна Скачко. Вже у другій спробі вона встановила новий олімпійський рекорд. У третій “летить” за 7 метрів 1 сантиметр, закріплюючи своє лідерство. Лише остання спроба Тетяни Колпакової із Фрунзе виводить її в лідери – 7 метрів 6 сантиметрів. Тетяну Скачко на третє місце відсуває ще й німкеня Бригітта Вуяк, у якої 7 метрів 4 сантиметри. Так щільно розташувала доля трьох призерів!

Прізвище Олізаренко звучало по гучномовцях над Лужниками не один раз. Спочатку викликався на старті в бігу на 3000 метрів з перешкодами одесит Сергій Олізаренко. В одному з забігів він був третім, а в півфіналі, невдало переходячи через бар'єр, одержав травму і зійшов з дистанції.

Потім тричі це прізвище звучало, коли називали склад забігів жінок на 800 метрів і повідомляли переможницю. Усе вирішилось у фіналі.

Надія Олізаренко повела останній забіг найсильніших. Потім вона побачила, що в лідери мітять полька Іоланта Янух-

Надія Ткаченко

та й англійка Кристина Боксер. Підпустила ближче, дала певний час очолити забіг. Але на останніх 200 метрах розвинула таку швидкість, що стало очевидно: світовому й олімпійському рекордам, встановленим чотири роки тому в Монреалі Тетяною Казанкіною, не встояти. Так воно і сталося.

Час Надії – 1 хвилина 53,5 секунди. Це золота олімпійська медаль.

У фіналі бігу на 1500 метрів Н. Олізаренко взяла старт поруч із старшою за неї знаменитою лєнінградкою Тетяною Казанкіною, до результатів якої тягнулася. Більш досвідчена росіянка випередила одеситку за рахунок запасу, який створила у середній дистанції, на

Віктор Бураков

другому колі, коли Надія “перепочивала”. Відчайдушна погоня за лідером на цей раз не принесла успіху. Тетяна випередила її буквально на три кроки. Між ними протиснулася ще й Кристиана Вартемберг з НДР. Золота і бронзова медалі на одній Олімпіаді не такий вже й поганий результат, щоб корити себе за пізній спурт!

Відзначились наші дівчата і в естафетному бігу 4 x 400 метрів. Квартет у складі запорожанки Тетяни Пророченко, іркутчанки Тетяни Гойшик, донеччанки Ніни Зюськової та москвички Ірини Назарової швидше за всіх приніс на фініш естафетну паличку.

Олімпійські змагання п’ятиборок вінчали перший день змагань легкоатлетів, хоча почали вони боротьбу одними з перших, рівно о пів на десяту ранку. Закінчили з’ясування відносин через довгих дванад-

цять годин. Вже перший вид показав, що основна боротьба буде вестися між українкою Надією Ткаченко й росіянкою Ольгою Курагіною. Після штовхання ядра Надія міцно захопила лідерство і вже до кінця не поступається нікому. Показує високі результати в стрибках у висоту і довжину, і виходить на старт 800-метрової дистанції. Усі очікують народження нового світового рекорду. Прийшовши до фінішу третьою, Надія показала видатний результат – 5083 очка. Феноменально! Ці змагання назавжди увійдуть до історії легкої атлетики. Оголошено, що жінки в п'ятиборстві більше змагатися не будуть.

Донеччанка Надія Ткаченко стала останньою чемпіонкою Олімпійських ігор у цій надто важкій дисципліні.

З інших 20 українських спортсменів – легкоатлетів варто відзначити Віктора Буракова з київського “Буревісника”. Він тричі виходив на старт забігів. Спочатку у гладкому бігу на 400 метрів. Найкращий результат – 5-й у півфіналі – не дав змоги бігти з найсильнішими. Перемогу тут святкував Віктор Маркін з Новосибірська. А потім була естафета 4 x 400 метрів. Несподівано легко перемігши у півфіналі, Микола Чернецький та Микола Лінге з Москви, Ремігіюс Валюліс з Вільнюса та Віктор Бураков пробилися до фіналу. Але там замість Буракова тренери виставили на останньому етапі переможця в особистих змаганнях В. Маркова. Так він став двічі олімпійським чемпіоном.

Донецький авангардivecь Василь Архипенко у бігу на 400 метрів з бар'єрами у фіналі поступився лише німцю Фолькеру Беку. В шахтарському краї тепло привітали хлопця із срібною медаллю. Микола Васильєв, київський студент, був на цій дистанції четвертим.

На чотири сходинки піднявся вище у рейтингу на Московській Олімпіаді порівняно з Монреальською донеччанин Валерій Підлужний. У стрибках у довжину він став третім, не дострибнувши до “золота” Лютца Домбровські з НДР 36 сантиметрів.

За традицією змагання з кінного спорту вінчали Олімпіаду. Остан-

Віра Місевич

ній, 203-й комплект розігрувався на головній спортивній арені. Тут були встановлені різні перешкоди, подолавши які кіннотники прийшли б до останнього Великого призу. Краще усіх впорався з поставленим завданням офіцер Війська Польського Ян Ковальчик. Микола Корольков з російського “Урожаю” долав маршрут повільніше. У нього друге місце. “Бронзу” завоював вершник з Мексики Перес Ерас.

Усміхнулася фортуна і радянським кіннотникам. Спочатку наші триборці поступались польським спортсменам у манежній виїздки. Але на польових іспитах виступили дружно і впевнено. Олександр Блінов на Галзуні, Юрій Сальников на Пінцеті, Валерій Волков на Цхеті і Сергій Рогожин на Гелеспонті стали чемпіонами в командній першості.

Серед жінок киянка Віра Мисевич у виїздки на своєму Плоті в особистому заліку була четверта.

А першою стала чарівна Елізабет Тойрер, студентка з Відня. Вона прилетіла до Москви крадькома від Австрійської національної федерації кінного спорту, що підтримала рішення про бойкот Ігор XXII Олімпіади. Її поява в Москві виявилася дійсно сенсаційною і викликала багато розмов. Справа в тім, що 26 липня о другій годині дня в аеропорту “Шереметьєво” несподівано приземлився невеликий двомоторний літак приватної особи, глави авіакомпанії “Лауда-ейр”. Його пілотував сам Нікі Лауда. Великий друг Елізабет і жагучий шанувальник кінного спорту, він таким чином вирішив допомогти дівчині взяти участь у змаганнях. У її успіху ні він, ні її тренер Ханс Макс сумніву не мали.

Мон Шер, чи Милий Друг, як казали на сірого коня спортсменки, витримав політ чудово. Він теж поведився як справжній конспіратор. Але, зазнавши незручності в польоті, не хотів підводити свою хазяйку на останній, самій відповідальній стадії подорожі. Чотириногий Милий Друг під сідлом поведився бездоганно. Оцінка, яку отримала Тойрер, була найвищою – 1370 балів.

Юрій Ковшов з Узбекистану на Ігроку був в особистому заліку другим, а Віктор Угрюмов з Білорусії на Шквалі – третім.

Шістнадцять днів і ночей тримала “олімпійська казка” в напрузі спортивну громадськість усього світу. Мільйони людей з надзвичайним інтересом і підвищеною увагою стежили за тими подіями, що розгорталися на олімпійських об’єктах Москви.

Прощання з Олімпіадою-80 було смутним і зворушливим. Урочиста частина тривала недовго. Перед трибунами пропливли розгорнуті

прапори країн – учасниць. Єдиною дружною колоною пройшли по до-ріжці стадіону спортсмени. Їх вітали тисячі москвичів і гостей нашої столиці.

На флагштоках піднімаються три прапори – Греції, батьківщини Олімпіад, Радянського Союзу і Лос-Анджелеса, міста майбутніх Ігор.

Почесний президент МОК лорд Кілланін у своєму заключному слові висловлює щиру подяку учасникам, суддям, глядачам, представникам засобів масової інформації і всім тим, хто сприяв успішному про-веденню Ігор.

– Я оголошую Ігри XXII Олімпіади закритими, – говорить він, – і відповідно до традиції закликаю молодь усіх країн зібратися через чо-тири роки в Лос-Анджелесі для святкування разом з нами Ігор XXIII Олімпіади.

Під звуки олімпійського гімну опускають олімпійський прапор. Над стадіоном звучать слова “Оди спорту” П’єра де Кубертена, покладені на музику радянським композитором Едуардом Артем’євим. У чаші

Олімпійський вогонь у Києві

повільно гасне олімпійський вогонь. Над стадіоном прокочуються залпи святкового салюту.

І от з'являється загальний улюбленець, талісман Олімпіади симпатичний Ведмедик Мишко. У його двійника, якого зображують на живих картинках глядачі на Східній трибуні, на очах з'являються сльози смутку. Восьмиметровий Мишко піднімає на прощання лапу і слідом за різнобарвними кульками відлітає в нічне московське небо. Звучить пісня Олександри Пахмутової на слова Миколи Добронравова “Прощай, олімпійське літо!”.

За одностайною оцінкою спортсменів тренерів, фахівців, представників засобів масової інформації, офіційних осіб бойкот Московської Олімпіади, негативно подіяв тільки на спортсменів, що готувалися до зустрічі зі своїми однолітками на спортивних аренах і такої можливості не дістали.

Недвозначну оцінку таким діям політиканів від спорту дала 83-я сесія Міжнародного олімпійського комітету, що відбулася в дні Олімпіади в Москві. Було відзначено, що спроби грубого втручання ділків у керівництво міжнародним і національними олімпійським рухом зустріли надійну відсіч в усьому світі.

Сесія МОК більшістю голосів, поданих вже у першому турі голосування, обрала президентом Міжнародного олімпійського комітету на черговий восьмирічний термін Хуана Антоніо Самаранча (Іспанія). Лорда Кілланіна, який працював на посаді президента з 1972 року, сесія обрала довічно почесним президентом МОК і нагородила золотим знаком Олімпійського ордена.

На своїй першій прес-конференції Хуан Антоніо Самаранч сказав:

– Наше завдання – зберегти і зміцнити єдність усіх трьох сил, що складають основу, фундамент олімпійського руху: МОК, національні олімпійські комітети і міжнародні федерації.

Із 493 спортсменів-олімпійців СРСР 178 атлетів здобули золоті олімпійські нагороди в особистих і командних змаганнях.

В олімпійських змаганнях взяли участь 92 спортсмена України. 41 атлет завоював золоту медаль, 19 визнані гідними срібних і 17 бронзових нагород. Це дорівнювало б третьому загальнокомандному місцю.

ПІДСУМКИ ІГОР XXII ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	80	69	46
НДР	47	37	42
Болгарія	8	16	17
Угорщина	7	10	15
Польща	3	14	15
Румунія	6	6	13
Велика Британія	5	7	9
Чехословаччина	2	3	9
Італія	8	3	4
Куба	8	7	5
Франція	6	5	3
Швеція	3	3	6
Австралія	2	2	5
Фінляндія	3	1	4
Югославія	2	3	4
Іспанія	1	3	2
Бразилія	2	—	2
Данія	2	1	2
Нідерланди	—	1	2
Австрія	1	2	1
КНДР	—	3	1
Мексика	—	1	3
Швейцарія	2	—	—
Греція	1	—	2
Монголія	—	2	2
Бельгія	1	—	—
Ефіопія	2	—	2
Ямайка	—	—	3
Індія	1	—	—
Ірландія	—	1	1
Танзанія	—	2	—
Зімбабве	1	—	—
Ліван	—	—	1
Гайяна	—	—	1

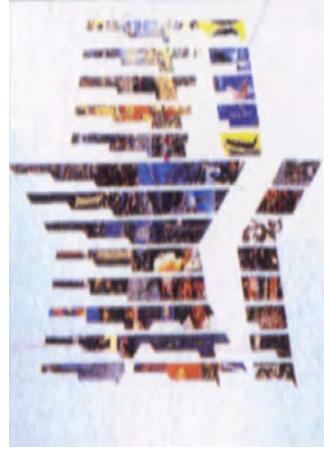
XXIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Лос-Анджелес (США),

28 липня – 12 серпня 1984 року.

6797 учасників зі 140 країн.

221 комплект медалей з 21 виду спорту.

- З точністю “до навпаки”
- Дива легкоатлетів
- Допомогали “рідні стіни”

Приймаючи рішення про проведення Ігор Олімпіади-80 у Москві, а Ігор Олімпіади-84 в американському місті Лос-Анджелесі, Міжнародний олімпійський комітет не очікував, що з цим виникне багато клопоту і неприємностей.

Як ми знаємо, урядові організації США, Великої Британії та інших країн через війну, яку вів Радянський Союз в Афганістані, закликали спортсменів різних країн оголосити бойкот Московській Олімпіаді. Але Ігри XXIII Олімпіади в Москві відбулися і пройшли у винятково мирній і дружній атмосфері, щоправда з рекордно малою кількістю країн-учасниць.

Радянський Союз і інші країни соціалістичного табору одержали офіційне запрошення на участь в Іграх XXIII Олімпіади. Але ідеологічна верхівка так званих країн народної демократії вирішила відповісти тим самим – бойкотом.

У Лос-Анджелесі усе сталося з точністю “до навпаки” порівняно з Москвою. Щоправда, прибуло значно більше спортсменів із значно більшої кількості країн. Спортсмени, нарешті, зрозуміли абсурдність власної неучасті, що у підсумку відбилося на їхньому настрої, рівні майстерності, звело нанівець роки і кошти витрачені на підготовку.

На Олімпіаду своїх спортсменів не випустили уряди СРСР, НДР, Болгарії, Чехословаччини, Угорщини та інших країн. Багато хто з них позбувся можливості довести свою перевагу над суперниками у відкритому двоборстві.

Насамперед серед них були ті, хто брав участь у лютому 1984 року в змаганнях так званого “передолімпійського тижня”, які проводять Оргкомітети Ігор для випробування місць змагань та електронних табло.

Змагання легкоатлетів тоді відбувалися на спорткомплексі “Форум”, де у липні мали змагатися ...баскетболісти. Там виступали і

здобули впевнені перемоги над американцями Сергій Бубка, Геннадій Авдєєнко, Любов Гурина, Тамара Бикова та інші.

Остання несподівано знайшла у секторі для стрибків у висоту золотий ланцюжок і повернула його працівникам стадіону. Кореспондент, який почув про це, написав: “Росіяни вже здобули перше олімпійське “золото”.

Раділи наші спортсмени цьому повідомленню і подумки рахували, скільки ж медалей вони тут здобудуть.

Проте вже 8 травня 1984 року, коли, можна сказати, в спортсменів були спаковані валізи, НОК СРСР виступив із заявою про неможли-

Американський прапор був скрізь

вість брати участь у змаганнях через “попрання американською владою Олімпійської хартії”.

За вказівкою керівництва ЦК КПРС, яке втручалось абсолютно в усі сфери життя, чиновники від спорту нарахували майже два десятки порушень розділів 2, 4, 10, 38, 53, 59, 62 та інших вищого олімпійського законодавства. “Поступити інакше, – йшлося в заяві НОК СРСР, – означало б схвалити антиолімпійські дії американської влади і організаторів Ігор”.

Виправдовуючи свої дії, офіційна радянська пропаганда поширювала інформацію ще й про те, ніби в Америці махрові “антисовєтчики” всіх мастей підняли каламутну хвилю шовінізму з метою викликати ненависть до СРСР і країн соціалістичної співдружності. Корінь зла у діяльності реакційного “Українського олімпійського інформаційного центру”, який поплюжить усе радянське і готує ряд провокацій. Не давав спокою “наклепницький потік антирадянських радіостанцій “Свобода” і “Вільна Європа”, які люди через шум на цих хвилях у приймачах не могли нормально слухати. Випускалися мільйонними тиражами провокаційні листівки і плакати, які ніхто так і не побачив.

Занепокоєння викликали й заяви різних офіційних осіб, громадських діячів, яких в дійсності ніхто з радянських людей не чув, а мав вірити на слово керівникам засобів масової інформації.

Радянські газети писали про Олімпійські ігри у Лос-Анджелесі лише негативне, висмикуючи з потоку інформації бруд і недоліки. Цитувалися, наприклад, сторінки з книги американської письменниці Джоан Дідіон “У напрямку до Вефлієму”: “Сьогодні в повітрі Лос-Анджелеса коїться щось неспокійне, якась неприродна нерухомість, напруженість. А це означає, що вночі задме Санта-Ана, гарячий північно-східний вітер з жалібним виттям. Він спускається з перевалів Кахон і Сан-Георгоніо – це фен. Коли і де б не дмухав цей фен, лікарі усюди вислуховують скарги на головний біль, нудоту й алергію, на нервозність і пригнічений стан”.

Бруд на Ігри, що бойкотувались, полився вже з “палаючої естафети”. Смолоскип несли не кращі трудівники заводів і фабрик, а той, хто зміг заплатити за це гроші. “Серед них могли бути й колишні ув’язнені” – ображалась за олімпійський вогонь наша преса.

Щодо продажу квитків, то тут взагалі виник скандал. Виявляється, рядовим і багатим американцям не по кишені прийшлися квитки

вартістю 200 доларів. Чому ж тоді були переповнені трибуни? Тільки товстосуми!

Була через край образа й за небідних туристів з Норвегії, які замовили аж 900 квитків. Їм організатори підсунули ... 900 квитків на бейсбол, у якому північні люди нічого не тямлять.

Дісталось й параду відкриття. Ложу, в якій Президент США оголошував свою коротку промову, назвали “спеціальним скляним бункером”. Чудового легкоатлета Едвіна Мозеса “вгріли” за те, що читаючи “Клятву спортсмена”, він запнувся.

Обурювало й те, що художня програма переривалась наче “рекламна пауза”.

А що точилося на спортивних аренах? Там, виявляється проходив “відкритий чемпіонат Сполучених Штатів Америки” із запрошенням кількох провідних країн світу, які тільки те й робили, що поступались мов по команді американцям.

Говорячи про відсутність справжньої спортивної боротьби і велику кількість медалей, завойовану американцями, забули намертво про власні “здобутки” московських стартів.

На тисячі голосів озвучувався той факт, що за кількістю світових та олімпійських рекордів Москва значно випередила Лос – Анджелес. Тоді було встановлено 36 світових і 61 олімпійських рекордів, а тут тільки 11 і 36 відповідно. Причому, світові рекорди, бачте, американці встановили в тих дисциплінах, де були традиційно сильні – в плаванні та легкій атлетіці. В більшості інших дисциплін, що розігрувались на обох Олімпіадах, у Москві були досягнуті значно вищі результати.

Шлях до п'єдесталу американців в багатьох видах, як писала наша преса, спрощувався ще й за допомогою необ'єктивних служителів спортивної феміди, через що окремі судді усувалися прямо зі спортивних арен.

Стосовно цього наші газети цитували німецький тижневик “Шпігель”, який в одній із своїх статей відзначав: “Олімпійські ігри в Лос-Анджелесі є справжнім обдурюванням стосовно більшості учасників. Спортсмени інших націй були простими статистами на сцені, де розігрувався американський спортивно-шовіністичний спектакль”.

“Тож, чи можна при цьому американцям так пишатися завоюванням 83 золотих олімпійських медалей з 222, що були вручені на Іграх

XXIII Олімпіади?” – перепитувала наша преса. Затим стверджувала, що ціна багатьох нагород, дійсно, невисока. Особливо легко присуджувалися перші місця американським спортсменам у боксі, боротьбі, гімнастиці, інших видах, де усе залежало від суб’єктивного рішення арбітрів.

І все ж таки, об’єктивності заради, треба визнати, що на Олімпіаді у Лос – Анджелесі виступало чимало спортсменів, які заслуговують на добрі слова на свою адресу.

Буквально вимучив своє “золото” японський дзюдоїст Ясухіро Ямасіта, в якого були дуже серйозні суперники.

Незабутнє враження справили на глядачів

італійські велосипедисти, що виступали у командній шосейній гонці на роверах з дисковими колесами.

Не потьм`яніло золото на чотирьох медалях, які здобув в упертій боротьбі чудовий негритянський спортсмен, легкоатлет Карл Льюїс. Його поява на стадіоні робила справжній фурор. Вражали видовищністю його виступи в бігу на 100 і 200 метрів, в естафеті 4 x 100 метрів і в стрибках у довжину!

Його досягнення було повторенням рекорду іншого чудового негритянського спортсмена Джессі Оуенса, героя Олімпіади-36 у Берліні.

Виявилось, що Карл Льюїс, крім відмінних фізичних якостей, володіє ще й неабияким музичним обдарованням. Він чудовий співак, що користується неабиякою популярністю у молоді. Шлягером став альбом “Припини це”, виданий відомою музичною компанією в Бельгії.

*Карл Льюїс –
герой Олімпіади*

Кого ж побоювався Карл на легкоатлетичній доріжці? Канадця Бена Джонсона, що став двічі бронзовим призером у бігу на 100 метрів і в естафеті 4 x 100.

Забігаючи наперед зазначимо, що побоювання Льюїса не були марними. Він програв Джонсонові під час другого чемпіонату світу з легкої атлетики в 1987 році. Відбулося це в столиці Італії – Римі.

На дистанції 400 метрів з бар'єрами на Олімпіаді переміг той, що “забув Олімпійську клятву”, відомий бігун Едвін Мозес. Це була його друга золота медаль. Аматори спорту пам'ятають його по стартах у Монреалі, де тоді ще зовсім молодий атлет встановив новий світовий рекорд – 47,64 секунди. З тої пори Едвін нікому не програвав. Майже сто стартів виграв він за ці роки.

Другим в історії Олімпіад дворазовим олімпійським чемпіоном у десятиборстві став талановитий спортсмен з Великої Британії Дейлі Томсон. У Лос-Анджелесі він перевершив показану ним на Московській Олімпіаді в боротьбі з Юрієм Куценком суму, досягши 8797 очок.

Три золоті медалі завоювала американка Валері Бриско-Хукс. Вона була першою на дистанціях 200 і 400 метрів, а також у командній естафеті 4 x 100 метрів. Її співвітчизниця Евелін Ешфорт домоглася двох золотих медалей – у бігу на 100 і естафеті 4 x 100 метрів.

Уперше на Іграх золоті медалі одержали спортсмени Марокко. Дистанцію 5000 метрів швидше за усіх подолав Сайд Ауїта. Він привернув до себе увагу спортивної громадськості ще на чемпіонаті світу в Гельсінкі. Сенсацією Олімпіади назвали перемогу ще й представниці цієї країни – бігунку Наваль ель Мутавакель у бігу на 400 метрів з бар'єрами.

12 років тому на Олімпіаді в Мюнхені німецька спортсменка Ульрика Мейфарт, встановивши новий світовий рекорд у стрибках у висоту, завоювала золоту медаль. У Лос-Анджелесі вона вже у солідному віці на три сантиметри поліпшила своє колишнє досягнення і також стала володаркою “золота”.

Знайомий москвичам англієць Себастьян Кое повторив свої досягнення, показані чотири роки тому на Олімпіаді-80. Він фінішував першим на 1500 і був другим на 800 метрів, підкресливши, що вік не перешкода для успішних виступів на таких важких дистанціях, де він був заявлений.

Слід зазначити успіх 37-літнього португальця Карлоса Лопеша, що переміг у важкій драматичній боротьбі на марафонській дистанції.

Результати в чоловіків, переможців у стрибках у висоту, із жердиною, потрійним, штовханні ядра, метанні диска, молота, списа, бігу на 3000 метрів із перешкодами, дійсно, були значно нижче тих, котрі показані чотири роки тому на Олімпіаді в Москві. У жінок лише кілька результатів перевищували московські досягнення. Але спеціалісти стверджують, що це нічого не означає.

Гостротою відрізнялися змагання баскетболістів. Досить сказати, що збірна Югославії виявилася лише на третьому місці. А фінал розіграли команди США й Іспанії. Перевага американців над іспанцями, які вперше досягли такого успіху, склала лише 11 очок.

У жінок також перемогли американки. Їхніми суперницями були “темні конячки” – спортсменки Південної Кореї, серед яких виділялася невисока, але надто рухлива Ай Юнг Чой, яка ще й вирізнялася винятковою влучністю. На її рахунку в останній зустрічі 20 очок. Її мистецтво володіння м'ячем свідчило про те, що в баскетболі – зріст не головне.

Югославська збірна з водного поло вже ставала чемпіоном Олімпіади. Було це на Іграх у Мехіко. Перемога прийшла до них і в Лос-Анджелесі, де у фінальній зустрічі вони звели внічию матч із командою США.

Трек у Лос-Анджелесі ніяк не можна назвати швидким. Тут не зареєстровано жодного світового чи олімпійського рекорду. Жодного разу не перемагаючи у велоспорті на інших Олімпіадах, вдома американські спортсмени завоювали чотири золоті медалі.

Американським волейболістам також допомогли “рідні стіни”. У фіналі вони з розгромним рахунком 3:0 (15:6, 15:6, 15:7) виграли в спортсменів Бразилії. Тут треба зазначити, що американці багато років дуже уважно вивчали досвід гри у волейбол європейських команд, зокрема СРСР. Ще напередодні Московської Олімпіади вони заявляли, що з відставанням покінчено. У жінок перемогли найсильніші – волейболістки Китайської Народної Республіки.

Серед гандболістів святкували перемоги чоловіча і жіноча команди Югославії, які не зустріли на турнірі особливого супротиву.

На гімнастичному помості в загальнокомандній боротьбі у чоловіків ніхто не очікував, що перемогу здобудуть американські спортсмени. Багатьма це досягнення було названо історичним. Телебачення, не шкодуючи часу в ефірі, безперервно показувало як команду в повному

складі, так і окремих спортсменів, що плакали на тлі свого зірково-смугастого прапора. Якщо припустити, що суддівство було чесним, то це досягнення, дійсно, тягне на надвисоку оцінку.

Але якби арбітри не напружувалися в бік американців в особистих змаганнях багатоборців сильніше від японського гімнаста Кодзі Гусикена не було. А в жінок абсолютною чемпіонкою стала американка Мері Лу Реттон. У командному заліку перемогли румунські дівчата. Їхній лідер Катерина Сабо завоювала найбільшу кількість медалей в окремих вправах.

Відсутність найсильніших мало знизити гостроту боротьби й у веслярів-академістів, що змагалися на озері Касітас. Необхідно відзначити фіна Пертті Карппінена, що завоював третю золоту медаль у гонках одиночок. Як відомо, його “скіф” був першим у Монреале і Москві.

Шість золотих медалей в академічному веслуванні завоювали спортсмени Румунії. У веслуванні на байдарках і каное в них два перших місця. Відзначився багаторазовий переможець чи не усіх регат того часу Іван Пацайкін.

У змаганнях із вітрильного спорту лише-дві золоті медалі із семи одержали представники європейських країн.

Американці традиційно сильні в плаванні. Тут вони на всіх Олімпіадах набирають таку кількість медалей і очок, що вистачає їм для загальнокомандної перемоги у неофіційному заліку. Так було і на цей раз. Медалі сипалися, наче з рога достатку.

Про рівень результатів представників “залізної гри” може свідчити той факт, що з 30 спортсменів, що стали в 1983 році призерами чемпіонату світу, до Лос-Анджелесу не приїхало 29. Усі результати не могли навіть наблизитися до досягнень Московської Олімпіади чи змагань “Дружба-84”, що організовували у Москві в піку Олімпіади у Лос-Анджелесі.

У футбольному турнірі перемогу здобула збірна Франції, що виграла фінальну зустріч у юних бразильських футболістів 2:0. На третьому місці були югославські спортсмени.

Підводячи підсумки Олімпіади-84, не можна ще раз не відзначити, що бойкоти, до яких вдавалися уряди США та СРСР по черзі, не сприяли авторитету олімпійському рухові, позначились на подальшій долі багатьох спортсменів, що перебували по обидва боки ідеологічних барикад. Від бойкотів ніхто не виграв, а постраждали були.

ПІДСУМКИ ІГОР ХХІІІ ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	83	61	30
Румунія	20	16	17
ФРН	17	19	23
КНР	15	8	9
Італія	14	6	12
Канада	10	18	16
Японія	10	8	14
Нова Зеландія	8	1	2
Югославія	7	4	7
Півд. Корея	6	6	7
Велика Британія	5	11	21
Франція	5	7	16
Нідерланди	5	2	6
Австралія	4	8	12
Фінляндія	4	2	6
Швеція	2	11	6
Мексика	2	3	1
Марокко	2	-	-
Бразилія	1	5	2
Іспанія	1	2	2
Бельгія	1	1	2
Австрія	1	1	1
Португалія	1	-	2
Кенія	1	-	2
Пакистан	1	-	-
Швейцарія	-	4	4
Данія	-	3	3
Норвегія	-	1	2
Ямайка	-	1	2
Греція	-	1	1
Пуерто-Ріко	-	1	1
Нігерія	-	1	1
Сирія	-	1	-
Колумбія	-	1	-
Перу	-	1	-
Кот – д “Івуар	-	1	-
Таїланд	-	1	-
Єгипет	-	1	-

XXIV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Сеул (Південна Корея),

17 вересня – 2 жовтня 1988 року.

9627 учасників зі 160 країн.

237 комплектів медалей з 23 видів спорту.

- Зустріч через 12 років
- “Золоті” футболісти і баскетболісти
- “Золотий” прокол

Спортивна громадськість усього світу Ігри XXIV Олімпіади очікувала з особливим нетерпінням. З часу Монреальської Олімпіади 12 років не вступали у суперництво на найвищому рівні спортсмени СРСР, США, Німеччини, інших провідних держав, а атлетів Китайської Народної Республіки наші не бачили на Олімпіадах майже 30 останніх років.

Були побоювання щодо зустрічі і на цей раз. По-перше, Радянський Союз не мав дипломатичних відносин з Південною Кореєю. Виявилось також, що 30 країн, чії національні олімпійські комітети поспішили дати згоду на участь у Іграх, не підтримували дипломатичних відносин з Південною Кореєю.

Про цю східну країну ми майже нічого не знали. Навіть для популярного “Клубу кіномандрівників” цей куточок землі також був “тера інкогніто”. Єдине, що ми знали, так це те, що там порушуються права

людини, а народ живе в голоді і злиднях, через що безперервно страйкує. До того ж, чи варто було контактувати з країною, яка підтримувала США в антирадянській істерії?

По-друге, НОК КНДР, дізнавшись про рішення МОК провести Ігри XXIV Олімпіади у Сеулі, запропонував змагання з деяких видів спорту перенести на північ півострова. Діставши відмову, оголосив про бойкот. Очікувалось, що СРСР підтримує свого східного комуністичного партнера.

І, по-третє, буквально перед початком Олімпіади вулиці Сеула скоріше нагадували поле бою, ніж місце для дружніх зустрічей спортсменів. Тут і там лунали вибухи гранат, не вщухала стрілянина, зводились барикади. Звичайним явищем стали сутички між страйкарями та поліцією. Бої тривали до 5 годин на день.

Згодом студенти та робітники заспокоїлись. Сеул, а за ним і інші міста причепурились, вдяглися у святкове вбрання. Перехожим мало не з усіх куточків стало вміхатися тигреня Ходорі, талісман Ігор. Переливалася різнокольоровими барвами веселки емблема, яка являла собою три зігнуті спіралі- жовту, червону і бузкову, що водночас рухались всередину і зовні, зимволізуючи собою гармонію неба, землі і людини.

Розпочалась вирішальна стадія підготовки олімпійських об'єктів. На будівництво стадіонів, спортзалів, басейнів, майданчиків, житлових та службових приміщень Олімпіади було виділено 3 млрд. доларів. Коли усі були забезпечені роботою, не стало часу для сварок, чвар і з'ясування стосунків.

Не дрімали й політики. Уряд Південної Кореї будь-що хотів звернути на себе увагу усього світу. Про Олімпійські ігри говорилося не інакше, як про загальнонаціональну місію, яка має перетворити країну в одну з провідних держав світу, допоможе вивести її з політичної ізоляції.

За приклад правила Японія з Іграми 1964 року. Американський журналіст В. Джефферіс на цю тему писав: "Олімпійські ігри для Японії стали могутнім імпульсом для перетворення в одну з найбільш економічно розвинених країн".

У випадку невдачі з Олімпіадою урядовці Республіки Корея розраховували запропонувати свої послуги в організації Азіатських ігор.

У вересні 1981 року, коли було прийнято рішення про обрання Сеула столицею XXIV Олімпіади, політичні та спортивні діячі в один голос почали стверджувати, що більш несприйнятне рішення важко було придумати. Ця думка нашаровувалась на свіжі ще наслідки Московських та Лос-Анджелеських Олімпійських ігор, коли бойкоти звели нанівець старання спортсменів, знецінювали досягнення.

Велику за обсягом роботу по налагодженню стосунків провів Міжнародний олімпійський комітет і особисто його президент Хуан Антоніо Самаранч. За шість років, які передували Іграм, він 10 разів відвідав Сеул. Наочно переконавшись у разючих змінах, що відбуваються у політичному і економічному житті країни, вирішенні соціальних проблем, він рішуче став на бік прийнятого МОК рішення, заявивши: “Ігри у Сеулі відбудуться. Або не будуть проведені взагалі”.

Зрештою, коли пристрасті вщухли і почалася творча робота, усі побачили, що ситуація почала змінюватись на краще буквально на очах. Нового, більш привабливого і сучасного вигляду набув Сеул, зникли вікові трущоби. З’явилися сучасні супермодерні об’єкти, в тому числі спортивні.

Поступово зазнавав змін і тон офіційної радянської пропаганди. Все більше газет почали вміщувати статті про підготовку до Ігор, а за місяць до Олімпіади навіть Центральне телебачення показало цілком пристойний позитивний репортаж із столиці Південної Кореї.

Популярний тижневик “Аргументи і факти”, наприклад, писав: “Якщо подивитися на економічні показники, то справи у Південній Кореї йдуть непогано. Вона займає 12 місце у світовій торгівлі і 17-е за обсягами валового національного прибутку. За 20 останніх років національний прибуток на душу населення зріс із 160 доларів на рік до 3 тисяч доларів”.

Ще краще написав у “Комсомольской правде” відомий історик, працівник Інституту сходознавства В. Шипаєв: “Я певен, що справжнє відкриття Південної Кореї ще попереду. Я твердо переконаний: можна приймати чи заперечувати ідеологію, політику і порядки, що існують у тій чи іншій країні, але не можна, подібно до трьох китайських мавпочок, закривати рот, очі та вуха, роблячи вигляд, що такої країни не існує взагалі. Будьмо справедливі”.

Як і кожна Олімпіада, Сеульська почалася з “вогняної естафети”. 23 серпня об 11 годині ранку в Греції у храмі богині Гери від променів

сонця було запалено олімпійський вогонь. За чотири дні після нетривалих зупинок у Афінах, Бахреїні та Банкоку спеціальним літаком він досяг берегів Кореї.

Організатори Ігор для розкриття головного девізу Олімпіади “Гармонія і прогрес” вирішили не замикати свято відкриття в межах одної площини, щоб не викликати протиріч “внутрішнього” і “зовнішнього”. Тоді не буде миру і спокою як у людській душі, так і в оточуючому світі.

Виявивши неабияку фантазію і згадавши стародавні звичаї і легенди свого народу, автори сценарію використали ще дві арени – дзеркало води та синь неба. Від початку й до кінця це видовище своєю масштабністю, урочистістю і красою вражало навіть тих, хто був свідком парадів відкриття усіх попередніх Олімпіад.

160 країн делегували своїх спортсменів до Сеула, прибула рекордна кількість учасників – майже 10 тисяч. Вони мали змагатись в 23 видах спорту. Порівняно з 1984 роком з’явилося два нові види спорту – теніс і теніс настільний, а також додалося 16 дисциплін в інших видах.

Заяву НОК КНДР щодо бойкоту Ігор підтримали Куба, Ангола, Нікарагуа та деякі інші країни.

Усі з нетерпінням очікували на початок спортивних змагань, особливо в таких видах спорту, як легка атлетика, плавання, гімнастика, де розігрувалось найбільше нагород. Настрій уболівальників та спеціалістів спорту підігрівали публікації світової преси.

Одні газети стверджували, що після Олімпіади в Лос – Анджелесі спортсмени США стали лідерами світового спорту, а проведені в їхньому домі змагання стали могутнім поштовхом для розвитку тих видів, які там досі не розігрувались. Отже, гегемонія США посилювалась, лівову частку медалей, за прогнозами преси, мала здобути саме ця країна.

З іншого боку, аналіз чемпіонатів світу 1986 та 1987 років з олімпійських видів спорту свідчив про рівновагу сил провідних країн, навіть з деякою перевагою в бік СРСР.

Лише оптимісти казали, що все вирішить ефективна підготовка спортсменів на завершальному етапі.

Та помилилися усі разом. Адже спортивні результати передбачити заздалегідь неможливо. Пізніше переконаємося в цьому на конкретних прикладах.

Почнемо зі стрільби, бо саме цей вид спорту, як правило, стартує першим. На багатьох Олімпіадах саме цей вид спорту приносив нам золотий почин.

Від України до змагань стрільців було заявлено трое. У кульовій стрільбі одним із щасливчиків був Геннадій Авраменко з Чернігова, який на чемпіонаті СРСР минулого року краще за всіх “вполював” “кабана, що біжить”. На траншейному стенді мали змагатися Олександр Лавриненко з Харкова, неодноразовий чемпіон СРСР та Європи, а також киянин Дмитро Монаков.

Для збірної СРСР на стрільбищі “Таснун” першу золоту нагороду здобула Ірина Шилова, динамівка з білоруського міста Гродно. Та комп’ютери видали про неї надто скупу інформацію, хоч вона вважалася найдосвідченішою. А справа в тому, що її, дворазову чемпіонку СРСР, включили до команди в останню мить, не вірячи у здатність успішно виступити в умовах психологічного тиску.

Та самі керівники попусували жінці добряче нерви, пропускаючи через “сито” вибіркового змагань. Але саме та, на яку робили найбільшу ставку у стрільбі з пневматичної гвинтівки у вправі 40 x 10 пострілів, москвичка Ганна Малухіна не витримала конкуренції і здобула третє місце. Між собою дівчата пропустили тільки німкеню С. Шпербер.

Наступного дня у стрільбі з малокаліберного пістолета у вправі 30 x 30 x 10 пострілів відзначилась 19 – річна грузинка Ніно Салуквадзе. Та на цьому вона не заспокоїлась. У стрільбі з пневматичного пістолета вона також довела, що в неї тверда рука і гостре око, завоювавши друге місце, що викликало в Грузії небачений довгі роки виплеск емоцій.

Здавалося, стрільці взяли на озброєння гасло “Жодного дня – без медалі”. Дійшла черга й до нашого Геннадія Авраменка. У вправі стрільба по “кабану, що біжить”, 30 x 30 x 10 пострілів у важкому суперництві з норвезькими та китайськими спортсменами він показав третій результат – 686 очок, що лише на три постріли було гірше, ніж в переможця.

На траншейному стенді радянські тренери заявили одразу трьох спортсменів: двох українців та естонця Урмаса Саалісте, багаторазового чемпіона СРСР, наймолодшого в команді, але дуже спокійного і врівноваженого. Саме на ці його якості поклали найбільші надії. Та переміг несподівано для багатьох киянин Дмитро Монаков.

...На фінішну пряму восьмеро спортсменів вийшли майже з однаковим результатом. Після 150 пострілів попереду був Монаков із

результатом 149, а у восьмого американця Данієла Карлісла – на два менше.

На проміжному фініші Дмитро має однаковий результат з чехом Мирославом Беднареком – 197 влучань. У чотирьох переслідувачів – по 195.

У вирішальній дев'ятій серії – нерви натягнуті мов струна. Тут перемагає той, хто витриваліший. Ще 25 додаткових тарілочок. Знову рівний результат. Тепер змагання йде до першого промаху.

Мов метелики злітають у небо мішені. Яскравими кольорами виблискують вони у стомлених очах. Сизий димок від пострілу тане у блакитному небі. Хто ж схибить першим? Перший постріл, другий, третій, шостий, восьмий. Саме на цій тарілочці не витримують нерви в Беднарика.

Коли постріл Дмитра влучно схопив мішень на самому зльоті, в нього вже не лишилося сил, щоб підвестися і у радісному захопленні піднести вгору руки з рушницею, як це роблять інші переможці на менш престижних змаганнях.

Дмитро Монаков

Першого дня взяли старт і велосипедисти-шосейники. Але після фінішу командної гонки на 100 кілометрів усі ставили лише одне запитання:

– Що сталося з нашою командою?

Неймовірно, але факт: фаворити змагань – радянські велосипедисти не потрапили не лише до трійки призерів, але й до залікової шістки. Трійка чемпіонів світу кримчани Василь Жданов, Віктор Климов, а також Ігор Сумников разом з Асятом Саїтовим приїхали лише сьомими.

– Наче хтось поставив на педалі обмежник швидкості, – сказав після старту Віктор Климов. – Дуже важко було крутити. Не наш був день.

Тренер збірної, відмінний у минулому гонщик Олександр Гусятников у своєму інтерв'ю сказав кореспондентам:

– Далась взнаки втома, наповзались на поганих дорогах у Владивостоці, втратили швидкість.

Але ще два тижні тому наші засоби масової інформації аж захлинались від того, що під Владивостоком вдалося знайти тихе місце на швидкісних автомобільних трасах. Тут спортсмени не лише нарощували швидкість, а й відпочили, відновилися після поганих доріг Підмосков'я.

Зовсім іншим був тон газетних доолімпійських публікацій щодо велосипедистів-трековиків. Журналісти зі слів спеціалістів нагадували, що в нас не може бути значних успіхів через відсутність треків, сучасних роверів, традицій, спортсменів, спеціалістів і багато ще чого. Одне слово, не чекайте успіху, зосередьте увагу на інших видах спорту.

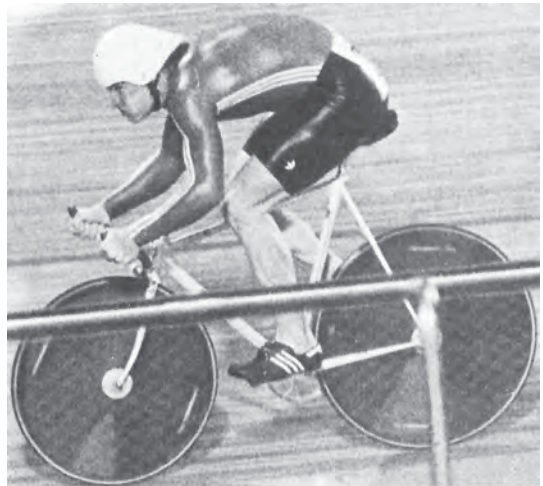
Але раптом після перемоги на треку українця Олександра Кириченка всі раптом заговорили про протилежне. Виявилось, що в нас непогана матеріально-технічна база для занять велоспортом, що досить спеціалістів. Є й непогані традиції, які сягають ще до передвоєнних часів.

Здивування зросло тоді, коли усі дізнались, що перемогти Олександру Кириченку допомогло... проколоте колесо.

Він стартував 16-тим. А заявлено було 30 гонщиків. Найшвидші секунди показав до нього "датський принц" К. Репке – 1.05, 168.

Але Олександр, якого всерйоз ніхто не сприймав, добре розігнався і із стартового розгону вийшов з кращим результатом. Тренер від несподіванки присів.

Та раптом, мов голка вколола серце: побачив, як Олександр здригнувся в сидлі. Невже прокололося колесо? Так і є. Але чому Олександр не зупиняється, чому не кличе на допомогу? Тренер побіг було до суддівської колегії, щоби проясни-

Олександр Кириченко

ти ситуацію, але вчасно зупинився. Олександр тим часом фінішував з найкращим часом дня – 1.04,499.

Борис Олександрович був перший біля Олександра. Те, що побачив, вразило: велотрубка висіла здута. Досвідчений гонщик не проїхав би на такій і п'яти метрів, а от новачок протримався майже ціле коло.

Перемога О. Кириченка на треку в Сеулі виявилась добрим заспівом для інших трековиків. Золоті медалі посипались наче з рогу достатку. Такого ще не було в історії вітчизняного велоспорту.

Спочатку “свою” заплановану золоту нагороду отримала за перемогу у спринті відома усім майстриня з Таллінна Еріка Салумяе. Потім успіх святкували й чоловіки. У командній гонці переслідування на 4000 метрів першими були В.Єкимов, Д. Нелюбін, А. Каспутіс та Г. Умарас. Гінтаутас Умарас ще раз піднімався на найвищу сходинку п'єдесталу пошани. На цей раз він відзначився в індивідуальній гонці переслідування.

У спринтерській гонці на один кілометр М. Ковш дістав срібну нагороду, а в груповій трековій гонці М. Ганєєв був третім.

А тим часом у Палаці спорту олімпійського парку точилася відчайдушна боротьба між провідними гімнастичними школами світу.

“Дія відбувалася у Сеулі, проте складалося враження, ніби це чемпіонат Радянського Союзу у Москві”, – так прокоментував ці змагання кореспондент Австрійської інформаційної агенції АПА.

У чоловіків, продемонструвавши високу майстерність, лідерство вже з перших снарядів захопили і закінчили змагання з кращими загальнокомандними результатами Дмитро Білозерчев, Сергій Харьков, Валерій Люкін, Володимир Новиков, Володимир Артемов і Володимир Гоголадзе.

Абсолютним чемпіоном став Артемов. Люкін на другому місці, Білозерчев фінішував третім. Лише одну медаль віддали наші гімнасти у змаганнях на окремих снарядах. В опорному стрибку цього досяг китаєць Лоу Юнь, ставши чемпіоном.

Першість у командній боротьбі посіли й радянські дівчата: Світлана Байгова, Олена Шевченко, Світлана Богинська, Наталка Лашенова, Олена Шушунова та українка Ольга Стражева.

Шкода, що залишилася без медалі одна з найсильніших гімнасток країни, чемпіонка світу киянка Оксана Омельянчик. Незрозуміло, з яких міркувань тренери доручили саме їй роль запасної. Думається,

що вона могла б скласти гідну конкуренцію румунській спортсменці Даніель Сільваші, яка наче лопатою виграла медалі в окремих видах багатоборства.

На найвищу сходинку п'єдесталу пошани у художній гімнастиці, яка дебютувала на цих Іграх, піднялася студентка Білоруського інституту фізкультури Марина Лобач. Долю золотої медалі вирішило те, що вона отримала шість із шести оцінок по десять балів. Такого ще не було.

“Срібло” у 16-річної київської школярки Олександри Тимошенко, яка рік до цього стала чемпіонкою Європи. Цікаво, але на тому п'єдесталі пошани поруч з нею стояли болгарські спортсменки Андріана Дунавська та Елізабет Колева.

Звання “Міс Олімпіада” здобула чарівна Тереза Фольга з Польщі. Щоправда в змаганнях “художниць” вона була лише сьомою.

З особливим хвилюванням усі очікували старту плавців. Тут розігрувалось понад 30 комплектів медалей. Радянські спортсмени вкотре в цих змаганнях особливо не відзначились. Зате повною мірою наче з рогу достатку посипались медалі у кошик збірної Німецької Демократичної Республіки. Це на повну потужність запрацював “інкубатор”, про який ми вже згадували.

Лише Крістін Отто повезла додому шість золотих нагород. Ще стільки ж інші члени її команди. Щоправда, добряче попрацювали й американці. В Матті Бюнді п'ять золотих, одна срібна та одна бронзова медалі. Жанетт Еванс здобула три найвищі нагороди, Крістоффер Джекобс і Трой Делбі – по дві.

Однак більшого лідерам світового плавання здобути не дали представники інших держав. Найбільшої сенсації викликав виступ на дистанції 100 метрів батерфляєм сурінамець Ентоні Несті. Він відсунув на другу – третю позиції Матті Бюнді та Міхаеля Гроса з ФРН. На честь його перемоги уряд країни випустив спеціальні марки та золоті монети.

Що ж в активі радянських плавців? Москвич Володимир Сальников у свої 28 років спромігся на справжній подвиг. Швидше за всіх він подолав вільним стилем найдовшу дистанцію 1500 метрів. Включення його до складу збірної стояло під великим знаком запитання до останнього моменту.

У фінальному запливі на дистанції 200 метрів на спині перемогу святкував новосибірець Ігор Полянський. Тоді ще дозволялося пірна-

ти. Зі старту він надовго пішов під воду і з'явився на поверхні лише через 15 метрів. І відразу у лідерах!

З українських плавців відзначились Олексій Бориславський зі Зугресу Донецької області, який був включений до естафетної команди 4 x 100 метрів вільним стилем. Вони посіли друге місце слідом за американцями. Не посоромився криворожець Вадим Ярошук, з яким для підтримки духу разом плавав Олександр Сидоренко. Його досягнення – дві бронзові медалі. Одна на дистанції 200 метрів комплексного плавання, друга в комбінованій естафеті 4 x 100 метрів. В попередніх запливах цієї дуже цікавої естафети брав участь донеччанин Валерій Лозик. Він також був виставлений у змаганнях на 200 метрів брасом, де дійшов до фіналу і посів п'яте місце.

Киянин Володимир Ткаченко був другим разом з командою в естафеті 4 x 100 метрів вільним стилем, що розцінювалось спеціалістами дуже високо. У цьому виді, фінішувавши першими, американці встановили світовий рекорд, наші – європейський.

Не можна не розповісти про змагання стрибунів у воду. На Олімпіаді в Лос-Анджелесі у 24-літньому віці відзначився американець Грег Луганіс, який здобув дві золоті медалі у стрибках з вишки та трампліну. В Сеулі він повторив це досягнення. Такого Олімпійські старту чоловіків у басейні ще не знали.

Але цікаве навіть не це. Під час виконання одного з останніх стрибків трамплін під ним так спружинив, що поранив спортсмена. Але змагань він не полишив, стрибав із забинтованою головою. Золота медаль – гідна витривалості спортсмена.

Другого дня його побачили на змаганнях стрибунів з вишки. Замість бинта на голові був наклеєний пластир. Але попри це він і тут досягає найвищих балів.

У змаганнях легкоатлетів першим здобув найвищу нагороду одесит Геннадій Авдеєнко, підтвердивши високий клас української школи стрибунів у висоту. Його результат 238 см.

Крім нього на цій висоті змагалися ще троє. Одразу двом спортсменам – киянину Рудольфу Поварніцину і шведу Патрику Шебергу було вручено бронзові нагороди. Стрибаючи мало не півдня, вони здолали однакову висоту, витративши однакову кількість спроб. На цій самій позначці припинив боротьбу й американець Харві Конвей, але в нього менша кількість спроб і у підсумку друге місце.

За відсутності через бойкот Олімпіади Кубою Хав'єра Сотомайора, який буквально напередодні цих стартів встановив новий світовий рекорд – 243 см, у чергу за “золотом” виструнчилися інші, не менш імениті. Усі вони небезпідставно вважали себе реальними претендентами на медалі. От тільки як перехитрити суперників?

От пропускає чергову висоту Ігор Паклін, а швед Патрик Шеберг зовсім зникає із сектора. Падає планка слідом за китайцем, німцем, іншими. Наш Паклін домудрувався до того, що не зміг взяти із третьої спроби звичну для себе висоту 231 см. На висоті 234 см усі застряють мов у ліфті. Надовго. Крім Геннадія Авдєєнка та Шеберга, який відлучився. Виявляється свідомо пропускав висоту. З'явився тільки тоді, коли поставили 236.

Геннадій “пролізує” планку з першої спроби і сідає у тінь. Харві Конвей бере цю висоту з другої спроби. Патрику, як і Рудольфу Поварніцину, вона підкорилося з третьої.

Геннадій Авдєєнко

Лише ця четвірка змагалася на висоті 238 см. Її ніхто не пропускав, але ніхто й не взяв з першої спроби. Перед другою Геннадій відчув приплив сил і легко здолав висоту. Так і став олімпійським чемпіоном.

До Сеула ніхто з радянських спортсменів не вигравав змагання зі стрибків із жердиною. До 1972 року, часу Мюнхенської Олімпіади, цей вид спорту був чисто американським.

І раптом у Сеулі одразу три перші місця посіли представники СРСР. На найвищу сходинку піднявся українець Сергій Бубка, на другу – Радіон Гатауллін, на третю – Григорій Єгоров.

У цьому виді наче все було на своїх місцях. Єдине, в чому вагалися тренери, хто кого випередить – Єгоров Га-

таулліна чи навпаки. Обидва вже давно вийшли на гросмейстерську висоту і завжди слідом за Бубкою розмішувалися на п'єдесталі пошани на найпрестижніших змаганнях світового та європейського рівнів.

За три місяці до олімпійських стартів у Німці на змаганнях серії “Гран-при” Сергій Бубка був близький до того, щоб подолати 6,10. Пообіцяв перейти цей рубіж у Сеулі, чим підігрів інтерес до змагань стрибунів з жердиною. Але у підсумку, як відомо, ледь подолав з третьої спроби 5,90.

Три радянських спортсмени піднялись на п’єдестал пошани й після закінчення змагань у метанні молота. Олімпійським чемпіоном став ростовчанин Сергій Литвинов – 84, 80 метра. Майже метр програв йому олімпійський чемпіон Монреаля і Москви Юрій Седих. Київський естонець Юрі

“Золотий” стрибок Сергія Бубки

Тамм, як і вісім років тому, став бронзовим призером. Їх успіх – ще одне підтвердження високого авторитету київської школи металників молота і її засновника Анатолія Павловича Бондарчука.

У Сеулі честь радянської збірної захищало й молоде подружжя Бризгіни – Ольга та Віктор з Луганська.

Першу золоту медаль до сімейної скарбнички поклала дружина. Вона випередила усіх на дистанції 400 метрів. За її спиною лишилися американка Валері Бриско-Кун, німкеня Петра Міллер, росіянка Ольга Назарова.

У жіночій естафеті 4 x 400 метрів, яка тримала у напрузі біля п’яти хвилин весь стадіон, всі команди були гідні золотих медалей. На першому етапі Тетяні Ледовських втекла від

Ольга Бризгіна

німкень та американок. Створювалось враження, що проти неї виступали школярки. Оля Назарова на другому етапі утримала перевагу, чим викликала невелику паніку в таборі суперниць. Усі очікують, коли вступить у гру “важка артилерія”.

На третьому етапі Валері Бриско – Кун передає паличку раніше нашої Марії Пінігіної. Отже Ольга Бризгіна стартувала після Гріффіт-Джойнер, одночасно з Петрою Міллер. Та не дала американці втекти. Навіть швидко випередила її. Олімпійській чемпіонці не годиться програвати.

Віктор Бризгін через перенесену травму був заявлений тільки на естафету 4 x 100 метрів. Біг першим. За відсутності американців, яких зняли у півфіналі за порушення правил у передачі естафети, передав паличку першим. Заділ, який він створив, допоміг його товаришам Володимиру Крилову, Володимиру Муравйову та Віталію Савіну добігти до фінішу першими.

До фінальної частини бігу на 10 кілометрів потрапила харків'янка Олена Жупійова, до того ж без особливої напруги. На минулорічному чемпіонаті світу вона здобула срібну нагороду на цій дистанції. Тож бігала рівно, стабільно показуючи високі результати. Передбачалося, що й у Сеулі не зганьбить честь прапору.

Їй, як і росіянки Ользі Бондаренко тренери поставили таке завдання: допомагати одна одній, перешкоджати суперницям, які заважатимуть подрузі, виграти одну з медалей. Але дівчата перевиконали це завдання.

Олена, яку називали задиракою, перша кинулась у вир боротьби. Вона вела гонку більшу половину дистанції і так вимотала своїми ривками суперниць, що й сама не ладна була на фінішне прискорення. З цього скористалась О. Бондаренко, спокійна й врівноважена. Вона йшла п'ятою, не звертаючи на себе особливої уваги.

Перед фінішем Ольга додала, а Олена здала. У підсумку в О. Бондаренко золота медаль, а в О. Жупійової – бронзова.

Киянка Марія Пінігіна, неодноразова чемпіонка СРСР, призер світової та європейської першості, як і її подруга по команді Людмила Джигалова, чемпіонка СРСР, призер Всесвітньої Універсиади теж їхали додому із золотими нагородами. У відчайдушній боротьбі наші дівчата спочатку пробилися до півфіналу, потім до фіналу важкої естафети 4 x 400 метрів. Яким злагодженим і потужним був біг, таким став і результат – 3.15,18 – новий світовий та олімпійський рекорди.

Щоправда, на заключній стадії тренери включили до команди замість Джигалової Т. Ледовську. Ось квартет, який переміг – Т. Ледовська, О. Назарова, М. Пінігіна, О. Бризгіна. Зазначимо, що випередили вони не будь-кого, а “королев легкої атлетики”, як в Сеулі називали американок Д. Хоувард, Д. Діксон, В. Бриско-Кун та Ф. Гріффіт-Джойнер. Не менш сильні німкені опинилися на третьому місці.

До списку чемпіонів і призерів Олімпіади – 88 запоріжанка Тетяна Самоленко потрапила двічі. Спочатку в бігу на 3000 метрів вона завоювала золоту нагороду, а на 1500 метрів стала бронзовим призером. Спеціалісти однозначно відзначили, що її біг на 3000 метрів повинен був стати найкращою ілюстрацією для підручника з легкої атлетики.

Дійсно, усе було зовні спокійно і не мало ніяких побічних ефектів. Перші два кілометри спортсменки бігли одною великою групою. Навіть спеціалістам важко було визначити, хто з них зберіг більше сил, в кого міцніші нерви, котра мудріша і витриваліша.

Увага усіх була зосереджена на Олені Романовій та Наталці Артемовій, які постійно “рвали” темп, намагаючись вийти в лідери. Та їх вчасно зупиняли, відсаджували, як кажуть спортсмени, брали у кільцеве оточення, щоб не були такими спритними. Таке траплялось кілька разів.

Група розірвалась одразу після гонгу, який сповіщав про початок останнього кола. І всі побачили, хто зберіг сили, а хто ледь теліпався. На тих останніх 400 метрах дистанції розрив між лідерами і аутсайдерами склав майже 200 метрів.

Потужний затяжний спурт здійснює румунка Паула Іван, яку безпідставно усі вважали фавориткою. Це вона показувала найкращі секунди на цій дистанції протягом останніх років. Її взялася було надоганяти англійка І. Мюррей. З трибун здавалося, що так вони і фінішують. Ніхто не звертав увагу на українку Тетяну Самоленко, яка прилаштувалася в них за спинами.

Але виявилось, що саме вона не лише найкраще зберегла сили, а й грамотніше побудувала тактику бігу. Коли до фінішу залишалось 150 метрів, вона з легкістю пушинки обходить одну за одною основних конкуренток. П.Іван відстала на добрих 5 метрів, а англійка взагалі могла не потрапити й до шістки.

А через день давався фінал бігу на 1500 метрів, де зійшлись переважно усі ті, хто стартував на 3000 метрів. Знаючи підступність Тетяни

Самоленко, за нею стежили особливо пильно. Та несподівано несамо-вний спурт робить румунка П.Іван. Якщо для Тетяни цей ривок був повною несподіванкою, то Лайлута Байскаускайте з Вільнюса оговта-лася раніше від інших, за що й дістала “срібло”.

Немає слів, досягнення наших атлетів були вагомими і заслугову-вали на найгучніші слова. Але, в той же час не можна не відзначити атлетів США та інших країн, яких по – праву називали “зірками легкої атлетики”, завдяки яким глядачі заповнювали 100 – тисячний стадіон.

Не претендуючи на хронологію викладу матеріалу, назвемо поки що окремих переможців: Йозефа Пшибилинця з Чехословаччини – ходьба на 20 кілометрів, Джеліндо Бордіна з Італії – чоловічий марафон, Тапіо Корьюса з Фінляндії – метання списа, Христо Маркова з Болгарії – по-трійний стрибок, Брахима Бутайеба з Марокко – біг на 10 тисяч метрів, кенійців Пола Ерінга – біг на 800 метрів, Джона Нгубі – біг на 5 тисяч метрів та Пітера Роно – біг на 1500 метрів, Росу Мота з Португалії – жіночий марафон, Деббі Флінтофф-Кінг з Австралії – біг на 400 метрів та багатьох інших героїв “королеви спорту”. Шість найвищих нагород на рахунку спортсменів Німецької Демократичної Республіки. Серед них слід відзначити володаря нового олімпійського рекорду у метанні диска Юргена Шульта, десятиборця Крістіна Шенка, металницю дис-ка Мартіну Хелман та інших талановитих спортсменів.

І все ж, будемо об’єктивні, найбільше симпатій завоювали амери-канські уславлені спортсмени Карл Льюїс, Флоренс Гріффіт Джойнер та Джеккі Джойнер – Керсі. Ще задовго до Олімпіади світова преса від-давала цим атлетам цілковиту перевагу над іншими. Так воно й стало-ся.

За кожним кроком цих спортсменів усі слідкували з непослабною увагою, а старті, в яких вони брали участь, були чи не найпопулярні-ші.

Особливо очікувався двобій Карла Льюїса з канадцем Беном Джон-соном. Вони давно ведуть між собою суперечку на обох спринтерських дистанціях, збираючи чималі суми грошей. А як буде на Олімпіаді?

На трибунах більше людей, ніж було на параді відкриття. Стартовий постріл, здавалося, прозвучав несподівано для Льюїса. Вже на першій третині стометрівки Джонсон виходить уперед. Інші порівняно з ним – йдуть пішки. На фініші відрив був настільки великий, що не знадо-бився й фотофініш. Джонсон фінішує у “гордовитій самоті”. Боротьби

двох знаменитостей не вийшло. Табло висвітлило новий світовий рекорд – 9,79 секунди.

На 0,13 секунди відстав Льюїс. За нинішніми мірками, як прокоментували телеглядачі, це дорівнювало вічності.

Надаючи великого значення саме цьому забігові, нагороджувати переможців вийшли особисто президент МОК Хуан Антоніо Самаранч та голова Міжнародної легкоатлетичної федерації Прімо Небіоле.

Поздоровлення, поцілунки, дружні поплескування по плечу, вручення медалей, квітів, сувенірів. Президент МОК сам підносить угору руки, наче то він встановив цей рекорд. Та через годину – другу надходить повідомлення про таємничу поведінку Джонсона. Він ухиляється від проходження допінг – контролю, збирається покидати олімпійське селище.

Ще через певний час стало відомо, що “найшвидший атлет планети” вживав допінг, стенозол, щоб нарощувати м’язову силу. У спортивному світі вибухнула бомба нечуваної сили. Газетярі, які лише вчора із захватом писали про блискачучого та шляхетного спортсмена, сьогодні не шкодували темних фарб для його знеславлення.

“Таньба, Джонсон!”, “Від героя до нуля”, “Велика трагедія великого Бена”, “Нечиста сила зіштовхнула з п’єдесталу пошани канадця Бена Джонсона”, “Найбільший скандал в історії спорту”, “Чотири тисячі неприємностей” – такі заголовки з’явилися другого дня на сторінках світової преси.

“Олімпіадою допінгу” назвав один із кореспондентів старту у Сеулі, наводячи прізвища спортсменів, які були спіймані на вживанні заборонених препаратів. На це голова медичної комісії МОК бельгійський принц Олександр де Мерод категорично відповів:

– Це неправда. У Лос – Анжелесі наші тести дали 13 позитивних результатів. Якщо пов’язувати нинішні показники із загальною кількістю учасників, то вони складуть лише 0,1 відсотка.

Тільки в такий спосіб діставши золоту медаль, Карл Льюїс став олімпійським чемпіоном. Не мав сумніву, що за відсутності Джонсона у фіналі двохсотметровки здобуде перемогу у відкритому двобої. Та несподівано програв своєму товаришу по команді Джо Делочу. Міг опуститись ще нижче. Схаменувся тоді, коли побачив біля себе бразильця Каetano – Робсон до Сильву.

Реабілітувався Карл Льюїс у стрибках у довжину, де показав 8 м

72 см. Ще одно “золото” втекло від нього в естафеті 4 x 100 метрів. У одному з попередніх забігів американці порушили правила передачі естафетної палички і були дискваліфіковані.

Після пам’ятного 1956 року вітчизняний футбол надовго потрапив у смугу “невезіння”. Без нас пройшло кілька Олімпіад. Зрештою, на 20-тих Іграх у Мюнхені вдалося вийти до півфіналу і здобути бронзові медалі. Такі самі нагороди чекали на футболістів у Монреалі та Москві. “Золота” ситуація повторилася лише 32 роки потому.

З огляду на нові часи, вперше в житті Держкомспорт дозволив Федерації футболу провести конкурс на посаду старшого тренера збірної СРСР з футболу. Ним став Анатолій Бишовець.

Як тренер він не мав великого досвіду, зате зумів здобути визнання, як людина нового покоління, далека від шаблонних методів роботи попередників. А більше він був знайомий любителям футболу як найрезультативніший центрфорвард багаторазового чемпіона країни київського “Динамо”, де пройшов відмінну школу гри, показав себе гравцем розумним, творчим, грамотним. Шкода, що через травми рано закінчив виступи.

До складу команди, яку вдалося сформувати перед Сеулом після прискіпливого перегляду та випробувань, включили представників 11 клубів. Найвідомішими були торпедівці Юрій Савичев та Дмитро Харін, московські динамівці Ігор Добровольський та Олександр Бородюк, алмаатинець Євген Яровенко. Але особливу надію тренер збірної покладав на своїх

Олексій Михайличенко

земляків – киянина Олексія Михайличенка, дніпропетровців Олексія Чередника, Володимира Лютого і Вадима Тищенка, а також вихованця львівського футболу Володимира Татарчука, якого напередодні Олімпіади призвали до лав армії і він поповнив команду ЦСКА.

Олексія Михайличенка Анатолій Бишовець знав ще з 1974 року. Тоді він як тренер-початківець очолив у Києві групу “Юного динамівця”. В той самий час й розпочав заняття Олексій Михайличенко. Саме Бишовцю належить заслуга в тому, що він довів цього обдарованого футболіста до динамівського дубля.

Після жеребкування збірна СРСР потрапила до підгрупи “С”, де разом з нею боротьбу за вихід до фіналу повели збірні США, Аргентини, Південної Кореї.

Вигравши перше місце, наші виходять на другу команду підгрупи “Д”. Ще одна “темна конячка” – збірна Австралії. На подив гра видалась легкою. Наші грали невимушено усі 90 хвилин. І на цей раз Олексій Михайличенко не пішов з поля без забитого гола. Це був його четвертий гол на Олімпіаді.

Прямою протилежністю цій грі була зустріч з італійцями, в складі яких було чимало футболістів з професіональних клубів прем’єр – ліги.

Найбільшу активність італійці виявили у першому таймі і перші відкрили рахунок, використавши одну з небагатьох помилок нашого захисту. Потім Добровольський зрівняв рахунок, вціпивши ворота з далекої відстані. Володіючи м’ячем, він побачив, що воротар зайняв неправильну позицію. Удар виявився несподіваним для голкіпера.

У другому таймі розігрався Михайличенко. Саме він переломив хід гри на нашу користь, забивши м’яч після свого знаменитого проходу. Потроїв рахунок Нарбековас. Наприкінці зустрічі італійці один м’яч відіграли.

Бразильців, на яких наші вийшли вже у фіналі, ми, відверто кажучи, побоювались. В тій команді грали такі майстри шкіряного м’яча, як Ромаріо, Жоао Пауло, Карека, Луїс Карлос та інші. Саме вони домінували на полі усю першу половину гри, показуючи витончену майстерність володіння м’ячем, відмінне бачення поля, гарні тактичні задуми, чудову колективну гру.

Наші віддали суперникам фланги, серед гравців не було взаєморозуміння, не знаходили адресату довгі передачі, прямолінійно діяли за-

хисники та півзахисники, граючи на відбій і не поставляючи націлених передач в зону нападу.

Гол Ромаріо на 30 хвилині був ілюстрацією усього того, що відбувалося на майданчику. І знову Михайличенко стає схожим сам на себе лише у другому таймі. Його не впізнати, а, головне, його почали знаходити паси партнерів. Він найбільше турбує захист бразильців, наносячи удари по воротах, здійснюючи сольні проходи. Раз за разом його зупиняють силою. Але суддівський свисток мовчав до п'ятого чи шостого порушення.

Вирок виконав Добровольський. Коли рахунок зрівнявся, бразильці знову кинулись на штурм. Здавалося, що ніяка сила не може їх спинити. Наші, здавалося, чекали на додатковий час, щоб вже тоді показати свою непогану фізичну підготовленість.

Але і третій тайм розпочався навальним штурмом південноамериканців. М'ячі ось – ось мали посипатись у сітку наших воріт. Але несподівано Юрій Савичев, який вийшов на заміну, залишений без нагляду, просунувся з м'ячем до штрафного майданчика суперника і, побачивши, що воротар трохи вийшов уперед, закинув шкіряну кульку йому “за комір”. Рахунок став 2: 1 на нашу користь.

Запал бразильців одразу згас. Вони побачили, що вирівняти гру вже не в стані, тим більше, що наші передавали м'яч один одному дуже обережно. А невдовзі пролунала фінальна сирена.

Так після 32-річної перерви збірна СРСР повернула собі звання чемпіонів Олімпійських ігор з футболу. Чималий внесок у цю перемогу представників українського футболу Олексія Михайличенка, Олексія Чередника, Володимира Лютого. Через перенесену травму не довелося грати у Сеулі Вадимові Тищенку.

Перед від'їздом до Сеула збірної жіночої команди з гандболу мало хто міг уявити, що вони повернуться додому без золотих нагород. На цю тему не тільки не робилося ніяких прогнозів, про це просто ніхто не міг подумати. Надто усі звикли до успіхів команди Турчина, вірили у непохитність його авторитету, позицій.

Очікували тільки радісних повідомлень. Проте вже перша гра зі збіркою Норвегії, яка у таблиці про ранги вище сьомого місця не піднімалася, вселила у вболівальницькі душі серйозні занепокоєння. Норвежки вели в рахунку до останньої хвилини. Добре, що Олена Немешкало зуміла закинути м'яч, який приніс нашим рятівну нічию.

Збірна Південної Кореї за підтримки рідних стін на заключному етапі здобула важку, але впевнену перемогу над нашими спортсменками, які виглядали невпевнено.

Натомість чоловіча збірна з гандболу впевнено перемогла усіх суперників. Підопічні тренера Анатолія Євтушенка продемонстрували комбінаційний і швидкий гандбол, високу організованість, націленість на ворота, відмінні морально – вольові якості. У складі тої команди був і представник українського гандболу, київський армієць Леонід Дорошенко. Це був його другий злет – минулого року також у складі збірної він став чемпіоном світу.

Лише одним гравцем був представлений у Сеулі український жіночий волейбол. Ольга Шкурнова, лідер одеського “Медіну”, і тут була лідером. Разом з подругами по команді зайняла перше місце в олімпійському турнірі.

На жаль, не поталанило волейболістам – чоловікам. У фінальному двобої перемогу у них вирвали спортсмени США, які ще кілька років тому пасли задніх у цьому виді спорту. Але захотіли поставити цей вид спорту на належний рівень, то й виконали завдання. Срібні медалі для наших – непоганий здобуток, але все ж крок назад. В американців, як бачимо, зроблено значний крок уперед.

Напередодні Олімпіади-88 серед 24 провідних спеціалістів баскетболу було проведено опитування, хто завоює перші три місця. 19 осіб віддали перевагу американцям, одна – югославам, і четверо – радянській збірній. Серед цієї четвірки був і наш тренер Олександр Гомельський. Він краще за інших знав можливості своїх підопічних, вірив у досягнення ними успіху 16-річної давнини. Але якщо тоді до Мюнхена тренери Кондрашин та Башкін брали двох українських спортсменів, то цього разу на Олімпіаду поїхали три вихованці українського баскетболу.

Олександр Білостінному на ту пору виповнилося 29 років і в новій збірній СРСР він був основним гравцем.

Інший представник України на цій Олімпіаді – Олександр Волков. У свої 24 роки був достатньо відомий. У київському “Будівельнику” з’явився якимось несподівано, приїхавши з небаскетбольного Чернігова. Маючи зріст 205 см, він був досить рухливий, стрибучий, цупкий у боротьбі за м’яч, мав непогану техніку.

Третім українцем, який виїжджав до Сеула у складі збірної, був ки-

ївський армієць 23-річний Валерій Гоборов. Щоправда, перед самою Олімпіадою він став московським арміємцем, але шинелі не одягав і в не стояв у караулі.

Високо цінувались фізичні якості цього гравця. При зрості 210 см він ще добряче стрибав, був гнучкий, працездатний. Його вирізняли відмінні бійцівські якості. До того ж, він мав здатність вражати кільце з будь-яких відстаней.

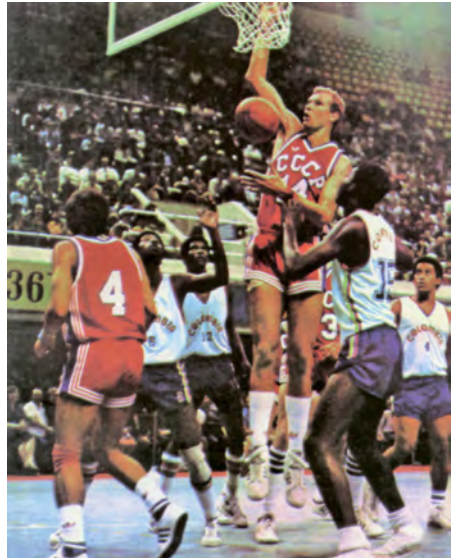
Сьогодні, коли пишуться ці рядки, Валерія Гоборова немає серед нас. Невдовзі після Сеульської Олімпіади він загинув в автомобільній катастрофі, приїхавши з Москви до Києва лише на кілька днів.

У фіналі дороги до “золота” нашим заступали югослави. Та історія попередніх олімпійських зустрічей цих збірних не повторилася. Підсумки баскетбольного турніру Сеульської Олімпіади спеціалісти разом із журналістами визнали сенсаційними. Ще ніколи американці не опускалися так низько – на цей раз вони тільки треті.

Фаворитками турніру вважали і жіночу збірну СРСР з баскетболу. Але у півфіналі вони несподівано поступились американкам, а в боротьбі за третє місце перемогли слабеньких австралійок. На цей раз у складі збірної не було жодної української баскетболістки.

Серед інших ігровиків слід відзначити ватерполістів, які посіли третє місце. У складі збірної команди виступали два львів'янина Віктор Берендюга та Микола Смирнов. Попереду себе вони пропустили спортсменів Югославії та США.

Слід відзначити й представників веслувального спорту. В академічній вісімці сиділо троє українців – херсонці Павло Бурковський і Микола Комаров, а також Віктор Омелянович з Дніпропетровська. Ці хлопці, як і їхні інші товариші, мали певний досвід виступів на між-

Атакує О.Білоstinний

народних змаганнях, ставали чемпіонами СРСР. 1985 та 1987 року вигравали чемпіонат світу. Тут, у Сеулі прийшли другими слідом за екіпажем з ФРН.

Киянки Ірина Калімбет і Світлана Мазій, а також Інна Фролова з Дніпропетровська разом з росіянкою А. Думчевою склали гарний “квартет” четвірки парної без стернового. Лише двома секундами поступилися вони на фініші спортсменкам НДР.

Відзначився ще один херсонець – Олександр Марченко. У двійці парній разом з росіянином В. Якушею він був третім.

У веслуванні на байдарках та каное теж були певні здобутки. Перш за все слід відзначити чемпіонів Олімпіади на дистанції 1000 метрів в каное-одиначці рижанина Івана Клементьєва, а в каное – двійці білоруса Віктора Ренейського та молдаванина Миколу Журавського.

На дистанції удвічі коротшій наш Михайло Сливинський з Добровора Львівської області програв лише один метр німцю О. Хойкродту, фінішували, як кажуть, під один гонг.

У байдарці-двійці на цій дистанції київський динамівець Ігор Нагаєв із росіянином Віктором Денисовим також прийшли другими за новозеландськими спортсменами. А потім вони зіграли в “квартеті” на дистанції 1000 метрів з черкащанином Олександром Мотузенком та херсонцем Сергієм Кірсановим. Менше секунди поступилися угорському екіпажу.

Вирушаючи на Далекий Схід, де мали відбутись передолімпійські тренування з вітрильного спорту, дніпропетрівчанки Лариса Москаленко та Ірина Чунихівська ще не знали, чи братимуть участь в олімпійських стартах. Їм нічого певного не обіцяли, але не відмовляли. І тим не менш до першого заявочного списку учасників у класі суден “470” вони не потрапили. Мабуть тому не пустили на тренувальний збір разом з дівчатами і їхнього тренера Віктора Коваленка.

За те, що він надто опікує своїх вихованок, йому неодноразово докоряли. І це не вперше не видали квиток на поїздку. Так само не їздив він з ними на Кубу, де відбувалися зимові тренування. Тож, дівчатам не вперше довелося відправлятись у таке далеке турне без наставника. І повною мірою проявили свої бійцівські якості.

У Пусані, де проходила олімпійська регата наші дівчата виглядали впевнено і фінішували у загальному заліку на третій позиції. Це розцінили як неабиякий успіх, це був перший старт цього типу суден.

Серед нечисленного загону борців та боксерів порадував нас вкотре “вільник” Сергій Белоглазов, чемпіон Московської Олімпіади, який виступав у вазі до 57 кг. Одним з його тренерів був брат – близнюк Анатолій. Він, розповідають, з’явився на світ на 15 хвилин раніше. Напевно, тому і раніше завершив спортивну кар’єру. А Сергій ще кілька років продовжував успішно боротись. Як зізнавався потім, спочатку трохи ніяковів. Усе удвох і удвох, і раптом опинився сам на сам з усіма проблемами. Але на деякі турніри виїжджав з ним і Анатолій.

За рік до Сеула Сергій ушосте став чемпіоном світу. Тож тут, на корейській землі, йому нічого не залишалось, як підтвердити свою перевагу.

На загальну думку, значимість Сеульської Олімпіади не обмежується лише її спортивним змістом. Вона відіграла неабияку роль у підтримці високих гуманістичних та загальнолюдських цінностей. Ігри в Сеулі перевершили найоптимістичні прогнози, продемонструвавши світові зразки мирного співіснування і ділової співпраці, вони заклали міцний фундамент для успішного проведення всіх наступних Олімпіад.

У підсумку гострої і безкомпромісної спортивної боротьби встановлено 104 олімпійських рекорди, 30 з яких перевищили світові.

Радянський Союз делегував на Олімпіаду до Сеула 492 спортсмени. Вони здобули загалом 134 медалі, з них 57 золотих, 31 срібна та 46 бронзових. 103 спортсмени представляли в цій збірній команді Україну востаннє в історії існування Союзу. Це рекордна кількість учасників. Вони виступали в 17 видах спорту. Здобуто в особистих та командних змаганнях 62 медалі, з них 19 золотих, 18 срібних та 25 бронзових. Це майже половина усіх нагород, що принесли представники 14 інших союзних республік. Зазирнувши до таблиці, яка наводиться нижче, ми побачимо, що це четвертий результат серед усіх країн – учасниць.

Усіх вражав рівень підготовки спортсменів Німецької Демократичної Республіки, які знову випередили США за кількістю здобутих медалей в неофіційному командному заліку. На думку спеціалістів, вони мали б одержати ще на 10 медалей більше, але налякані суворістю допінг-контролю не наважились повною мірою використати систему фармакологічної підтримки, якої дотримувались останнім часом.

Через зловживання у споживанні заборонених препаратів змагання покинули важкоатлети Болгарії, інші атлети. У сучасному спорті допінгова проблема висувалась на перший план серед усіх інших.

ПІДСУМКИ ІГОР XXIV ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
СРСР	57	31	46
НДР	37	35	30
США	36	31	27
Південна Корея	12	10	11
ФРН	11	14	15
Угорщина	11	6	6
Болгарія	10	12	13
Румунія	7	11	6
Франція	6	4	6
Італія	6	4	4
КНР	5	11	12
Велика Британія	5	10	9
Кенія	5	2	2
Японія	4	3	7
Австралія	3	6	5
Югославія	3	4	5
Чехословаччина	3	3	2
Нова Зеландія	3	2	8
Канада	3	2	5
Польща	2	5	9
Норвегія	2	3	0
Голландія	2	2	5
Данія	2	1	1
Бразилія	1	2	3
Іспанія	1	1	2
Фінляндія	1	1	2
Туреччина	1	1	0
Марокко	1	0	2
Австрія	1	0	0
Португалія	1	0	0
Сурінам	1	0	0
Швеція	0	4	7
Швейцарія	0	2	2
Ямайка	0	2	0
Аргентина	0	1	1
Іран	0	1	0
Індонезія	0	1	0
Перу	0	1	0

XXV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Барселона (Іспанія),

25 липня – 9 серпня 1992 року.

10563 учасники зі 172 країн.

257 комплектів медалей з 25 видів спорту.

- *З жовто-синіми прапорами*
- *Комплектували як хотіли*
- *Перше українське “золото”*

Вибір столиці XXV Олімпійських ігор стався на 91-ій сесії МОК, яка проходила у швейцарській Лозанні.

Смуток і розчарування огорнув у зв'язку з цим делегації міст-претендентів Амстердама, Белграда, Бірмінгема, Брісбена, Парижа. Зате мер Барселони Паскуаль Марагалл не приховував сліз радості. Щиро раділи разом з ним жителі столиці Каталонії, які більше 60 років марно стукали з цього приводу у двері МОК, чотири рази поспіль подаючи заявки.

Уперше на перешкоді каталонцям став Париж, потім Берлін, ще пізніше Мюнхен і Монреаль. Але найбільше образ у гордих синів Каталонії накопичилось на фашистський режим Берліну, який, як вони вважали, підступними маневрами вихопив у них XI Олімпійські ігри.

На противагу цим Іграм на поклик Комінтерну до Барселони, на так звану народну олімпіаду, тоді прибуло близько двох тисяч спортсменів.

Проте атлети – антифашисти не встигли взяти старт, що був призначений на 18 липня 1936 року: в Іспанії спалахнув антиреспубліканський путч. Спортсмени, що стали на захист демократії, кров'ю вписали свої імена в історію робітничого спортивного руху.

...Барселона – друге за розмірами місто Іспанії, столиця Каталонії, древньої самобутньої держави, а нині провінції, з цікавою історією, літературою, мовою, схожою віддалено на іспанську. Нагадав про це членам МОК П'єр де Кубертен ще 1926 року, коли відвідував по черзі міста-кандидати на звання столиці чергових Ігор.

Хуан Антоніо Самаранч дуже пишався з того, що його батьківщина, нарешті, дістала право організувати наймасштабніші змагання світу. Мабуть, як і всі каталонці був гордий з того, що скрізь майоріли її прапори, стародавній герб, а в оргкомітеті було оголошено про те, що каталонська мова вважається офіційною мовою Ігор.

Барселону недаремно називають спортивною столицею Іспанії. Досить сказати, що саме тут почали розвиватись багато видів спорту, які згодом стали популярними. Знаменитий футбольний клуб “Барселона” було засновано ще 1897 року.

У Барселоні 1924 року було організовано Іспанський олімпійський комітет. 1929 року тут було збудовано другий за розмірами у Європі стадіон. На “Ноу камп” після реконструкції мало вміститись до 125 тисяч глядачів.

І як не вихвалялись організатори усіх попередніх Олімпіад, що у них шлях від місць проживання спортсменів до спортивних арен найкоротший, Барселона в цьому плані перевершила усіх.

Найголовніші спортивні споруди тулилися біля одного з трьох головних пагорбів міста – Монтжуїк. Крім головної з доброю сотнею залів і майданчиків тут було ще три – “Сарріа – стадіон”, “Хуан Сераїм” та “Університет”.

А неподалік – три Палади спорту, два великі плавальні басейни, велодром, тенісні корти.

По яскравому вигляду міста гості могли скласти уявлення про обсяг робіт виконаний тут за два-три останніх роки. Хто не був тут протягом цього часу не впізнав би околиці Пуєбло Нуово. Знесені майже усі старезні будівлі. На майже 120 гектарах з'явилися нові ошатні сучасного вигляду споруди громадського призначення, офіси, сквери, спортивні майданчики, розважальні атракціони.

Дерзали архітектори, старалися будівельники, пишалися мешканці майбутньої столиці Ігор.

Не обійшлося й без конфліктів, зривів. Лише за рік до початку запланованих змагань мер Барселони і президент Оргкомітету Ігор Паскуаль Марагалл заявив, що нарешті може спати спокійно. Вщухли пристрасті між муніципалітетом міста (соціалісти) і урядом Каталонії (право – центристи). Одні виконували будівельні, опоряджувальні та усі інші чорнові роботи, на практиці готувались до проведення Ігор, а другі ходили слідом з блокнотами та калькуляторами – контролювали витрачання коштів.

Ось що писала з цього приводу газета “Нью-Йорк таймс”: “У Барселоні, де мають відбутися літні Олімпійські ігри 1992 року, вже йдуть змагання між політиками. Причому такі гострі, що цілком здатні перешкодити місту своєчасно підготуватись до відкриття Олімпіади. І мер міста Паскуаль Марагалл і глава Каталонії Хорді Пухол хочуть приписати собі успіхи, а на суперника звалити невдачі”.

Проте, як і в кожній цивілізованій країні, все обійшлося найкращим чином. Гостей своєчасно зустрів “найпочесніший громадянин” Барселони життєрадісний, завжди усміхнений і привітний пес Кобі, собака каталонських пастухів. На різних малюнках він був в іншому спортивному вбранні, виконував найскладніші технічні прийоми в різних видах спорту. Відчувалось, що над цим образом добряче попрацював творчий колектив очолюваний художником Хав’єром Маріскалем.

Хто би не прибував до Барселони будь-якою дорогою – чи то літаком, чи то морем, чи то залізницею, чи то автобаном – усіх скрізь вітав Кобі. І кожному нагадував, що місту виповнилося 2000 років, і 500 років тому славнозвісний Христофор Колумб доповідав тут королівському дому про завершення подорожі до Америки і відкриття нових земель.

Хто не вірив, міг вийти бульваром Рамблас на беріг моря й побачити там на 60-метровій колоні фігуру відважного мореплавця, а поруч його невеличкий фрегат “Санта Марія”.

...Барселона не дарма готувала до Олімпіади масу спортивних об’єктів. Не забуваймо, що сесія МОК, яка приймала рішення по програмі Ігор, визначила аж 257 видів змагань. Це був чи не перший рекорд цих Олімпійських ігор. Якщо 20 років тому у Мюнхені спортсмени змагалися за 195 комплектів нагород, у Монреалі – за 198, у Москві

– за 203, у Сеулі – за 237, то у Барселоні в броньованих сейфах на них очікувало по 257 золотих, срібних та бронзових медалей.

Чи не звідусіль лунали голоси про те, що “Барселона – не гумова”. Про це говорили ті, хто займався розміщенням атлетів, офіційних представників та численних туристів. А скільки харчів мали з’їсти ці люди! Жахалися від думки про переповнений міський транспорт працівники муніципалітету. Власники спортивних споруд думали, що не задовольнять місцями усіх бажаючих продивитись змагання.

Мешканці міста вголос говорили про те, що на вулицях не можна буде проштовхнутись, не те, що погуляти. А як бути вранці, коли поспішатимеш на роботу чи по дорозі з неї.

МОК і міжнародні федерації з видів спорту, одною рукою проголосували за розширення програми і число учасників, другою почали розсилати циркуляри-рекомендації про скорочення представництва та кількості видів змагань. Для країн-учасниць встановили квоту, щоб кількісний склад команди не перевищував 10 відсотків від сеульської чисельності. Але на це мало хто звертав увагу, так само як і на спробу обмежити кількість змагань. Сам МОК виступив порушником власних заборон. У легкій атлетиці, наприклад, в останній момент додалася ще й жіноча ходьба на 10 км.

Організатори збірної Співдружності Незалежних Держав ліпили команди з видів спорту як хотіли, переважно з тих, на яких тільки падало око. Не діяли колишні принципи формування команд, ніхто не чув голосів тренерів, не цікавився, в якому стані готовності перебували потенційні претенденти до збірних. Працювали тільки з фаворитами, які постійно перебували під наглядом і знаходились на зборах на основних базах олімпійської підготовки. Про нашого уславленого борця Сергія Белоглазова взагалі не згадали, хоч він перебував у чудовій спортивній формі і одна присутність серед борців його вагової категорії мала б привести усіх у жах. Адже мав виступати шестиразовий чемпіон світу і дворазовий чемпіон Олімпійських ігор.

Зазначимо, що збірна СНД складалася із 509 спортсменів та 150 офіційних осіб. Із них Росію представляли 277 далеко не найкращих спортсменів, 80 атлетів, або 16 відсотків від загальної кількості, включили з України. Лише одна особа представляла Туркменію. До офіційного складу делегації увійшов лише Президент НОК України Валерій Борзов. Віце – президент і заступник голови Спорткомітету

Володимир Кулик та Микола Костенко спромоглися поїхати по квотах представництва з видів спорту.

Слід зазначити, що за два роки перед початком Олімпійських ігор у Барселоні став розпадатись мов картковий будиночок “великий, єдиний і непорушний” Радянський Союз. За добрий приклад колишнім союзним республікам правили держави соціалістичного табору Польща, Румунія, Угорщина, які скинули своїх компартійних керівників. На дрібні шматочки розпалася Югославія, на дві половини – Чехію і Словаччину – Чехословачія. Німеччина, навпаки, об’єдналася після падіння берлінської стіни.

Про вихід із СРСР услід за Латвією, Литвою і Естонією заявила Грузія. Лише рік лишався до виходу Білорусі, Росії і України.

1990 рік виявився надто гарячим у дискусії про необхідність створення Національного олімпійського комітету України. Пропонувалося вже негайно створювати національні федерації з видів спорту, вступати до міжнародних, порушувати перед МОК питання про визнання НОК України і допуск до XXV Ігор у Барселоні нашої самостійної команди. Керівники спортивного комітету України були більш стримані. Вони не заперечували проти створення НОК, проте хотіли, щоб він став частиною ОК СРСР, а наші спортсмени виступали під власним прапором, але в складі збірної команди СРСР.

НОК України визнано!

Національний олімпійський комітет України, який було створено наприкінці 1990 року, очолив Валерій Борзов. Він підтримав Москву в її намаганні утворити збірну СНД.

Президент ОК колишнього СРСР надіслав листа усім президентам нових незалежних держав, сподіваючись на підтримку. Йшло відверте викручування рук. У Вільнюсі з цією метою скликали нараду, мета якої втихомирити націоналістів – бунтівників, заручитись підтримкою урядів. На численні запитання відповідали позитивно: хочете національну символіку, будь ласка; хочете прапор і національний гімн – і з цим не буде проблем, домовимось з МОК.

Єдине, чого боялися чиновники, щоб національні команди не зажадали поділу коштів і майна, а з ним не забрали до своїх команд найкращих спортсменів. Все це їм вдалося.

Ця наївність і довірливість, зрештою, завадила здійснити контроль за діями не лише формувачів команд. Кошти та майно – все виявилось у їхніх руках. Згодом ми дізнаємося про те, як у спортсменів відбирали човни, яхти, устаткування, навіть видану спортивну форму.

Окрема розмова про фінанси. Коштів, які були перекачані з колишніх республік до Москви, за їхніми словами, вистачило лише на... останній етап підготовки, екіпіровку та доставку команди на крайній захід Європи. Але, як виявилось, на підготовку збірної було витрачено 160 млн. карбованців і 320 тисяч доларів. На участь ще витратили 19 млн. карбованців та 2,5 млн. доларів.

Заради об'єктивності зазначимо, що через зайві емоції та непередготовленість до самостійного життя майже скрізь створилася несприятлива економічна і навіть політична ситуація, яка негативно вплинула на подальший розвиток нових незалежних держав. Руїнація в економіці досягла небачених розмірів. Що вже казати про фізичну культуру і спорт, які цілком залежали від державного бюджету.

МОК, треба надати йому належне, дозволив Об'єднаній команді крокувати на параді відкриття з прапорами тих держав, які представлені в збірній. На честь переможця піднімався прапор його країни та лунав гімн. У зв'язку з цим в організаторів змагань додалось головного болю, бо треба було шукати прапори 12 країн та награти їхні гімни.

Спортсмени Латвії, Литви та Естонії дістали право виступати самостійними колективами під власними державними прапорами. Було

заявлено, що їм немає потреби вдруге вступати до МОК, бо вони там вже були перед другою світовою війною.

До сімейства МОК влилося чимало інших країн. Тут зраділи нарешті об'єднанню команд Південного та Північного Йемену, НДР і ФРН, поверненню відлучених спортсменів Південно Африканської Республіки та бойкотуючих Сеульську Олімпіаду кубинців.

25 липня на параді відкриття, який відбувався на стадіоні “Монтжуїк”, глядачі побачили ще й команди Хорватії, Боснії – Герцеговини та інші.

Поруч з королем Іспанії Хуаном Карлосом I в почесній ложі керівники 25 держав Іbero-Африканської зустрічі на найвищому рівні. Серед них Нельсон Мандела, Фідель Кастро та інші видатні особистості.

Найбільшу з гостей делегацію виставили американці – 819 осіб. Іспанці заявили 826 учасників, найбільше за історію власної участі в Олімпійських іграх. Прапор країни ніс принц Філіп, учасник Ігор у вітрильному спорті. З трибуни його палко вітав батько, колишній учасник Олімпійських ігор в цьому виді спорту.

Попереду колони Об'єднаної команди СНД крокували прапороносці з прапорами усіх нових незалежних країн, які спромоглися потрапити до команди. 80 посланців України відрізнялися краватками та хустинками в кольорах національного прапору.

Стріла, пущена каталонським лучником, запалила Олімпійський вогонь. Офіційний гімн Олімпіади пісню “Барселона” співали Фредді Меркьюрі та Монсеррат Кабальє.

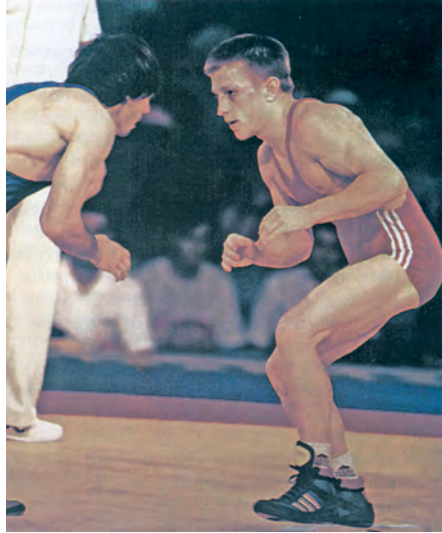
65 тисяч глядачів із захоплення спостерігали за яскравою феєрією поставленою у стилі Сальвадора Далі. Примари художника доповнювали чудернацькі піротехнічні ефекти. Звучали вірші Гарсія Лорки. Вогнисте фламенго виконувала Крістіна Ойос. Натхненно співали Пласідо Домінго та Хосе Каррерас.

В організацію та проведення Ігор владно втрутилася комерція, яка впливала на рішення необ'єктивних суддів, розподіл місць та медалей. Задля видовищності до Ігор допустили професіоналів. А як було змагатись з ними любителям з малих незалежних держав? Навіть аси європейського баскетболу в усьому поступались американцям Майклу Джордану, Крісу Малліну, Патріку Юїнгу, Скотті Піпену, Ірвіну Джонсону та іншим. Недаремно квитки на змагання за їхньою участю коштували до тисячі доларів, а на руках і до двох. Цікаво, коли обуре-

ні болільники привели до поліції трьох американців, які спекулювали квитками, тих одразу відпустили. Виявляється, в законодавстві Іспанії такої статті немає.

...До збірної з вільної боротьби ніхто з українців не потрапив. У греко-римській у легкій ваговій категорії 48 кілограмів право захищати честь Співдружності Незалежних Держав довірили 23-річному українському спортсмену Олегу Кучеренку. Одразу після Олімпіади в нього було призначено весілля. Тож, на борцівському килимі Барселони хлопець шукав подарунок для нареченої. Знайшов її у вигляді золотої олімпійської медалі.

У першому турі проти Кучеренка боровся датчанин Ларс Роннінген. Він мав чималий досвід виступів, його вважали одним з претендентів на золоту медаль. Та не судилося цьому спортсмену до неї дійти. Капітулював за явної переваги українця.

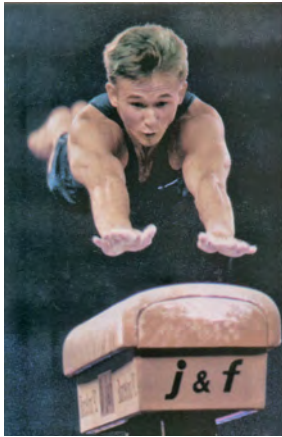
Олег Кучеренко

Потім так само негречно вчинив Олег з двома іншими суперниками, які обрали проти нього дуже обережну тактику.

І ось вони знову стоять один перед одним – овіяний славою дворазовий олімпійський чемпіон італієць Вінченцо Маснцо і українець Олег Кучеренко, син звичайного шахтаря з Луганщини.

Тренери наказали Олегові діяти сміливо і розкуто. Срібна медаль була в нього, як кажуть, у кишені, навіть якщо програє двобій. В той же час належало діяти обережно, щоб не напоротися на підступний хід досвідченого суперника.

Олег Кучеренко став першим спортсменом, який приніс своїй батьківщині золоту олімпійську медаль Барселони. Зал Каталонського університету став першим, де на флагштоку замайорів український державний прапор і де вперше на спортивних змаганнях пролунав наш Гімн.

Ігор Коробчинський

Григорій Місютін

Рустам Шаріпов

Упертістю відзначалися змагання гімнастів. У чоловіків до збірної зуміли пробитися українці Ігор Коробчинський, Григорій Місютін та Рустам Шаріпов. Ці молоді, але обдаровані хлопці, вік яких не перевищував 19-22 роки, склали майже половину команди. Саме їхня висока майстерність забезпечила перемогу об'єднаної команди в загальнокомандній першості, а з ними і золоті нагороди.

Як не намагалися захопити першість представники відомих гімнастичних шкіл, лідерство від перших виходів на поміст в особистих змаганнях захопив білорус Віталій Щербо, який став чемпіоном у багатоборстві. У його доробку видатний результат – 6 золотих медалей.

Не відомо, як би закінчились ці змагання, якби не прикрий зрив Григорія Місютіна на коні. Але він довів, що є спортсменом високого класу. Переживання тривали не більше двох хвилин. І знову у бій. Вольовий характер допоміг хлопцю вчасно мобілізуватись і посісти друге місце в особистому заліку. Він також був другий ще на трьох снарядах. Складалося враження, що за першість боролися лише двоє – Щербо та Місютін. Але симпатії суддів були на боці Віталія, якому виставляли на кілька десятих бала більше. Повертався додому Григорій володарем п'яти олімпійських нагород, з яких одна була найвищого гатунку. В Ігоря Коробчинського була ще бронза за вправи на брусах. В представника Азербайджану Валерія Беленького, який одразу після Барселони змінив громадянство на німецьке, три бронзові нагороди. Одна – за успіхи в багатоборстві.

Справжніми героїнями на жіночому гімнастичному помості стали українки Тетяна Гуцу з Одеси та Тетяна Лисенко з Херсона, які крім блискучих вправ на снарядах показали свою природу чарівність, простоту.

Якщо Тетяна Лисенко діставала вищі оцінки у багатоборстві, де об'єднана команда здобула першість і золоті медалі, то Тетяна Гуцу виявила свої кращі риси в особистих змаганнях і, не дивлячись на драматизм тої боротьби, виявилась кращою.

У Барселоні вона була заявлена до змагань у командній першості. До виступів на колоді, слизькому і підступному снаряді, все наче йшло за планом. Але при виконанні надскладного елемента, якими була наповнена програма Гуцу, трапився прикрий зрив. Приземляючись, побачила дві вузькі смужечки. Стала не на ту. Добре, що це падіння не вплинуло на загальнокомандний результат, а то був би скандал небаченого розміру, яких і так доволі висіло у повітрі.

Як відомо, збірна СНД виборола загальнокомандну боротьбу і стала “золотою”. З найкращого боку виявили себе під час цих змагань досвідчена і врівноважена Оксана Богинська та наша Тетяна Лисенко, яку преса назвала “справжнім чудом олімпійського турніру”. Третьою, за результатами командної боротьби, виявилась представниця Казахстану Розалія Галієва. Таня Гуцу займала лише четверту позицію і, згідно з табелем про ранги, до особистих змагань не потрапляла.

Але недаремно кажуть: “Не було б щастя, так нещастя допомогло”. В Розалії Галієвої розболілося несподівано коліно. Нічого не поробиш,

Тетяна Лисенко

Тетяна Гуцу

тренерам треба виставляти четверту за списком. Отак вихованка подружжя Галини та Віктора Диких, а ще й тренера Таміли Євдокимової з одеської школи несподівано продовжила свої виступи на Олімпіаді. Та одразу почула за спиною розмови про підкуп тренерів, шахрайство, підлабузництво, зговір.

До речі, така сама ситуація виникла в команді Румунії. Кім Змескал до чільної трійки по підсумках командних змагань не потрапляла. Але так само занедужала подруга, чиєю “послугою” й скористалася ця на диво талановита спортсменка.

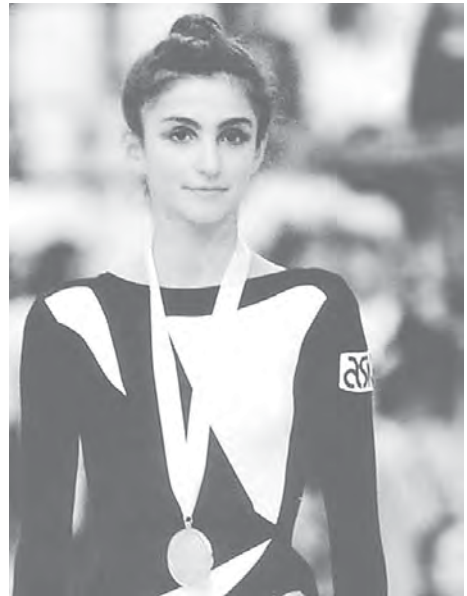
Змагання проходили в дуже нервовій обстановці, щільність результатів була дуже висока, спортсменки нервували, припускались помилок.

Від початку місця у чільній трійці захоплюють румунки та угорки. Їхній тиск закономірний і цілком зрозумілий. Віддали перемогу в командній першості, тепер треба надолужувати прогаяне. Тим більше, побачили, що симпатії суддів схиляються на їхню користь. Кільком учасникам виставляють по 10 балів.

Рівно виступають китаянка Лу Лі, американка Шенон Міллер румунка Лівонія Корина, українка Тетяна Лисенко, які реально претендували на звання абсолютної чемпіонки Ігор. Тетяна Гуцу в розрахунок не йшла, хоча заслужила в окремих вправах надвисокі оцінки. Лиш останні снаряди висунули її в лідери.

У четвер, пізно увечері, в Палаці “Сант Джорджія” були заповнені всі 15 тисяч місць. Мала вирішитись доля золотої медалі в особистих змаганнях.

До виступу останньої із спортсменок важко було сказати, хто ж переможе. Але пізно увечері в залі виявилось одразу дві королеви. Одна –

Олександра Тимошенко

королева Іспанії Софія, яка дивилася, як змагаються гімнастки, друга була королевою гімнастики. Нею стала українка Тетяна Гуцу.

Скарги на упереджене суддівство змагань в художній гімнастиці, мабуть, не припиняться ніколи. Де немає об'єктивних вимірювачів результатів – голи, секунди, кілограми, сантиметри, там постійно будуть чвари і заздрість. Або захват від вишуканої майстерності. У свої 20 років київська студентка Олександра Тимошенко бачила і те і друге. Але в першому разі у відчай не впадала, а у другому аплодувала від щирого серця.

На двох Олімпіадах поспіль вона випромінювала чарівність і красу, спокій і врівноваженість. Ще у Сеулі на Іграх XXIV Олімпіади на неї казали королева найчарівніших грацій.

За чотири роки, що минули, Олександра стала ще чарівнішою. В неї проступилася та жіночість, яку не зміг би передати жоден художник.

Вже після завершення змагань, коли золоту медалістку Олександрю Тимошенко спитали, чим стала пам'ятною для неї Олімпіада, дівчина без вагань відповіла: “Вона пройшла під знаком Костіної”. А справа в тім, що керівники делегації, не дивлячись на те, що місця в збірній заслужено посіли українки Олександра Тимошенко та Оксана Скалдїна, включили до команди ще й москвичку. І все робили, щоб котру з українок позбавити права виступу. Відчайдушну боротьбу з чиновниками вела Альбіна Дерюгіна, головний тренер наших гімнасток.

До непростих психологічних переживань додалися і суто спортивні. Щоб здобувати високі оцінки, кожній з наших славних дівчаток доводилося виступати наче за двох. Секрет полягав у тому, що королева Іспанії Софія надто полюбила ще й художню гімнастику і по кілька годин на день дивилася, як змагалася її піддана Кароліна Паскуаль з українками. На фінальні змагання завітав і сам король Хуан Карлос.

Забігаючи наперед скажемо, що в сумі Оксана поступилася 0,88 балів і слідом за Тимошенко і Паскуаль здобула бронзову нагороду.

Щоби читачеві був зрозумілий хід боротьби, проілюструємо її на прикладі виступів в окремих вправах.

Скакалка – Тимошенко, Паскуаль, Скалдїна.

Обруч – Тимошенко, Скалдїна, Паскуаль.

Булави – Тимошенко, Паскуаль, Скалдїна.

М'яч – Скалдїна, Паскуаль, Тимошенко.

Коли табло висвітило остаточні оцінки, наші раділи від душі. Лише

Оксану Скалдіну було не впізнати. Вона ридала, сльози буквально душили дівчину, їй здали нерви. Заспокоювали, як могли, ніщо не допомагало. Не діяла вода, пігулки. Через неї ледь не спізнилися на церемонію нагородження, яка мала відбутися у присутності королівської родини.

Одна Альбіна Дерюгіна знала ціну цих сліз, вона розуміла, яке нервове навантаження навалилося на плечі цієї дівчини, як мужньо вона все переносила. Українська художня гімнастика здобула ще одну видатну перемогу на Олімпійських іграх. Дійсно, золота медаль Олександрі Тимошенко – видатне досягнення. Воно тим приємніше і вагоме, бо здобує вперше за срібною медаллю Сеула.

Бронзова нагорода Скалдіної за вагою не поступається золотій, якщо зважити на той тиск, який чинили на дівчину і ті оцінки, які їй виставлялися. Заради об'єктивності можна зазначити, що обидві медалі не мають ціни і здобуті в напруженій боротьбі, спортивна частина якої значно поступається нервовій.

З українських боксерів, які почали заявляти про себе на повний голос, тренери об'єднаної команди відібрали лише одного – Ростислава Зауличного. Цей 24-річний львів'янин встиг заробити собі добру славу своїми здобутками як на внутрішніх першостях, так і на міжнародній арені. В 1988 році в ранзі володаря Кубка СРСР мав би поїхати на Олімпіаду до Сеула, але сказали, що 20-річному на таких змаганнях виступати зарано. В 1990 та 1991 роках він ставав чемпіоном СРСР, а коли союз розпався, виграв ще й чемпіонат СНД.

Перед самою Олімпіадою Ростислав став срібним призером чемпіонату Європи, виграв престижні турніри Кубок Стокгольму та Кубок Канади.

Тож, від цього спортсмена можна було чогось очікувати. І Зауличний цілком виправдав сподівання. Перші два поєдинки він виграв досить легко, правда, по очках, а в третьому, де вирішувався вихід до півфіналу, навіть не переодягався. Суперник захворів. Мабуть ця легка хода до вирішальних двобоїв зіграла злий жарт. У півфіналі він несподівано легко, не виявивши своїх кращих якостей програв німцю Торстену Маю. Срібна медаль українця у півважкій ваговій категорії – єдиний здобуток тренерського штабу, який проігнорував думку наших спеціалістів щодо включення до складу команди інших талановитих спортсменів.

Мабуть, уперше у житті наш уславлений баскетболіст Олександр Волков зрозумів, що таке втрата друзів. Після розпаду СРСР усі його найкращі приятелі по збірній команді – литовці, з якими він виграв Сеульську Олімпіаду, опинилися по той бік барикади. Волков був кращим на майданчику у перших трьох зустрічах із командами Китаю, Венесуели й Австралії.

Литовці склали непоганий зіграний колектив, який дійшов до півфінальних змагань. Там доля звела дружину Сабоніса з американськими профі, яких очолював “його повітряність” Майкл Джордан. Литва поступилася 76: 127. У битві за третє місце зішлись ті, хто ще рік тому виступав в одній команді – СНД і Литва. Тут литовці перемогли за рахунок високої техніки, зібраності і сили волі. Напрочуд творчо, легко і невимушено грали Сабоніс, Куртінайтіс, Марчюльоніс, Йовайша та інші. Перемігши 82: 76 вони стали бронзовими призерами. Об’єднана команда опинилася на незручному для себе четвертому місці.

Слід відзначити Олександра Волкова, найвлучнішого в цій команді. В його доробку 19 очок. У Барселоні він вперше заявив, що переходить до професійної італійської команди “Панасонік” з міста Реджоді-Калабрія. У далекі мандри зібрався й Олександр Білостінний. При його великому досвіді його випускали на майданчик рідко, через що він був блідою тінню того “Білого”, якого усі так любили.

Перше місце посіли американці, які досить легко подолали спадкоємців колишньої Югославії – збірну Хорватії.

*Олімпійськими чемпіонками
в Барселоні стали Олена Жирко
та Марина Ткаченко*

Жінкам збірної, за яку виступали українки Олена Жирко та Марина Ткаченко, поталанило краще. Найбільше вони побоювались збірну США, за яку виступало вісім чемпіонок Сеула. Та досить легко здолали їх у півфінальному двобої. У фіналі перемогли китаянок. Наші дівчата, на плечі яких ліг основний тягар, гідно впорались із поставленим завданням і повернулись додому із золотими нагородами.

Після Сеула Ігорю Турчину вже не довірили збірну країну і він підписав контракт з зарубіжним клубом. “Спартак” розвалювався на очах, марно було чекати на допомогу з будь-якого боку. До збірної залучили лише Марину Базанову, Тетяну Горб та Людмилу Гудзь, які вже грали за німецькі клуби. Вони відіграли непогано, але лаврів не здобули. В жіночій збірній лише четверте місце.

Чоловіча збірна, в складі яких виступали київські армієцькі Сергій Бебешко та Юрій Гаврилов, виїжджали до Барселони не в найкращому настрої. За рік до Олімпіади вони програли усе, що можна було програти – і Кубок світу, і Суперкубок, тричі поспіль поступились шведам. Виняток становить гра на Кубок Маррана, де здолали шведів з рахунком 22: 19. Це вселяло деяку надію, але не більше. Тим паче, що виїхали грати за рубіж і не повернулись до табору збірної кілька ключових гравців.

Та перша гра з Німеччиною налаштувала на оптимістичний лад. Другими поконали французів, за ними румунів. У півфіналі ісландців. Долю золота мала вирішити гра зі шведами. Чи вдасться подолати психологічний рубіж? Так, подолали, гра закінчилась перемогою збірної СНД. Наші хлопці повертались “золотими”.

Короля Іспанії Хуана Карлоса глядачі бачили на багатьох спортивних аренах. Він був і при завершенні змагань стрільців з луку. Серед чоловіків командою перше місце вибороли його піддані. Коли хлопці піднялись на п’єдестал пошани, хтось вказав на тренера, який скромно стояв неподалік у натовпі. Його запросили до п’єдесталу, але він залишився на місці. Тоді піднявся король і м’яким жестом запросив того приєднатись до своїх вихованців. Великий подив огорнув керівників Об’єднаної команди СНД, коли вони впізнали в тренері іспанців нашого уславленого львів’янина, чемпіона світу Віктора Сидорука, який першим торував дорогу нашим стрільцям на світові висоти. Як його в ті роки не вистачало вдома!

У цьому виді змагань до заповітної шістки з українців не потрапив

ніхто. Хіба що можна згадати нашу колишню вихованку, динамівку з Нової Каховки Людмилу Аржанникову, яка стала росіянкою. Свого часу, вона ставала чемпіонкою світу в команді, дворазовою чемпіонкою Європи. В складі об'єднаної команди в Барселоні Людмила посіла третє місце. Харків'янин Станіслав Забродський в особистих змаганнях серед чоловіків був тільки 24-им. Щось поважне трапилось із Станіславом. Це вже не був той спортсмен, який 1989 році повернув нам після довгої відсутності корону чемпіона світу. Нагадаємо, що тоді у Лозанні С. Забродський в одних змаганнях встановив чотири світові рекорди, за що потрапив до Книги рекордів Гіннеса.

На Іграх XXV Олімпіади в Барселоні в 1992 році програма змагань з легкої атлетики розширилась з 42 до 43 номерів. Чоловіча частина – не змінилася – так і лишилось 24 дисципліни. В жіночій додалася ходьба на 10 км.

Найкраще виступили спортсмени США, які виграли 29 медалей, з них 12 золотих, 8 срібних і 9 бронзових. Загалом в легкій атлетиці володарями медалей стали представники 35 країн, золотих – 18-ти. Це свідчило про популярність цього виду спорту та поширення його географії.

Легка атлетика – найвидовищніший вид олімпійських змагань. На них люди приходять зі самісінького ранку, коли лише розпочинаються кваліфікаційні змагання. Ще не розпочались, скажімо, попередні старти численних забігів на різні дистанції, або стрибки з жердиною, метання диску, а стадіон вже гуде як розворушений вулик. Тож недарма, цей вид називають “королевою спорту”.

“Кваліфікація” – для одних швидкоплинна і легка, для інших довга і нудна. Фінали у бігових дисциплінах відбуваються миттєво, зате у стрибках або метаннях розтягуються надовго.

“На Бубку” люди ходять, запасаючись добрячою порцією бутербродів, напоїв. Усі з кашкетиками від сонця. В усіх задалегідь куплені квитки за найдорожчою ціною.

Та цього разу глядачі марно очікували на довгу і затяжну боротьбу у секторі для стрибків з жердиною. Наш уславлений спортсмен з'явився у секторі, як і належить, разом з усіма. Та глядачі помітили, що він не поспішає у спеку знімати теплого спортивного костюма. На це саме звернули увагу і спеціалісти. Одні вирішили, що він хоче ще краще розігрітись, інші без вагань заявили, що йде реклама якоїсь фірми.

Перші висоти Сергій, як правило пропускає. Походжає, розмовляє з колегами. Дає поради ізраїльському спортсмену Євгену Краснову, який не може подолати 5.50. Сам починає боротьбу із 5.70. Але перший стрибок – і перша невдача. Пролітає під планкою. Серед глядачів розчарування, маса запитань. Якщо він збирається так витратити спроби, то як тоді дібратись до рекордної позначки в 6.11? Саме ця висота в усіх на вустах. Про її ймовірний штурм писали мало не усі газети. Роковою виявилась та, яку замовив сам –5.75, але не зміг подолати. То був для наших мало не кінець світу!

Хвацьке на тлі невдачі Сергія виглядали росіяни Максим Тарасов та Ігор Транденков, яким для перемоги в той день інша висота, ніж 5.80 не знадобилась. Дуже гарний подарунок зробив їм наш уславлений спортсмен, рано припинивши боротьбу. Зате вихвалялися в пресі, на всі лади коментуючи свою перемогу над славнозвісним атлетом.

Чого тільки не писали в ті дні газети усього світу! Російські неможливо було читати. Українські вмістили коментар глави нашої делегації Валерія Борзова, який більше за всіх був шокований.

Згодом сам спортсмен пояснив свій провал поганим самопочуттям, травмою, на яку своєчасно не звернув увагу.

Крім цього, див на легкоатлетичних змаганнях у ті дні було чимало. У метанні диска несподівано переміг литовець Ромас Убертас. Знаменитий Юрген Шульц з ФРН програв йому аж два метри. А киянин Дмитро Ковцун увійшов до історії тим, що стабільно здійснював кидки, які були на 2-3 метри гірше від його тренувальних.

Не виявила бійцівських якостей на 800-метровій дистанції житомирянка Інна Євсєєва, в якій одна з медалей, як кажуть, лежала у кишені. Ще вдома вона не націлювалась на високий результат, відверто заявивши кореспондентам, що об'єктивно зважила власні можливості і в кампанії грандів на “золото” не розраховує.

Та помилилась. У попередніх забігах в неї були найкращі результати. Вона приїхала до Барселони в гарній фізичній формі, а гранди, мабуть, перегрілися на сонці. Візьми та раз у житті напружся, скористайся з цієї можливості. У фіналі Інна бігла аби як, для годиться, без емоцій, боротьби, бажання. Кореспондент “Спортивної газети” написав про її біг так: “Вона не поспішала, здається, і під час фінішного прискорення. Її запізнілий спурт був лише обов'язковим ритуалом і приніс тільки четверте місце, що в тій ситуації було дуже високою оцінкою”. Нашій

спортсменці не вистачило психологічного, морального настрою. А це вже серйозна помилка тренерів. Та й їх не будемо звинувачувати, адже бачили, як йшла підготовка до цих змагань.

Особливу увагу глядачів привернули і змагання стрибунів у висоту. Добре усім відомий рекордсмен світу кубинець Хав'єр Сотомайор, що пропускав Сеульську Олімпіаду з вини свого уряду, вступив у боротьбу з чотирма розгніваними конкурентами, які вирішили, що їхній час для здобуття “золота” настав саме в цей день. Важко довелося чемпіонові світу. Швед Патрик Шеберг, поляк Артур Партика, австралієць Тімоти Форсіте та американець Холліс Конуей показали той самий результат, що і він – 2.34. Добре, що Хав'єр налаштувався на перемогу з першої спроби. Місця між цією п'ятіркою поділили лише за кількістю витрачених спроб.

На 100-метровці очікувалась легка перемога американських легкоатлетів. Їхня трійця пробилась до фіналу наче граючись. Та тут показали характер англієць Лінфорд Крісті та намібієць Френк Фредерікс, які й відібрали головні нагороди. На двохсотметровій дистанції африканець знову був другим. Дві золоті медалі відвіз додому з цієї Олімпіади легендарний американець Карл Льюїс. Він переміг у стрибках у довжину – 8,67 та в складі команди швидше за всіх подолав естафету 4 x 100 метрів, ніс паличку на четвертому етапі.

У феноменальним результатом –2.55,71 – перемогла чоловіча команда США в естафеті 4 x 400 метрів.

Світовий рекорд у бігу на 400 метрів з бар'єрами, що належав легендарному Едвіну Мозесу, перевершив його молодший товариш по команді Кевін Янг. Цікаво, що тут за шосте місце зміг зачепитись дніпропетровець Олег Твердохліб.

Чемпіонка Сеула Тетяна Самоленко знову змінила прізвище. Але цей факт не зашкодив Тетяні Доровських прибігти четвертою на 1500-метровій дистанції, а на 3000 метрів вибороти “срібло”, програвши на фініші лише два метри москвичці О. Романовій.

Поталанило і Інесі Кравець. “Срібло” – таке досягнення талановитої дніпропетрівчанки у стрибках у довжину. Воно цінне тому, що Інна програла лише два сантиметри знаменитій Хайхе Дрехслер з Німеччини та виграла цілих п'ять сантиметрів у не менш знаменитої Джеккі Джойнер-Керсі з команди США. Ця дивовижно обдарована чорношкіра американка вже здобула в Барселоні одну чемпіонську нагороду, ви-

гравши такий важкий вид, як семиборство. “Золото” всміхнеться Інесі Кравець у Атланти.

Не обійшлося й без скандалів. На дистанції жіночого марафону весь час пари трималися й упевнено йшли до перемоги росіянка Валентина Єгорова та Мадіна Біктагірова з Бреста. На фініші Єгорову, як переможницю, взяли на обов’язковий допінг-контроль, а Мадіна потрапила до комісії за жеребом. У першій зайвих речовин не виявили. З білорускою – таки вгадали. Її прізвище викреслили із списку учасників, усіх протоколів і разом з тренером, який кричав, що вона чиста, відправили додому. Збірна СНД дістала листа з попередженням.

У метанні молота на цей раз перемогли не авторитет і досвід, а молодість і сила. Вище всіх на п’єдестал пошани зійшов Андрій Абдувалієв з Ташкента. Другим був білорус Ігор Астапкович, третім росіянин Ігор Нікулін. Це все методика київського вченого і тренера-практика Анатолія Бондарчука, до якого по науку приїздили тренери з усього СРСР.

У Барселоні Ольга Бризгіна серед молоденьких і полохливих спортсменок виглядала справжнім ветераном. Її заявили для участі на дистанції 400 метрів та в естафеті 4 x 400, де мала змагатись ще й харків’янка Людмила Джигалова.

Ольга легко пройшла сито вибіркових змагань. У фіналі на неї очікували давно відомі суперниці. Не знала лише можливостей французької модельєрші Марі-Жозе Перек, хоча по попередніх результатах склала досить пристойне враження. Але не лякалася.

Перше стартове прискорення показало, що довгонога красуня з Гваделупи пасти задніх не збирається. Лідирували удвох. Ользі ставало все важче потрапляти з нею в крок. Перед самим фінішем Перек трохи виходить вперед. Ольга не в силах продовжувати боротьбу. Так стала срібною призеркою.

В фіналі естафети 4 x 400 метрів, до якого наші дівчата пробилися без особливої напруги, усі побоювались саме нашої Об’єднаної команди. На табло висвітлювались цифри світового рекорду, встановленого нашими дівчатами ще рік тому – 3.15,17. Серед рекордсменок значились прізвища Людмили Джигалової та Ольги Бризгіної.

На першому етапі паличку понесла росіянка Олена Грузіна. Передала її Людмилі чітко, але із запізненням на добрих два метри. На третьому етапі бігла ще одна росіянка Ольга Назарова. Бризгіна приймала

естафету вже третьою. Довелося надолжувати прогаяне, виправляти помилки дівчат. Світовий рекорд втримався, а “золото” дісталось нашим спортсменкам.

Герой змагань Сеульської Олімпіади на треку Олександр Кириченко, який фінішував тоді з проколотим колесом, став москвичем. Під керівництвом нових тренерів набрався трохи досвіду, а от виграти хоч би яку медаль у Барселоні не зміг. Лише 12 місце.

Наталці Кашук із Сімферополя, щоб стати призеркою в груповій шосейній гонці на 81 км не вистачило кількох сантиметрів. Фотофініш визначив, що голландка М. Кнол на якусь мить була раніше. Але її четверте місце дуже високої проби, адже та Олімпіада у велоспорті була “не наша”.

Похвалитися тут можемо хіба що ще одним четвертим місцем спортсмена з товариства “Колос” Олега Галкіна, який “крутив педалі” у командній шосейній гонці на 100 км.

Барселона стала другою Олімпіадою для нашого ушавленого веслувальника-каноїста 22-літнього Михайла Сливинського зі Львова. Ми пам’ятаємо, як він чотири роки тому у Сеулі ходив засмученим після програшу першого місця німцю Олафі Хойкродту.

У Барселоні вирішив відігратись. Був найкращим чином підготовлений, добре знав усіх суперників, встиг вивчити місцевість. Жив у одній кімнаті з байдарочником Сергієм Колесником, який мав лагідний і спокійний характер. Хлопець дійшов до фіналу, щоправда, посів тут лише п’яте місце. Казав Михайлові, що той обов’язково виступить краще за нього.

...Зранку було тихо. Але от пробіг вітерець і на каналі з’явились хвилі. Добре тим, хто йде по дальній воді. Там менший вітер і хвиля. Йому ж судилося йти по ближній. Михайло думав, що пересилить цю додаткову трудність, тим більш дистанція швидкоплинна – 500 метрів. Весь час позирав на сеульського кривдника Хойкродта, а несподівано вистрибнув уперед болгарин Бухалов, який того року був чудово підготовлений. Наступного дня він переміг усіх і на дистанції 1000 метрів, здобувши дві золоті нагороди на одних Іграх.

Боляче було дивитись на 22-річного українця, який вдруде поспіль повертався додому із срібною медаллю. Триразовий чемпіон світу думав, що і на Олімпіадах буде кращим. Виходить, не судилося.

В академічному веслуванні наші здобутки й того менше. Киянку

Тетяну Устюжаніну посадили до четвірки парної. Разом з дівчатами, яких вона не дуже знала, здобула бронзову нагороду. У двійці парній дніпропетрівчанки Сарія Закірова та Інна Фролова посіли аж шосте місце. Світлана Філь з Миколаєва потрапила до вісімки, складеної із спортсменок різних товариств і держав. Четверте місце для них – непоганий результат.

У плаванні традиційно сильними були спортсмени США та Німеччини. Та несподівано у розподіл медалей втрутилися й спортсмени об'єднаної команди.

Вони, а саме москвич Олександр Попов, посоромили знаменитого Метті Бюнді, який розраховував і на цій Олімпіаді вивезти віз медалей. Спочатку він опинився лиш на п'ятій позиції у фінальному запливі на 100 метрів вільним стилем. Тут вперше за багато-багато років перемогу святкував росіянин. На 50-метровій дистанції Метті вже був другий, але попереду знову Попов.

Єдиний з чоловіків – українців, яких відібрали у команду, вінничанин Павло Хникін стартував не один раз. В особистих змаганнях він був четвертим у фіналі змагань 100 метрів стилем батерфляй. Потім не дотягнувся до заповітної шістки у фіналі 200 метрів брасом.

У жінок таких перемог, як в чоловіків не було. З наших слід відзначити представницю “Локомотива”, 16-річну Ольгу Кириченко з Кривого Рогу. Вона пливла 200 метрів вільним стилем та була тільки сьомою у фіналі. Потім її включили до квартету комбінованої естафети 4 x 100 метрів, де вона і здобула бронзову нагороду. Слід нагадати, що басейн Ольга почала відвідувати з раннього дитячого віку, з абонентської групи. Коли трохи навчилася плавати, тренер Ірина Литвинова забрала дівчинку до своєї групи олімпійської підготовки. Тренувалася поруч з Вадимом та Олексієм Ярощуками. В 13 років Ольга виконала норматив майстра спорту.

У вітрильному спорті змагання серед жінок на яхтах класу “470” запровадили лише з Сеульської Олімпіади. Тоді у Пусані наша дніпропетрівчанка Лариса Москаленко та Ірина Чуняхівська вибороли, як відомо, третє місце. На цей раз до Лариси посадили не менш сильну Олену Пахольчик з Білорусі. До останнього заїзду розраховували вони на медаль. Та п'ята позиція в цій заключній гонці відсунула їх на четверте місце в загальному заліку.

В Іспанії вітрильний спорт знаходиться на передових позиціях,

приклад у заняттях подає королівська родина. Щоправда, принц Філіп у змаганнях на “Солінгу” із своїм екіпажем був лише шостий. Зате загальні здобутки іспанців чотири золоті медалі, одне друге місце. Недавно на церемонію нагородження прибув сам король Хуан Карлос.

Все виглядало урочисто і красиво. Зіпсували усім настрої крики та гвалт з боку московських тренерів, які з матюками відбирали човна в нашого Сергія Пічугіна, дорікаючи йому за дев’яте місце. На чемпіонат Європи мав їхати інший спортсмен із Сочі, куди й відправляли яхту.

Ларисі Москаленко нічого не казали, бо вона натякнула на те, що має намір емігрувати до Росії. До цього додамо, що в період підготовки крім яхт наші спортсмени не отримали від Москви жодного долара.

Важка атлетика – також не простий вид спорту. Крім фізичної сили, яка дає змогу спортсменові піднімати надважку штангу, треба мати набіяку тактичну підготовку, або просто хитрість.

У Барселоні головному тренеру об’єднаної команди його задуми вдалися повною мірою. Він вирішив “вистрелити дуплетами у трьох вагових категоріях. За відсутності сильних, але легких за власною вагою спортсменів, він виставив більш сильних, але майже у два рази важчих спортсменів в так званих надважких категоріях.

У вазі 90 кг впевнено перемогли Кахі Кахіашвілі з Грузії та Сергій Сирцов з Росії. У вазі 110 кг усіх випередили Олександр Курлович та Леонід Тараненко з Білорусі. І, нарешті, у вазі 100 кг першість за росіянином Віктором Трегубовим та студентом Хмельницького технологічного інституту Тимуром Таймазовим, в якого срібна нагорода.

Ще одного українця Романа Севастєєва з Бердянська тренери на поміст не випустили, надавши перевагу молдаванину Федору Касапу, який цілком виправдав довіру, ставши “золотим”.

Ганебний випадок стався з грозненцем Ібрагімом Самадовим, що виступав у категорії 82,5 кг. Можна зрозуміти атлета, який бажав стати кращим, але свою силу треба показувати виключно на помості. Разом з ним у цій категорії однакову суму у двоборстві показали ще Піррос Дімас з Греції та Кшиштоф Семьон з Польщі. Місця їм визначила власна вага. Чеченцю дісталася бронзова медаль. Але на п’єдесталі пошани він жбурнув її під ноги представникові МОК, який вручав нагороди.

Рішення було миттєве – позбавлення медалі, ліцензії і негайне виселення разом з тренером. Це рішення росіяни не виконали і наступного

дня понесли до відповідної комісії листа від спортсмена, в якому він пояснював свій ганебний вчинок втомою і надмірним збудженням.

Спортсменові було вдруге показано на двері.

На Олімпіаді в Барселоні у змаганнях фехтувальників виступало четверо київських динамівців. Насамперед відзначимо шаблістів Вадима Гутцайта та Георгія Погосова. Виступаючи в складі Об'єднаної команди, вони здобули золоті олімпійські медалі, випередивши колективи Угорщини, Франції, Румунії, Німеччини та Польщі.

Справжній спектакль у фінальному поєдинку в боротьбі за золоту медаль чемпіона в особистих змаганнях на рапірах розіграли француз Філіп Омнес та київський динамівець Сергій Голубицький. Обидва високі і стрункі, обидва лівші, обидва легкі і граціозні вони билися красиво і в той же час темпераментно. Цей бій був справедливо визнаний кращим поєдинком фехтувальних змагань.

Усі три партії за французом – 6: 5, 5: 2 і 5: 2. Однак про силу француза це ніяк не говорить, адже Голубицький вигравав в нього чемпіонат світу, а вже через тиждень після Барселони Сергій переміг свого суперника на Кубку світу.

Не залишився без медалі і четвертий учасник – Сергій Кравчук.

Вадим Гутцайт

Георгій Погосов

У командних змаганнях шпажистів разом з друзями він був третій. Об'єднану команду випередили німці та угорці.

Значення Олімпійський ігор у Барселоні важко переоцінити. Саме з цього часу бере свій початок принципово новий період в розвитку олімпійського спорту. Це пов'язано з тим, що завершився період майже 40-річного протистояння на олімпійських аренах капіталістичної та соціалістичної систем.

Соціалізм, в тому вигляді, в якому існував, зійшов з політичної арени світу. На 1991 рік припадає розпад СРСР, найбільш агресивного утворення з войовничою ідеологією, мета якої показати переваги там, де їх не було: в рівні і способі життя людей, відкритості суспільства, розвитку фізичної культури і спорту, наданні медичної допомоги населенню.

Ігри стали найбільш масовими і спокійними. До МОК влилося багато нових держав.

Експерти передбачали впевнену перемогу атлетам США. Проте перемогли в загальнокомандному заліку представники Об'єднаної команди СНД. Ними було завойовано 112 медалей, з яких 45 золотих, 38 срібних та 29 бронзових. Це найнижчі показники від 1976 року, часу 21-ої Олімпіади. А промайнуло з тої пори чимало – 26 років!

Найбільший внесок з колишніх республік – спортсменів України. В їхньому доробку 40 олімпійських медалей, з яких 17 золотих, 14 срібних та 9 бронзових, а в індивідуальних видах програми – 18 (4,12,4). Відзначимо й те, що 140,83 очка за олімпійським підрахунком (за перше місце 7 очок, друге – 5, третє – 4, четверте – 3, п'яте – 2, шосте – 1 очко), що внесли наші спортсмени в скарбничку СНД, надали б їм змогу в неофіційному командному заліку посісти 14 рядок підсумкової таблиці.

І це навіть за тих обставин, що в багатьох дисциплінах вони не виступали, а загальну кількість представників нашої держави обмежили 82 особами.

Основний внесок у скарбничку команди СНД зробили легкоатлети, плавці, стрільці, гімнасти, борці і важкоатлети. Справжніми героями Олімпіади стали гімнаст Віталій Щербо (Білорусь) в гімнастиці спортивній та плавці Євген Садовий та Олександр Попов (Росія) в плаванні.

Спортсмени США посіли друге загальнокомандне місце. Вони були

кращі в легкій атлетиці, плаванні, баскетболі (чоловіки), вітрильному спорті, веслувальному слаломі.

Німецькі атлети вибороли першість у кінному спорті, академічному веслуванні та веслуванні на байдарках і каное. Їм в цілому прогнозували загальне друге місце, пам'ятаючи, як представники НДР та ФРН, перебуваючи по різні боки уявної ідеологічної барикади, відбирали золоті медалі в команд СРСР та США. Лише одиниці прогнозистів передбачили різке падіння рівня розвитку фізичної культури і спорту в східній частині Німеччини після падіння берлінської стіни та демонстражу стрункої системи підготовки спортсменів високого класу, який тут існував.

На п'яти цих провідних спортивних держав почав наступати Китай. Його представники впевнено виграли змагання з тенісу настільного, стрибків у воду, увійшли до чільних трійок в інших видах спорту.

Значно розширилась кількість команд, представники яких зуміли стати призерами. Таких тепер нараховується 64. Саме їхнім наступом пояснюється провал провідних держав у світовій гегемонії на спортивних майданчиках.

На виступ спортсменів країн Співдружності Незалежних Держав, за загальною оцінкою вплинула руйнація стрункої системи, яка існувала десятиліттями. Як важко не було, які крихти держава не відпускала на фізичну культуру і спорт, а система існувала і приносила дивіденди у вигляді очок і медалей на чемпіонатах світу і Європи, Олімпійських ігор.

У цій ситуації відповідальні за формування команд не виявили принциповості у відборі претендентів.

Не вдалося втримати численні дитячо – юнацькі спортивні школи, спортивні клуби, почала приходити у занепад чудова спортивна база. З-за відсутності моральної та матеріальної підтримки подалися у далекі мандри кращі тренери та спортсмени. Деякі з них змінювали громадянство.

ПІДСУМКИ ІГОР XXV ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
Об'єднана,	45	38	29
в т. ч. Україна	17	14	9
США	37	34	37
Німеччина	33	21	28
Китай	16	22	16
Франція	8	5	16
Куба	14	6	11
Угорщина	11	12	7
Півд. Корея	12	5	12
Австралія	7	9	11
Іспанія	13	7	2
Румунія	4	6	8
Італія	6	5	8
Вел. Британія	5	13	12
Японія	3	8	11
Польща	3	6	10
Канада	6	5	7
Болгарія	3	7	6
Голландія	2	6	7
Швеція	1	7	4
Н. Зеландія	1	4	5
Чехословаччина	4	2	1
КНДР	4	0	5
Фінлянд.	1	2	2
Норвегія	2	4	1
Кенія	2	4	2
Туреччина	2	2	2
Данія	1	1	4
Бразилія	2	1	0
Індонезія	2	2	1
Бельгія	0	1	2
Естонія	1	0	1
Нігерія	0	3	1
Іран	0	1	0
Індонезія	0	1	0
Перу	0	1	0

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ, У ЯКИХ СПОРТСМЕНИ УКРАЇНИ ВИСТУПАЛИ САМОСТІЙНОЮ КОМАНДОЮ

Нарешті, здійснилася споконвічна мрія нашого народу вітати на найпрестижніших змаганнях сучасності свою команду, яка крокує під власним синьо-жовтим прапором.

XXVI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Атланта (США),

19 липня – 4 серпня 1996 року.

11294 учасника зі 197 країн.

270 комплектів медалей з 31 виду спорту.

- Прапор України несе Сергій Бубка
- Початок ери братів Кличків
- Спасибі Вам, брати з діаспори!

Коли МОК розглядав заявки від міст-претендентів на проведення 26-ої Олімпіади, майже ніхто не мав сумнівів в тому, що 1996 року спортсмени зберуться в столиці Греції – Афінах.

Адже майже 28 століть тому, ще задовго до нашої ери, тут, неподалік, в Олімпії, в чудовому оливковому гаю, на березі повноводної річки Алтеї, нащадки великих небожителів змагалися за право називатись найсильнішим, найспритнішим, найшвидшим.

А сто років тому з ініціативи П'єра де Кубертена Афіни приймали учасників Перших Олімпійських ігор сучасності.

Тож, сподівання, як бачимо, мали під собою цілком реальне підґрунтя варте уваги світової спільноти.

Проте тогочасне керівництво МОК, і особисто, його президент Хуан Антоніо Самаранч, віддали пріоритет Атланті. Причина цього, як повідомлялося, лежить на поверхні – американці обіцяли МОК більший

прибуток, ніж Афіни. Так, в наш вік бізнесу гроші вирішили долю проведення основних змагань чотириріччя.

Хуан Антоніо Самаранч в ті дні сказав: “Завдяки серії довгострокових контрактів з продажу прав на телетрансляцію Олімпійських ігор на суму 5,5 млрд. доларів США МОК і олімпійський рух забезпечені фінансово аж до 2012 року”.

Такої суми Афіни дати не могли, тому розмови про обрання столицею Ігор Атланти швидко вщухли.

Пізніше навіть скептики будуть зазначати, що визнання Атланти столицею Ігор 26-ої Олімпіади особливих заперечень у світовій спільноті не викликало. Очікувалась небачена кількість глядачів, туристів, учасників, офіційних осіб. Усі знали, що Сполучені Штати Америки здатні витримати ще й не таке нашестя гостей.

За межами США Атланта стала відома наприкінці 30-их років нашого століття, коли Маргарет Мітчел написала свій роман “Завіяні вітром”, а згодом на Голівуді був поставлений за її романом однойменний фільм.

Слідом за тими подіями, що пов’язані з боротьбою Півдня і Півночі

Америку за громадянські права, одлетіло чимало вітрів, адміністративний центр штату Джорджія перетворився на найбагатшу індустріальну імперію.

Вражали розміри житлового, промислового та спортивного будівництва регіону, суми вкладених коштів.

Після Барселони МОК прийняв ряд важливих рішень, які сприяли утвердженню його авторитету, зростанню кількості національних олімпійських комітетів. Таких тепер стало 197. На 101-ій сесії Міжнародного олімпійського комітету було прийнято рішення про визнання НОК 11 колишніх республік СРСР. Серед них Азербайджан, Беларусь, Вірменія, Грузія, Киргизія, Казахстан, Молдова, Таджикистан, Туркменія, Україна та Узбекистан. Прибалтійські республіки Латвія, Литва та Естонія, як відомо, були визнані ще напередодні змагань у Барселоні і брали участь у Іграх самостійними командами.

Було також затверджено угоду між МОК і Міжнародними спортивними федераціями щодо уніфікації методів визначення списку заборонених препаратів і санкцій до спортсменів, яких спіймають на цьому.

На 103-ій сесії МОК, яка відбулась у Парижі, обрано нових її членів. Серед них, між іншим, президент НОК України, міністр у справах молоді і спорту Валерій Борзов.

Отже, Україна вперше в своїй історії самостійно відправляла на Олімпійські ігри своїх спортсменів.

Треба визнати, що ейфорія від цього факту значно поменшила, коли усі відчували, які масштабні проблеми треба було для цього вирішити.

Політична нестабільність і фінансова розруха, як ми вже зазначали, відчутно вплинули на розвиток спорту вищих досягнень, в тому числі організацію роботи національних федерацій з видів спорту, підготовку спортсменів, їхню забезпеченість, формування збірних.

На повний зріст постала проблема створення принципово нової життєдіяльної самостійної системи олімпійського спорту.

Досі наші старші тренери і керівники федерацій були сліпими котятами по відношенню до московського вищого керівництва. В межах скромних коштів, які їм відпускалися, вони займались єдиним – пошуком і підготовкою олімпійського резерву і, в разі згоди, згори, дотягували таких хлопців і дівчат до потрібного рівня. Вся інша робота здійснювалась, в основному, централізовано в збірних, де на 90 відсотків керували московські спеціалісти. Вони також комплектували команди,

вивозили спортсменів за рубіж, визначали участь їх у міжнародному календарі, контактували з міжнародними організаціями.

Тож, наші спеціалісти залишилися сам на сам з масою проблем – на старих базах із примітивним обладнанням, без новітніх методик, зв'язків з міжнародними федераціями та асоціаціями. До того ж, переважна більшість спортивних функціонерів та тренерів не володіла іноземними мовами.

Виняток складали окремі видатні тренери, які мали більший авторитет і досвід, ніж московські функціонери. Не скидаймо з рахівниці керівників великих спортивних центрів, спортивних організацій, вчених.

Саме ці сили вже до кінця 1992 року на підставі підсумків Олімпіади-92 і ревізії усіх залишків розробили концепцію участі українських спортсменів в XVII зимових Олімпійських іграх 1994 року в Ліллієхаммері та Ігор XXVI Олімпіади в Атланті.

Якби там не було, у лютому 1994 року вперше в історії олімпійського руху делегація України взяла участь в XVII зимових Олімпійських іграх у Ліллієхаммері. Їхні результати відомі – 18 очок в неофіційному командному заліку, золота і бронзова медалі. Першою офіційною олімпійською чемпіонкою незалежної України стала фігуристка Оксана Баюл.

Цей вдалий старт породив й оптимізм щодо виступів основної дружини на літніх Іграх. 13 квітня 1996 року Президент України видав Розпорядження “Про додаткові заходи щодо підготовки українських спортсменів до участі в XXVI Олімпійських та III Паралімпійських іграх”. До допомоги нашим спортсменам залучались великі сили. У Державному Бюджеті на 1996 рік окремим рядком передбачались витрати на підготовку збірних команд країни.

Завдяки вдалим пошукам основним тренувальним центром для наших баскетболісток та волейболісток, боксерів, борців, важкоатлетів, стрільців, велосипедистів, гімнасток-художниць став Керолтон, який знаходився за 50 миль від Атланти. У високогірному Флагстафі (штат Арізона) тренувалися команди, які вимагали високогірної підготовки – веслувальники, плавці, велосипедисти.

Державний Департамент США погодився відкрити у Атланті консульський пункт, під який наша діаспора винайняла будиночок.

В Атланті діяв Український дім, приміщення для якого надало подружжя Ігоря Процьківа і Діани Ставничої.

Якщо в Барселоні говорили про те, що вона не гумова і вводили квоти на учасників та види змагань, то про Атланту говорили, що вона здатна прийняти й не таку кількість людей одночасно. Гігантоманія цих Ігор стала її характерною ознакою.

За приклад візьмемо програму Ігор. В легкій атлетиці з'явилися змагання з потрійного стрибка серед жінок, у академічному веслуванні – у легковаговиків на двійках парних (чоловіки і жінки) та четвірках розпашних без стернового (чоловіки). Зміни торкнулись змагань з бадмінтону, велоспорту, фехтування, плавання, стендової стрільби, вітрильного спорту та інших.

Найбільше нагород мали розіграти у легкій атлетиці – 44, плаванні – 32, академічному веслуванні спортивній гімнастиці та дзюдо – по 14, боксі та веслуванні на байдарках і каное – по 12, кульовій стрільбі – 11. Вже потім після завершення Ігор чи не усі спортсмени будуть скаржитись на втому від безкінечних погано зорганізованих змагань, відверто висловлювали бажання скоріше потрапити додому. Особливо нудились юні спортсменки, яким ледь виповнилось 15-16 років.

Вітаючи гостей міста, президент Оргкомітету Ігор Атланти, заявив, що задоволений тим, як місто підготувалося до Олімпіади: “Я буду замучений, якщо наші гості не відчують, що ми зробили свою роботу краще, ніж барселонці. Ми зробили усе можливе для збереження гідності і шляхетності олімпійських ідеалів”.

Але заповзятливі підприємці явно переборщили з рекламою своїх товарів, яка була в око мало не на кожному кроці, вихваляючи чи то кока – колу, чи то пиво, чи то сардельки. І все це поєднувалось з олімпійською символікою. Виключно рекламі служив і талісман “Іззі”. Вперше це не була жива істота, а вигадана лялька, ім'я якої походило від перших літер англійських слів “уот із іт” (“що це”). І тим не менше майки, хустки, брилки, капелюшки та кашкетки з зображенням цієї істоти йшли по 10-20 доларів.

Керівник медичного центру Олімпіади Ширлі Дженкінс зробила несподівану заяву: “Якщо всі прибулі олімпійці, а це десь близько 15 тисяч, розіб'ються на пари, ми зможемо усіх забезпечити презервативами. Ці запобіжні засоби припасали на всяк випадок”. Мер олімпійського селища Расс Чендлер підтвердив, що був би радий, якби після напруженого дня, проведеного на стадіоні, спортсмени могли б гарно відпочити в ліжку, кохаючись.

До речі, на всіх Іграх, як правило, з'являлись закохані пари, які потім ставали до шлюбу.

19 липня на “Олімпік стедіумі”, який вміщував майже 90 тисяч глядачів, зібралося, мабуть, 150 тисяч. Повз трибуни пройшла небачена досі кількість держав-учасниць – 197. Особливо тепло вітали глядачі делегації нових незалежних держав Білорусі, Грузії, Казахстану, Росії, України та інших.

Це, на думку багатьох, свідчило не лише про зрослу популярність Олімпійських ігор, а й про схвалення тих політичних процесів, які відбувалися в світі, національно-визвольних рухів, факт звільнення народів з-під ярма колишніх імперій.

Учасників змагань і гостей привітав Президент США Білл Клінтон. Олімпійський вогонь у чаші запалив славнозвісний чорношкірий боксер Мохаммед Алі. Ще 1960 року на Іграх у Римі він виграв турнір у найважчій ваговій категорії. Потім ставав чемпіоном світу серед професіоналів за різними версіями, здобув славу непохитного борця за мир та рівні права.

Глядачі та спортсмени щиро вітали 97 – літнього Леона Штукеля, триразового олімпійського чемпіона. Вперше він виступив на Олімпіаді 1924 року у Парижі в команді гімнастів Югославії. Посів перше місце в гімнастичному багатоборстві та в особистих – на перекладині. Через чотири роки в Амстердамі він знову був серед учасників. Посів третє місце в багатоборстві та командою, був перший у вправах на кільцях.

За латинським алфавітом українська делегація виходила на стадіон майже в самому кінці довгого параду. Та повідомлення про те, що наш синьо-жовтий прапор нестиме шестиразовий чемпіон і багаторазовий рекордсмен світу у стрибках з жердиною Сергій Бубка викликало неабияке пошвавлення на трибунах.

За його спиною йшли 234 спортсмени, яких було відібрано в серії попередніх змагань та за результатами участі у відповідальних міжнародних стартах, які давали путівку-ліцензію на Олімпіаду. Надзвичайно складним виявився цей шлях для багатьох спортсменів. Керівники ряду федерацій не зважили на вимоги Олімпійської хартії і регламентів міжнародних федерацій. Внаслідок цього в складах команд у велосипедному спорті на шосе, дзюдо, сучасному п'ятиборстві та інших ми не дорахувались кількох найсильніших спортсменів. Лише в останній

момент вибороли путівки волейболістки, ватерполісти, окремі боксери, борці. Участь у цих важливих змаганнях не могла не позначитись на рівні готовості.

А потім відбулось грандіозне видовище, яке коштувало організаторам 15 млн. доларів. Його поставив у суто американському стилі видатний режисер Голівуду Дон Мічер. В ньому взяло участь понад 8 тисяч осіб. Під час феєрверку було зроблено близько п'яти тисяч пострілів.

Перед виходом на легкоатлетичну доріжку кожної делегації трапляється деяка затримка, пов'язана з розворотом і виходом на ігрове поле попередніх колон. На ці затримки ніхто не звертає уваги. Не звертали уваги і цього разу, але треба було. При появі на стадіоні польської команди і оголошення про це через гучномовці падає, мов підкошений, глава делегації Еугеніуш Петрашик. Добре, що такі випадки були передбачені. Його негайно, непомітно для стороннього ока підхопили дуже хлопці і відправили до лікарні.

І яка іронія долі! Він вмирає наступного дня від серцевого нападу, саме тоді, коли польські спортсмени принесли своїй країні три золоті олімпійські медалі. Четверта додалася другого олімпійського дня. Такого в історії польського олімпізму ще не було.

Літаки з українськими спортсменами та офіційними представниками щиро і сердечно вітала українська діаспора Сполучених Штатів та Канади. Ними, повторимо, була проведена справді гігантська організаційна робота. Всі працювали творчо і натхненно, не шкодуючи власного часу і коштів, витрачаючи масу енергії і сил, вирішуючи часом дуже складні проблеми. Без цих патріотично налаштованих до своєї першої батьківщини людей, наш здобуток не був би таким вагомим.

Ще до Ліллехаммера у Північній Америці було засновано спеціальний фонд "Олімпійський", який розгорнув широку роботу по збору коштів для потреб українських олімпійців. Враховуючи підготовку до зимових та літніх Олімпійських ігор, українська діаспора, за неповними даними, збрала до одного мільйону доларів, які були перераховані на потребу спортсменів.

Забігаючи наперед, назовемо кілька прізвищ тих, хто брав особливу участь у наданні допомоги командам України. Не обійшлися б наші спортсмени без Лариси Барабаш-Темпл, Олени Бойко, Оксани Фолтин, Мирона Стебельського, Івана Серанта, Ігоря Чижовича, Павла Надзі-

кевича, Миколи Левчика, Євстахія Габи, родини Головків, Аскольда Лозинського, Ярослава Петрика, Романа Глушка, Теофіла Шеснюка, Володимира Кізими, Романа Куціля, Михайла Бойцуна, Уляни Дячук, Ігоря Процківа, Діяни Ставничої, родини Гайдуків, Арети Захарій, Олени Бабій, Марії Марчук, Миколи Бойчука, Дмитра Нестеренка, Ліди Микитин, Террі Шеллі, Бориса Сидорука, Омеляна Твардовського, Олександра Напори, Романа Пиндуса та багатьох інших добровільних помічників.

Керівник нашої делегації, президент НОК України Валерій Борзов дав високу оцінку усім представникам української діаспори.

– Чуйність і доброзичливість – неоціненний скарб, – сказав він. – Насамперед відзначу вдале обрання місць для тренувань. Діаспора взяла на себе організацію наземного транспорту, виділила будинок, який ми назвали Українським домом, понесла чимало витрат на інші цілі.

В іншого керівника української делегації Володимира Кулика був список усіх, хто допомагав нашій делегації – це товстий зошит. Усі вони почули теплі слова подяки від керівників держави і фізкультурних організацій країни. Не випадково після завершення Ігор XXVI Олімпіади Президент України нагородив аташе НОК України на Іграх у Атланті Ларису Темпл – Барабаш орденом “За заслуги” III ступеня.

Мирон Стебельський

Євстахій Габа

У Чаттаназі відбулось свято організоване на честь нашої збірної з гімнастики, на якому чоловіча і жіноча збірні показали свої довільні і обов'язкові програми. А олімпійський чемпіон Барселони – 92 Рус-там Шаріпов продемонстрував вправу, під час якої виконав стійку на руках, а аплодував ногами. Близько двох тисяч американців були в захваті від такого жарту.

Шеф місії НОК України, заступник міністра Мінмолодьспорту Микола Костенко, який відповідав за передолімпійську підготовку, відзначив на останній перед стартама прес – конференції:

– Наша команда має в цілому пристойний вигляд.

Це відповідало дійсності. В цілому, перший офіційний олімпійський дебют збірної України виявився вдалим. Дев'яте місце в неофіційному командному заліку – неабиякий успіх. В активі наших спортсменів 23 медалі, з яких 9 золотих, 2 срібні та 12 бронзових. Позаду наших залишились команди Канади, Великої Британії, Нідерландів, Польщі, Іспанії, Бразилії, Румунії, Угорщини та інших країн, які ніколи на Олімпіадах не пасли задніх.

Щоправда, деякі спеціалісти та оглядачі надто високо розцінювали шанси України. Впливова газета “Атланта джорнел” напередодні змагань, у прогнозі фахівців, яким не можна відмовляти у знанні тонкощів спортивної боротьби, писала: “ Якщо ви хочете поставити на “темну конячку”, яка буде в числі перших трьох, ставте на Україну”.

Та цим надто сміливим прогнозам не судилося збутись. Результат відомий.

Про захоплюючу спортивну боротьбу розповімо по-порядку.

Отже, наступного за церемонією відкриття дня, тобто 20 липня увага спортивної громадськості та численного загалу уболівальників була прикута до Моррехауз коледжу, де зібрались боксери, Джорджія Доум, де розставили свої снаряди гімнасти, та інших спортивних баз.

Проминули перші два дні змагань, на п'єдестали пошани піднімалися представники десяти видів програм, а українці не могли похвалитися жодним призовим місцем. Керівників делегації узяв жах. Не могли вони впізнати Дмитра Монакова, героя Сеула, золотого медаліста у стендовій стрільбі. Він посів аж 45 місце.

– Був весь час на другорядних змаганнях, – сказали тренери. – Втратив нюх.

У кульовій стрільбі деяку надію пов'язували з Лесею Лесків, землячкою знаменитої Роксолани з Рогатина. Але вона у спеку мерзла. Навіть застудилась від кондиціонерів. Хвилювалась, що захворіє. До того ж, хтось голосно розмовляв у тирі. В кінці стрільби зрозуміла, що не так міцно притискувала до плеча гвинтівку. Коли притиснула як слід, результати поліпшились, але було пізно.

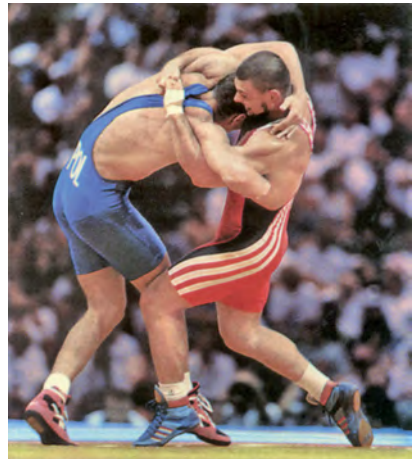
А відкрив лік олімпійських медалей для України борець греко – римського стилю Андрій Калашников з “Колоса” Київської області вже третього дня.

Він виступав проти “усіх вірменів”, які важили 52 кг. Попервах він досить вдало розпочав турнір, отримав по очках дві перемоги поспіль. Однак після цього потрапляє до групи, про яку кажуть, що з неї живими не виходять. Поступився Армену Назаряну, громадянину Вірменії, який зрештою став чемпіоном Олімпіади.

Чи міг виграти в нього Андрій? Всі стверджували, що ні. По-перше, до Атланти це ще нікому не вдавалося. 1994 року він виграв молодіжну і дорослу “Європу”, 1995-го став чемпіоном світу. По-друге, Андрій програв на Олімпіаді вчисту – 0: 10. А, по третє, молодий і настирний вірмен подіяв на Андрія більш психологічно, ніж технічно і тактично, хоча результат сутички промовляє сам за себе. Що це так говорить результат чемпіонату Європи, проведений вже 1996 року. Калашников переміг тоді з рахунком 2: 4.

У Атланті, у сутичці, яка вирішувала долю бронзової медалі у фіналі “В”, Андрій переміг вірменина Тер-Мкртчана, який виступав за Німеччину. Зате поступився Самвелу Даніеляну, який представляв Росію. Ось як виглядала чільна четвірка: Армен Назарян, Брендон Паулсон (США), Андрій Калашников та Самвел Даніелян.

На успіх Андрія ми розраховували. Адже він двічі володів титулом чемпіона Європи, Кубком світу, був бронзовим призером чемпіонату світу – 94.

В'ячеслав Олейник

Відзначимо також четверті місця у вазі 57 кг Руслана Хакімова з Донецька та Петра Котка з Рівного, а також шості місця, які дали залікові очка, Григорія Комишенка з Маріуполя та Артура Дзигасова з Київщини. Усі вони були досвідчені борці, виступали на чемпіонатах Європи, світу. Тож, їхні очка закономірні і гідні високих звань призерів.

Та справжній фурор на борцівському килимі Атланти зробив представник спортивного товариства “Україна” В’ячеслав Олейник з Маріуполя.

У першому колі В’ячеслав майже п’ять хвилин вовтузився з Ходжичем, що представляв Боснію і Герцеговину – 12: 0! У другому колі перемагає вибухового росіянина Матвієнка. Третє коло – найважче. Тут тільки все й почалося. Олейник – Бульман – чверть фінал, вартість якого золота нагорода.

Починається двобій вдалим прийомом німця. Та Олейник не здасться, він так розхитує суперника, що той ледь тримається. Відіграє один бал, застосовуючи то “вила”, то “петлю”. Потім другий. Тепер легше. В партері виграє два бали – 4: 2, можна легко дихати.

Радіють і турки, їхній Базар виграє у болгарина Димитрова. Усі чекають, коли на килим вийдуть Базар – Олейник. Особистий рахунок їхніх зустрічей на користь українського спортсмена. Несподіванок немає. Славко веде – 3:0. Так потрапляє до фіналу, де на нього чекає довжелезний поляк Яцек Фавінський.

Але виявилось, що той приїхав до Атланти лише по “срібло”. Несподівано легко і без емоцій віддав ініціативу до міцних рук Олейника. 6:0.

Здобутки борців вільного стилю дещо скромніші, але і тут дві бронзові медалі в представників Київщини, армійців Ельбруса Тедєєва, вага 62 кг, та Зази Зазірова, вага 68 кг. Обоє відбирали і дбайливо виховували із сотень хлопчаків, готуючи до відповідальних двобоїв, брати Борис та Руслан Савлохови.

Особливу надію тренери покладали на 22-річного Ельбруса, який прогресував на очах. Буквально минулого року поклав усіх на лопатки на чемпіонаті світу, який проводився саме тут, в Атланті. Тому його бронзова нагорода здавалася попервах досить скромною. Але це для тих, хто не знав деталей.

Ельбрус буквально перед Олімпіадою почав відновлення після важкої травми, навіть не думав брати участь у змаганнях. Та знайшов у собі сили, щоб знову вийти на килим і довести усім, що він здатен-таки

перемагати. Та перша ж сутичка з корейцем Янгом Йе Сунгом вивела його з рівноваги. А це тому, що то був борець, якому Ельбрус ніяк не повинен був поступатись.

Заза продирався до фіналу, програвши перші сутички, здебільшого серед своїх земляків, які дістали, нарешті, право виступати на Олімпіаді в складах команд нових незалежних країн, колишніх радянських республік. “Відібрав” золоту медаль у Зазірова 26-річний росіянин Вадим Богієв, який згодом став олімпійським чемпіоном.

Але, за однозначною оцінкою спеціалістів, “золото” більше заслужив український спортсмен, бо боровся красиво, дивуючи всіх технікою виконання прийомів, красою рухів. Росіянину допомогли судді, казали усі навкруг, але в це не можна було вірити на сто відсотків.

Зазі Зазірову потрібно було здобути чотири перемоги, щоб завоювати “бронзу”. І він виграв ці зустрічі. Спочатку поконав у важкому двобої корейця Хванга, а в боротьбі за “бронзу” по очках вирвав ще важчий поєдинок у добре підготовленого і технічного кубинця Санчеса Ларуде. Спочатку повів у рахунку 6 : 0, потім розслабився, вирішив, що справу зроблено, і ледь не поступився – 8 : 6.

Старший Тедеев-Джембулат, душа команди, її негласний лідер, посів п’яте місце, програвши у фіналі старому другу Махарбеку Хадарцеву, чемпіону Барселони. Щоправда, тоді він представляв Узбекистан, тепер Росію.

Загалом, як засвідчили у своїх звітах спеціалісти, наші борці як греко-римського, так і вільного стилю, не виправдали сподівань, хоч деякі з них носили гучні титули призерів і переможців міжнародних турнірів. На 21 учасника лише чотири медалі!

Якщо в Барселоні ми раділи від того, що у боксі тренери взяли до складу об’єднаної збірної українця Ростислава Зауличного, то тепер заслужено пишалися, що аж сім майстрів шкіряної рукавички представляли Україну на двобоях в Атланті.

Вже у першій вазі, 48 кг, 21-річний Олег Кирюхін, вихованець спортивного товариства “Україна” з Маріуполя, показав себе загартованим і технічним бійцем. Потрапивши до гурту, де билися ветерани, він не розгубився і поведився наче серед однолітків. Програв лише болгарину Даніелю Петрову – Бошинову, срібному призеру Барселони. Бронзова нагорода Олега досить високої проби.

Відверто розчарував усіх найдосвідченіший 28-річний львів’янин

Володимир Кличко

Ростислав Зауличний, на якого ставили чи не всі свої та чужі боксери. Програвши вже у першій сутичці маловідомому узбеку, він не зміг зібратись і припинив боротьбу.

У змаганнях боксерів було багато несподіванок. Ну, хто міг завбачити, що чотири золоті та три срібні

нагороди здобудуть кубинці, а другими з шістьма медалями опиняться американці. Відзначились і казахи, які вибороли одну золоту, одну срібну і дві бронзові нагороди.

Та найбільша увага була прикута до майстрів, які виступали у найважчій ваговій категорії – понад 91 кг. З 19 учасників шестеро тут представляли країни СНД.

Це сьогодні прізвище Кличко відоме усьому спортивному світові. Братами – боксерами екстра – класу, які здобули блискучі перемоги на світових боксерських рингах за останні 10-12 років, пишається уся нація. Про них знято багато кіно та телестрічок.

А тоді, 1996 року, до Атланти прибув скромний, але дуже помітний боксер вагою 105 кг, зростом близько двох метрів, 20-річний київський армієць Володимир Кличко. До Олімпіади попервах готувався і його більш досвідчений старший брат Віталій, але несподівано дістав травму, загоєння якої затягнулося на довгі місяці. Зрештою він став професійно займатись як боксом, так і кікбоксінгом.

Першим суперником Володимира виявився чорношкірий американець Лоуренс Клей-Бей. Та він більше захищався, ніж бажав нападати.

У чвертьфіналі на Кличка-молодшого чекав швед Аттіла Левін. Він одразу на перших секундах дістав сильний удар в щелепу, але встояв.

Щоправда, ненадовго. Після другого удару впав, важко піднявся, але рефері вже не підпускав до нього Володимира. Через 1 хвилину 43 секунди припинив сутичку.

У півфіналі на Володимира очікував поєдинок з росіянином Олексієм Лезіним з Ульяновська. Це він заступив минулого року шлях нашому спортсмену до “золота” на чемпіонаті світу. Як відомо, тоді Володимир повернувся додому зі срібною медаллю.

Бій проходив з перемінним успіхом, але Кличко впевнено набирав очка, які, зрештою, принесли йому загальну перемогу 4: 1.

Найцікавішим виявився останній фінальний двобій з представником держави Тонга 130-кілограмовим Паєа Вольфграмом. Сутичка проходила нервово і до третього раунду ніхто не міг назвати явного фаворита.

Лише у третьому завершальному раунді більш рухливому і технічному Кличку вдалося переломити поєдинок і виграти його хоч і по очках, але за відчутної переваги – 7: 3. Ця золота медаль відкрила Володимирі шлях до подальших перемог на професійному рингу.

Ми вже побіжно згадували про перебування наших гімнастів на передолімпійському зборі в Атланті, організованому представниками української діаспори. Здавалося, після багатьох років відсутності належної уваги з боку союзного керівництва до проблем спортивної гімнастики в Україні, вона не лише відродилася, а й принесла небачені за останні десятиріччя здобутки.

Якщо за минулі роки лише поодинокі спортсмени допускались до складу збірної, то тепер, починаючи з Барселони, на повний зріст на змагання як рівні вийшли чоловіча і жіноча збірні, які підтвердили, що українська гімнастична школа ще жива, а наші майстри здатні здобувати найвищі титули в світовій табелі про ранги. Розповідь про ці напручені і повні драматизму поєдинки, що проходили в Джорджія Доумі, розпочнемо з чоловіків.

Сімка наших хлопців – Юрій Єрмаков із Макіївки, Олег Косяк та Володимир Шаменко з Києва, Ігор Коробчинський, Григорій Місютін та Олександр Світличний з Луганська та Рустам Шаріпов з Харкова в боротьбі за командну першість вели відчайдушну боротьбу зі збірними Росії, Білорусі, Китаю та США.

Їхній блискучий, але повний драматизму виступ, справив велике враження на глядачів та спеціалістів гімнастики. Гордість брала за на-

Лілія Подкопаєва

ших хлопців, які у командному заліку стали третіми. Можна з упевненістю сказати, що українська школа спортивної гімнастики відродилася!

У команді Росії виділялися Олексій Немов та Олексій Воропаєв. У білорусів – тон задавав всім добре відомий Віталій Щербо, у китайців – Лі Ксяюшунг, Фан Бін та Шень Цзян.

У наших більш менш мали досвід герої Барселони Григорій Місютін, Ігор Коробчинський і Рустам Шаріпов.

Останньому поталанило більше за інших. Крім “бронзи” за третє загальнокомандне місце він став володарем золотої медалі в особистих змаганнях на брусах. Дорікати іншим нашим хлопцям, які не стали призерами в особистих змаганнях, не було за що, вони виступили на межі власних сил і можливостей.

А боротьба, нагадаємо, була жорстока і драматична. А поводили себе гімнасти України гідно, чомно, гречно, за що заслужили авторитет і повагу.

В особистій першості переміг китаєць Лі Ксяюшунг. Росіянин Олексій Немов був другим, а герой Барселони білорус Віталій Щербо став бронзовим призером. Усі вони здобували нагороди і у вправах на окремих снарядах.

Командою наші жінки реально претендували на друге-третє місце, але через серію невдач посіли почесне п’яте місце, поступившись сильним колективам США, Росії, Румунії, Китаю. Зате особисту першість впевнено виграла 18-річна донеччанка, представниця товариства “Динамо” Лілія Подкопаєва.

Після обов’язкових змагань у боротьбі за командну першість наші були четверті, де Лілія заявила про себе як лідер. Була надія на одну з медалей. Та у довільній програмі вона робить дві грубі помилки. Спочатку при майже ідеальному виконанні улюблених вільних вправ виходить за килим. Потім також після улюбленого опорного стрибка взагалі не отримує оцінки. Помилки в інших дівчаток та ці відсувають усю

команду на п'яте, слідом за китаянками місце. Тим більш образливо, коли перевага оцінюється в 0,25 бала!

В особистих змаганнях за звання абсолютної чемпіонки Ігор журналісти пригадали епітети, якими нагороджували гімнастів старшого покоління. Був “залізний” Чукарін і такий самий Шахлін. Були “незламні” Гороховська та Бочарова, а потім з'явилися слова “грація”, “чарівна”, “тендітна”, “берізка”.

Хвилювання огорнуло багатьох, коли в опорному стрибку американки за присутності свого Президента Білла Клінтона та його дочки одержали більш високі оцінки, ніж наші дівчата. Лідерство захопила румунка Сімона Амонар. Лише шостою поставили судді Лілію Подкопаєву, належним чином не оцінивши її унікальний стрибок, який вже носив її ім'я.

Другий вид багатоборства – бруси. Знову американки попереду, але Ліля вже п'ята. В неї стільки ж очок, як і в росіянки Діни Кочеткової. Золота медаль в цьому виді у росіянки Світлани Хорхіної.

На колоді першою впала американка Доменік Доуз, яку глядачі так бажали бачити першою на п'єдесталі. За нею посипались і росіянки. Ліля тут показує другий результат. За сумою очок Подкопаєва піднімається на третє місце слідом за китаянкою та росіянкою Кочетковою, від успіху якої неприховано радіє вся її команда.

Але глядачі та судді ще не бачили “Севільського циркульника” у виконанні Подкопаєвої. Вільні вправи під музику Россінні у її виконанні з фірмовим подвійним сальто вперед з поворотом це був шедевр, за однастайними оцінками як суддів та глядачів. 9,887 – це найвищий бал, на який розщедрились судді на цих змаганнях. Ним вони оцінили виступ Лілії в цій вправі.

Це був справжній триумф української гімнастики. Діставши за вільні вправи перше місце, а з ним і малу золоту медаль, Лілія Подкопаєва стала абсолютною чемпіонкою XXVI Олімпійських ігор в особистому заліку.

Програма легкоатлетичних змагань на Іграх в Атланті зросла з 43 до 44 номерів програми за рахунок стрибків потрійним у жінок. Крім бігу на 3000 метрів, де наші мали медалі, з'явився біг на 5000 метрів.

Тон усім виступам завдавали спортсмени США, які здобули 23 медалі, з яких 13 стали золотими. У команди Росії три золоті нагороди, в німців також три.

Звіт про старті легкоатлетів знову так і хочеться почати з нашого провідного спортсмена, прапороносця української делегації Сергія Бубки. Як і в Барселоні, тут в Атланті, сподівання на золоту медаль перш за все пов'язували з його ім'ям. Про прикре травмування в Барселоні згадували, як про страшний сон, який ну просто не міг повторитись.

Виявляється, і в трагічності є свої закономірності. Сергій Бубка з'явився на стадіоні рівно о дев'ятій ранку перед початком кваліфікаційних змагань. Але усі помітили, що ступав він якось не натурально. Проте побігав, розім'явся. Коли знімав спортивний костюм, усі побачили на нозі пов'язку, яка свідчила про незагоєну травму.

Коли судді почали лаштувати планки для встановлення висоти для першого стрибка, Сергій пішов із сектора. І знову завирували пристрасті: що сталося? Пояснення давали різні люди, але з їх слів нічого не можна було зрозуміти.

Нарешті, у прес-центрі з'явився сам Бубка. Він розповів, що травмувався ще 12 квітня. До змагань у Парижі 28 червня, коли він показав 6 метрів, біль наче вщух. Але вже 12 липня він був на консультації у лікарів в Швейцарії. 19 липня прилетів до Атланти, де зіткнувся з масою проблем. Вже на першому тренуванні відчув біль. Проте не звертав уваги, стрибав з меншими жердинами, щоб не давати велике навантаження на ахіллове сухожилля

Перед самою кваліфікацією не зміг себе перебороти, біль посилювалась. Так, 35-разовий рекордсмен, п'ятиразовий чемпіон світу і на цій Олімпіаді не зміг показати свою майстерність.

Мав би постояти за честь брата Василь Бубка, якого через його вік не хотіли включати до команди, але повірили в запевнення, що він ще щось може. Проте він не подолав навіть кваліфікаційного нормативу.

Не тільки стрибки з жердиною виявились фатальними для нашого найчисленнішого загону спортсменів. Чотири медалі, з яких одна золота і три бронзові, а також п'ять залікових місць – ось і весь здобуток майже 50-ти особової дружини.

Так, здобуток збірної України виявився не таким врожайним, як того бажали тренери у тиші їх київських кабінетів. Головний тренер національної збірної В. Александров запевняв, що хід підготовки до Олімпіади перевірено у змагальному режимі, всі кандидати на медалі свої завдання виконали, показали пристойні результати. Кожного кан-

дидата до збірної намагалися прилаштувати до найпрестижніших змагань, проте це не завжди вдавалося.

Одну з трьох бронзових медалей здобула у секторі для стрибків у висоту Інга Бабакова з Миколаєва, яка перед Олімпіадою добре пострибала і вчасно вилікувалась. Початкову висоту 1,93 у фіналі поклали усі. Збивати планку почали вже з наступної. Інга трималася до висоти 2,01. Вище неї стрибнула гречанка Нікі Бакойяні – 2,03, встановивши новий рекорд своєї країни. А чемпіонське звання нікому не віддала болгарка Стефка Костадінова. Її результат – 2,05.

Здавалося, цього разу Олександр Багачу з Київщини ніщо не завадить посісти перше місце у штовханні ядра. Серед штовхальників не було жодної особистості вартої уваги. Змагалися на рівних. У Багача всі кидки були за 20 метрів, але не чемпіонські. Лише в останній спробі, мобілізувавшись, він показав свій кращий результат – 20,75, що виводив його на друге місце. Але лишалася ще одна спроба в американця Ренді Барнса, який був з посередніми результатами. Кинута його рукою куля пролетіла 21 метр, 62 сантиметри, що викликало велику радість на стадіоні, бо цього спортсмена вже ніхто не міг перевершити.

Шосте місце посів Роман Вирастюк з Івано-Франківська. Його результат був лише на 40 см гірший, ніж в третього призера. Розплакався покидаючи сектор наш багатир. Однією з причин своєї невдачі він назвав... електронний годинник, який був повернутий до нього не тим боком.

Трохи більше метра програли переможцям змагань у метанні молота наші Олександр Крикун з Черкащини та Андрій Скварук з Рівного. Пославши снаряд на 10 сантиметрів далі від Андрія Олександр виявився з бронзовою медаллю.

Не можна не відзначити чоловічий квартет, який біг 4 x 100 метрів. Естафетну паличку несли Костянтин Рурак, Сергій Осович, Олег Крамаренко та Владислав Дологодін. Їх безсумнівно можна поздоровити з четвертим місцем. А перед собою наші хлопці пропустили канадців, американців та бразильців.

У штовханні ядра серед жінок наша Віта Павлиш із Харкова лише п'ять сантиметрів програла бронзовій призерці росіянки Ірині Худо-рошкіній.

Зате яскраве враження справили на усіх виступи атлетів з інших країн. Прикрасою змагань стали два світові рекорди на спринтерських

дистанціях у чоловіків. Канадець Донован Бейлі буквально пронісся перед глядачами на стометрівці – 9,84 секунди такий тепер рекорд.

Та найбільше враження справив рекорд знаменитого Майкла Джонсона в бігу на 200 метрів – 19,32. Він випередив другого призера на 0,36 секунд. Та на цьому Майкл Джонсон не заспокоївся. Він також виграв біг на своїй коронній дистанції – 400 метрів, де встановив новий олімпійський рекорд. Цей його “дубль” та ще з рекордами здивував багатьох, адже на Олімпійських іграх такого досягнення не показував ніхто до нього. Щоправда, в змаганнях жінок на Олімпіаді 1984 року у Лос-Анджелесі Валері Бриско-Кун також відзначилась на цих двох дистанціях. Але то за відсутності багатьох сильних спортсменок, що бойкотували ту Олімпіаду.

Бували “дублі” на дистанціях гладкого бігу 100 і 200 метрів у жінок і чоловіків. До речі, наш Валерій Борзов у 1972 році в Мюнхені також фінішував першим на двох найкоротших дистанціях.

Вирішила здивувати світ і чорношкіра французенка Марі-Жозе Перек, “кривдниця” нашої Бризгіної у Барселоні. Вона також перемогла на дистанціях 200 і 400 метрів і стала триразовою золотою медалісткою.

І як не назвати 35-річного Карлтона Льюїса, який є рекордсменом серед легкоатлетів по кількості здобутих золотих медалей. В Атланті він виступав лише у стрибках у довжину і показав дивовижний результат – 8,50. Дев’ята золота медаль на чотирьох Олімпійських іграх!

Крім нашого Бубки великою невдахою нарекли болільники і Мерлін Отті з Ямайки, яка вже у солідному для легкоатлетки віці приїхала до Атланти по золоту нагороду. Свою першу бронзову медаль ще юною спортсменкою вона здобула в олімпійській Москві в бігу на 200 метрів. Потім були дві бронзові нагороди в бігу на 100 і 200 метрів у Лос-Анджелесі. В Сеулі їй не поталанило. Була тільки чет-

Інеса Кравець

верта на дистанції 200 метрів. У Барселоні ледь зачепилась за “бронзу” в бігу на 200 метрів.

Нарешті, настав час Атланти. Спортсменка була підготовлена як не може бути краще. На дистанції 100 метрів вона з гарними секундами перемагає в усіх попередніх забігах. У фіналі лише фотофініш відсуває її на другу позицію. Та мужня жінка не здається. В бігу на 200 метрів вона знову із “сріблом”. І, нарешті, естафета 4 x 100 метрів, де команда Ямайки здобуває бронзову медаль.

Таким чином, ця талановита спортсменка з 1980 по 1996 рік здобула 7 медалей – 2 срібні і 5 бронзових. Проте жодної золотої.

До Атланти Інеса Кравець їхала у zenіті слави, в усій красі свого досвіду, майстерності. Вона була знана на обох півкулях як перша леді в обох видах стрибків – у довжину та потрійним. Її авторитет був незворушний і досить високий.

Заявилася на участь у двох видах – потрійному стрибку та стрибках у довжину. В першому виді змагань, де їй вдалося двічі встановлювати світові рекорди, вона легко пройшла до фіналу. А там довелося похвилюватись.

У першій спробі всі зробили заступ. У другій – Інеса показує п’ятий результат. У третій – вона третя. Найкращі поки що метри в чешки Сарки Каспарової – 14,98. У наступній спробі на таку саму відстань відлітає росіянка Інна Ласовська.

У четвертій – Інеса знову заступає, хоч розбіг був вдалий. П’яту почала із настроєм, чітко вийшла на планку і, здійснивши три кроки, впала, пославши усе тіло максимально вперед, щоб не залишити за позначкою приземлення ніяких слідів. Це був найкращий результат змагань – 15,33.

А потім Інеса виходила вже у сектор для стрибків у довжину. Пригадався Сеул із його безкінечними заступами, неможливістю потрапити на планку. Їй здавалося, що всі погляди звернені в її бік і від того знову не могла налаштуватися.

В Атланті на озері Лейнієр ми зустрілися з Михайлом Сливинським зі Львова, який упродовж 12 років із часу Сеула, виношував користюлюбні плани перемогти усіх суперників, хоч це переважно були молоді хлопці, озброєні новітніми методиками тренування, сучасними човнами. Він також не почувався ветераном у 26 років, проте розумів, що в їх виді спорту – молодість неабияка перевага.

Не вдалося Михайлу взяти реванш. На дистанції 500 метрів його каное було тільки четверте.

Зате порадував срібною медаллю кuartет дівчат, що сиділи в четвірці парній, – Світлана Мазій із Києва й Олена Ронжина, Інна Фролова та Діана Міфтахутдинова з Дніпропетровська. Їм “срібло” дісталось у важкій боротьбі, адже потрапили після першої гонки до втішного заїзду. Вже там віддали боротьбі усі сили.

У фіналі їх перемогли німкені, в човні сиділи самі чемпіонки світу та Європи.

Загальний аналіз виступів в академічному веслуванні показав, що наші п'ять екіпажів були підготовлені не однаково. У підсумку в цьому виді спорту ми посіли лише 16 місце. Втішати могло тільки те, що після нас опинилися традиційно сильні росіяни – 17 місце з однією бронзовою нагородою. Але розпирало від заздрості до білорусів, які мали одну золоту медаль і одну бронзову – 12 місце у підсумку.

Усі поздоровляли Стівена Редгрейва з Великої Британії. Він став першим і поки що єдиним володарем чотирьох олімпійських золотих медалей на Олімпіадах 1984, 1988, 1992 та 1996 років.

У змаганнях плавців встановлено чотири світових рекорди. Найкращими традиційно були спортсмени США, які в 26 видах програми з 32 дістали нагороди, з них 13 “золотих”. У росіян 4 перших місця, у австралійців два. Німці, які дивували спортивний світ своїми досягненнями в цьому виді спорту, взагалі лишилися без чемпіонських відзнак.

Наші досягнення більш ніж скромні. Єдина із жінок, яка пробилася до фіналу, Світлана Бондаренко із Запоріжжя була четвертою на дистанції 100 метрів брасом. Тут слід відзначити перемогу чорношкірої Пенелопи Хайнс із Південно-Африканської Республіки. Це була перша золота нагорода в цьому виді спорту спортсменів цієї країни. Недаремно Пенелопа отримала поздоровлення від Нельсона Манделі, а вдома її засипали усякими гараздами.

Шостим фінішував у фінальному запливі на 100 метрів вільним стилем вінничанин Павло Хникін. Денис Силантьєв також задовольнився шостим місцем на дистанції 200 метрів батерфляєм.

Було встановлено два рекорди України. Але радити не було з чого, бо обидва аж на кілька секунд поступалися результатам переможців, не кажучи про рекорди їхніх країн або Олімпіади, Європи, світу. Це

свідчило про низький рівень підготовки плавців. На чому ж тоді базується бажання здобути олімпійську нагороду?

Олімпійські чотириденні змагання з художньої гімнастики в Омні Колізеум та Джорджія Доум, що завершували Олімпійські ігри, закінчились для збірної України повною перемогою. Як і чотири роки тому, в Барселоні, так і нині в Атланті, двома гімнастками, здобуто золоту і бронзову нагороди. Усьому світові доказано силу і міць української школи художньої гімнастики. Але для того, хто бував за лаштунками команди зараз і тоді, слідкував за підготовкою дівчат до стартів, знає, що цих медалей могло і не бути. Українські спортсменки одеситка Олена Вітриченко та кримчанка Катерина Серебрянська несли на собі, вже за традицією, подвійний тягар. Крім проблем, які торкалися суто спортивного боку підготовки, втоми і болю фізичного, нашим дівчатам треба було вирішувати ще й проблеми чисто психологічні, витримувати неабиякий нервовий стрес. І це другу Олімпіаду поспіль. Тільки Богу відомо, як ці тендітні і ніжні істоти терпіли таке надлюдське над собою знуцання.

Катерина Серебрянська

Здається, що найменша за чисельністю команда, складена із двох найчарівніших молодих грацій, не повинна бачити ані кривди, ані чвар. Треба тільки бути готовими для того, щоби показати, що твій вид спорту знаходиться поруч із таким мистецтвом, як балет. Він викликає тільки гарні відчуття, кличе до світлого і чарівного. І тренери, і спортивні функціонери мали зробити все можливе, щоб відгородити представниць цього вишуканого виду спорту від усіх неприємностей.

Виявляється, не змогли, мало того, втягнули дівчат у ганебні “розбори”, які у світовому середовищі, де наша школа дуже високо цінується, викликали самі тільки

знаки запитання, нерозуміння і посмішки. Ці внутрішні суперечки, які виплеснулись на поверхню і стали відомі світові, спрямували відкритий вогонь усіх суддівських бригад проти наших дівчат. І те, що вони залишилися на найвищому рівні з повними кошиками медалей різного гатунку, знак їхньої надвисокої підготовки і відчутної переваги над спортсменками Білорусі, Болгарії та Росії, яким “пальця до рота не клади”.

Як і чотири роки тому, своїм втручанням керівники головного спортивного штабу, пересваривши усіх причетних до підготовки спортсменок, навіть спонсорів, поділили їх на два ворогуючі табори. Тільки чудо врятувало спортсменок і сам вид спорту від катастрофи. Тепер повторилося те саме тільки з тою різницею, що перед змаганнями заходилися міняти не спортсменів, а тренерів.

...У змагання за особисту першість заявилося 41 учасниця з 22 країн. Перемог прагнули усі, але, мабуть, найбільше росіянки, які діставали облизня на третій Олімпіаді поспіль. В Сеулі та Барселоні ніхто з них не потрапив навіть до збірної. В Атланті заступали дорогу неперевершені Вітриченко та Серебрянська. Тож, у боротьбу були кинуті усі засоби.

Золота медаль Катерини Серебрянської – яскраве підтвердження її високого таланту і неперевершеної майстерності. До неї 19-річна дівчина йшла близько 13 років, присвятивши їх усі тренуванням, переїздам, відмовляючи собі в дитячих розвагах, пустошах.

Олена Вітриченко переможниці мало чим поступалася. Це підтвердили підсумки усіх інших змагань, що проводились після Олімпіади за участю Серебрянської або без неї.

Тільки в 1996-1997 роки Олена виграла 16 турнірів, з них “Гранпри”, Всесвітню універсіаду, здобула звання чемпіонки Європи і світу. З останнього привезла повну торбу нагород – золотих, срібних, бронзових, бо надто насиченою була програма.

Тож, можна з упевненістю сказати, що на Олімпіаді в Атланті в складі нашої команди було два перших номери.

Змагання зі стрільби з лука для наших дівчат почалися багатообіцяюче. Ліна Герасименко з Чернівців ще у перший день вразила мішень, розташовану за 70 метрів 70 пострілами, показавши 673 очка. Це був новий олімпійський рекорд. Але вже у 1/16 фіналу подальший її шлях перетнула одна з китаянок.

Боротьбу за медалі продовжила одна киянка Олена Садовнича. Їй срібній призерці чемпіонату Європи вдалося дійти до олімпійської “бронзи”. Могла б показати кращий результат, але весь час робила поправки на вітер, якого не було.

Непоганим слід визнати і результат команди – Олена Садовнича, Ліна Герасименко та Наталка Білуха зі Львова посіли п’яте місце слідом за корейнками, німкенями, польками та турчанками, за яких виступала наша колишня Людмила Аржанникова з Нової Каховки. До Турції вона встигла стати ще й підданою Росії.

У чоловіків справи були гірші. Команда, складена з Валерія Євелького з Рубіжного, Станіслава Забродського та Олександра Яценка з Харкова, була сьомою. Слід нагадати, що Станіслав Забродський 1989 року повернув до України світову корону, втрачену після того, як чемпіон світу львів’янин Віктор Сидорук переключився винятково на тренерську діяльність.

Чемпіонами Європи та світу ставали також Нонна Козіна, Тетяна Образцова, Валентина Ковпан та Людмила Аржанникова.

Стрільба з луку в Україні успішно розвивається в Києві, Чернівцях, Новій Каховці, Одесі, Сумах, Рубіжному, інших місцях.

За однозначною оцінкою представники усіх ігрових видів спорту знизили свої результати. І це спостерігається не тільки в Україні. Причин спеціалісти висувають багато. Найголовніші – втеча за кордон до провідних клубів світу кращих гравців і тренерів. Друга – низький рівень внутрішніх чемпіонатів.

Не минула ця біда й український баскетбол. На цьому тлі ми невимовно раділи з факту виграшу путівки на Олімпіаду жіночої збірної країни, яку очолив відомий у минулому баскетболіст, гравець київського “Будівельника” Володимир Рижов.

Складена з сильних і талановитих баскетболісток справді світового рівня, наша команда показувала змістовну гру на багатьох турнірах, здобуваючи перемоги над традиційно сильними суперницями. А бували просто провальні ігри, які вирішували долю коштовних призів.

Із 12 майстринь, яких запросили до збірної, найбільший досвід мали потужні і технічні Олена Жирко та Марина Ткаченко, які винесли на собі основний тягар боротьби за “золото” в Барселоні в складі об’єднаної команди.

Добровільним помічником тренера в Атланті став наш знаменитий

баскетболіст Олександр Волков, який вже кілька років проживав у Штатах, граючи за професійну команду НБА. Тепер трохи травмований перебував у відпустці, що й допомогло нашим дівчатам вистояти у важкій боротьбі.

Упевнено йшли вони до перемоги поки не натикнулися на сильну команду США, в якій виділялися знайомі по Барселоні Тереса Едвардс і Кетрин Мак-Клейн. Ці високі і потужні, а, головне, результативні баскетболістки й взяли на себе весь тягар зустрічі. Втримати їх не було ніяких сил.

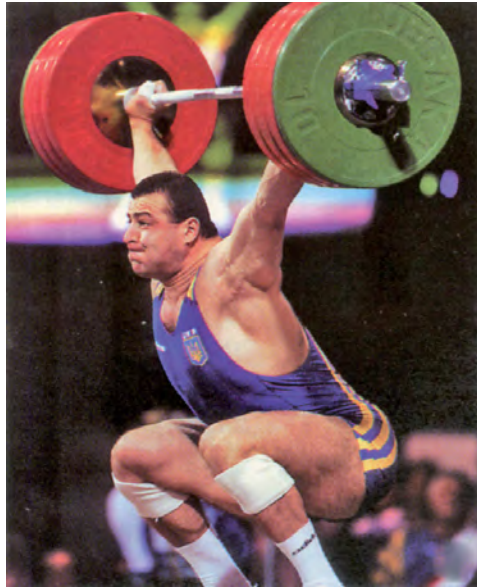
Але грали на рівних. Зламалися лише на початку другої половини зустрічі. І вже не змогли налаштуватись на добру колективну гру за третє місце з командою Австралії, за що довго себе картали. Цих суперниць можна було обігравати.

І все ж, недаремно головному тренеру команди Володимиру Рижову після Атланти присвоєно звання “Заслужений працівник фізичної культури і спорту України”.

Попри усякі запевнення тренерів велосипедних екіпажів у готовності хлопців і дівчат до боротьби на олімпійському рівні, хвалитися не було чим. Наші спортсмени, як правильно кажуть, пасли задніх. В індивідуальній груповій гонці чоловіків 14 та 33 місця, в жіночій – Наталя Кашук була 30-та.

На треку відзначився лиш одесит Василь Яковлев, який у груповій гонці за очками був четвертий. У командній гонці переслідування Богдан Бондарев, Сергій Матвєєв, Олександр Симоненко, Дмитро Толстенков та Андрій Яценко опинилися на сьомій позиції.

В той же час слід відзна-

Тимур Таймазов

чити успіх французів, які вибороли чотири золоті і дві срібні медалі. Серед їхніх екіпажів слід перш за все згадати 38-річну Жанні Лонго. Спочатку вона виграє індивідуальну групову гонку на шосе, а потім здобуває ще й “срібло” в індивідуальній гонці на час з роздільним стартом.

Тож, як можна списувати ветеранів? Деяким можна довіряти найвідповідальніші старту.

Два очка принесли національній збірній і фехтувальники. Першим здобув очко срібний призер Барселони, рапірист Сергій Голубицький, якого у 27 років рано було б приєднувати до ветеранів. Проте програв усім молодшим за себе, хоча початок його поєдинків був багатообіцяючим. Не рівно виступав Сергій.

У шпазі були самі провали. А от у шабліста Вадима Гутцайта була надія на медаль навіть самого високого гатунку. В нього мінялись прикрі і незрозумілі поразки і бої, якими можна ілюструвати підручники з фехтування. В підсумку лише шосте місце в особистій першості. Володимир Калюжний взагалі опинився 24-им.

У важкій атлетиці, за свідченням спеціалістів, змінилися лідери і співвідношення сил. Колись моду диктували атлети СРСР, США, Болгарії. Тепер жодна з країн не може взяти більше двох золотих медалей. В Атланті по дві медалі завоювали спортсмени Греції, Китаю, Росії та Туреччини, по одній України та Куби.

Справжнім героєм став турок Наїм Сулейман-оглу. Він встановив новий олімпійський рекорд у двоборстві – 335 кг і став першим в історії триразовим олімпійським чемпіоном. Наш хмельничанин Тимур Таймазов, який виступав у вазі 108 кг, забезпечив собі перемогу вже після першої спроби.

...Важкоатлетична делегація України складалася з 13 осіб. Ставку робили на “дуплети”, які себе виправдали за наявності кількох сильних спортсменів в одній ваговій категорії. У 99 кг “схрестили” двох луганчан Дениса Готфріда та Станіслава Рибальченка. У зв’язці з Таймазовим ставав до герцю донеччанин Ігор Разорьонов.

Денис Готфрід лишився позаду Акакія Кахіашвіліса з Греції та Анатолія Храпатового з Казахстану. Станіслав Рибальченко посів четверте місце.

Справжня заруба, говорячи мовою спортсменів, розгорнулася в категорії 108 кг. У першому русі – ривку несподівано робить усім виклик

Євген Браславець та Ігор Матвієнко

румун Ніку Владу – 197,5 кг. Таймазов разом із Сирцовим піднімають лише по 195. Румуна, треба визнати, до фаворитів не зараховували. Але він штовхнув інших до граничних кілограмів.

Але у поштовху виявляється слабким. В остаточному підсумку після трьох підходів лише 222,5 кг. Сирцов не може взяти більше, ніж 225. Зате Тимур в останній спробі йде на рекорд, замовляє 236 кг. Це рекорд світу. Більшу вагу беруть тільки у надважкій категорії.

Коли довів штангу до крайнього верхнього положення, тримав її поки судді двічі не повідомили про зарахування ваги. Таким чином Тимур Таймазов завоював на двох Олімпіадах поспіль дві медалі – золоту і срібну.

Майстри вітрильного спорту 24-річний Євген Браславець і 25-річний Ігор Матвієнко з Дніпропетровська, не дивлячись на молодість та відсутність великого досвіду, встигли побувати на багатьох морях та океанах. Були перемоги, були невдачі. На чемпіонаті світу 1995 року були на четвертій позиції. В олімпійській Саванні, що на узбережжі Атлантичного океану, вони перемогли усіх, завоювавши золоті медалі.

...Одинадцять гонок і стільки ж довгих днів під спекотливим сонцем ганялися наші спортсмени під вітрилами, виявляючи якості важкоатлетів, гімнастів, акробатів, кіннотників, які тримають вузди норовистих коней.

Уже в першій гонці не відомо, як зробили такий заділ, що він виявився достатнім до кінця. В інших лиш не розтринькуй здобуте. І на-

магалися не припускатись грубих помилок, чітко виконували усі приписи і настанови тренера.

У кінці десятої, передостанньої гонки, коли підраховували усі здобуті штрафні очки, виявилось, що в них найменше – лише 40. За ними були англійці – 61, в португальців – 62. Тож, не було ніякої потреби навіть на берег виходити. Не те, що в море. Мало що там може трапитись. Береженого і Бог береже.

В останню гонку вони проводжали суперників, помабуючи хусточками.

Змагання серед жінок на вітрильниках класу “470” запровадили з Олімпійського Сеулу. Тоді у Пусані за умов бурхливого моря наші дніпропетрівчанки Лариса Москаленко та Ірина Чуніхівська посіли третє місце, пропустивши вперед досвідчених американок і шведок.

У Барселоні тренери об’єднаної команди посадили до Лариси Олену Пахольчик з Білорусі. За умов лагідного і теплого моря та ще пекучого сонця дівчата посіли четверте місце, що вважалося непоганим результатом.

На XXVI Олімпійських іграх український екіпаж очолила 26-річна Руслана Таран, чемпіонка Європи 1993 року, срібна призерка чемпіонату світу – 94. І, звичайно, поруч з нею була незамінна в таких гонках могутня 32-річна Олена Пахольчик, яка стала киянкою. В їхньому “доробку” – 38 очок і третє місце.

Підсумок олімпійських змагань вітрильників цікавий і викликає багато думок. Із 10 золотих нагород, що виборювалися спортсменами, лише три дісталися представникам країн, які перемогли в Барселоні. Іспанія дістала лише два “золота”, Данія – одне. Сенсацію видали вітрильники Бразилії, які здобули тут дві золоті та одну бронзову медалі. До цього їх ніколи не бачили серед призерів.

Не менш несподіваний успіх спортсменів Гонконгу, Греції, України, Польщі. І як провал оцінено виступ яхтсменів Франції – жодної медалі та США – лише дві бронзи.

Перспектива для провідних країн ще гірша. Нові незалежні країни, які з’явилися на політичній карті світу та ті, які розвивалися всередині Африки, довго терпіти відставання не будуть. Як розбагатіють, одразу потіснять з передових позицій традиційних переможців вітрильних регат.

Хуан Антоніо Самаранч на урочистому закритті назвав Олімпіаду в

Атланти найкращою, потім найгіршою. Але преса охрестила її “Олімпіадою століття”, бо це справді був наймасовіший спортивний форум віку, що завершувався. Навряд, щоб Сідней міг перевершити Атланту.

Водночас Олімпіада в Атланті мала стати серйозним застереженням для усіх тих, хто думав, що олімпійський рух зміцнів і для організації подальших Ігор відкритий безхмарний шлях. Ця Олімпіада поставила більше запитань, ніж було відповідей. Чи не на кожному кроці спортумени країн, що розвиваються зустрічали неповагу як до себе, так і свого прапора, гімну.

Розгорнулася жвава дискусія щодо допуску професіоналів. Деякі вважають, що раз спортсмен виступає за професійний клуб і отримує за це гроші, то він так само працює, як скажімо, робітник на конвеєрі, або у шахті, або у бізнесі. А як так, то і має право виступати на таких змаганнях, як Олімпійські ігри. Відмову у цьому вважають дискримінацією.

На порядок денний висувалася проблема суддівства. Підсуджували, як правило, американцям, які й без того були сильніші в багатьох видах спорту. При чому, втручання суддів були грубими, зухвалими, що викликало загальне незадоволення.

Одна справа види спорту, де важко об’єктивно оцінити виступ спортсмена. Це стосується насамперед спортивної і художньої гімнастики, синхронного плавання, стрибків у воду, на батуті. А якщо Джеккі Джойнер-Керсі робить грубий заступ у стрибках в довжину і цей заступ крупним планом показує телебачення, то білий прапорець суддів викликає лише гнів на весь суддівський корпус.

Тож, досягнення окремих спортсменів знецінювались, змагання несли моральні збитки.

Викликала критику і організація самих змагань. В окремих видах спорту спортсмени не виходили із спортивних залів по тижню, а то й по десять днів.

Попри усякі запевнення з комфортом у побуті, траплялися ну просто ганебні випадки. Спортсменів клали спати на розкладачки, деякі в них не вмщувались. Окремі кімнати заливало водою, а до комендантів достукатись було марно.

Щодо суто спортивних результатів, то й вони в порівнянні з попередніми Олімпіадами не були такі багаті на рекорди. Відчувалося, що в багатьох видах спорту атлети підійшли до межі людських можливос-

тей. Звідси надія на хімічні препарати, більш досконалі пристосування та снаряди.

Не можна було не звернути увагу на перевагу спортсменів цивілізованої Європи. Від нашого континенту було 5400 учасників, що дорівнювало 50,3 відсотка. Але медалей вони здобули майже 54 відсотка. Решта припадає на всіх інших з урахуванням США та Китаю.

Статистики підраховали, що в складах 13 провідних команд було стільки ж учасників, як і в решті 184. Найбільше атлетів змагалося за призи в легкій атлетиці – 2259, плаванні – 785, вітрильному спорті – 459, велосипедному – 491, веслуванні академічному – 597. І лише 70 учасників було в синхронному плаванні і 34 в сучасному п'ятиборстві.

Невисоко оцінена 101 медаль американців, у тому числі 44 золоті. 63 – в активі Росії, що зрозуміло: розпався Радянський Союз. Давали пояснення і 65 нагородам Німеччини. Тут ще не набули ваги і досвіду співпраці сили, що утворилися після об'єднання країни. Існували протиріччя між тренерами сходу і заходу Німеччини, не було узгодження в поглядах і діях між тренерами і науковцями.

Загалом на п'єдестал пошани піднімалися спортсмени 79 країн, представники 53 національних команд стали “золотими”. Це набагато більше, ніж на попередніх Іграх.

У той же час спортсмени 103 країн не змогли пробитися навіть до шісток найсильніших у 271 виду змагань. Результати їхніх спортсменів були на рівні 1956 – 1972 років. Їхня участь носила чисто символічний характер і мала більш політичне забарвлення.

Олімпійський спорт став глобальним явищем, що охоплює усі континенти, став справжнім феноменом суспільного життя.

Нас тішить, що самостійна Україна змогла здобути в умовах жорстокої конкуренції 9 золотих, дві срібні та 12 бронзових медалей, що дорівнювало в неофіційному загальнокомандному заліку 9 місце.

При поверненні з Олімпіади, вже 8 серпня у Маріїнському палаці відбувся прийом на честь олімпійців – призерів. Президент України Леонід Кучма вручив олімпійським чемпіонам та призерам державні нагороди, ключі від машин і грошові премії.

ПІДСУМКИ ІГОР XXVI ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	44	32	25
Росія	26	21	16
Німеччина	20	18	27
Китай	16	22	12
Австралія	9	9	23
Франція	15	7	15
Італія	13	10	12
Куба	9	8	8
Україна	9	2	12
Корея	7	15	5
Канада	3	11	8
Угорщина	7	4	10
Румунія	4	7	9
Нідерланди	4	5	10
Польща	7	5	5
Іспанія	5	6	6
Бразилія	3	2	9
Болгарія	3	7	5
Греція	4	4	0
Чехія	4	3	4
Швейцарія	4	3	0
Велика Британія	1	8	7
Білорусія	1	6	8
Данія	4	1	1
Туреччина	4	1	1
Японія	3	6	5
Казахстан	3	4	4

XXVII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

Сідней (Австралія),

15 вересня – 1 жовтня 2000 року.

10650 учасників зі 199 країн світу.

300 комплектів медалей з 28 видів спорту.

- Яна – “Золота рибка”
- Тарілочки в блакитному небі
- Крок назад

За всю свою історію Олімпійські ігри вдруге проводились у південній півкулі, на зеленому континенті. Збираючись на змагання, усі спеціалісти, тренери, керівники делегацій без винятку, мабуть, зазирали в архіви, знайшли матеріали 44-літньої давнини і поцікавилися умовами проведення змагань, кліматом, окремими деталями, що могли б позначитись на якості виступів 2000 року.

Дуже популярними у цьому між олімпійському циклі стали живі свідки подій того часу. Єдине, що з тривогою згадували, так це жахи акліматизації, на яку дехто не мав часу, а ще на відсутність фармакологічних засобів.

У нас живою спортивною енциклопедією став колишній плавець, відомий журналіст, учасник і призер тих змагань Ігор Іванович Заседа. Згодом, як спортивний оглядач, він побував чи не на всіх літніх та зимових Олімпійських іграх, на конгресах, що скликав МОК.

У багатьох публікаціях він застеріг керівників української делегації, тренерів, спортсменів від нехтування фармакологічними препаратами, будь-якими дрібницями. Неприпустимі факти недбалства, орієнтування на самопочуття. Нагадав про особливості і примхи тамтешнього клімату, інші чинники, які впливали і можуть вплинути на стан психічного та фізичного здоров'я.

Австралія надто далеко від України, щоби можна було щось порівнювати – там і тут. Коли в нас літо, там зима, в нас спека – там дощі і вітри. До того ж цей континент, що розташований близько до екватору та Антарктиди, не захищений від повітряних мас як з одного боку, так і з іншого. Особливо небезпечні тут застуди. Недаремно, що багато спортсменів, які не пройшли акліматизацію скаржились саме на цю недугу.

Вересень в Австралії чимось нагадує наша березень, щоправда тут вже немає снігу і дні набагато тепліші. Зате дошкульніші вітри.

Переважна більшість наших спортсменів прибула до Австралії завдяки спонсорам на два-три тижні раніше. Було домовлено про організацію тренувального процесу, побутове забезпечення.

Без перешкод прибули й спортсмени інших країн. Щоправда, перед деякими спортсменами і офіційними особами служба безпеки запалила червоне світло. Насамперед, перед тими, хто був пов'язаний з мафією або терористичними групуваннями. До речі, довелося вертатись назад і декому з колишніх наших.

Олімпійське селище – найдемократичніше місце Олімпіади. Воно розташувалось в житловому масиві Невінгтон і займало 100 гектарів землі. Надто багато уваги при проектуванні цього селища, як, до речі і усього іншого, було приділено питанням охорони довкілля. Тут одночасно в 1150 модульних будинках оселилися учасники і посадові особи – загалом близько 15 тисяч осіб. Місце розташування селища забезпечував вільний вихід до Сіднейського олімпійського парку та торгово-розважального комплексу Сідней-Сіті. Проте в самому селищі попервах спортсменам не було де себе подіти.

Олімпійський вогонь в Олімпії був запалений ще 8 червня і все літо, рівно сто днів, аж до 15 вересня, кружляв різними континентами по землі, воді і повітрю, радуючи своєю появою мільйони людей. Тільки на австралійській землі смолоскип несли 10 тисяч людей. Його доставляли пішки, потягами, велосипедами, верхи на конях, пароплавами, літаками, байдаркою, каное, поромом.

Відкриття Ігор було яскраве і вражаюче як масштабністю, так і видовищністю. Вони нічим не поступилися американцям, а в деяких компонентах перевершили їх.

Десятки телекамер, що були встановлені по периметру 110-тисячного стадіону “Австралія” передавали картинку цього незабутнього дійства. Завдяки космічним телеантенам за ним слідкував увесь світ. До 6000 журналістів було акредитовано на Олімпіаді, які проживали в спеціальному Селищі засобів масової інформації – Лікомб.

Кілька слів про стадіон. Він виявився найбільшим з тих, на які досі виходили спортсмени-олімпійці. Щоправда, організатори пообіцяли, що на повсякдень він їм такий не потрібний. Планується його зменшити до розумних розмірів. Вражали сміливі форми, конструкторські рішення, модерний дизайн, усілякі зручності.

Затамувавши подих, люди з усіх континентів, чекали на появу своєї делегації, жваво обговорювали усі, що яскраве бачили навкруги, шалено аплодували своєму прапору, впізнавали улюбленців, пишалися прапороносцями.

На трибунах було помітно чимало синьо-жовтих прапорів нашої держави. Прапор української делегації вніс на стадіон Євген Браславець, представник вітрильного спорту, герой Олімпіади в Атланті.

Вогонь Сіднейської Олімпіади запалила відома австралійська спортсменка Кеті Фрімен. Були й усі інші обов’язкові для Олімпіад ритуали.

Особливо колоритною виявилась друга частина програми відкриття. Організаторам цієї вистави вдалося повною мірою розкрити історію заселення континенту представниками 160 національностей. Австралійський “Вавілон” переконав усіх, що там, де володарюють закон і порядок, демократія, де люди можуть вільно і спокійно займатись творчою працею, навчанням і вихованням дітей, там можна побудувати справді демократичне суспільство, вільний і насичений ринок, справжній рай і добробут для людей, забезпечити їм гарантії щодо соціального захисту.

13 вересня в Олімпійському селищі було піднято прапор України, а 24 вересня у щільному олімпійському графіку було заплановано День України на Олімпіаді. Вдень і вночі працював Український дім Сідней. Найпалкішими вболівальниками нашої команди стала 30-тисячна українська діаспора, яка виявила свою неприховану цікавість, надаючи

усіляку допомогу в тому, щоб наші тут почувалися найкращим чином, були забезпечені різноманітною інформацією, усім необхідним для успішного виступу на спортивних аренах.

Сутужно стало чомусь з... українськими прапорами. Кореспонденти численних видань нараховували в залах, де змагалися атлети, лише 3-4 державних символи України і до 40-50, скажімо, норвезьких або корейських. Мабуть, це залежало від кількості туристів.

За кількісним складом українська делегація входила до двадцятки найпотужніших країн. Вона нараховувала 239 атлетів з усіх регіонів країни. В команді були представлені усі спортивні товариства. Позаду майже в кожного спортсмена був повний драматизму шлях до здобуття олімпійських ліцензій, проходження відборів, виснажлива підготовка.

Та, як показали старти, не всі були підготовлені однаково і заслужили право на поїздку. Багато нарікань у підготовчому періоді викликав Наказ голови Спорткомітету Івана Федоренка про пріоритетність розвитку видів спорту. Усі вони були розбиті на три групи. До першої увійшли ті, представники яких мали шанси здобути медалі або потрапити до залікової шістки. До другої – ті, хто не мав шансів потрапити на Олімпіаду і до третьої – види, що тільки розвивалися.

Відповідно до цього й планували розподілення тих мізерних коштів, що виділялися на підготовку спортсменів і поїздки на змагання. Аналіз потім покаже, що ж виявилось доречним, а що ні.

На Олімпіаду поїхали представники 20 видів спорту з 27, що в нас розвивалися. За словами керівників делегації, програма підготовки була виконана лише на 80 відсотків. А це означає, що хтось мав сто відсоткове забезпечення, а хтось тільки на 50 відсотків. Звідси й така велика кількість “туристів” і низька самовіддача, як ми переконалися при аналізі спортивних показників.

Та оптимізм не зраджував керівників команди до самого початку стартів. Він базувався на тому, що у міжолімпійському циклі 18 спортсменів здобули звання чемпіонів світу, 25 – Європи, не скидали з рахівниці тріумфаторів Атланти Інесса Кравець, яка розміняла четвертий десяток, Олександра Багача, який був спійманий на допінгу, Сергія Бубку, який через травми та вік втратив стабільність, а також Вадима Гутцайта, Жанну Пінтусевич та багатьох інших.

Про те, що ці прогнози в тиші кабінетів скоріше будувались переважно на емоціях і “на піску” підтвердили вже перші старти в “коро-

леві спорту”. Стало відомо, що до Сіднея Інеса Кравець прибула травмована і без особливого наміру виступати. З нею не було зв'язку та ніхто особисто не здійснював контроль за її поїздками та виступами. Орієнтувались на інформації із засобів масової інформації.

Олександр Багач, на золоту медаль у штовханні ядра якого розраховували, не був допущений МОК через зловживання забороненими препаратами. Мало того, сказали, що він зайве сюди приїхав, нехай їде назад. Рішення Антидопінгової комісії стосовно нашого гіганта з Броварів можна було передбачити і зайвий раз не травмувати атлета і не вводити в оману громадськість.

Цей справді обдарований спортсмен був “на гачку” в МОК вже давно, бо зловживав допінгом неодноразово. Пригадаймо 1989 рік – Кубок Європи. Дискваліфікація на два роки, а збірна СРСР позбавлена виступати на цих змаганнях. 1997 рік. Чемпіонат світу в Афінах – знову дискваліфікація, позбавлення медалі, скандал. Лютневий випадок цього року – третій. Тож очікувати на милість у вересні, коли там подібної роботи було по самі вінця, було марним. У Сіднеї займалися 27 спортсменами Китаю, яких відправили додому, та іншими порушниками, що мали намір проскочити через контрольні пастки.

Тож, думається, дешевше було підготувати іншого атлета, ніж стільки часу вовтузитись з порушником.

У тій же легкій атлетичі розраховували на медалі Жанни Пінтусевич, яка оселилася в Америці. Контролю за її підготовкою також не було ніякого. Лише знали, що вона виграла за кордоном окремі змагання. У результаті в Сіднеї – п'ята у фіналі на дистанції 100 метрів і восьма на 200 метрів. Виступ визнали вдалим. Вже пізніше Жанна вийде на пік своїх можливостей і здобуде перемогу в особистих двобоях над усіма кривдницями. Чи вистачить їй сил протриматись у такій формі до Афін?

За відсутності І. Кравець не склалось зі стрибками у довжину в Олени Шеховцової – 12 місце. Попри запевнення Андрій Скварук у метанні молота посів лише 10 місце. Вікторія Паламар у стрибках у висоту була на 7 місці. Так само пробіг 5000 метрів Сергій Лебідь.

Справжню героїнею Сіднея стала американка Меріон Джонс, яка завоювала дві золоті медалі у бігу на 100 і 200 метрів.

З особливим нетерпінням очікувалась дуель на двохсотметровці між рекордсменом світу у бігу на 100 метрів Морісом Гріном та рекордсме-

ном світу на 400 метрів Майклом Джонсоном. Та у кваліфікаційному забігу обидва наче по команді впали. І все ж обидва здобули по дві золоті нагороди. Перший за перемогу на дистанції 100 метрів та в естафеті 4 x 100 метрів. Другий – на своїй коронній дистанції 400 метрів та в естафеті 4 x 400 метрів.

І знову повернемося до Сергія Бубки. Одна з австралійських газет написала про нього так: “Найкращий спортсмен планети – найбільший олімпійський невдаха”.

І це було правдою. Вигравши 1983 року у 20-річному віці вперше чемпіонат світу у стрибках зі жердиною, він міг легко здолати усіх конкурентів вже наступного року в Олімпійському Лос-Анджелесі. Але не з його вини цього не сталося. Шлях до Олімпіади йому, як і іншим спортсменам, перетнули політики.

Здавалося, у Сеулі крига скресне. Йому найкращому на той час стрибуну у світі у 25-річному віці повинна була скоритися й рекордна висота. Але ледь перейшов посередню. За це його не можна судити.

1992 і 1996 роки стали провальними на Олімпіадах в Барселоні та Атланті, хоча і в ці роки він уславив себе і Україну не одним досягненням, підняв планку світового рекорду до 6 метрів 12 сантиметрів, виграв усі змагання із стрибків з жердиною, які тільки проводились на міжнародному рівні.

У Сіднеї Бубка також заявився до змагань, хоча керівники Спорткомітету України, за їхніми словами, майже до останнього дня не знали нічого про Сергія. Так, Іван Федоренко вже на останній пресконференції перед від'їздом делегації не міг нічого зрозумілого відповісти на тривожні запитання: де Бубка, чи буде він виступати, чи нестиме він прапор України? Казав тільки, що він тренується і виступає за індивідуальним графіком і до Сіднею прилетить.

Так, прилетів. Але травмований. У секторі для стрибків він з'явився тоді, коли учасники кваліфікації вже виконали по кілька спроб. Замовив для початку 5,70, але дві спроби виявились невдалими. З тим і пішов зі стадіону.

Не було серед стрибунів ще й американця Джека Хартвіга, єдиного, хто стрибнув після Сергія на 6,03. У себе вдома на серії вибіркового змагань він не потрапив до складу команди. Несподівано для багатьох, а головне, для себе особисто, не взяв легкий кваліфікаційний рубіж чемпіон Атланти француз Жан Гальфійон. За таких обставин кожен, хто

залишився після проходження кваліфікації, діставав можливість залишитись зі “золотом”.

Від несподіванки, яка на них впала, мов дощ серед безхмарного неба, стрибунки зі жердиною розгубилися. Серед явних середнячків виділявся хіба що росіянин Максим Тарасов, чемпіон Барселони. Але він не зміг змобілізуватись.

Ми усі сподівалися, що свого старшого товариша Сергія Бубку підтримає земляк, донецчанин 22-річний Денис Юрченко. Та той наповорся на жердину, коли переходив висоту 5,40.

А перемогли два американці Нік Хісонг і Лоуренс Джонсон, які, таким чином повернули собі втрачену через Сергія Бубку олімпійську корону в цьому виді легкоатлетичних єдиноборств.

Були в нас на Олімпіаді і певні здобутки. Слід віддати належне стрибуну у довжину дніпропетровцю Роману Щуренку. Здолавши 8,31, він показав третій результат. П'ять сантиметрів програв йому земляк Олексій Лукашевич.

Драматично складався тут поєдинок. Роману весь час не вдавалися стрибки. То заступ, то низький результат. “Бронзовою” виявилась остання шоста спроба, коли він зібрав у кулак усю волю та силу, потрапив на підступну планку. Було від чого засумувати Лукашенку.

За відсутності Інеси Кравець все навантаження у стрибку потрійним лягло на Олену Говорову, яка потрапила у компанію з росіянкою, болгаркою та румункою. Третій результат Олени 14,96 був лише на чотири сантиметри гірше, від другого місця. Але то був її особистий рекорд. Першу спробу вона здолала досить легко, думала, що так піде і далі, а вийшло навпаки.

Пішов дощ, який заважав потужному розбігові. Але Олена сказала, що вона людина – дощу, любить стрибати у примхливу погоду. Медаллю задоволена, йшла до неї важко і довго.

Олена Хлусович стрибнула на 13,60, але то була тільки кваліфікація. З такими стрибками на Олімпіадах нема що робити.

Шкода було Інгу Бабакову. Бронзовий призер Олімпіади в Атланті, чемпіонка світу – 99 у стрибках у висоту, вона ніяково почувалася у Сіднеї. Прибула лише за два дні до стартів і не встигла акліматизуватись. У результаті лише п'яте місце з посереднім показником – 1,96. У Віти Паламар, яка була сьомою, такий самий результат. У Ірини Михальченко – 1,85. Це була кваліфікація.

Не побачили у списку призерів серед стрибунок з жердиною і нашу Анжелу Балахонову. Вона, здавалося, легко пройшла кваліфікацію, стрибнувши 4,30, від чого в серцях багатьох зажеврила надія на медаль. Проте у фіналі дві висоти пропустила, а на піонерській третій – зійшла.

Із двох спортсменів, що ми заявили у штовханні ядра, лише Юрій Білоног якось виправдав надію, зачепившись за п'яте місце. Казав, що був готовий, але щось не пішло. Найкраща його спроба – 20,84.

Загалом із 56 легкоатлетів-українців, яких повезли на Олімпіаду, близько 30 виявились чистими “туристами”.

Першу золоту олімпійську медаль збірній України в “Акватік – центрі” принесла вже в перший день змагань 18-річна Яна Клочкова з Харкова. В комплексному плаванні на 400 метрів вона випередила усіх суперниць, увінчавши свою перемогу ще й світовим рекордом – 4.33,59.

Ще через три дні у комплексному плаванні на 200 метрів вона повторила свій успіх. А 22 вересня, коли програма змагань із плавання була майже вичерпана, Яну знову побачили на п'єдесталі пошани. Вона посіла друге місце у плаванні вільним стилем на дистанції 800 метрів.

Старт фінального запливу на 400 метрів давався рівно о сьомій вечора за місцевим часом. Яні випала четверта доріжка, центральна. Звідси кутовим зором видно усіх основних суперниць як зліва, так і справа. Конкурентки з попереднього запливу розташувались на першій і другій воді.

Та не вони склали основну конкуренцію нашій спортсменці. Весь час її не відпускали і тиснули, мов у лещатах, японка Ясука Тадзіма та румунка Беатріс Каслару, які стартували поруч.

Перші сто метрів – батерфляй. Яна – перша. Другі – вона знову попереду. Лише на двох останніх стометрівках переслідувачки заспокоїлись. Яна помітила, що йде наодинці, але знайшла сили не зменшувати темп, навіть додала на останніх 50-ти метрах. Тому й народилися нові світовий та олімпійський рекорди. Перший тримався без малого три роки, а другий – із часів Московської Олімпіади, коли Яни ще не було на світі.

Із легкої руки Клочкової того дня посипались рекорди наче з рогу достатку. Слідом за цим стартом виходили на бій фіналісти на дис-

Яна Клочкова – “золота рибка”

танції 400 метрів вільним стилем. Він став австралійським. Шалено аплодували і несамовито тупотіли ногами в хитку підлогу сіднейці, коли табло сповістило про перемогу Яна Торпа. Здавалося, що зараз усі конструкції з глядачами опиняться у воді.

Через півгодини повторилося те саме. У фіналі естафети 4 x 100 метрів американці знову дістали облизня від австралійців. На останньому етапі Ян торкнувся стінки басейна першим, за що й став героєм Австралії вже першого дня змагань.

Не дали перепочити Яні і наступного дня – кваліфікаційні змагання комплексного плавання на 200 метрів. Зранку чвертьфінал, увечері – півфінал.

А ще через два дні – фінали. Він знову виявився щасливим для нашої “золотої рибки”, яка здобула свою другу золоту медаль. На дистанції запеклої боротьби не вийшло. Яна лідирувала на кожних 50 метрах, в усіх чотирьох видах, але знову знайшла в собі сили додати. Й перемогла з розривом у дві секунди, встановивши вдруге світовий рекорд – 2.10,68.

Надії на “золото” на дистанції 800 метрів, відверто кажучи, не було. Вже попередні старты показали, що перед майстерністю американки

Брук Беннетт ніхто не встоїть. Так, вона набагато відірвалась від усіх, а від Яни, другого призера, майже на дві секунди. Яна, у свою чергу, була попереду ще однієї американки Кетлін Сандено також на дві секунди.

Таким чином, Сіднейська Олімпіада закінчилась справжнім тріумфом української спортсменки. Яна Клочкова здобула загальне визнання, її портрети надрукували усі без винятку газети Австралії, що слідували за спортивними подіями, які точилися на їхній землі.

Крім Яни в Сідней виступали й інші наші плавці. Аж 26. Варто відзначити й успіх запорожця Дениса Силантьєва, якого усі називали “містер-батерфляй”. Олімпійське хрещення його відбулося у Атланті в 19-річному віці. звідти повернувся без медалі, але з певним досвідом. На багатьох змаганнях, що відбувалися потому, йшов від одного успіху до другого, став навіть чемпіоном світу. 1998 року він названий кращим спортсменом України. Перед поїздкою до Сіднея був найтитолованішим плавцем в нашій збірній. А тут, у Сідней, мріючи про реванш за Атланту, здобув срібну медаль у плаванні 200 метрів батерфляєм.

Він вчився в аспірантурі Запорізького педуніверситету на факультеті фізвиховання, де спеціалізувався на навчанні плаванню інвалідів по зору.

Денис легко потрапив до фіналу, де зустрівся із світовим рекордсменом на цій дистанції американцем Томом Малшоу. Цікаво, що цей могутньої статури 19-річний плавець займався колись бейсболом. Через астму переключився на плавання, де досить швидко опанував ази техніки.

Коли на старт виходив Том, іншим могли дістатись будь – які медалі крім золотої. Знав про це й Силантьєв. На першому повороті він був навіть четвертий. Проте темп нарощував поступово, грамотно. Побачив, що росіянин Денис Панкратов, який плив поруч, був

Денис Силантьєв

попереду і йшов явно на рекорд. Але згодом він раптом уповільнив темп, а потім і відстав.

Денис торкнувся бортика через 0,21 секунди після Тома. “Бронза” – в австралійця Джастіна Норріса.

Очікували, що Денис принесе хоч якусь медаль ще і на дистанції 100 метрів. Проте до фіналу він не пробився, посівши у півфінальному запливі лише п’яте місце.

За оцінкою здобутих Яною та Денисом медалей, ще шостого місця Ігоря Снитка, наша збірна з плавання зробили великий і якісний крок уперед по відношенню до Олімпіади в Атланті. Там – одне четверте і два шостих місця.

А де ж інші 23 спортсмени, яких повезли “пристрілювати” на цю Олімпіаду? Вони здобули такі місця: 2 – у першій десятці, 27 – у другій, 10 – у третій, 4 – в четвертій. Чи варто було витратити кошти на вельми дорогі виїзди задля таких результатів? Наші плавці були у віці 15-31 рік. Якщо 15-річну донеччанку Ольгу Бересневу, дійсно, треба було вчити і “обкатувати”, то що ми очікували від 31-річного Павла Хникіна з Вінниці? Взяли, мабуть, за його заслуги в Атланті, за шості місця. А він віддячив 27-им місцем. А чи можна його в цьому звинувачувати? Звичайно, ні.

У такому віці сьогодні у плаванні навіть видатні особистості високих результатів не досягають. Тому й запровадили чемпіонати для ветеранів.

– Нам не вистачало світового визнання, – сказали після завершення змагань з синхронних стрибків у воду бронзові призерки Олена Жупіна та Ганна Сорокіна. – Росіянки і китайки, які опинилися попереду, традиційно сильні, вони лідери, а це дуже впливає на оцінки суддів.

Виступали вони гідно. Кожну спробу виконували надійно, не втрачали посмішок на обличчях. Найскладнішими в них були перші два стрибки: два з половиною оберти назад у групуванні й два з половиною оберти авербах у групуванні. Головне, дівчата не втрачали почуття ліктя та доброго настрою.

Та задля об’єктивності зазначимо, що нашим, за визнанням преси та спеціалістів, а також їх особисто, не вистачало складності, яка виділяла серед інших китайських спортсменів. До китайців була прикута загальна увага, на них рівнялися всі, по них рівняли інших. І все ж вони втратили кілька з обов’язкових медалей в цьому “власному” виді спорту.

Успіх наших дівчат слід оцінити на рівні золотих медалей. Адже їхнє досягнення на тлі рівня забезпеченості спортсменок Канади, Австралії та Німеччини, які лишилися позаду, не зрівняльне.

В особистому заліку Олена була шоста, як і її колеги чоловіки-синхроністи – Роман Володьков та Олександр Скрипник.

До цього додамо, що комбінації синхроністів дедалі ускладнюються. Крім власної артистичності, тих же костюмів, на перше місце виходить насиченість програми елементами ультра-сі, без яких симпатії глядачів не завоюєш.

Від гімнастів-чоловіків давно очікували високих результатів. Були окремі спалахи, щоправда, в загальнокомандній боротьбі вище третього місця ми не піднімалися. Виступи на попередніх Олімпіадах Віктора Чукаріна, Бориса Шахліна, Юрія Титова, Богдана Макуца згадуються як чарівний сон далекої давнини. Щоправда, вже потім були Тетяни Гуцу та Лисенко, Лілія Подкопаєва, Рустам Шарипов.

Головні тренери збірної Анатолій Шемякін та Ігор Коробчинський взяли до Сіднея основними Олександра Світличного (“Динамо” Луганськ), Олександра Береша (“Динамо” Херсон), Романа Зозулю (“Тарт” Запоріжжя), Руслана Мезенцева (“Динамо” Кіровоград), Валерія Гончарова (“Динамо” Харків) і Валерія Перешкуру (“Динамо” Черкаси). Більшість з них пройшли випробування чемпіонатом Європи, де впевнену перемогу в особистому заліку здобув Олександр Береш. У цьому циклі відзначились і інші наші хлопці.

Саме їм стало до снаги перепплавити “бронзу” Атланти на “срібло” Сіднея. Чоловіки-гімнасти розпочали боротьбу за командну першість вже третього дня з кваліфікаційних змагань. Виступали на новеньких снарядах та обладнанні. Таке побачили у себе на базі в Кончі-Заспі лише перед самим відльотом на Олімпіаду. Воно довго закуповувалось, ще довше рухалось, а ще довше чекало на митниці.

Проте тренерам вдалося кардинально помінати програму буквально для кожного, наситити її сучасними суперелементами. В попередніх змаганнях трагедії не сталося, якщо не вважати двох травм. Спочатку Роман Зозуля при зіскоку з брусів вдарився головою о опору, а Олександр Світличний під час тренування на перекладині зірвався і впав на мати.

Це могло би вибити будь-кого з колії, тільки не наших бійців. Кільця вони відпрацювали стабільно, хоча не на повну силу. В опорному

стрибку показали складні елементи, вийшли в лідери. Бруси дещо охолодили, бо Роман Зозуля впав, Валерій Гончаров припустився іншої помилки, зате вдало виступила “стара гвардія”. На перекладині незначної похибки знову припускається Гончаров. У вільних – також втратили десяті балів. Кінь став справжнім порятунком. Завершальний виступ Олександра Береша вивів нашу команду на третю позицію.

Отже, першими опинились росіяни з відривом від наших у півбала. Другими були китайці, які випередили наших на 0,3 бали. Японців до уваги не брали, бо в них не вистачало стабільності. У фінальну шістку вдалося протиснутися румунам, зате за нею опинилися сильні білоруси.

Перший для наших вид – опорні стрибки. Валерій Перешкура своєю холоднокрівністю, а, головне, надійністю вселяє упевненість. До брусів першим підходив Роман Зозуля. Виконав вправу добре, було побоювання, що знову впаде, як попередньо. На найскладнішому снаряді – перекладині наші виступили вище усяких похвала. Затем вільні вправи виявилися справжнім каменем спотикання. На коні виступили

Команда гімнастів – срібні призери

рівно. Зайняли тверду другу позицію слідом за китайцями, що й дало сили. Кільця пройшли без помилок, що й дозволило ще більше відірватися від росіян.

Їхній тренер Леонід Аркаєв не приховував злості і роздратувань. Цього не могло ніяк статися. В складі його команди були суперталановиті чемпіон світу Микола Крюков, чемпіони світу й Олімпійських ігор Олексій Немов, Олексій Бондаренко й інші.

– Ваше “срібло” дуже високої спроби, – сказали кореспонденти спортсменам. – А чи можна було виграти в китайців?

– Часом здавалося, що ми, дійсно, виходимо уперед, – відповів Олександр Світличний. – Але в них вигравати ще не можемо. У них зовсім інша методика. Вони безжалісно виснажують спортсмена надлюдськими навантаженнями, засобами, буквально знущаються над особистістю.

До особистих змагань, які починалися наступного дня, тренери відібрали найкращих трьох. Від нас були два Олександрі Світличний та Береш і Роман Зозуля.

Якщо перший боровся обережно, не ризикуючи, посів зрештою п'яте місце. Другий Олександр і Роман виступали на межі можливостей. Вони прагнули перемогти росіянина Олексія Немова та китайця Янг Вея, тобто тих, кого поки що здолати не було можливим. До того ж, на п'яти їм весь час настував білорус Іван Іванков.

Зрештою, Роман Зозуля, припустившись багатьох прикрих помилок, опинився лише на восьмому місці. Олександр Береш ступав від снаряду до снаряду тактично грамотно і обережно, знаючи, що суперники дуже сильні. Лідерів поконати не дадуть ні судді, ні інші обставини. Та й вони самі такі, що прикрих помилок чи несподіваних падінь не припускаються. А якщо відверто зважити сили, то він ще не готовий до абсолютного лідерства. А от поборотися з ними та іншими можна.

Перша вправа – кільця. Береш відмінно виконує складну комбінацію, але не чітко приземлюється. Дістає лише 9,55. Опорний стрибок судді оцінюють 9,675. Це вже 12 позиція. Після брусів він сьомий, а після перекладини – третій. Що казати про те, яке хвилювання охопило суперників. Особливо білоруську збірну, яка вже намацувала у кишені “бронзу”.

Та й перед останнім виходом на поміст – вільними вправами Береша від Іванкова відділяла лише одна тисячна бала. Олександр концен-

трує в один кулак усю свою силу волі і почуття, він надміру обережний і зосереджений. Виступаючи першим набирає знову ті ж самі 9,675. Білорус значно менше. Він четвертий.

Третє місце Олександра Береша – справжній успіх українського гімнаста-багатоборця. До нього спортсмен йшов від перемоги до перемоги. А скільки синців та шишок було на його шляху. А зважте ті умови, в яких тренувався наш гімнаст, не скаржачись ні на що, беручи від життя тільки те, що воно давало. Тож його третє місце заслуговує найвищої оцінки.

Варто назвати й тренерів команди гімнастів. Головний тренер Олег Остапенко, тренери Анатолій Шемякін, Віктор Лутаєнко й Ігор Коробчинський.

Жінки-гімнастки, а точніше дівчатка-підлітки, яким би ще бавитися ляльками, виступали набагато гірше. Лише шосте місце посіли командою Галина Тирик, Ольга Рощупкіна, Ольга Тесленко та Олена Кваша.

У боротьбі за особисту першість змагалось 36 учасниць, на кожному снаряді по дев'ять. Після обов'язкової програми неабияка надія зажеврила на медаль у Вікторії Карпенко. Ця малявка йшла досить рівно і впевнено, демонструючи неабияку майстерність.

У довільній програмі вже перша вправа – опорний стрибок завершується гіркою пігулкою – 9,574. Краший результат в Галини Тирик та Ольги Рощупкіної. Зате фатальними для них стають вільні вправи, в яких вони вважалися “королевами”. Ольга отримує 9,362, Галина й того менше – 8,987. Із такими оцінками навіть до шістки не потрапити. Невисоке 14 місце і у Вікторії.

Зате після брусів вона повертається до лідерів – 9,8 і друге місце. Після підступної для всіх колони у Вікторії – 9,775. Це вже перше місце! Останній для неї вихід – вільні вправи, які повинні закінчитись тріумфом. Та вже після проходження першої діагоналі приземлюється за межами килима.

Підступний снаряд цей сіднейський килим. Скількох наших хлопців та дівчат покарав він тут, у “Супердоумі”. Усіх дивувало, чому переважно наші приземлюються за його межами або рухаються “не туди”. Пояснюється все дуже просто. Про той новий килим, який поклали у Кончі-Заспі, ми розповідали. Не встигли тільки спортсмени пристосуватись до нього. А старий не відповідав міжнародним стандартам.

Той дискомфорт вилився в соті, десятки, а то й цілі бали, яких потім не дорахувалися спортсмени. Програла не вони, а чиновники від спорту, які по змаганнях як могли чихвостили спортсменів за їхні невдачі, не дорахувавшись запланованих очок та медалей.

Тож, як не застерегти наступне покоління спортсменів та керівників усіх рівнів від таких організаційно-побутових помилок. Хочеться сподіватись, що нове устаткування та обладнання з'являться в багатьох місцях, де ще вміють готувати спортсменів високого рівня.

А Вікі Карпенко немає в чому дорікати. Адже вона така маленька. Її зріст 148 сантиметрів, а вага – 40 кг. Із 19-ти прожитих років вона п'ятнадцять у гімнастиці. Батьки привели її до секції, коли їй виповнилося лише чотири роки. Вона ще нічого у житті не бачила крім колод, брусів, матів, магнезії. Та ще гулу трибун на великих змаганнях, де встигла побувати.

Недарма її хобі, як сказала вона кореспондентам, колекціонування іграшок.

Помилка на килимі відсунула Вікторію Карпенко одразу на одинадцятую позицію в абсолютній першості. Ольга Рошупкіна була сьома, а третя залікова учасниця Тетяна Тирик аж двадцять друга.

Прикро про це говорити, бо росіянки припустилися ще грубіших помилок. Лише румунки демонстрували непохитність. Ів них перше загальнокомандне місце і весь п'єдестал пошани в абсолютній першості. Перемогла Андреа Радукан, за нею виструнчились Сімона Амонар та Марія Олару.

Та для досвідченої Андреа музика грала не довго, вона тішилась із перемоги не більше кількох годин. Допінг-контроль виявив у її організмі заборонений препарат псевдосередрін. Золота медаль перейшла до Сімони Амонар. А “бронзова” до китайки Лю Суан.

З нагоди цього у Бухаресті любителі спорту наступного дня організували масовий мітинг протесту проти підступних дій чиновників МОК. Що тільки не понаписували вони на своїх транспарантах, чого тільки не кричали в мегафони! Зате коли дізнались про позбавлення ліцензії ще 10 своїх спортсменів, заспокоїлись.

А що показали гімнастки-художниці? Чи вдалося їм втримати своє реноме, втрачене було через чвари? Чи не поглибилась прірва між двома таборами? На жаль, мусимо констатувати, що ситуація погіршилась. А це неабияк вплинуло на виступ тут, у Сідней, Олени Вітриченко, Та-

мари Єрофєєвої та запасної Ганни Безсонової, дочки відомого футболіста київського “Динамо” Володимира Безсонова, до речі, бронзового призера двох Олімпіад.

Українські спортсменки виступали відмінно. Проте посіли відповідно четверте та шосте місце. Головним чином через втрачений авторитет, що, в свою чергу, призвело до упередженого суддівства.

... “У наших лучниць – срібні стріли”, – так писали українські газети після завершення змагань зі стрільби з луку, які проводились на спеціально обладнаному стадіоні.

В індивідуальному турнірі наші дівчата лаврів не здобули, хоча надія на медаль жевріла. Напередодні командних олімпійських змагань лише кореянки заступали нашим дівчатам дорогу до “золота”. Вони й розіграли між собою першість.

Не дивно, що під час жеребкувань, організатори розвели ці дві команди по різні боки турнірної сітки. В першій зустрічі нашим належало помірятись силами з лучницями Італії, а кореянкам з американками. Коли подолали ці бар’єри, не менш успішно пройшли через наступний. Наші перемогли турчанок, суперниці – німкені.

І ось фінал, зустріч справді найсильніших у світі жіночих команд. Перший раунд проходить у рівній боротьбі. Кореянки попереду лише на одне очко – 85 : 84. У наших зразок холонокровності і врівноваженості демонструє найдосвідченіша з трійці Олена Садовнича – 29 очок і з 30 можливих. У другому раунді здобуває лише 28.

Кореянки у підсумку збільшують результат, підтверджуючи, що цей вид спорту у них національне надбання. В них 251 очко, що майже дорівнює світовому рекорду, але це новий олімпійський рекорд.

Срібні медалі киянки 32-річної Олени Садовничої, одеситки 28-річної Наталії Бурдейної і харків’янки 17-річної Катерини Сердюк – безперечний успіх дівчат і їхніх тренерів Олександра Ніколаєва та Сергія Радіонова.

– Команда сформувалася лише цього року і я радий, що наші лучниці зробили значний крок уперед в порівнянні з Атлантаю, – прокоментував цей виступ президент Федерації стрільби з луку, відомий спортивний оглядач Іван Сайко. – Дівчата показали результат, на який їх націлювали.

Катерину Сердюк до складу збірної включили не так за спортивні показники, хоча в свої 17 років вона вже “била” досвідчених спортсме-

нок, а, скоріше, за повагу до результатів, які досяг знаменитий центр “Комунар”, в якому вона тренувалася.

Саме тут, у Харкові, упродовж 40 років працює знаменита кузня чемпіонів України, СРСР, Європи, світу. Не було лише олімпійських нагород. За одну з них Катерина билася відчайдушно. Аби не кореянка, майбутня чемпіонка Олімпіади, на яку натикнулася в 1/8 фіналу.

Щоби повною мірою оцінити вагу “срібла” українок, треба знати, що в Кореї – лук культивується в усіх загальноосвітніх школах. Південна Корея могла б виставити на Олімпіаду 15 рівноцінних команд. Усім іншим віддали б місця з 16-го і далі.

У змаганнях стрибунів на батуті була надія на золоту медаль Оксани Цигульової. Цей вид спорту був олімпійським дебютантом. Непоганий рейтинг у світі мали й Олена Мовчан та Олександр Чорнонос.

До цього варто додати ще й те, що для наших дівчат Австралія не була “terra incognita”. Ще 1998 року тут, у Сідней, вини вибороли друге місце у синхронних стрибках на чемпіонаті світу. Весною олімпійського року на традиційному передолімпійському тижні Оксана була другою в особистих змаганнях.

Кваліфікаційні змагання Оксана завершила на третьому місці. Порядковий номер виступу у фіналі був сьомий. Попереду неї стрибила канадка Карен Кокберн, в якій був високий коефіцієнт складності. Проте стрибки Цигульова виконувала чистіше і точніше. В її арсеналі було багато дуже красивих “гвинтів” надто складних для координації, за що й дістала вищу оцінку.

Проблема була з росіячкою Іриною Караваєвою, яка упродовж кількох років вважалася фавориткою. Її авторитет, а ще поведінка російських тренерів тиснули певною мірою на суддів. У неї були дуже складні високі стрибки. Зате ритм їх виконання був рваний, вона не завжди приземлювалась у центрі квадрату, що повинно було каратись. Але судді на це уваги не звертали.

Багато хто вже думав, що золота медаль уквітчує українку. І це було би вірним рішенням, єдиним, яке б не викликало заперечень і невдоволень серед публіки. Проте пальму першості присудили росіянці. Цигульова була не на жарт засмучена, але нічого не вдієш – у їхньому виді спорту оцінки – справа суб’єктивна.

На успіх велосипедистів-трековиків керівники делегації розраховували. Хоча б вже тому, що чоловіки у гонці переслідування неоднора-

зово ставали призерами світових і європейський чемпіонатів. Відверто скажемо, що їх у Сідней побоювались і конкуренти.

В особистих змаганнях в індивідуальній гонці переслідування на 4 км брали участь Сергій Матвеев з Київщини та Олександр Симоненко з Кіровограда. Виступили, за власними оцінками, нижче можливостей. Важко пробивались до чвертьфіналу, а вже там поступалися хто як хотів. У підсумку Олександр був шостий зі заліковим очком, а Сергій опинився на сьомому місці.

Дев'ятьми були у командній груповій гонці на очки на 60 км Олександр Феденко з Черкас та Василь Яковлев з Одеси. Про 17 місце останнього в індивідуальній груповій гонці на очки краще й не згадувати.

Краще розповісти про те, як наша четвірка боролася за першість у командній гонці переслідування на 4 км.

До Матвеева, Симоненка, Феденка додали ще Сергія Чернявського з Вінниці. Цей наш квартет, складений лише напередодні стартів, уже своєю появою наводив жах. Його побоювались ще з 1995 року, коли наші вперше стали віце-чемпіонами світу. З того складу лишились Олександр Симоненко та Сергій Матвеев. 1998 року разом з Олександром Феденком стали чемпіонами.

У Сідней для того, щоб потрапити на слабкішого суперника треба було у кваліфікації показати найкращі секунди. Оскільки результат виявився другим, то й у суперники у чвертьфіналі дістали голландців.

Українські трековики – срібні призери

Упертого опору вони не склали, перевага українців відчувалася вже з перших метрів. А потім їхній квартет взагалі розпався посередині дистанції. Відчутна перевага. На ціле коло!

У півфіналі зіткнулися з англійцями, які напередодні ще у кваліфікації поліпшили світовий рекорд. Суперечка точилася не на жарт. Здолали британців тільки завдяки швидкості, що була близька до рекордної.

І отут організатори змагань зіпсували нашим настрої. Фінальний заїзд оголосили буквально через 50 хвилин, коли часу для відновлення не було ніякого. Навіть на чемпіонатах світу такого не буває. Водночас, німці, з якими належало ганятись, спокійно відпочивали.

І все ж наш квартет вирішив не здаватися. Боротьба йшла за кожную долю секунди. Щоби перемогти українців німці мусили йти на світовий рекорд. Тільки він дав змогу завоювати золоті медалі чемпіонів. Принагідно зазначимо, що в складі німецької команди були гонщики, які вже відзначились на цій Олімпіаді.

Наші хлопці – срібні призери. Це велике досягнення не лише спортсменів і тренерів, а й усіх тих, хто їх забезпечував спорядженням, інвентарем, відрядженнями на змагання. Обов'язково підкреслимо, що виступали наші хлопці на машинах, виготовлених в конструкторському бюро АНТК імені Антонова.

Високу оцінку дали спеціалісти і третьому місцю Ірини Янович, яка вихована в сільському спортивному товаристві Луганщини. Єдина із жінок вона виступала на треку у двох видах програми – гіті та спринті. До її появи на треку керівники Спорткомітету України взагалі жіночий трек в Україні “заморозити”. Але спочатку “срібло” на чемпіонаті Європи у Москві, “золото” і “бронза” у Берліні змусили чиновників відмовитись від підступного задуму.

1999 року у Мексиці на Кубку світу вона єдина представниця України здобула право на два олімпійських старту. Гіт на 500 метрів з місця вважався її “коронкою”. Та за день до старту, повертаючись з тренування, потрапила під машину. Добре, що встигла розвернутись. Життя врятувала, але праве плече і руку ушкодила.

Цілу добу лікарі ставили Ірину “на ноги”. Перед стартом плече заморозили. Підсвідомо берегла себе, тому й не добрала тих кількох сотих, необхідних для виходу у коло найсильніших. Показаний результат у класифікації відповідав дев'ятому місцю.

Ніч перед спринтом спала погано. Затягувалось свято на честь “срібла” у чоловіків, через що на трек виїхала запізно. За півгодини, що лишилися, як слід не розігрілась. Обидва заїзди програла росіяниці Оксані Гришиній.

Зате одігралася на австралійці. Спеціалісти стверджують, що якби не програла росіяниці соті секунди, могла б подолати французенку Фелісію Балланже, яка стала “золотою”. Ірина виглядала сильніше.

На відміну від чоловіків Ірина запізно дістала нову машину. Щось довго йшли гроші з вулиці Еспланадної до проспекту Перемоги. Старенький ровер Ірини – ідеальна машина для гіту, але, як бачимо, він не зіпсував борозни і в спринті.

Як жартували, вона на “Запорожці” обігнала деякі “Мерседеси”.

У греко-римській боротьбі усі сподівалися на золоту медаль 22-річного Давида Солдадзе, динамівця з Маріуполя. Проте останнім часом він жив у Луганську, куди переїхав за старшим братом. Тут навчався спочатку в спортінтернаті, звідки вийшло кілька талановитих олімпійців, потім на факультеті фізвиховання державного педуніверситету. Тренувався у Миколи Рубіжного, потім Геннадія Узуна.

Давид виступав у ваговій категорії до 97 кілограмів. Надто переконливо закінчував хлопець усі попередні поєдинки. До фіналу досить спокійно здолав опір грека Константіноса Таноса. Й виходив у фіналі на шведа Мікаеля Юнгберга, якого наш атлет вже перемагав. На цю зустріч прибули усі керівники української делегації, що було вірною ознакою урочистого вшановування переможця.

І, дійсно, Давид активно почав зустріч, повів у рахунку. Та тренери і представники прогавили факт нарахування переможного очка не тому спортсмену. Не знав цього й Давид. Будучи переконаний у власній перевазі, він спокійно доводить зустріч до кінця. Тільки тоді, коли суддя підняв до гори руку шведа, наші зчинили гвалт, побігли до суддівського столика. Але після бійки кулаками не махають. “Срібло” теж непогана медаль для молодого атлета. Хочете щоби було “золото”, слідкуйте за будь-якими дрібничками.

Вселяли надію і перші поєдинки чемпіона Атланти В’ячеслава Олейника та бронзового призера Андрія Калашникова, а ще Давида Манукяна. Однак виступили вони не найкращим чином. Щоправда, двоє останніх здобули очки, посівши четверті місця.

Очко за шосте місце приніс збірній Україні старший брат Давида

Георгій Солдадзе. У нього було дуже вагоме алібі. Він наткнувся на могутнього тричі олімпійського чемпіона, депутата російської Держдуми Олександра Кареліна, який йшов до своєї четвертої, рекордної у боротьбі на олімпійському килимі золотої медалі.

Він заступив дорогу Георгію, а йому, у свою чергу, американець Ралон Гарднер. Ця людина небачених у боротьбі обсягів не давала себе обхопити. Так і прововтузились весь відведений час. Судді вирішили, що американець був активніший. Він увійшов до історії боротьби тим, що переміг “непереможного Кареліна”. У Москві поразка багатиря з Красноярська викликала сум і шок, ніхто в це не міг повірити. Держдума тільки про це й гомоніла.

Давид Солдадзе

А В'ячеслав Олейник програв аж тричі поспіль. Для того, щоб продовжити боротьбу за медаль, йому треба було додатково провести кілька поєдинків, а в останньому ще й виграти зі завданним рахунком 3: 0. Коли цього досяг, заспокоївся. На останніх секундах судді “приписали” йому пасивність і віддали очко супернику. 14 місце, звичайно, не його. Але реально завойоване.

“Срібного” призера мали й борці-вільники. Це був Євген Буслович з київського “Гарту”. Для того, щоби він зійшов на п’єдестал пошани, знадобилося звертання до апеляційної комісії. Не полишала надія на медаль і киянина Олександра Захарука. Втекло від нього не лише “золото”, а й “бронза”. Залишився на четвертому місці.

Зазнали фіаско і плани щодо Аліка Мурзасєва, Вадима Тасєєва, Ельбруса Тедеєєва і інших, на успіх яких вкотре сподівалися.

Боротьба на татамі вкотре теж складалася не на нашу користь. Приємний виняток справив волинянин, чемпіон Європи Руслан Машуренко.

Для сучасного дзюдо характерна велика інтенсивність сутичок. Тут в один день проводять усі поєдинки в одній ваговій категорії. Немає

потреби зайве хвилюватися. Щоби завоювати золоту медаль, треба виграти п'ять сутичок. На жаль, першу Руслан програв французу. Тепер, за правилами, треба було чекати, коли той увійде до півфіналу.

Вже коли півфіналісти були визначені, почалися так звані втішні поєдинки. Після кожного спортсмену відводилось на відпочинок не більше 10 хвилин. Усі сутички закінчив на "іппон", що означало чистою перемогою.

"Бронза" Руслана Машуренка плід праці тренерів Анатолія Калининського та Анатолія Бондарева, яких із невідомих причин на Олімпіаді не допустили.

Те, що сталося у важкій атлетиці не могло наснитися й у страшному сні. З восьми хлопців і двох дівчат, які представляли Україну, усі, як запевняли тренери, готові до запеклої боротьби. Усі вони пройшли випробування чемпіонатами світу та Європи, Кубками, комерційними турнірами.

Із них тренери готували "дуплети", виставляли на вид по одному представнику. Однак жоден з варіантів "не вистрелив". На всіх одне четверте місце, або 3 очка, у вазі до 105 кг, де чемпіон світу Ігор Разорьонов виступав краще за своїх колег.

Після першої вправи-ривка він навіть вселив надію на перемогу. Підняв 192,5 кг, що стало недосяжним для усіх інших. Зате розгубився після тактичних ходів іранця Хоссейна Таваколі, який то пропускав вагу, то використовував підходи. Просив збільшити вагу ледь не до рекордної позначки.

У результаті таких маневрів випередив Ігоря аж на 7,5 кг у поштовху. Дав змогу це зробити ще трьом спортсменам.

А Денис Готфрід, який йшов за ним і вже бачився на п'єдесталі із "сріблом", раптом не взяв початкової ваги у поштовху, за що й дістав "баранку". Фіаско закінчився виступ "дуплету" Геннадій Красильников – Артем Удачин.

Насторожила спеціалістів поява у чільних шістках спортсменів Таїланду, Бірми, Тайваню, Індонезії, Катару.

Для тих, хто підраховував ефективність виступів українських спортсменів на Олімпіаді, на перше місце, напевно, поставили Миколу Мільчева. Цей стендовик з одеського "Колоса" сам один представляв команду. Більш нікого в цьому виді не взяли. Досягнувши стовідсоткових влучень, виборов золоту олімпійську нагороду.

Як і скрізь, у стендовій стрільбі змагання починають із кваліфікації. До фіналу доходять шість найкращих. З першим завданням Микола впорався на відмінно, показує абсолютний результат. Щоб дістатись до шістки запланував в кожній із наступних серій показувати третій, потім другий і зрештою – перший результат, перемогти.

Спочатку відстріляли три серії по 25 мішеней, наступного дня – дві й третю, безпосередньо за місця у фіналі. Тому й вибив 125 – абсолютний результат.

Цікаво, що за межею фіналістів виявились обидва італійці, фаворити цих змагань, чемпіон Атланти Фалько та чемпіон світу Дженга. Це збільшувало шанси на здобуття медалі будь-якого гатунку, тим більше, що поруч із Мільчевим із незапланованих опинився син шейха Катару Алатія, Але були німець, чехи, австралієць.

Микола ледь умовив тренерів, щоб вони перед фіналом не повідомляли до штабу про його перемогу у кваліфікації, хоча не мали права це робити. Чинovníки, які приїхали із Києва, в спеціальних таблицях відмічали рух кожного спортсмена в кожному з видів спорту. Сповістивши про це, вони б не одвернули приїзд на стенд цілої купи офіційних представників, які б наробили великий гвалт, не дали б спортсмену спокійно зосередитись на пострілах.

У фіналі краще за інших стріляв чех Малек. Він один виглядав фаворитом і був гідним конкурентом, влучав у тарілочки без жодного промаху. Перед останнім колом усі відчутно відстали. Миколі також вдавалися усі постріли. Він подумки поздоровляв себе із “сріблом”. Але не втрачав надії й на “золото”. В останній серії він розбив усі 200 тарілочок, що було рекордом. Чех відстав на одне влучення.

Отже, вже в перші дні змагань Україна завдяки своїм спортсменам здобула три золоті олімпійські медалі. Це було добрим початком.

Змагання з фехтування для україн-

Микола Мільчев

ських спортсменів були вкрай напружені і драматичні. У жіночій рапирі невблаганний жереб у першому ж бою звів двох київських динамівок Олену Кольцову й Ольгу Лелейко. Цей поєдинок виграла Олена, але в наступному поступилася німкені Сабіні Бау.

Львівська рапиристка Людмила Васильєва на старті поступилася кубинці Мігсі Дуссу. Перемогу святкували дві італійки Валентина Веццалі та Джованна Трилліні, які пропустили вперед німкеню Ріту Коніг.

Чоловіки-шаблісти командою зачепилися за шосте місце, принісши одне залікове очко, але в особистих змаганнях вибули з боротьби досить швидко. Київський армієць Володимир Калюжний поклав зброю у піхви одразу ж після першого бою. Його одноклубник Володимир Лукашенко виграв у японця, зате другу зустріч програв росіянину.

Головна надія збірної, чемпіон світу київський динамівець Вадим Гутцайт так само вибув з боротьби після другого поєдинку. Медалі розподілили між собою румун, француз та німець.

Наші чоловіки-рапиристи на чолі з найбільш титулованим киянином, чотириразовим чемпіоном світу Сергієм Голубицьким не показали найкращих бійцівських рис. Вже у чвертьфіналі він поступився посередньому корейцю. Щоправда, перемігши Сергія, він більше ні від кого опору не діставав і легко піднявся на найвищу сходинок п'єдесталу пошани.

Єдиний шпажист у команді України Олександр Горбачук із Харкова посів загальне 16 місце, а перемогу святкував росіянин Павло Коробков.

Як відомо, до Сіднею поїхало 11 наших спортсменів-боксерів, це були представники семи різних регіонів, різних шкіл. Проте команда показала себе міцним і згуртованим колективом. Кожен член його прагнув перемоги, хоч декому на рингу довелося вести боротьбу на два фронти – проти суперника і з упередженістю суддів. Особливо це відчувалося на фінальній стадії, коли несподівано для багатьох восьмеро з одинадцяти увійшли до чільної шістки, двоє стали срібними призерами, а троє бронзовими.

Але спочатку розповімо про невдах. Стартовий поєдинок програв Сервін Сулейманов, який виступав у категорії 57 кг. Цей програш вивів його на таке “коло”, звідки вирватись майже неможливо. Тим більше, що тут виступало чотири сильних спортсмени з колишніх просторів СРСР. Чемпіоном став Бекзат Саттарханов із Казахстану. 17-32 місця,

які вивели Сервіну, скоріше попередження, ніж справедлива розстановка сил.

У категорії 63,5 на другій сходинці оступився В'ячеслав Сенченко. Його приклад наслідував Олександр Яценко у вазі до 91 кг.

У категоріях до 48 кг та до 51 кг за збірну Україну виступали брати-близнюки Валерій та Володимир Сидоренки з Енергодара. Перший виступав у силу власних можливостей, хоча усі сподівались, що він зачепиться за третє місце. Він був агресивним спортсменом, одним з найперспективнішим у команді. До Сіднея встиг стати чемпіоном Європи. В рівному бою спіймався “на гачок” підступного кубинця, який потім програв чемпіону Олімпіади французу Брахіму Аслуму. Тверде четверте місце вселяло надію на подальші успіхи 24-річного боксера.

Його брат Володимир був сама потужність. З ним пов'язували надію на “золото”. Проте вже у першому бою зустрів шалений опір від мексиканця Данієля Мендези, про якого наші нічого не чули. Цей спортсмен мав чудову властивість. Він пропускав силу ударів, проте ліз уперед, мов нічого не сталося. Але Володя все ж таки його зупинив – 16: 8.

Другим на шляху був аргентинець Нарваез, фіналіст торішнього чемпіонату світу. Усі раунди були напружені, рахунок майже рівний. Лише в кінці Володимир збільшив перевагу.

У чвертьфіналі бився з поляком Анджеєм Ржаним, в якого вигравав свого часу Валерій. Бій закінчився за явної переваги українця. У півфіналі проти Володимира б'ється таїландець Понлід. Лівша, він дуже ефективно атакував у попередніх боях, які закінчував за явної переваги.

У першому раунді Володимир навіть вигравав – 3: 0. Проте припускався помилок, натикався на прямі удари суперника, який невпинно набирив очки. Коли побачив, що програє, кинувся надолужувати прогаяне, але час спливав. Ця поразка була тим прикріша, що у фіналі він мав битися за “золото” з казахом, чемпіоном світу Булатом Джумаділовим, в якого колись вигравав.

До того ж судді чомусь приписували таїландцю такі удари, які він не наносив.

Особлива розмова про харків'янина Сергія Данильченка, який виступав у вазі до 54 кг. Його шлях до Олімпіади був крутий і звивистий. Здавалося, що він, загальний улюбленець, чемпіон Європи, без зайвого клопоту здобуде олімпійську ліцензію. Проте в жодних із чотирьох змагань, які давали на це право, він не ставав фіналістом. Севастополь,

Бухарест, Афіни – і скрізь невдачі. Вдалося це хлопцеві лише з четвертого заходу, у Ліверпулі, де він продемонстрував справді той бокс, якого чекали від нього тренери.

Та й у Сідней Сергія ніхто не міг впізнати. Він був саме натхнення. Боксував з великим бажанням перемогти, показуючи усю красу своєї техніки, психологічної врівноваженості.

Було би помилкою сказати, що перші бої були легкі, дивлячись на результати. Індійця Нгангому Сінгха він переміг з рахунком 14: 5, а австралійця Джастіна Кейна, за якого усі шалено вболівали, взагалі побив ще у другому раунді.

У півфіналі Сергій виходив на росіянина Раїмкуля Малахбекова, якого впевнено переміг у фіналі чемпіонату Європи – 2: 0. Та тут поступився 10: 15.

А ще раділо серце від виступів у категорії до 60 кг львів'янина Андрія Котельника. За нього керівники збірної також переживали. Невдовзі перед Олімпіадою, вже здобувши олімпійську ліцензію, він дістав серйозну травму і дуже довго від неї виликовувався. Конфлікт перенесли на центр спортивної медицини, який, на думку тренерів, мало що робив, аби хлопець видужав. Відлежавши цілих 40 днів, він так і не загоїв ногу, яка вже нестерпно боліла у фінальній зустрічі з кубинцем Маріо Кінделаном.

У вазі до 67 кг також повертався зі “сріблом” кримчанин Сергій Доценко. Він молодий, але самобутній. Симпатії глядачів і спеціалістів були на його боці. Лише судді чомусь віддали перевагу росіянину Олегу Саїтову.

Вчорашнім юніором поїхав до Сіднея Андрій Федчук, уродженець Коломиї, що виступав у категорії до 81 кг. Але в його активі вже була “бронза” за чемпіонат світу, який проходив позаторік у Аргентині.

У Сідней жереб був сприятливим до нього. Спочатку він вже у другому раунді здолав марокканця Азіза Раджі. Потім також переконливо виграв у ганця Чарльза Адама. Зате у чвертьфіналі ледь не оступився, натрапивши на нікому не відомого індійця Гурчарана Сінгха. За рахунком 12: 12 судді віддали перевагу Андрієві, оскільки він наніс більшу кількість ударів.

У півфіналі суперником Федчука був чех Рудольф Край. Відчувалося, що Андрій вищий за класом. Він одразу повів у рахунку, але згодом бій вирівнявся і при обміні ударами наш спортсмен втратив ініціативу

і програв по очках. Додати треба, що він виступав у незвичній для себе категорії, де боксери важили значно більше від нього.

Ще один львів'янин Олександр Зубрихін у категорії до 75 кг теж був серед тих, на кого покладали надію. У другому бою він зустрічався з угорцем Ердеем. Хоч і програв, але остаточно виснажив суперника, який у півфіналі не зміг скласти конкуренцію росіянину Гайдарбеку Гайдарбекову. А переміг тут кубинець Хорхе Гутьєрес.

У надважкій вазі Олексій Мазикін працював лише півтора роки. Вік у нього зрілий, але стаж у збірній ще не достатній. І все ж його 5-8 місце розглядалося як успіх.

Загальну перемогу нашій команді забезпечило дбайливе і відповідальне ставлення до своєї справи усіх керівників команди. Особливо хочеться виділити головного тренера збірної Ігоря Гайдамаку, який наче квочка опікає своїх вихованців. Він невтомно шукає спонсорів. Немає такого високого кабінету, де б він не порушував питання пов'язані із розвитком боксу на Україні.

У той же час, він приділяє велику увагу так званій глибинці. Адже розуміє, що саме там треба шукати поповнення для збірної. Він вміє розмовляти з керівниками будь-якого рівня, спонукаючи їх на дії, що принесуть користь боксу.

Тринадцятий день Олімпіади виявився щасливим для екіпажу яхти "470" киянки Олени Пахольчик і дніпропетрівчанки Руслани Таран. Дванадцять днів вони виходили на старт гонок. Стабільно фінішували в кожній у групі лідерів, одного разу навіть прийшли перші. Після шостої гонки впевнено посіли перше місце. Та вже у наступній були покарані розворотом на 720 градусів. Припускалися елементарних помилок у наступних. Перед заключним днем за сумою усіх рейсів були треті. Австралійок було дуже важко здолати. Проте з американками, які займали другу позицію, ганялися на рівних.

Саме ці два екіпаж і не вдалося випередити у загальному заліку. Їхня "бронза" – вагомий здобуток українського екіпажу. Треті серед 19 країн – це здорово.

Але самі дівчата були засмучені. Вони приїхали до Австралії заздалегідь, щоб добре пристосуватись до клімату і хвиль. Потай розраховували на допомогу свого тренера Віктора Коваленка, який вже другий рік готував тут до Олімпіади кілька екіпажів.

Особливо сподівалася на плече колишнього наставника Руслана Та-

ран, яка завжди і в усьому звикла радитись із тренером. Не вийшло. З ними колишній наставник майже не розмовляв. Крім того, за ним пильно сліdkували очі його нових надто ревнливих вихованок.

Не поталанило героям Атланти Євгену Браславцю й Ігорю Матвієнку, які виступали в цьому ж класі. І вони мали надію на добре напутнє слово Віктора Коваленка. Нерівний виступ упродовж усіх днів не дав змоги піднятися вище шостого місця. Але добре, що здобули хоч одне очко.

XXVII Олімпійські ігри завершилися впевненою перемогою у командному заліку спортсменів США. Після розпаду СРСР на політичному небосхилі друга супердержави у великому спорті ще не з'являлась. Самостійно Росія, хоч і дала своє громадянство багатьом провідним спортсменам колишніх союзних республік чи не в усіх основних видах спорту, все ж конкуренції США скласти не могла. Хоча по відношенню до Атланти в Сідней росіяни здобули на 25 медалей більше, в тому числі на 6 золотих.

І це в той час, як інший суперник – Німеччина – втратила 9, в тому числі 7 золотих. Здавалося б, тут процес об'єднання мав дати чудові сумарні підсумки. Однак об'єднання територій – справа одна, а поєднання технологій і методик – зовсім інша.

Значно підтягнувся Китай. Поки що ця найбільша країна на 4 місці. Але зростання за один олімпійський цикл кількості золотих медалей на 12 говорить про велику перспективу.

Австралія, хоч і піднялась на п'яту сходинку, набравши на 7 золотих медалей більше, особливого задоволення не відчула. Амбіції прихильників спорту пов'язувались хіба що із чільною трійкою.

Відчутний крок уперед зробила Велика Британія, яка додала одразу 100 пунктів у загальнокомандному заліку, завоювавши на 13 медалей більше, в тому числі на 10 золотих.

А як оцінити виступи 239 спортсменів України? Пригадаймо, що більшу третину з них називали кращими з кращих, переможцями найпрестижніших змагань світу та Європи. З поміж них було 74 обстріляних учасника Олімпійських ігор у Атланті. Були такі, яких бачили в Барселоні і навіть у Сеулі.

На проводах олімпійців Президент України Леонід Кучма звернувся до спортсменів із напутнім словом. Він, між іншим, сказав: "Я переконаний, що Україна має достойну команду. Їхати за тридев'яті землі

лише для того, щоб подивитись на Австралію – не варто. Головне – себе показати і свою країну теж”.

Із 9 місця в Атланті ми опустилися на 13 позицію. Перед нами, крім фаворитів, ще й кубинці, корейці, італійці, французи, голландці, румуни. Загальна кількість медалей залишилась та сама – 23. Втратили 6 золотих нагород і 2 бронзові. Натомість здобули на 8 більше срібних. Загальний здобуток – на 4,75 пунктів гірший.

Найбільші втрати, крім нас, у першій двадцятці зазнали німці (- 21,75), італійці (-5,75), поляки (- 10), канадці (- 17,25).

Якщо судити по очках, то 4,75 – ця сума здається незначною, а от по медалях – то аж жах бере.

Лише 80 спортсменів із 239, на яких куплялися квитки, дали залікові очки. З них двоє здобули золоті нагороди, десятеро срібні, стільки ж – бронзові. Двадцяттеро опинилися на 7-10 місцях, тридцять спортсменів дістали місця з 11-го по 42-е. А де поділася ще добра сотня, яка не “обстрілювалась”?

Якщо аналізувати виступи спортсменів по видах спорту, то на першому місці опинилися плавці, де Яна Клочкова та Денис Силантьєв принесли 24 очка. Боксери дали 22,75 очка, гімнасти – 20, легкоатлети – 19. Жодного очка не принесли вісім велосипедистів – шосейників, п’ять стрільців і т. д.

Про невдалі виступи легкоатлетів ми вже говорили. Лише 7 спортсменів з 54 принесли очки. У плаванні “туристами” опинилися 23 особи, у важкій атлетиці – 9, у веслуванні на байдарках та каное – 11.

Із чим ще можна порівняти здобуток Сіднею? Може з Олімпіадою, яка відбулася 48 років тому у Гельсінкі? Так. Тоді, виступаючи у 9 видах спорту, 25 представники України здобули 22 нагороди, з них 10 золотих медалей. У Мельбурні 44 роки тому 34 наші атлети здобули вже 29 медалей, з яких 14 було золотих.

Пік здобутків українців на Олімпіадах припадає на 1980 рік, коли спортсмени збиралися у Москві. Але можуть сказати, що тоді на змаганнях не було найсильніших. Добре, заглянемо у 1988 рік, до Олімпійського Сеулу. Тоді наш здобуток дорівнював 63 медалям, з яких 21 була найвищої проби.

ПІДСУМКИ ІГОР XXVII ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	40	24	33
Росія	32	28	28
Німеччина	13	17	26
Китай	28	16	15
Австралія	16	25	17
Франція	13	14	11
Італія	13	8	13
Велика Британія	11	10	7
Куба	11	11	7
Корея	8	10	10
Голландія	12	9	4
Румунія	11	6	9
Україна	3	10	10
Угорщина	8	6	3
Японія	5	8	5
Білорусь	3	3	11
Польща	6	5	3
Канада	3	3	8
Іспанія	3	3	5
Швеція	4	5	3
Греція	4	6	3
Болгарія	5	6	2
Бразилія	0	6	6
Швейцарія	1	6	2
Казахстан	3	4	0
Чехія	2	3	3
Ефіопія	4	1	3
Норвегія	4	3	3
Данія	2	3	1
Кенія	2	3	2
Ямайка	0	4	3
ПАР	0	2	3

XXVIII ΟΛΥΜΠΙΪΣΚΙ ΙΓΡΗ

Αθήναι (Γρεція),

13-29 серпня 2004 року.

10500 учасників із 202 країн.

301 комплект медалей з 39 видів спорту.

- В. Янукович на чолі делегації
- “Золота рибка” Герой України
- 23 миттєвості

Греки плекали надію на те, що їхня країна отримає право на проведення Ігор XXVI Олімпіади, термін якої припадав на 1996 рік. Саме тоді відзначалося сторіччя Олімпійських ігор сучасності. Проте Міжнародний олімпійський комітет, стурбований пошуком коштів, пальму першості віддав американському місту Атланта, яке спромоглося виділити таку суму, про яку Афіни могли тільки мріяти.

Лише під тиском громадськості МОК 5 вересня 1997 року пішов на поступки і дав довгоочікувану згоду, більшістю голосів 66: 41 проголосувавши за пропозицією греків. Рим, як претендент відпав у фінальному турі, Буенос-Айрес, Кейптаун і Стокгольм відсіялись до цього, а Стамбул, Лілль, Ріо-де-Жанейро, Сан-Хуан і Санкт-Петербург взагалі не були включені до заявочного списку.

Грецію охопила невимовна радість. Проте керівництво країни та міста замислились не на жарт. Виявилося, що Афіни не були готові до

прийому великої кількості гостей. Не вистачало готелів для туристів і VIP-персон Олімпіади. Олімпійське селище не було ще й у проекті. Це саме можна сказати і про основні спортивні об'єкти.

Довірившись Оргкомітету Ігор, який очолила енергійна пані Янна Ангелопулу-Даскалаки, про Афіни в МОК, здається, на деякий час забули. Коли згадали, виявилось, що заспокоюватися не було від чого. До столиці Ігор потягнулись “розвідники” від різних НОК, журналісти, які й почали роздмухувати чутки про неможливість міста підготувати усі споруди до приїзду гостей.

У березні 2004 року для 250 журналістів із різних видань світу була організована поїздка до Афін, де вони мали змогу оглянути спортивні споруди і місця розташування делегацій. Загальне враження – це буде чи не найбільше сучасне чудо, вершина зручності і комфорту у поєднанні з модернізмом архітекторів.

Перед ними новообраний прем'єр-міністр Греції Костас Караманліс, перейнявши на свої плечі відповідальність за готовність міста наголосив, що весь уряд працює в жорстких часових рамках і не має права згаяти жодного дня, жодної години, адже взяв на себе зобов'язання перед усім світом.

– За плечима тисячолітня історія нашого народу, – підкреслив він. – Олімпіада повертається до своєї альма-матер. Сьогодні ми показуємо світові сучасне обличчя древньої Еллади і ще раз доводимо, що коли ми, греки, приймаємо рішення про співпрацю, то досягаємо високих результатів.

І все ж за три місяці до офіційного відкриття Олімпіади з Афін надходила суперечлива інформація. Одні видання писали, що об'єкти в стадії завершення, інші стверджували, що Афіни являють собою гігантський будівельний майданчик, де до повного ладу дуже далеко. Заспокоїв усіх Президент МОК Жак Рогге на прес-конференції після відвідин міста. Він мав зустрічі як з керівництвом країни, так і міста, членами Оргкомітету. Авторитетно заявивши, що змагання відбудуться у визначені заздалегідь терміни, він підкреслив, що Афіни проведуть успішні Ігри, які будуть чи не найкращими з тих, які досі проводились.

Сподівання перевершили усі очікування. Вже перші делегації, які почали прибувати до Афін на початку серпня, переконалися, що у греків слова не розійшлися із справами. Гостей вражали як об'єкти старожитності, так і справжні архітектурні дива сьогодення.

Усіх хвилювало, чи впораються Афіни з безперешкодним перевезенням великого потоку туристів і спортсменів. Впоралися, з цим жодних проблем не виникало. Місто повною мірою за допомогою державних транспортних засобів забезпечило швидке пересування в напрямку до та від споруд сотень тисяч осіб.

А тим часом провідні спортсмени світу здійснювали накреслені плани щодо підготовки до олімпійських стартів. Шалена компанія розгорнулася і в нашій країні. Ще 20 грудня 2002 року на XIV звітно-виборній конференції Генеральної асамблеї НОК України президентом НОК було обрано Віктора Януковича, Прем'єр-міністра України. Він дав обіцянку спортивним функціонерам, які ініціювали його обрання, що проблем із забезпеченням збірних команд не буде.

2003-2004 роки, вирішальні у передолімпійській підготовці, як запевняв голова Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту Микола Костенко, спортивна галузь діставала стовідсоткове фінансування. Проте негативні традиції у забезпеченні спортивних баз в останню хвилину, за його словами, збереглися.

Були вжиті негайні заходи з накопичення позабюджетних коштів на рахунках НОК, Держкомспорту, спортивних федерацій. До цього були залучені чи не усі міністерства і відомства, їхні найпотужніші підприємства і організації. Наприклад, Укрзалізниця відповідала за потреби плавання, Мінагрополітики – за розвиток кінного спорту, Міноборони – за сучасне п'ятиборство і триатлон, Мінпаливенерго – за боротьбу вільну, концерн “Азовмаш” – за греко – римську боротьбу. Мінюст опікувався стрільбою із лука, Держводгосп займався весловим слаломом, Мінздорв'я – тенісом і т. д.

До фінансування підготовки спортсменів і спортивних баз були залучені усі без винятку державні адміністрації. Угоди про співпрацю з Національним олімпійським комітетом України та Держкомспортом підписували відомі світові компанії, такі, як “Самсунг”, “Кока-Кола”, “Київстар”, “Діадора” й інші.

Щоправда, не усі міністерства та відомства виконали завдання по здобуттю олімпійських ліцензій, але це зрештою мало кого хвилювало. Головне, щоб збірна не опустилася за показниками нижче рівня Олімпіади, яка відбувалась 2000 року в Сіднеї.

Усім спортсменам було оголошено про підвищення на 40 відсотків заробітної платні, стипендій. Чемпіони Ігор отримають винагороду у

розмірі 100 тисяч доларів США, срібні призери – 75 тисяч, бронзові – 50 тисяч. Тренери цих спортсменів одержать преміальні, які дорівнюватимуть половині винагороди атлетів. Грошові винагороди пообіцяли олімпійцям і на регіональних рівнях. Так, у Харкові оголосили про те, що додатково до винагород, встановлених Кабінетом Міністрів, володарі золотих медалей отримають 70 тис. гривень, срібні призери – 50 тис., а бронзові – 30 тис. Це стало неабияким стимулом у підвищенні морально-психологічного настрою спортсменів. Було за що боротися.

Вирішено питання про екіпірування спортсменів та офіційних осіб української делегації. Усі отримували добру валізку з переліком усього необхідного. Спортсмени нараховували 52 найменування – від черевиків до краватки.

Великих зусиль доклав новий склад НОК України для того, щоби столицею нашої держави пройшла Естафета Олімпійського вогню. Такі питання порушувались як перед Оргкомітетом Ігор у Афінах, так і в штаб-квартирі МОК під час зустрічі з Жаком Рогге.

Після відвідин Києва кількома поважними делегаціями це питання було повністю вирішено і 5 липня 2004 року вогняна Естафета прибула до нашої столиці. Це сталося вдруге упродовж 24-річної історії. Вперше Україна приймала олімпійський вогонь під час проведення футбольного турніру Московської Олімпіади. Перетнувши наш кордон в Чернівецькій області, естафета тоді пройшла через 11 областей і спрямувала свою ходу до Москви.

На цей раз вона проходила вулицями стародавнього Києва, починаючи від Бориспільського шосе, петляючи його проспектами та скверами, до Майдану Незалежності, де й відбулося дійство запалення вогню і передачі Естафети до інших країн світу.

12 серпня в Афінах в урочистій атмосфері в олімпійському селищі було піднято прапор України, відкрито “Український дім”, а вже наступного дня слідом за прапороносцем, відомим плавцем Денисом Силантьєвим на переповнений 72-тисячний олімпійський стадіон вийшла збірна національна команда України, попереду якої в олімпійських одностріях крокували Віктор Янукович із дружиною. В складі нашої делегації було 243 спортсмени, які виступали в 27 видах спорту, та 147 тренерів, лікарів, масажистів.

Разом із ними до Афін за рахунок позабюджетних коштів НОК і Держкомспорту відправлена велика група почесних гостей, яка скла-

далася з 234 осіб. Тут були народні депутати, представники Адміністрації Президента, Кабінету Міністрів, міністерств і відомств, підприємств і організацій, фізкультурних організацій, спонсори.

Після промов президента Оргкомітету Ігор Янни Ангелопуло-Даскалакі та Президента МОК Жака Рогге, Президент Грецької Республіки Константінос Стефанопулос оголосив Олімпійські ігри 2004 року відкритими.

Кілька слів слід сказати про справді казкову церемонію урочистого відкриття, рівної якої учасники, гості та мільйони телеглядачів ще не бачили.

Проходила вона у трьох сферах – земній, повітряній і водній. Для цього на головній арені було залито 2 мільйони 160 тисяч літрів води, що покривали поверхню у дев'ять тисяч квадратних метрів. Шість годин тривало наповнення арени. Спустили усю цю воду через десять дренажних клапанів за три хвилини.

Плавання повітрям забезпечувала система тросів, що протяглися на висоті 36,5 метрів. Фігури, що зображували античних героїв, наче пропливали на 18 платформах. Їх тягнули 72 канати, керовані такою ж кількістю комп'ютеризованих лебідок.

У цьому дивовижному спектаклі крім великої кількості режисерів – постановників, операторів, аранжувальників, художників-декораторів, 380 осіб творчої та виконавської трупи брало участь близько 4400 волонтерів, громадян 14 країн. Для запису музичного супроводу свята творів 18 кращих композиторів знадобилося 320 годин часу.

Довкола арени було встановлено 1838 театральних потужних прожекторів. 10000 метрів тканин, 2000 літрів клею, 680 літрів фарби було витрачено на пошиття костюмів, декорацій.

Отакі деякі цифри, які красномовно свідчать про масштабність проведеного заходу.

Щодо суто спортивних подій, то слід відзначити запеклу боротьбу в усіх без винятку видах спорту. Жодна з медалей не далася спортсменам легко. Особливо важко діставались відзнаки збірній України. Першу олімпійську нагороду – бронзову медаль приніс нам фехтувальник, шабліст Владислав Третяк. Сюрпризом для усіх стало повідомлення, що в чвертьфіналі він переміг свого приятеля, одноклубника Володимира Лукашенка, який у світовому рейтингу займав перший рядок. З ним пов'язували навіть золоту медаль у цьому виді зброї.

На шляху до медалі В. Третьак крім В. Лукашенка поконав ще й грізного італійця Л. Тарантіно та білоруса Д. Лапкеса. Мов холодний душ подіяв цей програш на Володимира. Мобілізувавшись, він зробив усе, що міг зробити того дня – виграв бій за право стати п'ятим на Олімпіаді. А потім вони разом з Олегом Штурбаїним із Нетішина Хмельницької області та своїм старшим за віком одноклубником по київському армійському клубу Володимиром Калюжним здобули командою почесне шосте місце.

Невдача спіткала й іншу надію українського фехтування – харківського динамівця Максима Хвороста, на якого розраховували як на срібного медаліста чемпіонату світу 2003 року. Та в Афінах Максим уже в 1/32 несподівано програв корейцю Лі Санг Юпу. Лише командою разом з Дмитром Карюченком, Віталієм Ошаровим та Богданом Нікішиним зачепились за п'яте місце.

Не зважаючи на поразки, виступ фехтувальників був оцінений досить високо. За сумою очок набраних в неофіційній командній першості вони посіли восьме місце у світі, шосте в Європі, що дає підстави високо тримати голови.

Та найбільше хвилювання українських вболівальників пов'язувалось із виступами на водних доріжках відкритого плавального басейну Афін нашої плавальної команди, яка привезла незадовго до Олімпіади з чемпіонату Європи, який відбувався в Мадриді, одинадцять золотих медалей. Чи не втратять форму і пильність наші хлопці і дівчата після такої несподіваної для всіх перемоги? Чи випадкова вона? Чи насправді сильні наші плавці як ніколи?

Перед Афінами плавці багато тренувались, перебували в місцях, що кліматично нагадують Грецію, спеціально вибирали відкриті басейни. Один із керівників збірної Андрій Власков незадовго до стартів був призначений рефері олімпійських змагань з плавання. Отже, до його думок прислухалися. І просто не вірилося, що такого удачливого року наше плавання може спіткати невдача.

До Афін вирушила досить представницька команда із 27 спортсменів різного віку. Насторожувало те, що серед них було чимало таких, чий вік давно перевалив за тридцять.

Найбільші надії ми небезпідставно пов'язували з виступами “золотої рибки” Яни Клочкової, Дениса Силантьєва, Олега Лисогора, Світлани Бондаренко, Андрія Сердінова, Ірини Амшеннікової та кількох

молодих обдаровань, які показали ряд пристойних результатів у передолімпійських стартах. Це дало підстави заявити керівникам збірної про завоювання щонайменше двох комплектів нагород.

Яна Клочкова на дистанції 400 метрів комплексом стартувала вже першого дня. Зранку кваліфікація. Напередодні змагань журналістам стало відомо, що дівчина в телефонній розмові поскаржилась батькам на неякісне харчування і слабке отруєння. Та, слава Богу, все минулося. Більш того, показала найкращий результат. Увечері – фінал.

...У батерфляї перші 100 метрів Яна припливає другою слідом за угоркою Євою Рістов. Зате мобілізується на другій стометрівці. На спині вона перша. У брасі активізуються американка Кейтлін Сандено та аргентинка Бардах. На останній відрізок – 100 метрів вільним стилем – Яна пішла маючи перевагу лише у дев'ять сотих секунди.

Сандено весь час поруч. Іноді з трибун здається, що вона навіть перша. Величезним зусиллям волі, виявивши неабияку майстерність і великий досвід, Яні першій вдається торкнутись стінки басейну. Є золота медаль, перша в скарбничці української команди.

Відступаючи від хронології Олімпіади, зазначимо, що через три дні

на дистанції 200 метрів комплексом, Яна Клочкова знову порадувала своїх уболівальників, здобувши другу золоту нагороду. Усі, хто слідкував за фінальним запливом, помітили, наскільки важко далася дівчині ця перемога. Це зайвий раз підтвердило тезу, що на Олімпіаді легких перемог не буває.

Вже наступного дня до Афін з батьківщини прилетіла радісна звістка – Указом Президента України за виняткові спортивні досягнення на Олімпійських іграх, виявлені мужність, самовідданість, волю до перемоги, піднесення спортивного авторитету України Яні Клочковій присвоєно звання Героя України з врученням ордена “Золота Зірка”.

А що ж показали інші плавці-олімпійці? Лише Андрій Сердінов на дистанції 100 метрів батерфляй зміг скласти гідну конкуренцію американцю Майклу Фелпсу та його товаришу по команді Йєну Крокеру. Він був третій з новим рекордом Європи. А наш ветеран і велика надія Денис Силантьєв, який також плив на цій дистанції, не потрапив навіть до фіналу. В нього 21-ий результат.

Про А. Сердінова, нову зірку українського плавання, розповімо більш докладно. Йому лише 22 роки. Народився у Луганську, а нині виступає за дніпропетровський клуб “Метеор”. Він вже встиг засвітитись на Олімпіаді в Сіднеї, де 18-річним посів лише 18 місце. Тричі виступав на чемпіонатах Європи, звідки привозив “золото”, “срібло” і “бронзу”.

За словами хлопця, він здатен цілий день проводити у басейні, кращого заняття не знає. Колись, виходячи на старт, хвилювався, а нині з’явилась упевненість.

Фінал стометрівки батерфляєм в Афінах склався драматично. Андрій стартував по п’ятій доріжці, поруч зі знаменитим американцем Майклом Фелпсом, який тільки почав наповнювати свою олімпійську теку медалями різного гатунку. Поруч їх поставили не випадково. В першому півфінальному запливі Андрій, припливши першим, встановив новий олімпійський рекорд. А вже у наступному запливі Фелпс його перевищив. Поруч плив чемпіон Сіднея і чемпіонату світу ще один американець Йєн Крокер.

Саме він завдав тон на дистанції і перші 50 метрів був у лідерах. Сердінов робив поворот четвертим, Фелпс – п’ятим. І тут гору взяла майстерність. Фелпс не лише ліквідує розрив, а й знову поліпшує олімпійський рекорд. Крокер другий, Сердінов з новим рекордом Єв-

ропи – третій. То був фініш, якого спеціалісти давно не бачили на змаганнях такого рівня.

Які ж були результати в інших наших плавців? Одне шосте місце в комбінованій естафеті 4 x 100 метрів з новим рекордом України, два сьомих, одне восьме і три десятих місця. Про решту результатів ліпше не згадувати.

І що цікаво: два “золота” Яни Клочкової та “бронза” Андрія Сердінова висунули нашу команду на 5-те місце в світі за кількістю завойованих медалей і на 11-те за кількістю набраних очок..

А першими були американці, на рахунку яких 12 перемог і величезний відрив в очках від другого місця – австралійців. Блискучих результатів досяг кращий плавець команди США Майкл Фелпс, який здобув п’ять золотих і одну бронзову медалі. Два “золота”, два “срібла” та “бронза” у невтомної Наталі Коглін. Сім золотих нагород “виловили” австралійці. Дві з них у легендарного Йена Торпа. Варто відзначити, що на цій Олімпіаді вперше серед переможців і призерів виявились представники Південно-Африканської Республіки, Зімбабве, Аргентини, Австрії, Голландії, Китаю, Хорватії, Румунії, Польщі, Тринідаду і Тобаго та інших країн. 29 держав дістали залікові очки в 32 дисциплінах!

Повне розчарування від виступу росіян. У них на рахунку лише одна срібна нагорода і 13 місце в неофіційному командному заліку.

Загальний висновок – на водних доріжках змагались стає все важче.

Українська легкоатлетична дружина складалася із 54 спортсменів. Та на відміну від попередніх Олімпіад в ній вже не було таких яскравих особистостей. Не справдила сподівань 32-річна Жанна Блок-Пінтусевич, яка проживала останні роки у Сполучених Штатах і тренувалася за індивідуальним графіком без усякого контролю. Тому й 13 місце в бігу на 100 метрів та такий самий результат разом з дівчатами в естафеті 4 x 100 метрів.

Її ровесниця Анжела Балахонова у стрибках зі жердиною, посівши шосте місце, прогала 50 см переможниці цих змагань росіянки Олені Ісінбаєвій. “Бубкою у спідниці” назвуть цю спортсменку. З посереднім результатом була п’ята у метанні диску не молодша від них Олена Антонова. На десять метрів від переможниці відстала у метанні списа Тетяна Ляхович, яка фінішувала восьмою. Наталія Добринська у семиборстві була тільки сьомою.

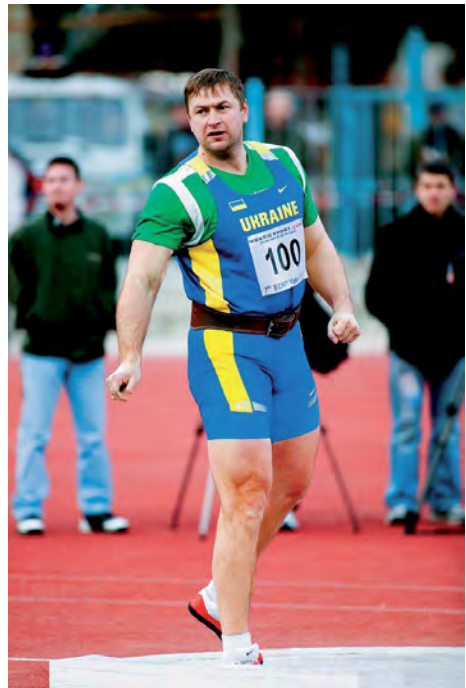
Зате справжнім героєм виявився у штовханні ядра динамівець з Одеси Юрій Білоног. До Олімпіади на його адресу лунало чимало критичних слів. Мовляв, не працює над собою, не досягає тих результатів, які можна мати з його фізичними даними, вміє зосереджуватись лише на перших спробах тощо.

Проте в Афінах усі побачили зовсім іншого спортсмена. І нехай він знову не показав тих результатів, на які усі чекали, але переміг гідно, красиво, поставивши крапку у змаганнях із американськими й іншими атлетами.

Знаменне в успіхах Юрія те, що він переміг на новому стадіоні, в нових незвичних умовах. Змагання із штовхання ядра проводились на новому-старому стадіоні, відомому ще з древньої Олімпії, де 2780 років тому вони й народилися. Рішення про це прийняла рада Міжнародної асоціації легкоатлетичних федерацій. Оргкомітет Ігор спочатку планував провести тут ще й змагання з метання спису та диска. Та заперечили археологи, пославшись на невеличкі розміри стадіону та розташовані поруч безцінні залишки культових споруд. Тож, перемогло ядро – більш пізніе “змагання гармашів” із відносно невеликими відстанями його польоту.

До 30 тисяч уболівальників зібрав цей стадіон. Глядачі сиділи просто на опаленій сонцем траві. Деякі без перешкод розмовляли із спортсменами. Така атмосфера дуже сподобалась. Наші хлопці Юрій Білоног і Роман Вірастюк весь часу всміхались уболівальникам, показуючи, що дуже задоволені.

Єдине, що рятувало від спеки арбітрів – великі солом’яні капелюхи. Лише VIP-персони

Юрій Білоног

мали над головами навісі та з десяток низеньких сидінь. Дозволили вхід лише до 200 журналістів.

Фаворитами змагань вважали американців, як напередодні Олімпіади заявили про себе кількома чудовими результатами. Майже кожен вихід до кола Джона Годіна та Адама Нельсона зустрічався шквалом оплесків. Ще б пак, виступали призери двох попередніх Олімпіад і неодноразові переможці етапів Кубків світу.

Першу спробу Годіна починає із заступу, Нельсон показує посередній для себе результат – 21,16 метра. На сантиметр менше у Білонога. Такий самий результат в Юрія і в другій спробі. Несподівано Годіна залишає стадіон. До лідерів наближується данець Йоахім Ольсен – 21,07. П'ять разів поспіль Нельсон показує "0". Змазані спроби і в Білонога.

Невже він так і залишиться на другій позиції? Дехто, знаючи, що Юрій в останніх спробах ніколи не "вибухав", заздалегідь передрікають йому "срібло". Та не так думав сам атлет. Він мобілізується, щось вголос до себе промовляє, заводить, переконує, що він вартий "золота". І таки показує в останній спробі 21,16 м. За спробами він – перший. Важко впізнати у цю мить американця, який вже приймав поздоровлення.

На жаль, не заладилися кидки в другого нашого учасника Романа Вірастюка – 18,52.

Справжньою сенсацією стало потрапляння до фіналу бігу на 100 метрів з бар'єрами вперше за історію Олімпіад нашої Олени Красовської, київської динамівки. Це друга для неї Олімпіада. У Сідней з посереднім результатом вона посіла лише 12 місце. Зате два роки після була другою на чемпіонаті Європи. В її активі також перемога на одному з етапів Кубка світу.

Олена вдало стартує по першій доріжці. На п'ятій та шостій – завал. Це дає додатковий шанс, але дівчина цього не бачить. Вона націлена на перемогу, погляд спрямований тільки вперед, на фінішну стрічку. Аби витримати! Олена фінішує другою у слідом за американкою Джоанною Хейс, програючи майже одну десяту. Після старту вона зізналася, що розраховувала на медаль найвищої спроби.

Третьою фінішує у фінальному забігу на 400 метрів із бар'єрами і досвідчена динамівка з Луганська Тетяна Терещук-Антипова. Вона одна з найдосвідченіших у команді. До еліти кращих увійшла ще 1994 року, проте на чемпіонатах світу та Олімпіадах нагород не здобувала.

Не розслабляйтесь ніколи! – такий девіз Тетяни. Вже у першому забігу вона встановлює новий рекорд України, яким кілька років володіє. Аби показала такий самий результат у фіналі – бути б зі “сріблом”. А так у конкуренції з гречанкою Фані Халкія, румункою Іонелою Тірля-Манолаче та росіянкою Юлією Печонкіною здобуває лише “бронзу”.

Успіх українських бар’еристок засвідчив, що високі результати досягаються лише наполегливою працею. Обидві спортсменки плідно попрацювали над технікою подолання перешкод, вдосконаленням швидкісних якостей.

Із третім місцем поздоровляли стрибунку у висоту миколаївку Віту Стьопіну, яка лише за спробами поступилася другій призерці Хестрі Клуге із ПАР (204 см) та чотирма сантиметрами росіянці Олені Слесаренко. Великі надії поклали на Інгу Бабакову й Ірину Михальченко, які також стали фіналістками цих змагань. Але перша “зламалася” одразу, а друга до висоти 196 см навіть лідирувала. Зрештою посіла почесне п’яте місце.

У підсумку українські легкоатлети здобули чотири медалі і 28,25 очка, що відповідає 10 місцю.

Як ніколи підготовленою до відповідальних змагань була олімпійська збірна стрільців. Вже у другий день змагань в Олімпійському стрілецькому центрі Маркопуло це підтвердила представниця сільського спортивного товариства “Колос” із Чернігова 19-річна Олена Костевич. У вправі ПП-2 (стрільба з пневматичного пістолета на 10 метрів) вона несподівано для себе зайняла перше місце, цим самим підтвердивши, що і в юні роки можна заслужено володіти званням чемпіонки Європи та світу.

Олена першою з наших пробилася до фіналу, показавши шостий результат – 384 очка. Інша українка Юлія Коростильова завершила змагання на десятій позиції.

У фіналі в Олені та Ясни Секаріч (Сербія та Чорногорія) виявився однаковий результат. Призначили “перестрілку”. Лише після одинадцятого пострілу Олена вийшла вперед.

– Я навіть не стежила за черговістю пострілів, просто стріляла, – зізналася після змагань олімпійська чемпіонка. – Результати, які оголошували, чула, але здавалося, що я була далеко від першого місця. Впливали на психіку велика кількість людей на трибунах, величезний

стрілецький центр. Потім потроху заспокоїлась. Так учив мене мій тренер Ігор Борисович Черединов.

Востаннє українські кульовики досягали подібного успіху 32 роки тому. На Іграх-72 у Мюнхені “золото”, як відомо, завоював одесит Яків Железняк. Він один із перших і поздоровив Олену Костевич.

Здавалося, що почин дівчини справить непогане враження на інших стрільців і вони ось-ось фінішуватимуть із медалями. Та цього не сталося. Близьким був по п’єдесталу досвідчений киянин Олег Ткачов, але у стрільбі із швидкісного пістолета (вправа МП – 8) самого досвіду виявилось замало. Його “перестріляли” два росіянина і німець. Отже, четверте місце.

По мішені, що рухається, стріляв кримчанин Владислав Прянишников. З не найкращими для себе результатами посів сьоме місце. Усі з нетерпінням очікували виступ іншого представника сімферопольської динамівської школи Артура Айвазяна. Він тричі виходив на вогневі рубежі, але вище сьомого місця піднятись не міг. Двічі був заявлений і досвідчений одесит Віктор Макаров. У стрільбі з довільного пістолета він був десятий, а з пневматичного – лише 17-ий.

Олена Костевич

– Шкода Юрія Сухорукова, Юлію Коростильову, Наталію Кальниш та Лесю Лесків. Усі вони заслуговували права стати призерами Олімпіади, – так сказав по закінченні змагань президент Федерації стрільби України Олег Волков. – Я вважаю результати закономірними. Нас знають у світі і поважають.

До його слів треба додати лише те, що в 11 видах програми з кульової стрільби нагороди отримали представники 14 країн. Ми на шостій позиції. Відсутність тирів із сучасним

електронним устаткуванням – це та фора, яку ми даємо усім, хто попереду.

Якби на Олімпійських іграх вручали приз за найбільш виявлені емоції під час оголошення переможця, то його напевно б отримала львівська спартаківка Ірина Мерлені, яка виступала у ваговій категорії до 48 кг у вільній боротьбі. Після того, як суддя оголосив її сильнішою у фінальній сутичці з японкою Чіхару Ічо, вона під шалені оплески уболівальників кинулася йому на шию.

Жіночу вільну боротьбу довго не пускали на олімпійський килим. Якби це сталося раніше, Ірині не довелося б так довго чекати на звання олімпійської чемпіонки. Упродовж кількох останніх років їй в категорії 46-48 кг не було рівних у світі. Ірина виграла чемпіонати світу 2000, 2001 та 2003 років. Ще раз ставала чемпіонкою Європи.

Ірина Мерлені

Крім Ірини від України цей складний, але цікавий і надто емоційний вид двоборства представляли Людмила Головченко з Хмельницького, Тетяна Лазарева з Донецька та Світлана Саєнко зі Сум. Остання виступила чи не найкраще. У ваговій категорії до 72 кг Світлана програла лише одну зустріч, яка відкинула її на четверту позицію. Тетяна фінішувала дев'ятою, а Людмила дванадцятою.

З чоловіків, які представляли Україну у цьому виді спорту, найкращі шанси на здобуття золотої медалі були у 30-річного киянина Ельбруса Тедєєва та ще кількох хлопців. В Атланті 1996 року він мав стати олімпійським чемпіоном, але через дві грубі похибки дістав лише бронзову медаль. У Сіднеї, як згадують тренери, сильний стрес завадив йому вийти з підгрупи. Проте тричі вигравав чемпіонати світу, він чемпіон Європи 1999 року.

Більш за все його тренер Руслан Савлохов побоювався, щоби він не припустився пасивності на початку змагань. Адже хлопець перед самісінькими Афінами схуд на сім кілограмів. Налаштовував вихованця лише на перемогу. Тому й почав перший поєдинок з кубинцем Рондоном без розвідки. Переграв його скоріше за рахунок кращої техніки.

Важким був і поєдинок з білорусом Леонідом Спиридоновим. У фіналі на Ельбруса чекав чорношкірий американець Джаміль Келлі, який несподівано переміг росіянина Муртазалієва, одного з кандидатів на чемпіонський титул. Тедеев пішов одразу в атаку. Рахунок зростав на його користь – 3:0, 5:0, 8:0, 8:1.

Одразу після перемоги, зробивши з прапором України традиційне коло пошани, Ельбрус почав відповідати на запитання журналістів. І першим, кого він згадав, був його тренер Борис Савлохов, який пішов із життя перебуваючи в ув'язненні. Ця людина надзвичайно багато зробила для становлення і розвитку вільної боротьби в Україні. Б. Савлохов морально і матеріально підтримував борців і їхніх тренерів, дбайливо ростив молодих і перспективних спортсменів.

Ще на початку борцівської кар'єри Е. Тедеев, уродженець Північної Осетії, подавав блискучі надії. Але несподівано був виключений зі збірної Росії. Б. Савлохов побачив у ньому майбутнього великого борця і запросив до Києва.

Ельбрус Тедеев

Не склалося в Афінах у Олександра Захарука, не менш іменитого киянина. Чотириразовий чемпіон Європи, призер багатьох чемпіонатів і Кубків світу, він несподівано програв першу сутичку, через що і потрапив у тенета турнірної каруселі. В результаті – тільки сьоме місце.

Така сама доля спіткала і київського динамівця Тараса Данька. 14 місце вивели судді талановитому і сильному Вадиму Тасоеву, вічному невдасі олімпійських та світових турнірів. Ще нижче, на 20 позицію опустився сімферополець Сергій Прядун. Цікаво, що через два місяці після Афін він поїхав на чемпіонат світу з боротьби сумо, де здобув срібну медаль і з нею путівку на VII Всесвітні ігри з неолімпійських видів спорту.

Дві золоті медалі борців вільного стилю були високо оцінені керівництвом Держкомспорту та Національного олімпійського комітету України. Ще б пак. Це один із двох видів спорту, де ми в трійці призерів за кількістю медалей.

А що ж показали представники греко-римської боротьби, які радували своїми успіхами на попередніх Олімпіадах? Попервах, зазначимо, що вони здобули лише шість ліцензій. Це менше, ніж на двох попередніх Олімпіадах. По-друге, усі вони не відрізнялись високим рівнем готовності. Бажали бути кращими і морально-вольові якості цих борців.

Навіть кращі з них, які здобули залікові очка Олексій Вакуленко з Маріуполя (4 місце), Армен Варданян зі Запоріжжя (5 місце) й Олександр Дараган із Маріуполя (6 місце), не виявили своїх найкращих якостей, поступилися значно слабшим від них борцям.

У дзюдо, де розігрувалось 14 комплектів нагород, Україну знали, як країну, яка свого часу мала як чемпіонів, так і призерів Олімпіад. На цей раз самостійну державу представляло восьмеро спортсменів, шестеро чоловіків і дві жінки. Очікували на медалі від київського динамівця Геннадія Білодіда, дніпропетровця Валентина Грекова, киянки Анастасії Матросової та Марини Прокоф'євої з Дніпропетровська, які блискуче виступали два роки поспіль на чемпіонатах Європи. Проте жодному з цих прогнозів не судилося збутись.

Зате несподівано на другий день змагань автором сенсації став 20-річний студент Роман Гонтюк з Івано-Франківська, вихованець тренера Євгена Боднарчука. На шляху до фіналу учорашній юніор впевнено розібрався з Адилем Белгаїдом з Марокко, Резой Чехандагом з Ірану, Флоріаном Баннером з Німеччини.

У півфіналі він програвав поляку Роберту Кравчику. За п'ять секунд до завершення поєдинку, коли поляк вже повірив у свою перемогу, Роман несподівано для усіх проводить кидок через себе. Це означає – іп-пон, або чисту перемогу.

У фіналі на нього очікував грек Іліас Ілідіс, який виявився колишнім грузином. Зал несамовито вболівав за “свого”. Відверто кажучи, Роман, знаючи, що “срібло” у нього вже у кишені, розслабився і дав супернику провести переможний прийом.

Проводжаючи на Олімпіаду наших гімнастів, усіх хвилювали питання: чи вдасться подолати кризу, яка склалася у цьому виді спорту в період між Атлантаю та Сіднеєм, через що на зеленому континенті наші не спромоглися здобути жодної золотої медалі? Чи зможуть відновитися у психологічному плані наші чоловіки після втрати лідера команди Олександра Береша?

Як засвідчив аналіз, дати схвальну однозначну відповідь ніхто не зміг. Щодо жінок, то виявилось, що серед них були талановиті і навіть дуже талановиті, гідні найвищих нагород учасниці. Проте тренери не зуміли довести їх до відповідного рівня, який дав би змогу осідлати Олімп. У їх виконанні уболівальники спорту не побачили нових оригінальних з'єднань, надскладних елементів, які б ніхто крім них не виконував.

Як наслідок, Мірабелла Ахуну, Аліна Козіч, Ірина Краснянська, Альона Кваша, Ольга Щербатих та Ірина Яроцька посіли четверте командне місце слідом за румунками, американками та росіянками. На колоді помилилася Ірина Яроцька, а Ірина Краснянська – на брусах. Були й інші помилки. Втрачено 1,2 бала, а росіянкам у боротьбі за “бронзу” програли лише 0,8 бала..

Беззастережним лідером у дівчат вважалася киянка Аліна Козіч, яка перед тим стала абсолютною чемпіонкою Європи. Але у Афінах під час виконання вправи на колоді в абсолютній першості припустилася грубої похибки. Вдало виконавши усю композицію, впала при зіскоку, що відкинуло її на 11-у позицію. Зате шостою стала Ірина Яроцька. У вільних вправах в опорному стрибку Альона Кваша посіла шосте місце, а у вільних вправах Аліна Козіч фінішувала восьмою. Ото і всі досягнення.

Не знайшли тренери чоловічої збірної гідної заміни для Сашка Береша. І не так у плані спортивної майстерності, як в його людських

якостях. Він був справжнім лідером. Деякою мірою його роль узяв на себе Роман Зозуля, але прикрі помилки пригнічували настрої хлопця.

Найкращу енергетику у команді створював харківський динамівець Валерій Гончаров. Невдовзі після Сіднея він покинув спортивну гімнастику, захопився шоу. Та це не вплинуло на рівень майстерності, навпаки придало деяку упевненість у власних силах, збагатило досвідом.

У боротьбі за командну першість на Олімпіаді Євген Богоносюк, Валерій Гончаров, Вадим Кувакін, Руслан Мезенцев, Андрій Михайличенко та Роман Зозуля назбирали цілий міх помилок, а, головне, їхні виступи поступалися у складності та видовищності в порівнянні з програмами японців, американців, румун, корейців, які опинилися попереду.

В особистій першості уся надія покладалася на досвідчених Мезенцева, Зозулю та Гончарова. Поза критикою і то в одній вправі – на брусах виявився Валерій Гончаров. У фіналі все вирішували соті долі бала. Конкуренція була дуже висока. Усі вісім учасників мали надто складну програму. Композиція Гончарова, за висновком суддів, була виконана бездоганно, на більш високому технічному рівні. Тож, золота медаль виявилась гідною нагородою за справжню майстерність.

Сподівалися, що на перекладині Валерій повторить свій успіх. Ось він спокійно підійшов до снаряда, впевнено розпочав виконання елементів. Потім трапився збій на елементі Ковача, дуже складній зв'язці, яку крім нього в Афінах так ніхто

Валерій Гончаров

і не показав. Виконував на дуже великій амплітуді, ризикував і... не упорався. Опинився в цій вправі на восьмому місці.

У важкій атлетиці “залізною леді” стали називати після повернення з Афін Наталію Скакун. Ця миловидна невисока жіночка з Чернігова здобула золоту медаль олімпійської чемпіонки у вазі до 63 кг.

За кожним її відпрацьованим рухом на олімпійському помості вгадувався високий професіоналізм. Жодного зайвого жесту – все раціонально.

Наталія Скакун

Вона поспішала до Афін у ранзі двічі чемпіонки світу та Європи. За плечима був Сідней, де посіла сьоме місце. І звання першої за рейтингом у своїй ваговій категорії. Тож не дивно, що до початку змагань сама себе вважала основною суперницею на помості.

Особливо агресивно була налаштована білоруска Ганна Батюшко. У ривку вона випередила нашу спортсменку на 7,5 кг, але у поштовху, де Наталія неперевершена, збою не сталося.

Рано раділи білоруси, сподіваючись, що такий відрив дасть змогу їхній землячці вийти уперед. У поштовху Наталія надолужила втрачені кілограми. Була готова взяти і 142,5 кг, але цього не знадобилося, бо легша

за суперницю. Не хотілося посягати і на світовий рекорд.

Василь Кулак, головний тренер збірної, та Олександр Риков, особистий тренер дівчини, працюють з нею близько шести років. Вони вважають її ідеальною ученицею, яка не запізнюється і не пропускає тренування. Не лінується, у всьому довіряється тренерам.

На особистому рахунку важковаговика одесита Ігоря Разорьонова кілька медалей усіх гатунків з чемпіонатів світу та Європи. Не було

тільки олімпійської медалі, хоч ця Афінська Олімпіада для нього третя.

В Атланті прикра травма під час розминки перед виходом на поміст перевела його в категорію глядачів. У Сідней далася взнаки втома від перевантаження. Його і Дениса Готфріда, яких виставляли “дуплетом”, буквально заганяли. Ігор ледь дотягнув до четвертого місця, а Денис несподівано зійшов з дистанції.

Дошкуляли Разорьонова травми і перед Афінами. На чемпіонаті світу в Ванкувері сталося те, що і на Олімпіаді в Америці. Відчутний біль у спині не дав змоги поборотися за чемпіонське звання. Хвороба дошкуляла весь час і в цей міжолімпійський цикл, але тримався і поступово нарощував “млинці” на штанзі.

Біль нагадав про себе і в Афінах. Коли сказав про це тренеру Юрію Павловичу Кучинову, той спочатку розгубився. Але, як добрий психолог, не став панікувати, а намітив чіткий план підходів до снаряда.

Через це у першому виді – ривку не добрав п’ять кілограмів. Замість того, щоби замовляти одразу 190 кг, узяв 185. 235 кг зірвалися під час тягового елемента у поштовху. 425 кг дали б йому золоту нагороду, а 420 кг, які посилив, дали тільки третє місце. Добре, що вже потім у крові угорця Ференца Гурковича виявили заборонений препарат.

Юрій Нікітін

Тож Ігор виявився другим після росіянина Дмитра Берестова. На третє місце піднявся ще один представник Російської Федерації Гліб Писаревський. По закінченню змагань він зізнався, що в їх таборі найбільше побоювались саме українця Разорьонова.

Завдяки Наталці й Ігорю, а також четвертому місцю Геннадія Красильникова, трьом п'ятим місцям Олексія Колокольцева, Ванди Масловської та Вікторії Шаймарданової Україна посіла п'яте місце серед важкоатлетичних гігантів у світі і третє в Європі.

Стрибки на батуті, як олімпійський вид, дебютував у Сіднеї. Вже там Україна заявила про себе на повний голос. Як відомо, Ірина Цигульова з Миколаєва повернулася тоді додому із срібною нагородою, а харків'янин Олександр Чернонос був восьмий.

Через те, що у битві за перепустки до Афін на чемпіонаті світу, що проходив ще 2003 року у німецькому Ганновері, вихованці харківської школи Домчевська та Чернонос не потрапили до заповітної прохідної вісімки, нашу країну на XXVIII Олімпійських іграх у Афінах представляли двоє миколаївців – досвідчені 28-річна Олена Мовчан і 26-річний Юрій Нікітін. Обидва вихованці тренера Володимира Горжія.

Олена дуже стабільно виступала останні роки. В її доробку перемоги на чемпіонатах та Кубках Європи, світу, інших найпрестижніших змаганнях. Були усі підстави і зараз сподіватися на медаль будь-якого гатунку.

Вже у кваліфікації Олена, подолавши хвилювання, посіла третє місце, що давало можливість повести атаку за найвищу нагороду. Попереду неї були росіянка Наталія Чернова та Ані Догондзе з Німеччини. Аби не ризикувати, тренер в останню хвилину зменшив дівчині коефіцієнт складності, замінивши один складний елемент простішим.

Судді це помітили і покарали спортсменку на 1,3 бали, що відсунуло її одразу на п'яту позицію.

На золоту медаль Юрія Нікітіна розраховували. За основу у підрахунках брали підсумки виступів спортсмена на останніх найважливіших змаганнях.

В Афінах після першого виступу у кваліфікації Юрій був п'ятий, потім – другий слідом за німцем Хенріком Штеліком.

У фінальній вісімці, де усе починалося з “нуля”, Юрій виходив для виконання вправи передостаннім. Знаючи оцінки головних конкурентів, спокійно впорався із завданням, показавши другий резуль-

тат. Усе поглядав у біг росіянина Олександра Москаленка, чемпіона Сіднея.

Демонструючи відточену техніку, зовні легко йшов до перемоги. Ніхто, навіть тренер, не знали, що дошкуляла травмована нога. Лише наприкінці змагань пристосувався до нового незвичного батуту. Він виявився м'яким. Усе, за словами спортсмена, відбувалося наче на абсолютному невідомому снаряді. Обійшов усіх вже наприкінці змагань.

Після Олімпіади журналісти підрахували “коефіцієнт корисної дії” представників різних видів спорту. Виявилось, що найефективніше виступили двоє батутистів, які принесли до скарбнички збірної дев'ять залікових очок. По 4,5 “на брата”. У командному заліку за кількістю медалей нас обійшли лише німці. Подібними результатами не могла похвалитись жодна з команд.

В олімпійській акваторії Афін від України стартувала ціла ескадра. З нашим прапором на щоглах і літерами “UKR” тут бачили вітрильники “49 – ег”, “470”, “Містраль”, “Інглінг”, “Лейзер”. Ними керували досвідчені капітани, справжні “морські вовки”.

... У нашій країні “Інглінг” зі запізненням. Першу яхту старанням президента Федерації вітрильного спорту України Василя Гуреєва купляли ні під кого, знаючи, що це придбання корисне і потрібне. Першою “нову незнайомку” “осідлала” Руслана Таран, яка для всіх розсталася із спортом, а насправді виховувала народженого у Греції сина. Тут її чоловік, покинувши “рідні пенати”, тренував грецьких спортсменів.

У вільні години молода мати кілька разів ходила у море на подібній яхті, а коли довідалася, що вона з'явилася в Україні, зателефонувала до федерації, нагадала про себе, сказавши, що до вітрильника “470”, на якому здобула усі найвищі титули повертатись не збирається.

До неї з човном відрядили Ганну Калініну та Світлану Матевушеву, які мали певний досвід керування вітрильниками. Спочатку бракувало злагодженості. На перших регатах, де брали участь, приходили передостанніми. Раптом – третє місце на європейському чемпіонаті, зажевіріла надія на олімпійські ліцензії. Спробували – вийшло.

На Олімпіаді вдало розпочали змагання англійки. Вони ще до початку фінальних стартів забезпечили собі золоті медалі. А от на “срібло” та “бронзу” претендували одразу чотири екіпажі. Українки були на четвертій позиції.

Потім вийшли на третю з відставанням від датчанок на п'ять очок. Побачивши, що українки високих місць в окремих гонках не займали, представники королівства дозволили собі розслабитись і на останні перегони не вийшли. Та наші дівчата в останній одинадцятій гонці посіли несподівано для датчанок п'яте місце, хоча їх влаштувало і дев'яте. Це й розставило усіх остаточно по місцях. Нашим дівчатам всміхнулося друге місце.

– Нас надихала на успіхи Руслана. Ми вірили в її досвід. Вона неперевершений капітан, – говорили після змагань дівчата.

Срібні медалі у класі яхт “49-er” здобули кияни Родіон Лука і Георгій Леончук. Їхній успіх не став несподіванкою, адже хлопці йшли до нього упродовж багатьох років, перебуваючи на чільних позиціях у світовій таблиці про ранги. Мають і досвід участі в Олімпіадах. У Сідней, наприклад, були десяти.

Вони довго і наполегливо тренувались не тільки на багатьох морях, але і вдома в спортзалі своєї рідної ШВСМ, де встановлювали яхту і відпрацьовували усі елементи керування нею до автоматизму. Тож недаремно в Афінах вважалися фаворитами. Але поступилися першим місцем, що дуже засмутило, іспанцям Хав'єру Фернандесу та Ікеру Мартінесу. Бронзові нагороди у англійців Кріса Дрейпера і Саймона Хіскокса.

Шкода, але наші олімпійські чемпіони Атланти Євген Браславець і Ігор Матвієнко на вітрильнику “470” фінішували лише дев'ятими. Ольга Масливець на “Містралі” була десятою, а Максим Оберемко у цьому ж класі 17 – ім. Не вистачило досвіду у Юрія Орлова, який змагався на “Лейзері”. Лише 36-ий.

Загалом у розвитку вітрильного спорту нам ще далеко до таких держав, як Велика Британія, Бразилія, Іспанія, Греція, Франція чи США, але те, що досягнуте в Афінах не може не радувати.

“Українським бронзовим проривом” назвали журналісти виступ на водній гладіні веслувальників. Спочатку прийшло повідомлення про “бронзу” чоловічої парної четвірки з академічного веслування. Киянин Сергій Гринь, миколаївець Сергій Білоущенко, дніпропетровці Олег Ликов та Леонід Шапошников, пробившись п'ятими у фінал, не знітилися перед досвідченими суперниками. Не на їхню користь склався останній заїзд. Більше трьох чвертей дистанції вони йшли на четвертій позиції і про них лідери, здається, забули. Росіяни, чехи та

поляки впевнено йшли до своїх медалей і таке розташування задовольняло кожний екіпаж.

Не гріло четверте місце лише українців. Вони наздогнали поляків, коли росіяни разом з чехами, які сіли їм на корму, вже перетнули лінію фінішу. Поляки йшли третіми, але настільки були впевнені у власній перевазі над українцями, що навіть не дивилися в їхній бік. Ніс української четвірки на кілька сантиметрів просковзнув умовну стрічку раніше. Це засвідчив фотофініш, до якого за правилами звернулись.

Серйозна боротьба склалася і серед екіпажів жіночих парних човнів. Першими дісталися до фінішу німкені, другі – британки. Наші – треті. На четвертій позиції човен австралійок. Поздоровлень було море. Дівчата раділи мов діти. Вони вже подумки обіймали цілий світ.

Та, як кажуть, недовго грала музика. Допінг-проба показала, що в крові одної з наших героїнь виявлено заборонений препарат. Дівчина не дослухалась пересторог щодо вживання лікарських препаратів під час боротьби з раптовим проявом застуди. Бронзова медаль у буквальному смислі “відпливла” до австралійок.

Зате українські байдарочниці свій шанс використали повною мірою. Киянка Інна Осипенко, Тетана Семикіна з Київської області, Ганна Балабанова і Олена Череватова з Вінниці рівно пройшли у фінальній гонці свої 500 метрів і фінішували слідом за німкенями та угорками. Чи могли вони бути другими? Навряд, бо програли угорським веслувальницям близько двох секунд. А от четвертими могли бути. Від команди Польщі, яка фінішувала четвертою, їх відділила лише одна десята секунди.

Перед тим, як аналізувати виступ наших стрільців з лука, треба сказати відверто, більше шансів не перемогу віддавали жіночій команді, знаючи їхній досвід участі в чемпіонатах світу й Олімпійських іграх у Сіднеї.

Перед початком командних змагань Катерина Палеха у кваліфікації несподівано ушкодила палець і не могла стріляти на повну силу. І все ж дісталися до шостого місця, яке принесло збірній одне залікове очко. В особистих змаганнях цю здібну трійцю – Катерину Палеха, Тетяну Бережну і Наталію Бурдейну було не впізнати. Їхні місця –18-е, 33-є, 55-е.

Трохи ліпше, але так само незадовільно виступили в особистих змаганнях і чоловіки. Та їм усе можна вибачити за третє місце, яке вони

здобули у командних змаганнях. Вершиною успіху до Олімпіади вони вважали вихід до фіналу. А от коли туди потрапили, спіямали кураж. Щоправда, програли дуже сильній команді Кореї, де цей вид спорту підвладний кожному малюкові.

Зате виграли останню стрільбу у збірної США – 237:235. Останній влучний постріл на рахунку харків'янина Віктора Рубана. Але і його земляк Олександр Сердюк і львів'янин Дмитро Грачов заслуговують найвищих титулів, бо зробили те, у що самі не вірили.

Єдиним представником ігрових видів спорту на Олімпіаді від України була команда гандболісток, складена в основному із спортсменок запорізьких клубів. Вони перевершили усі сподівання – виграли бронзові медалі. Аби зрозуміти вагомість здобутого, треба зазирнути хоч би у переддень олімпійського турніру. Скажемо відверто, збірна України, аби повернути собі авторитет минулих літ, досягнутий генієм Ігоря Турчина і його послідовниць зробила усе можливе і навіть неможливе.

По-перше, дівчата вибороли заповітну перепустку на Олімпіаду, посівши четверте місце на чемпіонаті світу. По-друге, змусили усіх рахуватись з українським гандболом. По-третє, вселили в кожного з нас

“Бронзові” гандболістки

надію на відродження традицій старої школи, яка радувала нас упродовж принаймні 15 років.

У боротьбі за третє місце наші у дуже важкому матчі перемогли збірну Франції – 21:18 і здобули бронзові нагороди, а датчанки лише по пенальті поконали упертих корейнок. Дійсно, у фіналі зійшлися дві кращі гандбольні країни!

Останню олімпійську нагороду в Афінах українській збірній команді принесла неперевершена досі протягом кількох останніх років представниця київської школи художньої гімнастики Дерюгіних Ганна Безсонова. “Нагорода, яка не дуже тішить” – так називався репортаж кореспондента “Спортивної газети” Сергія Даценка з Афін про ці змагання з художньої гімнастики.

“Підсумки олімпійського турніру з художньої гімнастики можна було передбачити заздалегідь, – писав журналіст. – І те, що на нашу національну команду в групових вправах очікує провал, і те, що максимумом зазіхань в абсолютній першості буде “бронза”.

Що ж сталося насправді? На це однозначної відповіді не дасть ніхто. Шукати її слід упродовж усієї історії виступів на Олімпіадах українських художниць та у тих конфліктах, що їх супроводжували. Про це ми розповідали в попередніх розділах. Зараз торкнемося лише тої ситуації, яка склалася напередодні від’їзду команди до Афін.

Одноосібною волею керівництва збірної команди з незрозумілих причин була відрахована одна з зірок української гімнастики Тамара Єрофєєва. Ще раніше було відраховано, але потім повернуто молоду Олену Дзюбчук. Здавалося, пертурбаціям в команді не буде кінця. Навіть напередодні від’їзду на Олімпіаду ніхто крім, звичайно, Ганни Безсонової не здогадувався про свою участь.

В той час, як інші команди ускладнювали композиції і відшліфовували програму, в нашій тасували склад.

Не вперше керівники нашої збірної сварилися зі суддівським корпусом, виставляли себе і усю нашу країну у невігідному світі перед світовим співтовариством. Особливо загострювалися суперечки, коли вихованки школи діставали менші оцінки від росіянок. В той же час відомо, що конфлікти із суддями користі нікому не приносять.

Були з боку суддів упереджені оцінки і щодо виступу на Олімпіаді представниць Росії Аліни Кабаєвої й Ірини Чашиної. Але в той же час їхні виступи запам’яталися витонченими надскладними композиціями

і зв'язками, за що дівчата гідно були відзначені золотою та срібними медалями Олімпіади. Цього, на жаль, не можна сказати про Ганну Безсонову. В Афінах її ніби підмінили. Блискуче виступивши на чемпіонаті світу, вона не показала себе у Києві на чемпіонаті Європи, “Кубку Дерюгіної” і тут, на Олімпіаді. Часто губила предмети, припускалася, на думку спеціалістів, багатьох інших помилок.

Тож, олімпійська “бронза” – гідна нагорода. Водночас спеціалісти сходяться на думці, що друга наша учасниця в абсолютній першості Наталія Годунко, вперше засвітившись на таких престижних змаганнях, показала себе з найкращого боку. Вона була гідна п'єдесталу пошани, але його не розсунеш. П'яте місце – не так і погано для дебютантки.

Коли наша національна збірна повернулася додому, на неї очікувала тепла і радісна зустріч мільйонів українців. За досягнення значних спортивних результатів і вагомих особистих внесок у підготовку спортсмени, їхні тренери та усі, хто гідно кував ці успіхи були відзначені високими урядовими нагородами, грошовими преміями.

До нагородження долучилися представники державних адміністрацій на місцях, громадські організації, численні спонсори, меценати. Кращим з кращих вручались легкові автомобілі. Чи не всі чемпіони та призери Олімпіади отримали ключі від квартир. Усім, хто мав військові або відомчі звання, вони були підвищені.

Такої зливи нагород не знали олімпійці попередніх призів.

Настав і час аналізу. Було підраховано, що у 15 видах спорту посланці нашої держави завоювали 23 медалі, з яких 9 золотих, 5 срібних і 9 бронзових. Залікові очка принесли представники 19 дисциплін. Без жодної медалі повернулися учасники змагань у 12 видах спорту – боксу, греко – римської боротьби, усіх трьох велосипедних, синхронного плавання, стендової стрільби, сучасного п'ятиборства, стрибків у воду, тенісу, триатлону і тхеквандо.

“Не вписалися” у рамки олімпійського турніру команди з десяти ігрових видів спорту. Криза надто затягнулася.

Олімпійська збірна України за медалями серед 202 країн-учасниць посіла 12 місце в світі і шосте в Європі. За очками – 11-е у світі і шосте в Європі.

Марно не витрачали час спортивні статистики і в підрахунок загальної кількості медалей. На 25-ій за рахунком проведених Олімпіад перше місце посіли американці, які пропустили лише московську

Олімпіаду 1980 року. Росіяни на другому, хоча до другої світової війни вони в олімпійських змаганнях участі не приймали. Німеччина на третьому місці.

Ця трійця спортивних супердержав володарює 40 відсотками усіх олімпійських медалей до решти 123 країн, які досі брали участь в Олімпіадах сучасності.

Журнал “Олімпійська арена”, який першим оприлюднив подібну статистику, вивів Україну на 31 місце. Взято було тільки ті медалі, які наші олімпійці здобували на трьох останніх Олімпіадах в Атланті, Сідней та Афінах – 21 золоту, 17 срібних і 31 бронзову, загалом 69. А тепер, коли до них додамо ті медалі, які здобуто хоч би у складі збірної СРСР у 1952 – 1992 рр., а це загалом 439 медалі, з яких 193 золоті, 127 срібних і 119 бронзових. У додатку вийде 508 медалей, з яких 214 золотих, 144 срібних і 150 бронзових.

А це висуває Україну на шосту сходинку серед найсильніших команд у світі за час проведення Олімпійських ігор сучасності. Попереду нас олімпійські команди США, Росії (з медалями дореволюційної імперії та СРСР), Німеччини (ФРН і НДР), Великої Британії та Франції. Не забуваймо, що три попередні команди брали участь майже в усіх Олімпійських іграх повними командами.

Олімпійська гвардія України

ПІДСУМКИ ІГОР XXVIII ОЛІМПІАДИ

Команди	Завойовані медалі		
	Золоті	Срібні	Бронзові
США	35	39	29
Китай	32	17	14
Росія	27	27	38
Австралія	17	16	16
Японія	16	9	12
Німеччина	14	16	18
Франція	11	9	13
Італія	10	11	11
Корея	9	12	9
Велика Британія	9	9	12
Куба	9	7	11
Україна	9	5	9
Угорщина	8	6	3
Румунія	8	5	6
Греція	6	6	4
Норвегія	5	0	1
Голландія	4	9	9
Бразилія	4	3	3
Швеція	4	1	2
Іспанія	3	11	5
Канада	3	6	3
Туреччина	3	3	4
Польща	3	2	5
Нова Зеландія	3	2	0
Таїланд	3	1	4
Білорусь	2	6	7
Австрія	2	4	1
Ефіопія	2	3	2
Іран	2	2	2
Словаччина	2	2	2
Тайвань	2	2	1
Грузія	2	2	0
Болгарія	2	1	9
Узбекистан	2	1	2
Ямайка	2	1	2
Марокко	2	1	0
Данія	2	0	6
Аргентина	2	0	4
Чилі	2	0	1
Казахстан	1	4	3
Кенія	1	4	2
Чехія	1	3	4
ПАР	1	3	2

ДАЛІ БУДЕ

Дійсно, кінця цій книзі не буде, доки проводитимуться Олімпійські ігри. Ми ставимо крапку після XXVIII Олімпіади, яка проходила у столиці Греції Афін, звідки вони й взяли свій початок. Як не можна порівнювати епохи, життя країн, так не можна однаковим поглядом дивитися на досягнення у спорті.

Недаремно історики все ділять на періоди. Тільки так можна щось оцінити.

Про Олімпійські ігри сучасності написано багато. Чи не в усіх розвинених країнах світу виходять десятки, а то й сотні книжок, які розповідають про повну завзяття і наполегливості драматичну боротьбу спортсменів за найвищі нагороди. Вони не усі однакові за змістом та ідеологічною начинкою. Кожний автор вип'ячує досягнення своїх спортсменів, тих або інших видів спорту.

Ми це робили, думаючи про роль спортсменів України в становленні і розвитку світового олімпійського руху. Нарешті у нас створено наш Національний олімпійський комітет, є Олімпійська академія, на висвітлення спорту вищих досягнень спрямована робота видавництва "Олімпійська література". Кілька їхніх робіт мають світову славу, за що відзначені Міжнародним олімпійським комітетом.

Є в наших вищих навчальних закладах світового рівня науковці, які на відповідних кафедрах досліджують олімпійську тематику, викладають її ази студентам.

Усе це дає підстави сподіватися, що нині робиться лише початок у виданні подібних книжок, які прославляють спортсменів і їхню безкомпромісну боротьбу. Проте все частіше лунають думки іншого характеру. Їхні автори не задоволені тим, що Олімпіади все більше за-

лежать від комерції, а спортсмени стають заручниками могутніх фірм, реклами, передових технологій.

“Спорт – поза політикою”, – люблять повторювати ідеологи спорту. Проте, як ми пам’ятаємо, вже перші Олімпійські ігри сучасності були приурочені до річниці визволення Греції від Османської імперії. У своїх цілях використовувала Олімпійські ігри 1936 року фашистська Німеччина. Як бажали сподобатись світові Японія у 1964 році, а Південна Корея у 1988-му. А скільки пристрастей навколо Олімпійських ігор точилося 1980 року у Москві та 1984 року у Лос-Анджелосі!

Пробіжка з національним прапором переможця у руках нині вітається усіма. А хіба це не політичний ритуал? Звідси і зневага до спортсменів інших країн, принизливе ставлення до переможених. Згадаймо, як Сталін розправився з футболістами, які 1952 року на Олімпійських іграх у Гельсінкі програли команді Югославії, з котрою були загострені стосунки. Це передавалося як в естафеті. Радянські спортсмени не мали права програвати ні американцям, ні іншим представникам капіталістичних країн.

У свою чергу, президент США Джон Кеннеді вважав символом престижу нації не лише політ на Місяць, а й здобуття золотої олімпійської медалі. Рональд Рейган називав спорт війною у мирний час. Уведення радянських військ до Афганістану наклало відбиток на рівень проведення Олімпіади-80 у Москві. Через чотири роки ситуація повторилась з Олімпіадою у Лос-Анджелесі, до якої наші хлопці та дівчата готувалися дуже натхненно. Скільки через політику керівників держав поламано доль!

Не можна сьогодні не говорити і про роль у великому спорті так званого допінгу. В ім’я перемоги і здобуття олімпійської медалі тисячі спортсменів наражаються на життєво небезпечні препарати, які готують для них задля надвисоких прибутків фармацевти. Придуманий допінг-контроль. Але яким би він прискіпливим не був, фармкоролі завжди на висоті. Їхні вчені винаходять нові, ще більш небезпечні для життя. Через те серед спортсменів висока смертність. З життя ідуть зовсім молоді люди, які б без допінгу могли змагатися не один рік.

Спортсмени, які змагаються на найвищому, як ми кажемо, рівні, не пристосовані до життя після завершення спортивного віку. Їм дуже важко адаптуватися до життя, знайти своє “я” серед людей інших професій. Далеко не кожний може працювати тренером, передавати свій

досвід. Тільки зараз у нашій країні створюються умови для соціального захисту спортсменів, але здебільшого усі блага спрямовані на переможців змагань. Куди податись іншим?

Усе владніше у великий спорт входить і комерціалізація. Ігри стають справжнім шоу. З програм змагань вилучаються такі види, які не видовищні.

Країни, які запрошують до себе чергові Олімпійські ігри, не мають упевненості, що їхнє слово доброї волі буде почуте. Гроші, гроші і тільки гроші нині вирішують, де і коли проводитимуться чергові Ігри.

Для відновлення гасел Кубертена, від яких він сам згодом відійшов, дехто пропонує позбутися в олімпійському спорті комерціалізації та професіоналізму. Чи цікавими будуть тоді змагання любителів? Здається, ні. Тож треба вибрати золоту середину.

Ті Олімпіади, за якими ми слідкуємо цікаві і неповторні, вони захоплюючі та видовищні. Навколо них вирують справжні людські пристрасті. Давайте залишимо все, як є, звичайно без бруду і зайвих на шарувань.

Дописуватиме цю книгу не одне покоління.

ЗМІСТ

УКРАЇНЦІ НА ОЛІМПІАДАХ	3
ВСТУП	6
РОЗДІЛ ПЕРШИЙ	9
РОЗДІЛ ДРУГИЙ	26
I ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	27
II ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	38
III ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	48
IV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	56
VII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	76
VIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	83
IX ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	90
X ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	97
XI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	104
XIV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	115
РОЗДІЛ ТРЕТІЙ.....	125
XV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	126
XVI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	144
XVII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	167
XVIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	185
XIX ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	205
XX ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	224
XXI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	248
XXII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	271
XXIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	293
XXIV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	302
XXV ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	326
РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ.....	352
XXVI ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ	353
XXVII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	384
XXVIII ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ.....	415
ДАЛІ БУДЕ.....	444

Анатолій Петрович ВОЛОШИН

НА ОЛІМПІЙСЬКІЙ ХВИЛІ

Літературний редактор і коректура *О. Я. Борис*

Комп'ютерна верстка *В.І. Чалчинський*

Підписано до друку 14.12.2007. Формат 60x90 1/16

Папір кредяний. Гарнітура Таймс.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 23,5.

Наклад 20 000. Зам. №5146

«МП Леся».

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру

суб'єктів видавничої справи серія ДК №892 від 08.04.2002.

Київ-146, а/с 115. Тел./факс: 8 050 469-74-85, 8 044 407-61-97.

E-mail: lesya@ukrpost.net